

**DEBRECENI EGYETEM
AGRÁR- ÉS GAZDÁLKODÁSTUDOMÁNYOK
CENTRUMA
GAZDÁLKODÁSTUDOMÁNYI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI
KAR**

**IHRIG KÁROLY GAZDÁLKODÁS- ÉS
SZERVEZÉSTUDOMÁNYOK
DOKTORI ISKOLA**

Doktori iskola vezető: Dr. Berde Csaba, egyetemi tanár

**A SPORTMENEDZSELÉS ÉS -SZERVEZÉS
FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI A
DEBRECENI EGYETEMEN**

Készítette:
Nagy Ágoston

Témavezető:
Dr. Berde Csaba
egyetemi tanár

**DEBRECEN
2010**

A SPORTMENEDZSELÉS ÉS -SZERVEZÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI A DEBRECENI EGYETEMEN

Értekezés a doktori (PhD) fokozat megszerzése érdekében
a Gazdálkodás- és szervezéstudományok tudományágban

Írta: Nagy Ágoston

A doktori szigorlati bizottság:

	név	tud. fok.
elnök:		
tagok:		
		

A doktori szigorlat időpontja: 20

Az értekezés bírálói:

	név, tud. fok	aláírás
		
		

A bíráló bizottság:

	név, tud. fok	aláírás
elnök:		
titkár:		
tagok:		
		
		
		
		

Az értekezés védésének időpontja: 20

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS.....	5
1.1. A kutatás előzményei	7
1.2. Célkitűzések és hipotézisek	10
2. A TÉMA ELMÉLETI MEGALAPOZÁSA	12
2.1. Az Európai Unió sportpolitikája	12
2.1.1. A sport fogalma és jelentősége	19
2.1.2. Az életminőség fogalma, vizsgálatát meghatározó modellek	23
2.1.3. A sport hatása az életminőségre	27
2.1.4. Sportos alkalmazkodás	29
2.1.5. A sport gazdasági szerepe és jelentősége	30
2.1.6. A sport szerepe az oktatásban.....	35
2.2. A magyar sportpolitika.....	37
2.2.1. Az európai uniós csatlakozás várható hatásai a magyar sportra.....	38
2.2.2. A magyar sport fő területei	40
2.2.2.1. A testnevelés szerepe	42
2.2.2.2. A szabadidősport.....	45
2.2.2.3. Egyéb sportterületek	47
2.3. A sport helyzete a hazai felsőoktatásban	49
3. HELYZETELEMZÉS	53
4. A KUTATÁS MÓDSZERE	61
4.1. A kérdőív bemutatása.....	61
4.2. Az empirikus vizsgálatokhoz alkalmazott statisztikai módszerek.....	63
5. A KUTATÁS HIPOTÉZISEI ÉS EREDMÉNYEI.....	68
5.1. A hipotézis vizsgálatok eredményei	72
5.2. Klaszterelemzés	83
6. A DEBRECENI EGYETEM SPORTFEJLESZTÉSI PROGRAMJA.....	87
6.1. Kiemelt egyetemi sportpolitikai feladatok.....	88
6.1.1. A Debreceni Egyetem sportprogramjának célterületei és feladatai	91
6.1.2. Az egyetemi sportprogram célterületei.....	93
6.1.3. Az egyetemi sportprogram megvalósításának operatív feladatai	96
6.2. Szervezetfejlesztési elképzelések	97

6.3. A sportinfrastruktúra-fejlesztés feltételrendszere	101
6.3.1. A program sportlétesítmény igénye és kihasználtsága	103
6.3.2. A magántőke bevonásának tapasztalatai a sportlétesítmény-fejlesztésbe ...	106
6.4. A Debreceni Egyetem életmód programja és sportkommunikációja	109
6.5. Kiemelt versenyek és sportesemények a Debreceni Egyetemen	116
6.6. Az egyetemi sportprogram stratégiai jövőterve	118
6.7. A működés finanszírozási és pénzügyi feltételei	121
6.8. A sportteljesítmény elismertetése a felvételi eljárásban	125
7. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	129
8. ÖSSZEFOGLALÁS	131
9. SUMMARY	137
10. IRODALOMJEGYZÉK	142
11. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK	149
ÁBRÁK JEGYZÉKE	151
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	151
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	153
MELLÉKLETEK	155
NYILATKOZATOK	159

1. BEVEZETÉS

Az egységesülő Európában kialakult értékrend szerint az állam egyik legfontosabb célja, hogy állampolgárai életminőségét, egészségi állapotát folyamatosan javítsa. Minőségi munkára csak megfelelően edzett, tetterős társadalom, csoport, egyén képes. Mindezt leg-hatékonyabban az aktív sportolás megkülönböztetett, átfogó – nem csak pénzügyi – tá-mogatása révén érhető el. E témakörben folytatott kutatások eredményei alapján teljes bizonyossággal kijelenthető, hogy optimális esetben a sport az élet elidegeníthetetlen te-vékenysége, amely támogatásra érdemes, támogatásra szorul, hiszen átfogó eszközként, a modern társadalom negatív hatásainak ellensúlyozására, kiküszöbölésére hatékony meg-oldásokat kínál. A mindenkori kormányzatnak, a gazdaság szereplőinek, irányítóinak, résztvevőinek nem szabad kihasználatlanul hagyni a sportban rejlő lehetőségeket

A globalizáció következményeként formálódik, és átalakul a gazdaság. Felerősödik a regionalizáció, amelynek következtében a régiók, nagyvárosok szerepe felértékelődik. Ez tapasztalható az Európai Unióban, mivel a regionális politika a régiókban kidolgozott gazdaságfejlesztési programokat helyezi előtérbe. Az elmúlt évtizedben nyilvánvalóvá vált, hogy a globális piaci versenyben meghatározó azoknak a gazdasági tevékenységek-nek a földrajzi elhelyezkedése, amelyekből a tartós versenyelőnyök keletkeznek. Az életminőség javítása és megőrzése emiatt is kulcsfogalommá vált, ma már a „régiók Eu-rópájában”.

Az országok és régiók közötti verseny célja, az ott élők életszínvonalának javítása, eszköze pedig olyan üzleti környezet létrehozása, amely elősegíti a helyi gazdasági té-nyezők sikerességét. A területi egységek akkor versenyképesek, ha gazdaságuk nyitott és az egy lakosra jutó jövedelmük tartósan magas és folyamatosan növekvő, a foglal-koztatási ráta magas szintű és nem csökkenő, azaz ebből a jövedelemből a lakosság széles rétegei részesülnek. A területi egységek versenyében minden térség javíthat saját, korábbi helyzetén, az ott élők életszínvonalán, életminőségén.

Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz magával hozta az új területi egysé-gek, az ún. nagy régiók kialakítását. A tervezési-statisztikai egységekként működő régiók egyre fontosabb szerepet kapnak a regionális területi politikában és a fejleszté-sek meghatározásában. Az Európai Unió regionális politikájának legfontosabb straté-giai célja ugyanis a fejlődésben elmaradott térségek felzárkóztatása. Magyarország

pedig az EU teljes jogú tagjaként új lehetőségeket kap az elmaradott régiók fejlesztésére (HORVÁTH, 1998; BUDAY-SÁNTA, 2001; BARANYI, 2008).

A hazánkat alkotó hét tervezési statisztikai egység közül az Észak-alföldi régió számos tekintetben a legelmaradottabb régió. A fejlettségi színvonal, valamint a versenyképesség egyik legalapvetőbb mutatószáma, az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) az ország régiói közül itt a legalacsonyabb. A Hajdú-Bihar megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Jász-Nagykun-Szolnok megye által alkotott régió elmaradottságának okai között szerepel a régió gazdaságának korlátozott versenyképessége, lakosság életszínvonalának alacsony mutatói, a mezőgazdaság túlsúlya mellett az ipar és a szolgáltatás szektorának kisebb súlya, részvétele a gazdaságban, a korszerű közlekedési infrastruktúra hiánya, a befektetéseket gátló tőkeszegénység. Hiába áll rendelkezésre nagyszámú szabad munkaerő, és többek között a felsőoktatási intézményeknek köszönhetően a fiatalok aránya is magasabb az országos átlagnál, a képzettségi színvonal azonban alacsony, a magasan kvalifikált szakemberek nagy hányada elhagyja a régiót (Az Észak-alföldi régió területfejlesztési koncepciója, 2002; BARANYI szerk., 2008).

A magyar felsőoktatásban jelenleg több százezer hallgató tanul különféle képzési formákban. A jövő társadalmának, Magyarország lakosságának teljesítőképessége nagyban függ a felnövekvő nemzedék teherbíró képességétől, egészségétől a kialakuló életviteli és mozgásigénytől. Az oktatási rendszerben a sport, a testnevelés helyzetének erősítése, a diákok sportolási igényének kialakítása és annak fenntartása rendkívül fontos feladat.

Magyarország, és az Európai Unió egyik legelmaradottabb régiójában található az ország egyik legsikeresebb felsőoktatási intézménye. A XVI. századi történelmi gyökerekkel bíró, az ezredforduló évében megalakított, és 2000-ben ismét integrálódott Debreceni Egyetem Észak-kelet Magyarország egyik legtekintélyesebb intézménye, felsőoktatási és tudományos központja lett. Az egyetem, különböző mutatói alapján, előkelő helyet foglal el a felsőoktatási intézmények rangsorában. A tudományos munka és az alkalmazott kutatás rendkívül sokoldalú. Az ország legszélesebb képzési spektrumát kínáló intézményben közel 300 szakon, több mint 10 tudományterületen folyik a hallgatók képzése főiskolai, egyetemi szinten, szakirányú továbbképzéseken és felsőfokú szakképzések keretében. Az egyetemet is érintő minden fejlesztési program fontos részét képezik az életminőség javítását célzó beruházások (pl. diákszállók, sportlétesítmények, kulturális célú fejlesztések stb.) (SZABÓ, 2003; NAGY – RÓFI, 2008).

A Debreceni Egyetem kiemelkedő szellemi központ. Egyre jelentősebb hatással van a régió gazdasági és társadalmi fejlődésére, kulturális felemelkedésére. Az egyetem stratégiáját tekintve jelentős területet képvisel a sporttevékenység. Az Egyetem Tanácsa 2004 novemberében elfogadta – a személyes közreműködéssel összeállított – új sportkoncepcióját. Ezután kezdődhetett el a sportigazgatóság irányításával a helyzet-elemzés, amely értékelte az egyetem – elsősorban országos, illetve helyi sportéletben betöltött szerepét. Ezután készült el a Debreceni Egyetem Átfogó Operatív Sportprogramja, amelyben megfogalmazódtak a sporttal, az egészséges életmóddal összefüggésben lévő területek legfontosabb céljai. Megtörtént a program megvalósítása szempontjából mérőföldkönek számító lépések periodizálása. Időben behatárolhatóvá vált az új elemek bevezetése. A tevékenységek ellenőrizhetővé váltak annak érdekében, hogy az iránykövetés helyessége módosítható legyen. A program megvalósításának eredményeképpen létrejött a Sport–Oktatás–Kultúra hármas egysége.

1.1. A kutatás előzményei

A felsőoktatási intézmények versenyhelyzetbe kerültek. Nem csupán fejlődésükről, hanem létükről is szó van, amikor döntéseket kell hozniuk költségvetésről, tervekről, stratégiáról. Az új megoldások segíthetnek javítani a Debreceni Egyetem versenyképességét, amelyek révén az egyetem meghatározó szerepe a város és a régió életminőségi programjában fokozottabban érvényesülhet. A sport területén kialakult helyzet átfogó elemzésével elkezdődött egy értékelés, amely rávilágított a hiányosságokra és lehetőség nyílt arra, hogy összefüggő rendszerben egy modern igényeknek megfelelő, aktuális egyetemi átfogó operatív életminőségi program megvalósítására irányuló elképzelések fogalmazódhassanak meg, amelynek középpontjában az egészséges életmód áll.

A program, akárcsak a doktori értekezés célja is, hogy elmozdítsa az egyetemi sporttevékenységek szerepét a holtpontonról, és hatása megváltoztassa, fejlessze a hallgatók és a régió lakosságának sportos életmód szemléletét, melynek köszönhetően javulhatnak a térségben élők életminőségi mutatói.

A hallgatók életmódkultúrája és sportja hozzátartozik az autonóm személyiség életformájához. Nálunk a német hagyományok élnek tovább. Németországban már előbbre járnak az angolszász modellt illetően. Ennek lényege, hogy egyetemi hallgatónak lenni életformát jelent. Ennek feltételeit az egyetemi campusok nyújtják is. Éppen ez lenne az

integráció egyik értelme, és az egyetemi városokban el is indult az ilyen irányú mozgás, hogy olyan campusok jöjjenek létre, amelyekben magas szintű oktatási intézmények mellett az egészséges életmódot szolgáló, a 21. századnak megfelelő színvonalú kollégiumok, infrastruktúra és nem utolsósorban sportlétesítmények állnak rendelkezésre.

E téren a kilencvenes évek kis hatósugarú, jó szándékú törekvései ellenére a helyzet szükségszerűen romlott. Hiszen a meglévő infrastruktúra, sportpályák stb. karbantartására, működtetésére sem volt forrás, nemhogy a megnövekedett hallgatói létszámhoz szükséges fejlesztések megvalósulhattak volna.

Ehhez képest akár meglepőnek is mondható egy, a kilencvenes évek derekán hatvanhárom intézmény – ez még az integráció előtti időszak volt – közreműködésével végzett vizsgálat eredménye. „Közel tízezer hallgató – lényegében egyenlő arányban nők és férfiak, zömmel 20–22 évesek – vett részt a vizsgálatban, amely a testalkatra, az ételtani teljesítőképességre, az életmódra és az egészségi állapotra terjedt ki. Sommásan fogalmazva: az eredmények jelezték a gondokat, többek között a testsúlytöbbletet, főleg a lányoknál, az elvárható teljesítménytől való elmaradást, az életmódbeli kilengéseket, az egészségügyi problémákat, mégis az összkép jobb volt, mint a teljes korosztály adatai. Ez is jelezte a mentális tényezők jelentőségét az egészséges életmódban. Az ifjúságot az egyetemeken a tudás mellett a kíváncsi életmódra is szocializálni kell. Pillanatnyilag félkész sportlétesítményeket nem fejeznek be, mert nincs fedezet a működés költségeire. Fontos a megfelelő bérszínvonal, fontosak az oktatás feltételei, de amíg az oktatók és természetesen a hallgatók nem érzik át az egyetemi életforma jelentőségét, az egészséges életmód szükségességét, nem tekintik ezt is prioritásnak, addig csonka marad minden reform, valóban „papírgyárrá” szürkül a felsőoktatás sportjának fejlesztése.

A kényszer is hat persze, de jó lenne, ha a változás belülről is jönne. A külföldi hallgatókért folyó közép-európai versenyben Prágával, Varsóval szemben hátrányba kerültünk, mert ott előbb felismerték, hogy nemzetközi színvonalú kollégiumok és infrastruktúra nélkül nem jön a fizetőképes kereslet. Változnak-e kedvezően az értelmiség kritikus egészségügyi mutatói a következő évtizedekben, az a ma egyetemein dől el” (FRENKL, 2004).

A magyar felsőoktatásban jelenleg több százezer hallgató tanul különféle képzési formákban. Ennek köszönhetően a fiatal felnőtt lakosság nagy része diplomásként, értelmiségiként keresi a helyét a társadalomban. Az utóbbi évtizedek társadalmi és a szokásos életvitel alakulásának jellemző folyamatai, az ebből eredő egészségügyi statisztikák kedvezőtlen képet mutatnak. A jövő társadalmának, Magyarország lakosságának

teljesítőképesége nagyban függ a felnövekvő nemzedék teherbíró képességétől, egészségtől a kialakuló életviteli és mozgásigénytől. Az oktatási rendszerben a sport, a testnevelés helyzetének erősítése, a diákok sportolási igényének kialakítása és annak fenntartása rendkívül fontos feladat, bizonyos korosztályokban szinte egyenértékű a tárgyi tudás átadásával.

A korábbi évtizedekben az oktatásból 18 éves korban kikerülők nagy része nem tanult tovább, így hatással nem lehettünk további életükre, életvitelükre. Ők a munka világába kerülve általában korán elhagyták a még igazából ki sem alakult mozgásigényüket, fiatalként hirtelen kerültek merőben új viszonyok közé, ahol nem tudták beilleszteni a rendszeres sportot mindennapjaikba. A felsőoktatásban megjelent tömegek felhívják a figyelmet arra, hogy a korábbiakkal ellentétben nagy hallgatói létszám mozgására és szemléletbeli nevelésére nyílik lehetőségünk. Mindez egy olyan korosztályban, amely a felnőttkorba lépve, de védett körülmények között, már az önálló akarat, igény, a család szoros kötelékéből való eltávolodás, a saját lábra állás elnyújtott időszakában él és igazából ekkor alakítja ki későbbi szokásait (BÁCS, 2004).

A versenyszférában érdekelt multinacionális cégek már régen felismerték a korosztályban rejlő lehetőségeket a szokások kialakításának terén, és ádáz harcot folytatnak egy-egy felsőoktatási intézmény szolgáltatási palettáján való megjelenésért, különösen a kizárólagosság megszerzéséért. Ez a sportban sem működhet másképp. A hagyományos magyar családmódelben nincs nagy szerepe a rendszeres sportolásnak, bár a magyar társadalom sportszemlélete lehetőséget kínál arra, hogy ez hosszabb távon megváltozzon. E cél elérésére leghatékonyabb lehetőségünk a felsőoktatásban van, melynek keretében megerősíthetjük, stabilizálhatjuk az alsó-, és középfokú oktatásban elültetett sportolás iránti igényeket. A felsőoktatásban is szemléletváltásra van tehát szükség, hiszen az utóbbi évtizedekben mostohagyerekként, szükséges rosszként kezelték, vagy megtúrták a testnevelést és a sportot, azt feltételezve, hogy felnőtt – 18. életévüket betöltött – emberekről van szó, akik saját belátásuk szerint sportolhatnak.

A kreditrendszer bevezetésével, és a kontaktórák számának csökkentésére irányuló igény felmerülésével a tárgyi tudást átadó, és az intézményi tanácsokban résztvevő tanácsékek között a sport, a testnevelés csak vesztes lehetett, amivel tovább csökkent a jelentősége. A bolognai folyamat kapcsán megfogalmazott és közreadott Képzési és Képessítési Követelmények (KKK) alapján fennáll a veszélye a sport és testnevelés további háttérbe szorításának, sok esetben esetleges megszűnésének, ami nem lehet az állam érdeke. Ebben a helyzetben viszont lehetőség nyílik egy új, korszerű program bevezeté-

sére, ami szemléletváltást eredményez, és sok sportág esetében megoldást jelenthetne a versenysport gondjainak megoldására is. Az egyetemek között a hallgatókért folyó versenyben előnyt jelenthet, ha valamely intézmény a tudás átadása mellett a jövő egészséges életmódjára is felkészít, ezáltal hozzájárul egy teljes élet megvalósításához. A kérdéskör fontosságának hangsúlyozása érdekében a Debreceni Egyetem 2005-öt a Sport Évének nyilvánította és elhatározta, hogy a kiáll a sport fejlesztése és megfelelő súllyal való kezelése mellett.

Magyarország egyik legszélesebb képzési kínálatával rendelkező, példaértékű gazdálkodást folytató intézménye az ország egyik legelmaradottabb régiójában igyekszik megőrizni a kivívott versenyelőnyét a hazai felsőoktatási palettán, és versenytársává válni az európai felsőoktatási intézményeknek. A tudásalapú gazdaság megteremtésének elengedhetetlen alapjait kell képezzék a jelentős kutatási-fejlesztési potenciállal rendelkező felsőoktatási intézmények, az egyetemek, köztük a Debreceni Egyetem is. Ebben a helyzetben, tekintettel az európai integrációs folyamatok új kihívásaira, egyáltalán nem mellékes kérdés, hogy milyen intézményi lehetőségek állnak rendelkezésre a régió életminőségének fejlesztésére? Milyen szerepe lehet a Debreceni Egyetemnek ebben a fejlődési folyamatban? Milyen kapcsolódási pontok vannak a felsőoktatási intézmény és a régióban működő életminőségi programok között? Hogyan tudja a felsőoktatási intézmény saját erőforrásait a régió fejlődésének szolgálatába állítani? Az ilyen és ehhez hasonló kérdésekre egyre intenzívebben keresik a választ a felsőoktatási intézmények, így a regionális központban működő Debreceni Egyetem is.

A felgyorsult és globalizálódó világban a társadalmi-gazdasági változásokra az egyetemeknek is gyorsabban, pontosabban kell reagálni. Az intézmény központi stratégiájának kialakításakor nem elég az előrejelzésekre, tendenciákra koncentrálni. A saját felmérések, elemzések szintén segíthetik a sikeres döntések, irányvonalak kijelölését. Az értekezés elsődleges célja éppen a régiót jellemző speciális életminőségi mutatók, tényezők rendszerbe foglalása, különös tekintettel az egyetemista korosztály helyzetére, a régió legnagyobb képző intézményének új lehetőségeinek és úttörő szerepének elemzésére.

1.2. Célkitűzések és hipotézisek

Doktori munkám és dolgozatom célja, hogy irodalmi feldolgozás, elméleti megközelítés alapján bemutassam a sport általános jelentőségét és társadalmi, gazdasági szerepét.

Célom volt továbbá, hogy az Európai Unió és a hazai szabályozási és támogatási rendszer tükrében bemutassam elemezzem a sportszervezés-, és menedzselés kérdését és problémakörét a felsőfokú oktatás területén. Saját primer kutatásokra építve kívántam vizsgálni a Debreceni Egyetemen a hallgatók viszonyulását az egyetem sportolási lehetőségeihez, a sporttal kapcsolatos beállítódásukat, értékrendszerüket és elvárásaikat. A primer kutatásaim során az alábbi hipotézisekből indultam ki:

1. A férfiak számára fontosabb a sport, mint a nők számára.
2. Az egészséggel foglalkozó hallgatók jobban ismerik, komolyabban veszik a sportolás lényegét és üzenetét
3. Az államilag támogatott hallgatók körében kevésbé fontos a sport, mint a költségtérítéses hallgatók esetében.
4. A sport azok életében fontos, akik a középiskolában is sportoltak.
5. Gazdaságilag érdemes befektetni a sport szervezeti modernizálásába és a létesítmények fejlesztésébe.
6. Az új egyetemi képzési rendszer rontja a hallgatók sportolási igényeit és lehetőségeit.

Az irodalmi elemzésekre és a saját kutatási eredményeimre alapozva helyzetfelmérő tanulmány keretében kívántam feltárni a sportoktatás, a sportszervezés-, és menedzselés helyzetét a Debreceni Egyetemen. Végző célom, hogy erre a kutató és helyzetelemző munkára építve olyan fejlesztési koncepciót dolgozzak ki, mely meghatározza a fejlesztési irányokat, egyúttal párhuzamot keres az uniós sportpolitika között. Olyan tudományosan is megalapozott sportmodellt kívántam elérni, amely képes továbblépni a jelenlegi lehetőségeken, egyúttal a célokhoz operatív lépések is kapcsolhatóak, melyekhez meghatározhatók a pénzügyi források. Így a helyzetfeltárás, célformálás, periodizálás, alkalmazás, ellenőrzés, javítás és folyamatos működtetés egy kontrolált rendszeren belül válik megvalósíthatóvá. A felsőoktatási sport szintjén szükségesnek hiszem, hogy ilyen modellek szülessenek, amelyek segítenek megtalálni a magyar sportszerkezetben belül a felsőoktatási testnevelés és sport szerepét.

2. A TÉMA ELMÉLETI MEGALAPOZÁSA

A fejezet összeállításával elsősorban azokat az irodalmi forrásokra támaszkodtam, amelyek arra vállalkoznak, hogy definiálják a modern sport fogalmát, bemutatják a sport és az életminőség összefüggéseit. Feldolgoztam a sport gazdasági jelentőségével foglalkozó fontosabb munkákat és azokat a forrásokat, amelyek a sport helyzetét elemzik és mutatják be a hazai és az Európai Unió felsőoktatási intézményeiben. A fejezetben mindvégig párhuzamot kívántam vonni és összehasonlítást tenni az Európai Unió és a magyarországi szabályozási, sportpolitikai intézkedések között.

2.1. Az Európai Unió sportpolitikája

Hazánk az Európai Unió országaként aktívan kiveszi a részét a tagállamok közötti sportéletben. Konferenciákon, bizottságokban képviselteti magát. Nemzetközi bajnokságokban, kupákban, versenyeken küzdünk a bajnoki címekért. Sokoldalú hatást gyakorol ránk az európai sportkoncepció, amely a sporttevékenység teljes vertikumát vizsgálta és fogalmaz meg fejlesztési feladatokat.

Az Európai Unió, tagállamai részére szabályokat, koncepciókat és iránymutatásokat ad, melyek az együtt gondolkodást is biztosítják a különböző fejlettségű régiókban élő népek számára. Magyarország számára is rendkívül fontos, hogy megismerkedjen az Unió országaiban már jól működő sportstratégiával, hiszen a szocializmusból örökölt poroszos testnevelés, a sport életminőségre gyakorolt hatásai, a versenysport központi finanszírozása, az önkéntes szabadidősport korlátozott lehetőségei, az iskolai sport szerepe mind olyan területek, amelyekben sok fejlesztési feladat vár ránk. Az unió írásos útmutatásai, törekvései tükröződnek az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának – 2001. május 16-n elfogadott – ajánlásaiban is, ami egy nagyszabású etikai kódex, mely Európai Sport Charta néven ismert.

E fejezet áttekinti, hogyan jutott el az Európai Bizottság az – unió sportstratégiáját jelentő Fehér Könyv elkészítéséig. Rendszerbe foglalva igyekszem bemutatni a történeti előzményeket, a sportstratégia motívumait, a kialakult helyzetet és a tagállamok szakembereinek sporttal kapcsolatos véleményét.

Az Európai Unió és a sport viszonya sajátos, ugyanis sem az 1952-es Párizsi szerződés, sem az 1958-as Római szerződés nem rendelkezik kifejezetten a sportról. Még az

1987-ben aláírt Egységes Európai Okmány sem tartalmaz sportról szóló cikkelyt. Az Európai Uniót létrehozó Maastrichti szerződésből is kimaradt a sport, jóllehet új területként a szerződés aláírói elfogadták a kultúra becikkelyezését. Ennek ellenére léteznek azonban a sportot közvetetten érintő uniós hatáskörök. Az európai egyesülési folyamatban a sport rendkívül jelentős szerepet játszott. Elég megemlíteni az Európára terjedő versenyeket, bajnokságokat, amelyek az Európai Közösség célkitűzéseinek, mindenekelőtt a népek egymás közötti barátságának, a kölcsönös tiszteletnek és megértésnek erősítését szolgálták és szolgálják. A sport mindezen felül, említésre méltó, gazdasági értéket, súlyt képviselt már az elmúlt évtizedekben is. Statisztikai adatok szerint a világkereskedelem 2,5%-át az Európai Unió bruttó hazai termékének (GDP) 1%-át a sportgazdaság állítja elő. A Közösség felismerve a sport társadalmi és gazdasági értékeit, és gyakorlatilag három dimenzióban foglalkozik a sporttal: 1. a sport és a kommunikáció kölcsönhatásának feltárása; 2. sportfejlesztési programok beindítása; 3. a sport és a gazdaság kapcsolatainak feltárása (NÁDORI – BÁTONYI, 2003; NÁDORI, 2007).

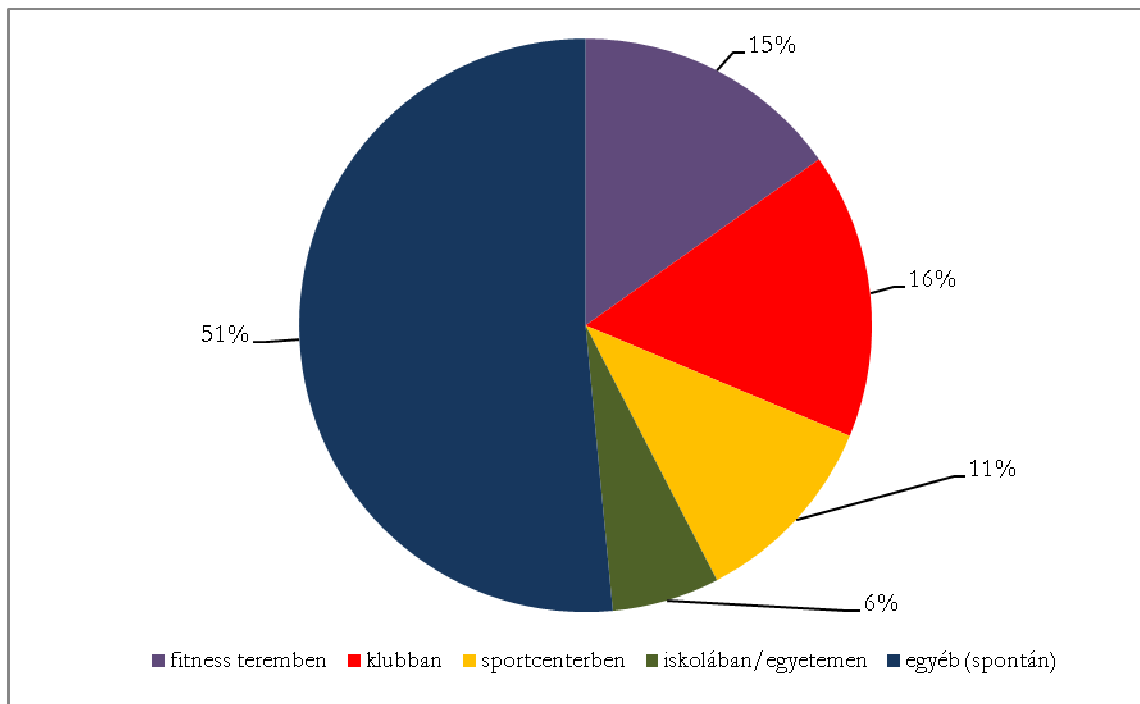
Az Európai Bizottság több területen indított el konkrét programokat, és nagyszabású akciókat az alábbi területeken:

- a sportszövetségek, európai sportszervezetek bevonása a Közösség programjaiba;
- tagországok sportfejlesztési elképzeléseinek egymás közötti kapcsolatainak erősítése;
- adott esetben a kölcsönösen elfogadott programok támogatása;
- a megvalósításhoz szükséges anyagi források feltárása.

Az európai sport koordinációját elősegíti az Európai Olimpiai Bizottság (EOB) Brüsszelben létesített összekötő irodája, melynek munkatársai előkészítik, továbbítják a bizottságnak az EOB javaslatait a Közösség intézményei felé, illetve felveszik, értékelésre előkészítik az uniós testület sportot érintő véleményét, elképzeléseit. Az Európai Nem-kormányzati Sportszervezet (ENGSO), amelynek a Magyar Nemzeti Sportszövetség is tagja, az EOB-val egy időben felállította saját EU Sport Munkacsoportját. A munkacsoportban az EOB összekötő irodájához hasonló feladatokat lát el, tájékoztatja a tagországok sportszövetségeit és védi az európai civil sport érdekeit a nem-kormányzati szervezetek fórumain.

A kilencvenes évek elején az Európai Olimpiai Bizottság „Európai Sportfórum” intézményt hozott létre. A főként tanácsadó feladattal felruházott fórum ad lehetőséget párbeszédre évenként megrendezett találkozó keretében a tagországok kormányzati és

civil szervezetei számára. A magyar sportvezetők 1992-től vesznek részt a munkában (NÁDORI – BÁTONYI, 2003; NÁDORI, 2007).

1. ábra: Az Európai Unió polgárai és a sport, 2004

Megjegyzés: Hol sportolnak a leggyakrabban? A válaszok az EU 25 kérdőíven alapulnak (2004).
Forrás: EUROBAROMETER, 2004.

Az Európai Unió stratégiai jelentőségű sporttal összefüggő állásfoglalását és útmutatását az európai lakosság körében elvégzett felmérés alapján készítette el 2004-ben. A felmérésre az adott indokot, hogy az Európai Unió a 2004-es esztendőt – a nyári olimpia és a portugáliai labdarúgó Európa-bajnokság évét – a „sport általi nevelés évének” nyilvánította. A sportszokásokkal összefüggésben vizsgálta a sport legfontosabb kérdéseit. A bizottság közvélemény-kutató irodája, az Eurobarométer 15 EU-tagállamban összesen 16 ezer embert faggatott ki sporttal kapcsolatos véleményéről. Megállapítható, hogy az Európai Unió polgárainak 46 százaléka sportol rendszeresen, legalább hetente egyszer, bár ezen a téren hatalmas különbségek vannak a kontinens északi és déli részei között (Európai Bizottság – Különleges Eurobarometer, 2004).

Míg a svédeknek és a finneknek majdnem 70 százaléka mondja magáról, hogy rendszeresen sportol, addig a görögöknél csak 19 százalékos, a portugáloknál 22 százalékos, az olaszoknál pedig 31 százalékos ugyanez az arány. Másik érdekes fejlemény, hogy

egyre nagyobb teret nyer a sport individuális jellege. A megkérdezettek 46 százaléka azt mondta, hogy ha sportolni van kedve, akkor azt nem egy-egy sportklubban, fitness teremben vagy éppen iskolában, egyetemen teszi. A kluboknak egyébként Hollandiában van a legnagyobb varázsuk: a rendszeresen testmozgást végző hollandok 43 százaléka jár ezekbe (Európai Bizottság – Különleges Eurobarometer, 2004).

A megkérdezettek 51 százaléka spontán választ sportolási lehetőséget. 15 százalékuk jár fitness terembe. Sportklubot 16 százalékuk választott. A nagyobb sportcentrumokba 11 százalékuk hisz és csupán 6 százalékuk sportol iskolában. A rendszeres testmozgás iránti igény nyilvánvalóan magas az EU-ban. A szociodemográfiai jellemzők főleg a korosztályok tekintetében fednek fel különbséget. Az eredmények elemzése alapján elmondható, hogy akik, szívesebben gyakorolják a sportjátékokat, jellemzően a szervezett sportolási lehetőségeket választják.

1. táblázat: *Sporttevékenység által erősített értékek kérdőíves vizsgálatok szerint az EU-ban, 2004*

	<i>EU25</i>	<i>Ciprus</i>	<i>Csehország</i>	<i>Észtország</i>	<i>Magyarország</i>	<i>Lettország</i>	<i>Litvánia</i>	<i>Málta</i>	<i>Lengyelország</i>	<i>Szlovákia</i>	<i>Szerbia</i>
Csapat-szellem	52	61	29	42	51	38	38	44	29	33	45
Tolerancia	23	21	21	20	20	24	22	34	21	19	28
Mások elfogadása	32	45	21	27	26	26	27	43	24	17	35
Sportszerűség	32	56	40	28	20	26	25	40	34	40	48
Önkontroll	33	53	31	52	38	39	44	36	22	29	36
Szabályok elfogadása	31	29	37	24	33	22	31	32	25	35	36
Fegyelem	46	44	47	54	57	57	50	71	52	51	60
Megértés	15	19	17	18	12	23	23	22	13	16	32
Szolidaritás	18	21	15	16	9	18	18	31	15	10	31
Barátság	38	34	46	26	34	30	40	46	26	43	57
Férfiak és nők közötti egyen-jegőség	15	25	16	12	9	13	16	23	14	14	31
Hatékony-ság	36	41	37	47	26	33	27	32	38	33	54
Egyéb (spontán)	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	3
Egyik sem	1	0	1	0	0	1	2	0	1	2	1

Forrás: EUROBAROMETER, 2004.

A táblázat a sport szociális dimenzióit mutatja be. Látható, hogy az egyes országokban milyen értékek a legjellemzőbbek. Hazánk válaszadói a csapatszellemet emelik ki leginkább, míg az egyenjogúsággal és a szolidaritással kapcsolatosan nem érznek nagy jelentőséget.

A kérdőíves elemzések összesített jelentéséből olvasható, hogy a megkérdezettek négyötöde szerint a sport legfőbb haszna, hogy segít az egészség megőrzésében, 47 százalékuk szerint emellett a testmozgás jó alkalom a szórakozásra is. Ami a sport által közvetített értékeket illeti, a nyugat-európaiak 61 százaléka a csapatszellem fejlesztését említette, s e mögött jött 47 százalékkal a fegyelmezetség erősítése. A válaszadók 81 százaléka szerint a sport előmozdítja a különböző kultúrák közti párbeszédet, 59 százalékuk szerint pedig segít küzdeni a diszkrimináció különböző formái ellen. Ugyanakkor a megkérdezettek 70 százaléka aggódik a dopping szerepe miatt, s majdnem minden hatodik helyteleníti, hogy a pénz mostanra túl nagy befolyáshoz jutott a sportban. Végül az EU-állampolgárok háromnegyede szerint az iskolákban nagyobb teret kellene adni a sportnak, s ez az arány Görögországban – az athéni olimpia helyszínén – egyenesen 95 százalékos. A Standard Eurobarometer (EB) Magyarországról szóló nemzeti jelentése a magyar polgárok Európai Unióval kapcsolatos kérdésekről alkotott véleményét vizsgálja és hasonlítja össze az EU területén élők véleményével (a 27 tagállam átlagában). A teljes beszámoló kiemeli a magyarországi adatok és egyes további vizsgált országok eredményeinek különbségeit is. A feldolgozás során az egyes nyilatkozatokat és véleményeket Magyarország és más tagállamok adataival, valamint az EU tagállamainak átlagával is összehasonlították, emellett vizsgálták a hazai demográfiai csoportok (többek között nem, kor, foglalkozás, iskolai végzettség) adatait is. A Standard Eurobarometer 29 222 lakost kérdezett meg személyesen (NÁDORI-BÁTONYI, 2003).

A felmérés eredményeképpen, az Európai Parlament megbízásából, az Európai Községek Bizottsága Brüsszelben, elkészítette a „Pierre de Coubertin” cselekvési tervet, amely iránymutatást ad a Bizottság számára a sporthoz kapcsolódó tevékenységei terén az elkövetkező években. A Fehér Könyvnek nevezett dokumentum számos, a Bizottság által végrehajtandó vagy támogatandó intézkedést tartalmaz. Ezek az intézkedések együttesen alkotják a cselekvési tervet. A Bizottság – 2007 őszén- konferenciákat szervezett abból a célból, hogy bemutassa a Fehér Könyvet a sportban érdekelt felek számára. A Fehér Könyv megállapításait bemutatták az EU sportminisztereinek, továbbá az Európai Parlamentnek, a Régiók Bizottságának és a Gazdasági és Szociális Bizottságnak (Fehér Könyv, 2006; Fehér Könyv, 2007).

Az Európai Bizottság sporttal kapcsolatos állásfoglalása szerint: „a sport Európában a legszélesebb körben üzött, kedvelt emberi tevékenység elfogadott közérzetjavító, betegségmegelőző hatása fontos szerepe van a kulturális és etnikai különbségek áthidalásában is fontos, figyelemre méltó gazdasági jelenség. Az Európai Unió népeinek milliói vesznek részt különböző sporttevékenységekben, sporteseményekben. A tagországokban 30–60%-os arányban szóródik a sportegyesületi tagok aránya, a tagok száma 130 millióra becsülhető, (Fehér Könyv, 2007).

A lakosság körében elfogadott a sport közérzetjavító, betegségmegelőző, adott esetben gyógyító hatása. Nem véletlen ezért a fogyatékosok sportjának felkarolása, támogatása. A sport olyan tulajdonságokat fejleszt, amelyek fontosak az életben, nem csak állólépességet, izomerőt, sokoldalúságot, hanem az emberi kisközösségek létrehozására, erősítésére is ad ösztönzést. Ezáltal a sport a lakosság jelentős hányadának nyújt alkalmat közösségteremtésre. A sportegyesületekben, laza sporttársulásokban pedig a tagok sportkulturális és demokratikus ismereteket, jártasságokat sajátíthatnak el.

A sport a kulturális és etnikai különbségek áthidalásában kiemelkedő szerepet játszik, segíti a társadalmi beilleszkedést, kitüntetett eszköze a nemzetközi béke, megértés erősítésének. Közismert tény, hogy a sport – mind az élsport, mind a lakosság sportja – figyelemre méltó gazdasági jelenség. Sok pénz, munkahelyek ezrei, jelentős ipari potenciál rejlik benne. A pénzvilág érdeklődése ma már nem csak a sportlétesítmények építésére, a sportolók felszerelésére irányul, hanem a közvetítési jogokra, szolgáltatásokra, árukra is (NÁDORI – BÁTONYI, 2003; NÁDORI, 2007).

A globalizált világban ma már a sporttevékenység tömegjelenséggé, világuralkodóvá vált. A sportszövetségek deklarált szabálykönyveit kultúrköröktől, vallásoktól, hagyományoktól függetlenül elfogadják az egyes országok. A nemzetközi sportági szakszövetségek – a nemzetiekhez hasonlóan – sajátos önszabályozó szerepet töltenek be, ha úgy tetszik normaalkotók és normaalkalmazók egyszerre. A sport erkölcsi és jogi normarendszere mára nagyjából kialakult. Az életviszonyok szabályozásában a sportjog által kiemelten kezelt területek a következők:

- a testnevelés és sportolás alkotmányos alapjai;
- az állami beavatkozás szélsőségeinek veszélyei;
- a teljesítménynyfokozás tiltott eszközeinek hazai és nemzetközi jogi megítélése;
- a sportszakmai képesítések;
- sportbeli elismerések;
- sportfegyelmi eljárás és sportbíráskodás;

- sportrendezvény-biztonság;
- nézőtéri erőszak
- sportolói személyiségvédelem.

Ami a sportintézkedések területeit illeti, az EU élesen kettéválasztja a sport két területét: a sportot, mint gazdasági tevékenységet, illetve a sportot, mint társadalmi jelenséget. A csatlakozásnak lesznek a sportra olyan hosszú távú hatásai is, amelyek a társadalmi fejlődéssel párhuzamosan jelentkeznek. A növekvő életszínvonal és több szabadidő révén, a szabadidős kultúra is fejlődik, így hazánkban is egyre többen végeznek majd rendszeres testmozgást. Az EU és a sport kapcsolatára vonatkozóan a következő témakörökben foglalt állást az Európai Bizottság:

1. Az európai intézményrendszer.
2. A sport a Közösségi Szerződésben, dokumentumokban.
3. Munkavállalás a sportszakmában.
4. A diplomák kölcsönös elismerése.
5. Fejlesztési források a sport területén.
6. A Sport általi nevelés európai éve – 2004.
7. A sport állami támogatása.
8. A sport, mint gazdasági tevékenység kapcsolódása az európai uniós versenyjoghoz.
9. Televíziós közvetítési jogok.
10. Fogyatékosok sportja.
11. A dopping elleni küzdelem.
12. Erőszak a sportban.
13. Dohánytermékek reklámozásának tilalma a nemzetközi sporteseményeken.
14. Fegyverek, állatok a sportban – áruk szabad áramlása.
15. Az európai uniós csatlakozás várható hatásai a magyar sportra.

Az Európai Unió sportpolitikájának eredményeképpen elkészült Fehér Könyv jelentősége, hogy a mai értékrend szerint kiemelt témakörökben olyan elméleti és operatív útmutatást nyújtó dokumentum, amelynek készítői előzetesen megvizsgálták a sporttal kapcsolatos – érvényben lévő – szerződéseket, jogszabályokat; a sportban zajló gazdasági, intézményi, kommunikációs, munkavállalási és oktatási tendenciákat. A tagállamokban készült felmérés alapján képet alkotott az igényekről, megfogalmazta több je-

lentos európai sportszervezet véleményét. Egyértelmű irányt mutat a tagállamoknak. Célja, hogy olyan közösségek alakuljanak ki, amelyek életereje, életminősége, közérzete feltételezi az egyéni boldogulás egészségügyi alapjait és garantálja, hogy az országok munkaképessége fejlődjön és növekedjen azoknak a száma, akik hatékonyan tudnak részt vállalni a nemzeti értékek sokoldalú termelésében.

A Fehér Könyvben megfogalmazottak olyan irányelvek, amelyek általános útmutatásokat fogalmaznak meg. Az egyes tagországok eltérő szinten vannak az egyes témakörök feladatainak megvalósításában. Így a hazai és a lokális sportstratégia elkészítésekor nem másolnunk kell, hanem a gondolkodást kell értelmezni, be kell építeni a stratégiába és a programokba, hiszen az Unió támogatási rendszeréből csak megalapozott programok részesülhetnek.

2.1.1. A sport fogalma és jelentősége

Minden korosztályban találkozunk a sporttal. Használjuk az oktatásban, az egészségmegőrzésben. Végezzük kedvtelésre, vagy foglalkozásként. Van nonprofit és professzionális formája. Életünknek van olyan része, amely közvetlenül kapcsolódik a sporthoz és van olyan, amely indirekt kapcsolatot jelent. Gondoljunk csak a szurkolásra, a szerencsejátékra, a sportközvetítésekre. A mai sportolók bizonyos értelemben nemzetközi piacon tevékenykedő üzletemberek., akiknek reklámértéke és hírértéke van. Egyben példaképek is lehetnek, így a fiatalok motiválásában kiváló eszköznek bizonyulnak. Tehát az unió sportpolitikájának megértéséhez fontos definiálnunk és értékelni a jelentőségét.

Ma már szinte minden tudományterületnek vannak olyan szegmensei, amelyek kapcsolatban állnak a sporttevékenységgel. Az európai emberek számára rendkívüli hatása van. Minden országban, régióban, sőt a legkisebb településeken is jelen van. Ráadásul azonos szerkezet szerint tagozódik. Vele szemben igényekkel találkozunk, finanszírozási kérdések merülnek fel, fejlesztési tervek születnek, nemzetközi együttműködések kísérik, befolyásolják identitásunkat, egészségünket, kultúránkat.

A sport számos definícióját ismerjük, valójában felfogható egy gyűjtőfogalomként. Azoknak a szervezett vagy szervezetlen, csoportos vagy egyéni testedzési tevékenységek gyűjtőfogalma, amelyekben az ember ma biológiai mozgásigényét, szükségletét, társadalmi körülmények között kiélheti. Ebben az értelemben fontos a sportot az életmód-egészség összefüggésben elemezni. A sport az életmód „kötelező” része, mely nemcsak alkalomszerű testedzést jelent. A sportolást is az életmód egyéb tényezőihez

haszonlóan, egyénenként kell kialakítani, melynek során általános alapelvek érvényesülnek. Mindenkinek sportolnia kell, nemcsak azoknak, akik tehetségük alapján kimagasló eredményt képesek elérni egy adott sportágban. Manapság a sport révén mozoghatunk annyit és olyan intenzíven, ami egészségünk szempontjából elengedhetetlen.

A rendszeres testmozgás, a sportolás erősíti a szervezet egyensúlyi állapotát, az egészséget, mely a sportolás eredményeként alakul ki. Jelentősége, hogy a szervezet egészséget jelentő egyensúlyi állapota tartós, képes ellenállni a kedvezőtlen környezeti ingereknek. Ezért megállapítható, hogy életmódunk jelentősen befolyásolja egészségünket.

A civilizációs életforma kedvezőtlen velejárója a mozgáshiány. Következményeinek megismerése, és a sporttudományos ismeretek bővülése, együtt vezetett arra a megállapításra, hogy a sport a szabadidő különféle elfoglaltságai közül előrelépett. *Ma a sportot az életmód kötelező részének tartjuk.* Különösen érvényes ez az ifjúságnál. Ezért is jelentkezik a sport az életmódban két helyen a fiataloknál. Egyrészt az iskolai testnevelésben, másrészt a sportban, mely már a szabadidőt érinti, akár mint iskolai, akár mint egyesületi sport jelentkezik.

Az Európai Sport Charta szerint: „sport minden olyan fizikai tevékenység, amely esetenként vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét fejlesztését szolgálja, társadalmi kapcsolatok teremtése vagy különböző szintű versenyeken elérendő eredmények céljából.” A Charta a lehető legtágabban értelmezi a sport fogalmát. Az európai értékrend szerint az állam legfontosabb célja az, hogy állampolgárai életminőségét, egészségi állapotát javítsa. Minőségi munkára csak megfelelően edzett, tetterős társadalom, csoport, egyén képes. Mindezt leghatékonyabban az aktív sportolás megkülönböztetett, átfogó – nem csak pénzügyi – támogatása révén érhetjük el. E témakörben folytatott kutatások eredményei alapján kijelenthető, hogy a sport, életünk elidegeníthetetlen része, amely támogatásra érdemes, támogatásra szorul, hiszen átfogó eszközként, a modern társadalom negatív hatásainak ellensúlyozására, kiküszöbölésére hatékony megoldásokat kínál. A mindenkori kormányzatnak, a gazdaság szereplőinek, irányítóinak, résztvevőinek nem szabad kihasználatlanul hagyni a sportban rejlő lehetőségeket. Ennek megfelelően a stratégia megalkotóinak legfontosabb célkitűzése az, hogy a sport legyen „mindenki szenvedélye”! (Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia, 2007).

A sport a közösségi vívmányok alkalmazásának tárgyát képezi. Az európai szakpolitikák számos területen jelentős és egyre növekvő hatással vannak a sportra. Az Európai Tanács a sport sajátos természetéről és Európában betöltött társadalmi szerepéről szóló 2000. decemberi Nizzai nyilatkozata elismerte a sport európai társadalomban be-

töltött fontos szerepét és sajátosságait, amelyeket figyelembe kell venni a közös politikák végrehajtásakor. Az állásfoglalás szerint a sportolást mindenki számára lehetővé kell tenni a szervezett sport teljes skáláján, tehát mind a verseny-, mind a szabadidő-sportban. A testi és szellemi fogyatékosok számára a sport, a testedzés különösen kedvező hatású, mert segíti az egyénben rejlő tehetség feltárását, a rehabilitációt, a beilleszkedést és a szolidaritás érvényesülését. A tagállamok ösztönzik a sport önkéntes támogatóit, szervezőit további közreműködésre, miközben megadják tevékenységükhöz a kellő támogatást („Nizzai nyilatkozat”; NÁDORI – BÁTONYI, 2003; NÁDORI, 2007).

A Tanács elismeri a sport társadalmi jelentőségét azt, hogy a sport a XX. század és napjaink egyik meghatározó szociális jelensége. A sport az európai civil társadalomnak a legjobban szervezett társadalmi intézménye, építménye. Az Európában működő 700 000 sportklub pedig bizonyítja, kellően alátámasztja a sport társadalmi jelentőségét. Ez a háttér jelzi, hogy a sport a nevelés és a politika számára is ideális eszközt képvisel. A sport az iskolai programnak is szerves része, amely lényeges pedagógiai értékeket képvisel.

A Nizzai nyilatkozat hangsúlyozza, hogy a sportesemények szervezése a sportszervezetek és a tagállamok elsődleges felelőssége a sportszövetségek központi szerepével. Világossá teszi, hogy a sportszervezeteknek gyakorolniuk kell a saját sportágaik „nemzeti és közösségi jogszabályok megfelelő figyelembevételével” történő szervezésének és ösztönzésének feladatát. Ugyanakkor elismeri, hogy „a Közösség nem rendelkezik ugyan közvetlen hatáskörrel ezen a területen, mégis figyelembe kell vennie a szerződés különböző rendelkezésein alapuló tevékenységei során a sportban rejlő és azt különlegessé tevő szociális, pedagógiai és kulturális funkciókat, a sport szociális szerepének megőrzéséhez elengedhetetlen etikai kódex és szolidaritás tiszteletben tartása és ápolása végett”. Az európai intézmények elismerték a sport az európai társadalomban betöltött szerepének sajátosságát az önkéntességen alapuló struktúrákban az egészségügy, oktatás, társadalmi integráció és kultúra területén (Sport Éve, 2004).

A Tanács hangsúlyozta, hogy jóllehet a Közösségnek nincs közvetlen hatásköre ezen a területen, mégis mind intézkedéseiben, mind a szerződések különböző előírásaiban figyelembe kell vennie a sportban rejlő, lényegéhez tartozó kulturális funkciókat. Az Európai Tanács felkérte a Közösség intézményeit, hogy a 2004. évet nevelés és sport révén „Európai Év”-nek fogadják el, és dolgozzanak ki az állásfoglalásnak megfelelő politikákat. Az Európai Tanács ezzel a felhívással jó lehetőséget adott a tagállamoknak, a nevelésben és a sportban említett szervezeteknek, hogy kiépítsék, megerősítsék kap-

csolataikat, hatékonyá tegyék a nevelést a sport révén. A hétköznapi ember számára, sőt a fiatalok számára szinte nincs olyan közismert eszköz, amely egy országot, s az egészséges életmódot jobban reklámozná, mint az Olimpia. E mozgalomnak és szellemének számos erényét és hátrányát is megfogalmazhatjuk. Aktualitásainak hangsúlyos bemutatásával továbbra is olyan eszköz állhat a szakemberek rendelkezésére, amellyel, joggal számolhatunk, ha motiválni akarjuk az országot, a várost, az egyetemet, az iskolák polgárait. Alternatívaként az amatőr sport értékeit kell szembeállítanunk, melyre a legtöbb esetben dinamikusabban hatnak a profi sport eredményei, példaképei. Ebben az összefüggésben nélkülözhetetlennek tartom az olimpiai eszme mellett pozitív hozzáállásunkat. Napjainkban a professzionális sport az üzleti szellem eluralkodása miatt erős tekintélyvesztésben van. Fontos ezért, hogy esélyt adjunk az olimpiai eszme, a példaképek helyreállításának, az egyén személyisége megerősödésének. Az Európai Év a sport meggyengült társadalmi súlyát egyensúlyba hozta.

Ami a sport társadalmi szerepét illeti, a sport az emberi aktivitás olyan területe, amely az Európai Unió polgárait nagyban érdekli, és óriási potenciállal rendelkezik, hogy összehozza őket, mindenkit elérve, tekintet nélkül az életkorra vagy szociális származásra. A 2004. novemberi Eurobarometer felmérés eredménye szerint az európai polgárok körülbelül 60%-a vesz részt sporttevékenységben rendszeresen, mintegy 700 000 sportklubban vagy azon kívül, amelyek maguk is számtalan szövetség vagy egyesület tagjai. A sporttevékenységek legnagyobb részét amatőr keretek között folytatják. Az európai polgárok egészségének javítása mellett a sportnak vagy egy nevelési dimenziója, valamint szociális, kulturális és rekreációs szerepe. A sport társadalmi szerepe az unió külkapcsolatait megerősítő potenciállal is rendelkezik (The citizens of the European Union and sport 2004; EUROBAROMETER, 2004).

A sport tehát egy olyan szociális jelenség, mely alakítja az emberek gondolkodását. Eszmékhez köthető, melyet milliók követnek. Pozitív megítélésének köszönhetően rendszeresen sportolnak az emberek. Egyenes következményeként az emberek munkabíró képessége javul. Könnyebben mozognak, egészségesebbek. Életmódjuk hatékonyabbá és szervezettebbé válik. Aktívabb tagjai lesznek a közösségnek. Ilyen értelemben boldogabbak, azaz magasabb szintű életminőség jellemzi életüket.

Véleményem szerint, a sport olyan tevékenység, amely önkéntesen és egyéni, vagy szervezett formában valósul meg. A fizikai és a szellemi erőnlét fejlesztése mellett, hozzájárul a személyiség teljes fejlesztéséhez, az életminőség javításához. Társadalmi kapcsolatokat kezdeményez és serkent, valamint versenyszerű eredmények elérésére is felkészít.

Segít kielégíteni az egyének versenyzési és játék igényét. Sok más motívum mellett, fejleszt a közösségi érzést, a önbecsülést, a csapatszellemet, melyek szükségesek az egyéni és csoportos sikerek eléréséhez és az általánosan jó közérzet és egészség javításához.

2.1.2. Az életminőség fogalma, vizsgálatát meghatározó modellek

Az életminőség ma egyike mind a köznyelvben, mind pedig az orvosi, élettani szakirodalomban igen gyakran használt fogalmaknak. Történetileg az életminőség szót először a gazdasági növekedés fenntarthatatlanságának kritikájaként néhány kutató használta (KOVÁCS, 2006). Még ma sincs általánosan elfogadott definíciója. *Lennart Nordenfelt*, az egészség és életminőség összefüggéseit kutató svéd tudós megfogalmazása alapján, az életminőség lényegében a boldogsággal azonos, s hétköznapi értelemben az étellel való elégedettség, illetve elégedetlenség mértékeként lehet leginkább definiálni. Éppen ezért a társadalom legfőbb célja, az életminőség javítása. Ez a következőket tartalmazza: “ A polgárok fizikai és szellemi állapota meghatározója a nemzet életerejének. Az “egészségipar” a fejlett országokban a gazdaság egyik motorja. Az oktatás, a nemzeti kultúra, az egészségügy, valamint a társadalom kiegyensúlyozott működése fontos tényezői a versenynek, színvonaluk fenntartása és emelése tehát politikai feladat.” (KOVÁCS, 2007).

Az életminőséget alapvetően az egészség, az embert körülvevő természeti/társadalmi környezet minősége, továbbá az alkalmazkodást, a tudatos életmódot biztosító oktatás milyensége határozza meg. A definícióban az a lényeges elem, hogy az életminőséget az ember fizikai és szellemi állapota közötti kapcsolat határozza meg (KOVÁCS, 1999).

A minőség, így az életminőség megváltoztatása is innovációs tevékenységet jelent. Az innováció az egyes emberre, szervezetekre, tevékenységekre, termékekre azonos módon alkalmazható, a természetben végbemenő folyamatos megújulásnak tudatos tükröztetése, amely a minőség folyamatos változtatásával jár együtt. Az innováció tehát általános értelemben, a ma valóságából a holnapba vezető tudatos tevékenység, annak támogatása, hogy a megszerzett ismeretek javuló életminőséget biztosítsanak. A megújulás a megszerzett tapasztalatok, az új ismeretek hasznosítását jelenti az egészség, a környezet megőrzésében, az oktatás, a termékek és szolgáltatások körének bővítésében.

Az életminőség vizsgálatára szolgáló modellek, azért születtek, hogy a népesség jólétét optimalizálják. Alapvetően három nagyobb tudományterülethez kötődnek; a *szociológiához, a pszichológiához és az egészségtudományhoz.* A *szociológiai* megközelítésű életminőség-kutatások elsősorban kérdőíves felméréseket használva az egyes országok,

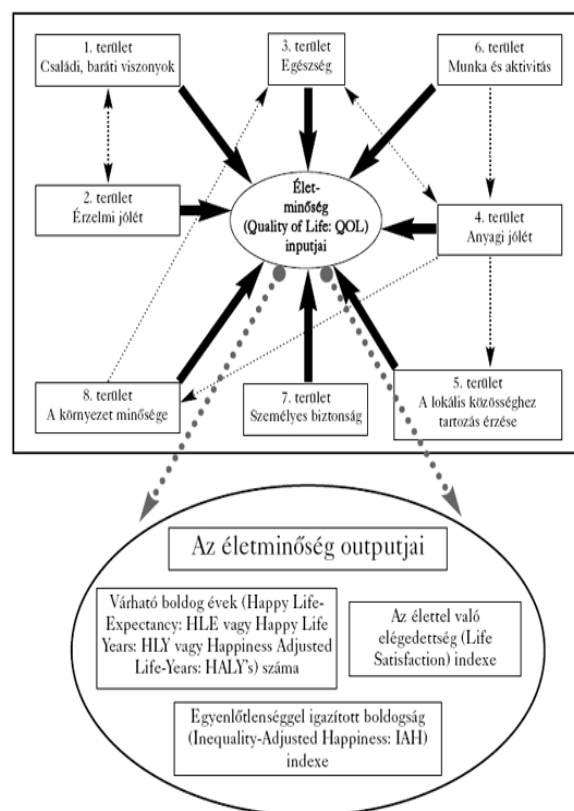
régiók, térségek, társadalmi csoportok életminőségét vizsgálják a társadalmi tőke és egyéb összehasonlítást, rangsorolást lehetővé tevő jellemzők alapján. E vizsgálatok széleskörű mintavételen alapulnak, a boldogságra és a szubjektív életminőségre: az étellel való elégedettségre vonatkoztatott kérdések alapján mérik a jóllét mértékét. Az életminőség szociológiai megközelítésébe gyakran az életminőséget meghatározó társadalmi, gazdasági, kulturális és környezeti tényezőket is bevonják.

Az életminőség *pszichológiai* vizsgálatának hátterét az úgynevezett pozitív pszichológiai irányzat jellemzi, amely erősen épít az Arisztotelész-féle boldogság definícióra, miszerint az életminőség a boldogsággal azonosítható. Ennek megfelelően a boldogságnak három szintje különböztethető meg egymástól. Az első lépcső az öröm, az élvezet (pleasure), a hedonisztikus boldogság-elképzelés szintje. Az örömnél és a vidámságnál ugyanis igen komoly szerepe van a kedvező életminőség, a pozitív élet-szemlélet kialakításában és fenntartásában, ugyanakkor ez a lelkiállapot még nem azonosítható teljes mértékben a boldogsággal és a jólléttel (well-being). E pszichológiai megközelítés szerint az életminőség második szintjének a „bevonódás”, az elkötelezettség állapota tekinthető, amikor az ember feloldódik egy feladat, célkitűzés teljesítése közben. Ezt a fajta magas szintű élményt, amelyhez a legkülönbözőbb örömmel végzett feladatok megvalósítása után érzett örömmel keresztül vezet az út, „áramlatnak” nevezik (CSÍKSZENTMIHÁLYI, 1998). Így jutunk el a boldogság harmadik lépcsőjéhez, amely az értelmes élet, az élet értelmének a keresése. Ez felel meg Arisztotelész-féle „eudemoniának”, valódi boldogságnak, amely nem egyfajta állapot, nem is egy különleges élmény, hanem cselekvő aktivitás. A boldogságnak ezt a fajta legmagasabb, harmadik lépcsőfokát az ember önmagával való harmóniája, az életcélok, a személyes növekedés, a másokkal való pozitív, építő jellegű kapcsolatok és az autonómia jellemzik. A pszichológiai irányzat képviselői az életminőséggel kapcsolatos vizsgálataikhoz pszichológiai kérdőíveket alkalmaznak (KOPP – PIKÓ, 2006).

Az *egészségtudomány* szempontjából megközelített életminőség koncepcióban az a szemlélet tükröződik, hogy az orvoslás tárgya nem csak az emberi test, hanem maga az ember, az emberi egészség. A modern, jóléti társadalmak egyik komoly vívmányának tekinthető, hogy az ember biológiailag megélhető életkora jelentősen kitolódott. A megnövekedett életkor azonban nem jár automatikusan együtt a jobb egészségi állapottal és a jobb életminőséggel, éppen ezért az egészségben megélt évek számának a gyarapítása tekinthető ezen irányzat fő szempontjának. Az egészség fogalmát szintén nagyon nehéz objektív módon meghatározni, mert ugyancsak egy túl összetett, többdimenziós fogalomról van

szó, amelyet igen bonyolult lenne egy konkrét mutatóval mérni. Azonban az ember képes arra, hogy általános „közérzetét” egyetlen mutatóval meghatározza. Az egészségtudomány-szemléletű életminőség-kutatás éppen ezért a szubjektív egészségre vonatkozó mutatókra helyezi a hangsúlyt, kiemelve, hogy a szubjektív életminőség- mutató legalább olyan fontos, mint az emberről „objektív” képet mutató vizsgálati leletek. A szubjektív életminőség egy lehetséges definíciója szerint azon fizikai és pszichológiai jellemzők összességének tekinthetők, amelyek meghatározzák, hogy egy adott személy mennyire érzi magát egészségesnek, s mekkora örömet talál tevékenységeiben és életvezetésében.

A társadalom önmegújító képességét elősegítő programokkal támogatni kell az emberek egészség-megőrzési hajlandóságát. Ezt az állam pozitív szankcionálással támogathatja. A munkaadókat – leginkább szigorú szankcionálással – rá kell ébreszteni arra, hogy alkalmazottaik egészségének, egyébként előírt, védelme korántsem pénzkidobás. Az életminőség mérésének módszereit input-output megközelítésből kiindulva legtömörebben Rahman modellje foglalja össze (2. ábra), melyben az egészség központi szerepet játszik.

2. ábra: Rahman életminőség-modellje

Forrás: Sebestyén, 2005b.

Az egészség nemzetközi definiálását – 1948-as megalakulásakor – a World Health Organization (a WHO) az egészséget a következőképpen definiálta: „Az *egészség* a teljes testi, lelki és szociális jólét állapota, és nem csupán a betegség vagy a fogyatékosság hiánya. Az alapokmány tovább dimenzionálja az egészség fajtáit, melyek az életminőség fejlesztése szempontjából is összefüggnek egymással. Ezek:

- *biológiai egészség*: a szervezetünk megfelelő működése
- *lelki egészség*: személyes világnézetünk, magatartásbeli alapelveink, illetve a tudat nyugalmanak és az önmagunkkal szembeni békének a jele
- *mentális egészség*: a tiszta és következetes gondolkodásra való képesség
- *emocionális egészség*: az érzések felismerésének, illetve azok megfelelő kifejezésének a képessége
- *szociális egészség*: másokkal való kapcsolatok kialakításának egészsége (WHO, 2001).

Az egészséges életmód és a testkultúra fejlesztésében kiemelkedő szerepe van a testnevelésnek és a sportoktatásnak, hiszen az értékrend kialakítását korán kell elkezdeni. A testnevelés- és sportoktatás eredménye nemcsak a tananyag valamilyen szintű elsajátítását, hanem az egészséges életmód és a testkultúra fejlesztését is jelenti. Ennek keretében a mozgáskultúra kialakításán túl a szervezet edzettségi szintjének, sportos alkalmazkodásának emelése, alakítása is folyik.

A testnevelés és sport műveltségi területen a fejlesztési feladatok végrehajtásának minősége erősen kötődik az oktatás szervezési és nevelési kérdéseire, a helyi hagyományokhoz, de a létesítmények, az eszközök és a felszerelések is meghatározzák azt. A fenntartható és hosszú távú pszichomotoros fejlesztés megvalósítása, az ismeretelméleti és módszertani törvényszerűségek érvényesülése, alkalmazása nem korlátozódik csupán a hagyományos, órarendben rögzített tanórai tevékenységekre.

A testnevelés és sport műveltségi terület céljaiban elsődleges

- az egészségfejlesztő, egyben az egészség stabilitási tartományát növelő, a biológiai érést, a gyermekek egészséges testi fejlődését támogató,
- az edzettséget, a testi és lelki alkalmazkodást, a fizikai és lelki kondíciót fejlesztő,
- a sport- és mozgáskultúrával összefüggő ismereteket átadó, számon kérő,
- szórakozást, örömkeltést, a versenyzési vágy kiélését biztosító funkció (OKM 2005).

Az életminőség ma az egyik legdivatosabb kifejezés. Ebben a fejezetben eljutottunk a közgazdasági értelmezésétől az egészségtudományi és a köznapiság jelentéséhez., melyben már az egészségnek és az egészséges életmódnak is nyilvánvaló szerepet tulajdoníthatunk. Ezzel a rendszerezéssel vizsgálhatók a következőkben a sport hatásai.

2.1.3. A sport hatása az életminőségre

Az életminőségünket sok tényező befolyásolja. A sport szerepe a regionális fenntartható fejlődésben ágazatként értelmezhető. A sport egyes területei kiválóan szolgálják a fenntartható regionális társadalmi-gazdasági fejlődést, a racionális környezetgazdálkodást, azaz összegezve, a polgárok életminőségének javulását. Horizontálisan kapcsolódik más ágazatokhoz. Ezek közül néhány különösen jelentős.

Sport → Oktatás/Kultúra
→ Egészségügy
→ Gazdaság/ Kereskedelem

Tudományosan igazolható, hogy az életminőség, az egészség, a jó közérzet és az emberek mozgásigénye között összefüggés van. Ezért nem szabad izoláltan gondolkodni fejlesztésükről.

A fizikai aktivitás hiánya növeli a túlsúly, elhízás, valamint számos krónikus betegség, például szív- és érrendszeri megbetegedések és cukorbetegség előfordulásának esélyét, amelyek csökkentik az életminőséget, veszélyeztetik az egyén életét valamint az egészségügyi költségvetés és a gazdaság számára is terhet jelentenek. Az Európai Bizottság Fehér Könyve „A táplálkozással, túlsúllyal és elhízással kapcsolatos egészségügyi kérdésekre vonatkozó európai stratégiáról” kiemeli a fizikai aktivitás csökkenésének visszafordítására irányuló lépések fontosságát.

Az egészséget javító fizikai aktivitás eszközeként a sportmozgalmaknak nagyobb hatásuk van, mint bármely egyéb szociális mozgalomnak. A sport az emberek számára vonzó, megítélése pozitív. A sportmozgalmak felismert egészségjavító fizikai aktivitásra ösztönző potenciálja azonban gyakran kihasználatlan marad, és fejlesztésre szorul (Az Európai Unió polgárai és a sport 2004; EUROBAROMETER, 2004). Az alábbi ábrán látható, hogy milyen arányban értékelik pozitívan a sport fontosságát, egészségjavító tulajdonságát az egyes tagállamok (3. ábra).

Ország	%	Ország	%
Görögo.	98	Spanyolo.	91
Ciprus	97	Litvánia	91
Málta	97	Dánia	90
Lengyelo.	95	Olaszo.	90
Finno.	94	Egyesült Királyság	89
Svéd.	94	Francia.	88
Észto.	92	Íro.	88
Szlovákia	93	Belgium	87
Szlovénia	93	Portugália	87
Németo.	92	Letto.	84
Cseho.	92	Ausztria	83
Magyar.	92	Luxemburg	69
Hollandia	92	EU25	91

3. ábra: Az Európai Unió polgárai és a sport

Forrás: Különleges Eurobarometer, 2004: Az Európai Unió polgárai és a sport .

Figyelemre méltó jelentőséget tulajdonítanak a megkérdezettek a sport egészségjavító hatásának. A magyar válaszadók pozitív megítélése – 92%-uk szerint van a sportnak egészségjavító hatása – alapján is számolnunk kell a sport szerepével a helyi és országos jelentőségű sportkonceptiók kidolgozásakor. Az Eurobarométer felmérés az Európai Unió minden tagországában közel 22 ezer véletlenszerűen kiválasztott válaszadót szólított meg az uniós sportpolitikával kapcsolatos kérdésekben. A táblázatban szerint a válaszolók véleménye, hogy az európai országok többségében kiemelkedően fontosnak a sport szerepe.

A válaszokkal párhuzamba állítható, hogy az Egészségügyi Világszervezet (WHO) felnőttek számára napi minimum 30 perc, gyermekek számára 60 perc mérsékelt fizikai aktivitást javasol (nem kizárólag a sportolást). Szükséges lenne, hogy a tagállamokban az állami hatóságok és a magánszervezetek egyaránt hozzájáruljanak e cél eléréséhez. A közelmúltban végzett tanulmányok szerint e területen nem történik elegendő előrelépés (Copenhagen, Physical activity: a basic requirement for health Rome, 2006).

A Bizottság iránymutatások kidolgozását javasolja a tagállamokkal 2008 vége előtt a fizikai aktivitással kapcsolatos új célkitűzések tekintetében. Ezek az iránymutatások

jelentős hatással vannak a közoktatási és felsőoktatási intézmények sportstratégiai feladataira, hiszen az életminőség javítására ható intézkedések alapvető színtereiről van szó. A Bizottság az egészségügyi, oktatási és sportágazatok együttműködésének miniszteri szintű ösztönzését javasolja a tagállamokban, a túlsúly, elhízás és más egészségügyi kockázatok csökkentésére irányuló koherens stratégiák kidolgozása és végrehajtása végett. Ebben az értelemben a Bizottság arra bírta a tagállamokat, hogy vizsgálják meg, hogyan lehetne az aktív életmód eszméjét terjeszteni a nemzeti oktatási és képzési rendszereken keresztül, ideértve a tanárképzést is.

Számba kell vennünk az egészségjavító fizikai aktivitással kapcsolatos lehetőségeinket, ki kell szélesítenünk az ilyen irányú tevékenységünket. A Bizottság megkönnyíti az információ és a legjobb gyakorlatok cseréjét különösen a fiatalokkal kapcsolatban és helyi közösségi szinten. A Bizottság létrehoz egy többéves, uniós Egészségjavító Fizikai Aktivitás (HEPA) hálózatot, és adott esetben a terület egyedi vonatkozásaival foglalkozó kisebb, koncentráltabb hálózatokat. A Bizottság az egészségjavító fizikai aktivitást a sporttal kapcsolatos tevékenységeinek sarokköveként fogja kezelni, és törekedni fog e prioritás jobb figyelembevételére a vonatkozó pénzügyi eszközökkel kapcsolatban, beleértve a következőket:

- 7. kutatási és technológiai fejlesztési keretprogramot (az életmód és egészség szociokulturális aspektusait);
- A közegészségügyi programot 2007–2013;
- Az ifjúság és polgárság programokat (együttműködés a sportszervezetek, iskolák, civil társadalom, szülők és más szülők között helyi szinten);
- Az élethosszig tartó tanulás programjait (tanárképzés és iskolák közötti együttműködés) (Fehér Könyv, 2006; Fehér Könyv, 2007) .

2.1.4. Sportos alkalmazkodás

A testnevelés- és sportoktatás eredménye nemcsak a tananyag valamilyen szintű elsajátítását, hanem az egészséges életmód és a testkultúra fejlesztését is jelenti. Ennek keretében a mozgáskultúra kialakításán túl a szervezet edzettségi szintjének, sportos alkalmazkodásának emelése, alakítása is folyik.

A testnevelés és sport műveltségi területen a fejlesztési feladatok végrehajtásának minősége erősen kötődik az oktatás szervezési és nevelési kérdéseéhez, a helyi hagyományokhoz, de a létesítmények, az eszközök és a felszerelések is meghatározzák azt. A

fenntartható és hosszú távú pszichomotoros fejlesztés megvalósítása, az ismeretelméleti és módszertani törvényszerűségek érvényesülése, alkalmazása nem korlátozódik csupán a hagyományos, órarendben rögzített tanórai tevékenységekre.

A testnevelés és sport műveltségi terület céljaiban elsődleges:

- az egészségfejlesztő, egyben az egészség stabilitási tartományát növelő, a biológiai érést, a gyermekek egészséges testi fejlődését támogató,
- az edzettséget, a testi és lelki alkalmazkodást, a fizikai és lelki kondíciót fejlesztő,
- a sport- és mozgáskultúrával összefüggő ismereteket átadó, számon kérő,
- szórakozást, örömkeltést, a versenyzési vágy kiélését biztosító funkció (OKM 2005).

A rendszeres fizikai aktivitás, testedzés, sport ellensúlyozza a szervezet képességeinek romlását, csökkenti a betegségek kockázatát, illetve már kialakult betegségben segít a jobb életminőség elérésében, segít fenntartani az önálló életvitelhez szükséges fizikai és szellemi teljesítőképességet.

2.1.5. A sport gazdasági szerepe és jelentősége

A sport dinamikus és gyorsan növekvő ágazat, amely hozzájárulhat a gazdasági növekedést és munkahelyteremtést célzó 2000. évi lisszaboni célkitűzések megvalósításához. Eszközülni szolgálhat a helyi és regionális fejlődés, a városi újjáépítés, és a vidékfejlesztés számára. Szinergiák állnak fenn a sport és a turizmus között, és a sport ösztönözheti az infrastruktúra megújítását, valamint a sport- és rekreációs létesítmények finanszírozását szolgáló új partnerségek kialakulását.

Nem állnak rendelkezésre pontos és összehasonlítható adatok a sport gazdasági súlyáról, annak fontosságát megerősítik a nemzeti számlákról, a nagy volumenű sportesemények gazdasági adatairól, a mozgáshiányhoz kapcsolódó költségekről (beleértve az öregedő lakosságot) szóló tanulmányok és elemzések. A 2006. évi osztrák elnökség idején benyújtott tanulmány arra utalt, hogy a sport szélesebb értelemben 407 milliárd euró hozzáadott értéket generált 2004-ben, ami az EU GDP-jének 3,7%-a, továbbá 15 millió embert, azaz a munkaerő 5,4%-át foglalkoztatta. A sportnak e hozzájárulását látványosabbá kell tenni és az EU szakpolitikáival elő kell azt mozdítani (DIMITROV D. és mtsai., 2006). Meg kell jegyezni, hogy a sport GDP-hez történő hozzájárulása meg-

haladja hazánkban a mezőgazdaságot. Éppen ez az egyik oka, hogy a sport iparágra a modern kor gazdaságelemző és kutató lehetőségeivel tekintsünk.

A sport fontos szerepet tölt be a fenntartható fejlődésben. A sportolás, a sportlétesítmények és a sportesemények mind-mind jelentős hatással vannak a környezetre. Fontos a környezetvédelmi szempontból megfelelő gazdálkodás előmozdítása, mely többek között magában foglalja a zöld beszerzést, az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását, az energiahatékonyságot, a hulladékkezelést és a talaj és a víz kezelését. Az európai sportszervezeteknek és a sportesemények szervezőinek környezetvédelmi célkitűzéseket kell elfogadniuk annak érdekében, hogy tevékenységeik a környezetvédelmi szempontból fenntartható legyen. A környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatos hitelességük javításával a felelős szervezetek speciális előnyökre számíthatnak a sportesemények megrendezésére való pályázással, továbbá gazdasági haszonra a természeti erőforrások ésszerűbb felhasználása révén.

A tagországokban a sport anyagi támogatását illetően a TV közvetítési jogokból, sorsolósos szerencsejátékokból és sportfogadásokból származó bevételek jelentősnek nevezhetők. Ha a szerencsejátékok állami monopóliumát felfüggesztenék, vagyis érvényesülne ezen a területen a szabad verseny szabálya, akkor a sport Európa szerte, jelentős anyagi támogatástól esne el. 1994-ben az Európai Bíróság egyik ítéletében kimondta, hogy a tagországok hozhatnak korlátozó intézkedéseket ezen a piacon. Fennmaradhat tehát a szerencsejátékok állami monopóliuma. Ennek következtében az állami szerencsejáték bevételekből jut támogatás többek között a kultúra és a sport számára is. Egyelőre tehát az EU nem tervezi a jelenlegi gyakorlat megváltoztatását, nem tervez szerencsejátékot korlátozó szabályozást, azt a tagország hatáskörébe tartozónak fogadja el (NÁDORI – BÁTONYI, 2003; NÁDORI, 2007).

A sport gazdasági értékének egyre nagyobb része kapcsolódik a szellemi tulajdonjogokhoz. Ezek a jogok a szerzői joghoz, a kereskedelmi kommunikációhoz, a védjegyekhez, az arculathoz és a médiajogokhoz kapcsolódnak. Az egyre globalizáltabb és dinamikusabb ágazatban a szellemi tulajdonjogok hatékony érvényesítése a világban a sportgazdaság szerves részévé válik. Ugyanakkor azonban függetlenül a sport globális gazdasági fontosságától, a sportesemények jelentős részére nonprofit struktúrák keretén belül kerül sor, mely közül sok függ a nyilvánosság azon támogatásától, hogy valamennyi polgár számára hozzáférést biztosítson a sporttevékenységekhez (Fehér Könyv, 2006; Fehér Könyv, 2007).

A sport gazdasági összefüggéseit illetően az Európai Tanács véleménye szerint egy-nél több klub birtoklása, illetve pénzügyi függősége ugyanabban a bajnokságban, ugyanabban a sportágban veszélyezteti a tiszta versenyt. Egyes sportágakban a televíziós jogok jelentik továbbá a legfőbb gazdasági forrást. Az Európai Tanács úgy véli, hogy az így nyert bevételek egy részének átengedése jót tenne a szolidaritás megerősödésének valamennyi sportágban, valamennyi szinten. Ilyen módon a fiatal, tehetséges sportolókat nevelő klubok anyagi ösztönzést, segítséget kaphatnak. Az átigazolás tekintetében az Európai Tanács szívesen támogatná az átigazolással kapcsolatos párbeszéd beindítását, főként a hivatásos sportolókat képviselő szervezetekkel (NÁDORI – BÁTONYI, 2003; NÁDORI, 2007).

Az Unió felismerte a lakossági támogatás jelentőségét az alulról szerveződő sport és a mindenkinek szóló sport terén, és helyesli ezt a támogatást, amennyiben azt a közösségi jogszabályokkal összhangban biztosítják. A sportszervezetek számos bevételi forrással rendelkeznek, ilyenek például a klubok tagsági díjai és a jegyeladások, a hirdetés és szponzorálás, a közvetítési jogok, a bevétel sportszövetségek közötti újraelosztása, az értékesítés, a lakosság, a hallgatók hozzájárulása stb. Ezzel együtt egyes sportszervezetek lényegesen jobb hozzáféréssel rendelkeznek az üzleti vállalkozások forrásaihoz, mint mások, jóllehet néhány esetben, érvényben van az újraelosztás jól működő rendszere. Az alulról szerveződő sport terén az egyenlő esélyeket és a sporttevékenységekhez való korlátlan hozzáférést csak erős nyilvános részvétellel lehet biztosítani.

A kormányzati és nem-kormányzati befolyást illetően az egyes tagállamok sportélete eltér egymástól, mert a sportfejlődés eltérő utakat tett meg az európai országokban. A kilencvenes évek elején merült fel az Európai Közösség részéről az igény, hogy le kell írni a tagállamok sportjának felépítését, működését, a kormányzati és nem-kormányzati szféra érvényességi körét, hogy a tagállamok egymás között, valamint az Európai Bizottság és a tagállamok közötti összehangolt együttműködést lehessen kialakítani. Az Európai Bizottság Sportért Felelős Főigazgatósága további információk megszerzésével képzelte el a tagállamok sportjának felelős támogatását. A tagállamok egymástól eltérően jellemezhető kulturális és sportszakmai fejlődését ugyanis figyelembe kell venniük a döntéshozóknak az EU-ban is. A tapasztalat az, hogy a több tárcás kormányzati irányítás esetén a sport civil szférája, a sport civil ernyőszervezete, a nemzeti vagy országos sportszövetség és olimpiai bizottság autonómiája szélesebb és biztosabb alapokra támaszkodhat (KÖPF, 2003; VARGA, 2008).

Az Európai Tanács Nizzai csúcstalálkozóján (2000. december 7–9.) tudomásul vette az Európai Bizottság jelentését, amelyet 1999 decemberében a Helsinkiben rendezett csúcson terjesztett elő az Európai Unióban működő sportstruktúrák megőrzéséről és a sport szociális funkciójának megerősítéséről. Eszerint a sportszervezetek és a tagállamok feladata a sportügyek irányítása. Jóllehet a Közösségnek nincs közvetlen hatalma, fennhatósága ezen a területen mégis a szerződés különböző cikkelyeit érintő akcióiban figyelembe veszi a sport lényegéhez tartozó szociális, nevelési és kulturális funkciókat. Szem előtt tartja, hogy az etikai kódex és a szolidaritás révén a sport megőrizheti szociális szerepét. Az Európai Tanács hisz abban, hogy a sportolókat valamennyi szinten az összefogás és a szolidaritás jellemzi, továbbá a becsületes versenyzés, mind az erkölcsi mind az anyagi érdekek mentén. Reméli, hogy a kisebbségek fizikai integritása is megőrizhető (NÁDORI – BÁTONYI, 2003; NÁDORI, 2007).

A Bizottság úgy ítéli meg, hogy támogatni kell az európai sport bizonyos értékeit és hagyományait. Azonban az európai sportstruktúrák sokszínűek és összetettek. Nem lenne realitása az európai sport szervezésének a modelljét egységesen definiálni. A Bizottság elismeri a sportszervezetek és képviselői struktúrák (pl. ligák) önállóságát. Felismeri továbbá, hogy az irányítás főként a sportirányítási szervek feladata, és bizonyos mértékben a tagállamoké és a szociális partnereké. A Bizottság úgy ítéli meg, hogy a legtöbb kérdéssel lehet önszabályozás révén foglalkozni, a jó irányítás elveinek tiszteletben tartásával, feltéve, hogy betartják az EU törvényeit, és így készen áll ösztönző szerepet vállalni, vagy intézkedést hozni, amennyiben szükséges (Fehér Könyv, 2006; Fehér Könyv, 2007).

A sport mára Európa legtöbb országában virágzó üzletté vált. Ebben a folyamatban óriási szerepet játszott a média, és ezen belül leginkább a televíziózás fejlődése. A világ első televíziós közvetítése, az 1936-os Berlini Olimpia megnyitójakor sem a versenyzők, sem a sportszakemberek nem gondoltak arra, hogy egy jó emberöltő múlva ez a technikai vívmány megváltoztathatja majd sportáguk játékszabályait, versenyrendszerét, és hogy ettől függ majd egzisztenciájuk. Arról persze, hogy a sport ennyire elanyagiasodott, nem a média tehet. Az újságírók csak kielégítették a közönség igényét a minél gyorsabb információhoz jutáshoz. Mindeközben ádáz verseny alakult ki közöttük, amit gerjesztett a médiaszektor radikális átalakulása is. Ezt a versenyt a televíziók nyerték.

Az állami szabályozás, az anyagi és technikai akadályok a 80-as évek közepéig korlátozták a szabad verseny kialakulását. A kereskedelmi (magán) TV csatornák megjelenése kiélezte a versenyt és így elkezdődött a közvetítési díjak meredek emelke-

dése. Ebben igen nagy szerepet játszott, és játszik az a tény, hogy amíg a televíziók száma egyre csak növekszik, addig a sport struktúrája nemigen változott. Így a nemzetközi és nemzeti szövetségek, a ligák vagy a közvetítési jogok egyéb tulajdonosainak alkupozíciója nőttön-nő. Így nem meglepő, hogy az 1960-as Római Olimpia közvetítési jogát az ABC TV állomás még csak 0,5 millió dollárért vásárolta meg, míg az NBC ugyanezért 2000-ben, Sydneyben már 1300 millió dollárt fizetett. Ez a növekedés még csak nem is lassul. A televíziós közvetítési jogok értéke '98-ban 3,3 milliárd € volt; 2008-ra pedig 7,5 md €-ra becsülik. Ezért fontos kérdés, hogy ki a közvetítési jogok tulajdonosa, tehát ki a fő haszonélvező. Ez Európában országról országra változó. Megfigyelhető azonban egyfajta kartellizációra való törekvés a rendezők és a TV-k közt, a rendezvényszervezők között és a TV társaságok között is. Ez nyilvánvalóan ellentétes a szabad piaccal, de növelheti a hasznot, legalábbis a biztos hasznot (FARKAS, 2003; VARGA, 2008).

A sportágazat és a sporttal foglalkozó média (különösen a televízió) közötti kapcsolat kérdései alapvető fontosságúvá váltak, lévén hogy a közvetítési jogok a hivatásos sport elsődleges bevételeit jelentik Európában. A sportközvetítési jogok pedig számos médiaszolgáltató fő forrását képezik. A sport az új médiumok és az interaktív televíziós szolgáltatások kialakulásának fő mozgatórugója. A Bizottság továbbra is támogatni fogja a tájékoztatáshoz való jogot és az állampolgároknak a sportesemények közvetítéséhez való széleskörű hozzáférését, ami a társadalom számára vonzerővel és jelentőséggel bír.

A jellemzők között első helyen áll – a Helsinki Csúcs (1999. december) állásfoglalása szerint – a hagyományosan kialakult sportstruktúrák védelme, jogbiztonsága. Magyarországon 1921-ben hagyott jóvá az Országgyűlés törvényt a testnevelésről, ennek alapján érkezett el a magyar sport az adott korban jelentős fejlettségi szintre. 1950-ben a sportigazgatást a tanácsrendszerbe illesztették, a társadalmi sport elvesztette függetlenségét. Az 1993-ban meghozott országgyűlési határozat, majd az 1996-os és a 2000. évi törvény a sportról nem tisztázta egyértelműen a sport szerepét, struktúráját, a kormányzati és nem kormányzati oldal működésének, illetve együttműködésének játékszabályait.

Fontos jellemzője az európai sportmodellnek a kormányváltásoktól való viszonylagos függetlenség, illetve a kormányváltásoktól függetlenedő sportstruktúra. Az uniós sportstruktúrák közötti eltérések a történelmi fejlődéshez igazodóak, megfigyelhető, hogy a sportstruktúrákban növekvő mozgásteret kap a civil szféra. Figyelemre méltó az, hogy a sport finanszírozását – az élsporttól a helyi, lakossági sportig – törvények (sporttörvény, adótörvény, szerencsejáték törvény stb.) garantálják. A sport finanszíro-

zásában a közösségi modell jellemzői a kiszámítható feltételekre épül a forráshoz jutás, az érdemi elbírálás alapján történik az elosztás, végül a törvényben rögzített a támogatás és annak ellenőrzése (KÖPF, 2003; VARGA, 2008).

A sport végső soron olyan meghatározó piaci ágazat, mely munkahelyeket teremt, hatással van innovatív szellemi és dologi termékek előállítására. Uniós és helyi törvények szabályozzák, melyek a sport lényegét igyekeznek védelmezni. Horizontálisan és vertikálisan is kapcsolódik más ágazatokhoz. A tagállamok gazdasági növekedéséhez közvetlen módon is hozzájárul a sportágazat fejlettségi szintje. Közvetetten pedig reprezentálja a tagállam lakóinak, versenyképességét, összetartozását, életmódját, bemutatja az ország kultúráját. Mindezeknek hosszú távú visszahatásai vannak. A sportfinanszírozás fejlesztése minden kormány feladata. Az új bevételi források előteremtése nem automatikus folyamat. A Fehér Könyvben megfogalmazott célok megvalósításához stratégiai gondolkodás és tervezés szükséges. Az operatív lépések periodizálásához a nyitottság és az előrelátás nélkülözhetetlen. Ezek koordinálására fontosnak tartom, hogy kormányzati szinten legyen a sportnak képviselője.

2.1.6. A sport szerepe az oktatásban

A sport megerősíti Európa humán tőkéjét. A sport által közvetített értékek hozzájárulnak a tudás, motiváció, készségek fejlesztéséhez, valamint a személyes elkötelezettség iránti hajlandóság fokozásához. Az iskolában és egyetemen sporttevékenységgel töltött idő egészségügyi és oktatási előnyökkel jár, amelyeket fokozni kell. Az Európai Bizottság a 2004-es „A sporton keresztül történő nevelés európai éve” során szerzett tapasztalatok alapján az oktatás és képzés területén tett különböző politikai kezdeményezéseken keresztül a sport és fizikai aktivitás támogatására bátorít, ideértve a szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztését a 2006-os élethosszig tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról szóló ajánlással összhangban.

A sport és a fizikai aktivitás támogatható az élethosszig tartó tanulás program által. A sportban rejlő oktatási lehetőségek kihasználása tehát kiemelt kérdés a Comenius program által támogatott iskolai partnerhálózatok, a Leonardo da Vinci program általi szakoktatás és szakképzés területén tett strukturált intézkedések, az Erasmus program által támogatott tematikus hálózatok és mobilitás, valamint a Grundtvig program által támogatott többoldalú felnőttképzési projektek esetében. Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 18.-i ajánlása meghatározta az élethosszig tartó tanuláshoz

szükséges kulcskompetenciákat. A kompetenciákat itt az adott helyzetben megfelelő tudás, készségek és hozzáállás ötvözeteként határoztuk meg. A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van a személyes önmegvalósításhoz és fejlődéshez, az aktív állampolgári léthez, a társadalmi beilleszkedéshez és ahhoz, hogy munkahelyet találjon. Az alapoktatás és szakképzés végére a fiatalokban ki kell alakulnia a kulcskompetenciák egy olyan szintjének, amely felkészíti őket a felnőtt életre, és ezeket a kompetenciákat az élethosszig tartó tanulás részeként egész életük során fejleszteniük, gondozniuk és frissíteniük kell. A hivatkozási alap a következő kulcskompetenciákat határozta meg:

1. Az anyanyelven folytatott kommunikáció;
2. Idegen nyelveken folytatott kommunikáció;
3. Matematikai kompetencia és alapvető kompetenciák a természet- és műszaki tudományok terén;
4. Digitális kompetencia;
5. A tanulás megtanulása;
6. Interperszonális, interkulturális és szociális kompetencia, valamint állampolgári kompetencia;
7. Vállalkozói kompetencia, valamint
8. Kulturális kifejezőkészség (Bizottsági javaslat, 2005)

A sportágazat is igényelhet támogatást egyéni pályázati felhívásokon keresztül az Európai Képesítési Keret (EQF) és az Európai Szakoktatási és Szakképzési Kreditátszámítási Rendszer (ECVET) megvalósítására. A sportágazat bekapcsolódott az Európai Képesítési Keret fejlesztésébe, és a 2007/2008-as évekre pénzügyi támogatást nyert el. A sportolók nagyfokú szakmai mobilitását tekintve az ágazat akár az Európai Szakoktatási és Szakképzési Kreditátszámítási Rendszer bevezetésének kísérleti ágazata lehetne, a nemzeti kompetencia és minősítési rendszerek átláthatóságának növelésében.

Az Európai Bizottság bevezet egy az iskolai környezetben a fizikai aktivitást tevékenyen támogató és ösztönző iskolák számára odaítélendő európai díjat. A hivatásos sportolók sportkarrierjük végén történő munkaerő-piaci re-integrációja érdekében a Bizottság hangsúlyozza a „kettős karrier” tréningek nyújtásának fontosságát a fiatal sportolók számára, valamint magas színvonalú helyi képzési központok létrehozását az erkölcsi, oktatási és szakmai érdeklődésük kielégítésére. A Bizottság egy tanulmány készítését kezdeményezte a fiatal sportolók képzéséről Európában, amely eredményei a

fenti szakpolitikák és programok kiindulási alapjaként szolgálhatnak. A Bizottság úgy véli, hogy a tehetséges fiatal sportolók számára kialakított képzési rendszereknek mindenki számára hozzáférhetőnek kell lenniük, és nem vezethetnek az EU polgárok közötti állampolgárságon alapuló megkülönböztetéshez (Fehér Könyv, 2006; Fehér Könyv, 2007).

A sport erősíti az együvé tartozás és részvétel érzetét, ezáltal a bevándorlók beilleszkedésének fontos eszköze lehet. Ebben az összefüggésben fontos a sportolási lehetőségek elérhetővé tétele és a sporthoz kapcsolódó tevékenységek támogatása, hogy a bevándorlók és a fogadó társadalom pozitív módon működhessen együtt.

A társadalmi beilleszkedést segítő lehetőségek jobban kihasználhatóak lennének az Európai Unió és a tagállamok politikái, fellépései és programjai által. Ebbe beleértendő a sport hozzájárulása a munkahelyteremtéshez és a gazdasági növekedéshez és újjáéledéshez, különösen a hátrányos helyzetben lévő területeken. A nonprofit sporttevékenységek hozzájárulása a veszélyeztetett csoportok társadalmi kohéziójához és befogadásához tekinthető általános érdekű szociális szolgáltatásnak.

A Bizottság javasolja a tagállamoknak, hogy az élethosszig tartó tanulás programja, a cselekvő ifjúság és az Európa a polgárokért programok támogassák a társadalmi befogadás sporton keresztül való ösztönzésének tevékenységeit és a megkülönböztetés elleni küzdelmet a sport által. A Bizottság a tagállamokat és sportszervezeteket arra ösztönözi továbbá, hogy sportinfrastruktúrájukat igazítsák ki a fogyatékkal élő emberek speciális igényeinek figyelembevételével. A tagállamok és helyi hatóságok feladata a sporthelyszínek és helyiségek megközelíthetővé tétele a fogyatékkal élő emberek számára (Fehér Könyv, 2006; Fehér Könyv, 2007).

A Bizottság az Európai Unió fogyatékosági stratégiájának cselekvési tervében figyelembe veszi a sport jelentőségét a fogyatékkal élő emberek számára, és támogatja a tagállamok e területet érintő fellépéseit. A nők és a férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó ütemterv 2006–2010 keretében a Bizottság ösztönzi a nemek közötti esélyegyenlőség általános érvényesítését minden sporttal kapcsolatos tevékenységben.

2.2. A magyar sportpolitika

A fejezet célja, hogy feldolgozza a hazai sportpolitika lehetőségeit az EU csatlakozástól. Először a várható hatásokat vizsgáltam. Láthatóan a változások a sport teljes verti-

kumát érintik. Kiemelten foglalkoztam a testnevelés, a szabadidősport és az egyéb sportterületekkel.

2.2.1. Az európai uniós csatlakozás várható hatásai a magyar sportra

Nagy várakozás előzte meg az uniós csatlakozást. Hatása csupán nem régen kezdődött el. A csatlakozás következtében lehetővé vált, hogy részesedjünk olyan uniós pályázatokból, amelyek várhatóan a sport több területén jelentenek fejlődést. Számtalan olyan program indult el, amelyek – régóta várt – célkitűzései között fontos szerepe van az esélyegyenlőségnek és női egyenjogúságnak, a rasszizmus elleni harcnak és a nézőtéri erőszak visszaszorításának.

A tagállamok megismerése könnyebbé vált. Várható, hogy a sportlétesítmények fejlődését is eredményezni fogja, ezzel együtt nagyszabású kontinens versenyeknek is ott-hont adhatunk majd. A közlekedési hálózat fejlődésével ésszerűbbé váltak a sportklubok utazási költségei. Fellendült a sportturizmus.

Elkezdődhetnek a határokon átnyúló alkalmi és hosszabb távú sport és kulturális célzatú együttműködések a sport terén is. Kinyílt a sportban tevékenykedők számára a külföldi munkavállalás. Az európai útlevéllel rendelkező sportolók korlátozások nélkül kaphatnak szerződéseket más országok bajnokságaiban. Ez jelentősen befolyásolja a sport színvonalát, nézettségét.

A sport üzletág előtt hatalmas lehetőségek jelentek meg, amely átalakítja a sport működtetésének gazdasági formáját. A közvetítési jogok köré olyan vállalkozások nőhetnek, amelyek segíthetik a sportolást. Gyorsabban juthatnak el a rendszeres sportolással kapcsolatos információk hazánk polgáraihoz.

Összességében szerteágazó hatásai vannak a csatlakozásnak. A tervszerű fejlesztési programok és a szüntelenül változó információk ismerete birtokában jelentős fejlődést érhetünk el a sportolás valamennyi szintjén.

Magyarország Európai Unióhoz történt csatlakozása a sport számos területén hozhat kedvező változásokat. Olyan tendenciák indulhatnak meg a magyar sportban, amelyek hosszú távú fejlődést eredményezhetnek. A 2004 elején életbe lépett új sporttörvény a korábbiakhoz képest, több új elemet tartalmaz. Az EU-s szempontokat illetően, pedig minden uniós elvárásnak, előírásnak eleget tesz. Véleményem szerint, ezek közül a legfontosabb új szempontok és tényezők a következők:

- A csatlakozás remélhetőleg kedvező változásokat hoz a sport társadalmi támogatottságát, a lakosság sportban történő részvételét illetően is. Az EU tagállamaiban

a rendszeresen sportoló lakosság aránya rendkívül magas, – a fentiek szerint – 50% körüli, míg a magyarországi becslések 30% alattira teszik az arányt.

- Az Unióban a sportinfrastruktúra megfelelő, a létesítmények jó állapotúak és kellő számban állnak rendelkezésre, míg hazánkban ezek állapota nem megfelelő, számuk nem kielégítő és túlnyomórészt csupán a versenysportot szolgálják.
- A magyar sport létesítmény-helyzetének javítását fogja szolgálni az uniós források segítségével megvalósuló, elsősorban a települési, helyi igényeket kielégítő infrastruktúrafejlesztés.
- Az Európai Unióban virágzik a civil kultúra. A csatlakozás várhatóan a sport hazai civil szférájának, elsősorban az egyesületeknek a fejlődésére is hatással lesz. A sport területén hazánkban nem a sportegyesületek hiánya jelenti az elsődleges problémát, hanem az egyesületeknek a versenysportra való orientáltsága. Az egyesületek a jövőben remélhetőleg egyre nagyobb részt fognak vállalni a lakosság sportolási igényeinek kielégítésében is.
- Az életszínvonal remélt növekedése, pedig a szabadidő megnövekedésével is együtt fog járni, amely értelemszerűen magával vonja a szabadidős kultúra, ezen belül a mozgáskultúra, a szabadidősport fejlődését is.
- Az Unióban a sport által is elősegítik a hátrányos helyzetű lakosság csoportjainak, köztük a fogyatékos személyek társadalmi integrációját. Ma már itthon is megvalósult a fogyatékosok sportjának támogatása, de a sportlétesítmények akadálymentesítése egyelőre még sok helyen várat magára.
- Az általános munkaerő-piaci politikában az Európai Unió és hazánk is keresi azokat az ágazatokat, amelyek fejlődésük miatt munkahelyeket tudnak teremteni. Ilyen ágazat a szórakoztatóipar, melynek része a sport általi szórakoztatás is. A nagy sportesemények, színvonalas bajnokságok pl. csak komoly gazdasági vállalkozások keretében működhetnek és ennek a tevékenységnek a fejlesztése munkahelyeket teremthet.
- Végezetül új lehetőségek nyílnak az önkormányzatok, sportszervezetek és a sporttársadalom egyéb tagjai számára a nemzetközi tapasztalatcserére a sport és a testnevelés valamennyi területét érintően.

A Fehér Könyvben megfogalmazott céloknak tükröződnie kell a magyar sportstratégiában, melynek részletesen foglalkoznia kell a témakörök elemzésével. A helyzetértékelést követően, meg kell határozni a fejlesztési célokat. Lehetőség szerint időszakokra kell osztani az operatív célok megvalósítását. Mindezek legfontosabb hátterét a prog-

ramok és fejlesztések finanszírozása és a szervezeti keretei teszik lehetővé. A Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia ezeknek a kérdéseknek a tárgyalásával foglalkozik, összhangban az uniós elvárásokkal, iránymutatásokkal, ajánlásokkal és a helyi értékrendet tükröző sporttörvényekkel. Ezt a stratégiát az Országgyűlés 2007-ben elfogadta. Értékét az jelenti, hogy a dokumentum tematikáját alapul vehetik az önkormányzatok is, a lokális sportkoncepció készítésekor.

2.2.2. A magyar sport fő területei

A Nemzeti Sportstratégia szerint, az állam legfontosabb célja az, hogy állampolgárai életminőségét, egészségi állapotát – a legkisebb állami forrás felhasználásával – javítsa. Fejlődésre, fejlesztésre és minőségi munkára csak megfelelően edzett, tetterős társadalom, egyén, vagy csoport képes

Ideális esetben a sportolás kiemelt szerepet játszik a fizikai és mentális egészség megőrzésében, az egészségtudatos magatartás kialakításában. Kiváló életvezetési technikák és módszerek közvetítője, a *nevelés* egyik legfontosabb eszköze, mely játékos formában vérteti fel megoldási készletekkel az ifjúságot, illetve lehetőséget nyújt az egyén önmegvalósítására. Mindezekon túl a sport, a sportolás lényeges szerepet tölthet be a *családi és társadalmi kötelékek erősítésében, kulturált szabadidő-eltöltési, szórakozási lehetőség biztosításával*. Pihenést, örömforrást és élvezetet nyújtó hasznos időtöltés, amely gyakorlati eszköze is lehet a *hátrányos helyzetű* csoportok és egyének felzárkóztatásának. Mindezek segítségével a sport jelentősen hozzájárul az életminőség javulásához (Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia, 2007).

A sportpolitika célja, hogy a sportos életmód érdekében aktivizáljuk az embereket, s ezáltal javítsuk a város polgárainak életminőségét, és ezáltal javulást érvünk el a nép-egészség terén.

Véleményem szerint, a magyar lakosság nincs kellően tisztában azzal, hogy van egy értéke, tulajdona, az egészsége. Az sem tudatosul kellően, hogy ezzel a tulajdonnal nem csak a munkahelynek, nem csak az államnak, hanem leginkább saját magának kell gazdálkodnia, hogy minél tovább, s minél emberibb életet élhessen. Különböző felmérések szerint a magyar emberek kívánságai között az egészség az elsők között van, tehát szeretnék az egészséget, de tenni érte nem nagyon tesznek. Ha valaki nem ismeri az egészsége értékét, akkor nem fog önfegyelmező, korlátozó életmódbeli szabályokat elfogadni, követni. Minden egészségfejlesztési aktivitás megbukik, ha olyan embereket

kíván célba venni, életmód-változtatásba bevonni, akik nem ismerik, nem élik meg tulajdonosi szemlélettel egészségük értékét. Ezért minden egészségfejlesztési koncepció alapjául kell elfogadnunk az egészség érték voltának következetes propagálását. Olyan attitűdre és magatartásformáló aktivitásokra van igen nagy szükség, amelyek túl az ismeretterjesztésen, az érintettek aktív bevonásával a fentiek kialakítását szolgálják. Az egészség értékővő szemléletét az óvodák, az iskolák pedig az egészséges életmódot erősíthetik. Kiemelt feladat tehát a szemléletformálás, melynek eszköze a testnevelés fejlesztése és értékelése.

A testnevelés és a sport az egyetemes kultúra része, amelynek sokoldalúsága, gazdag ismeretanyaga, eredményei, sikeressége sokunk számára természetes és ismert tény. A testmozgásnak az egészségmegőrző-, és fejlesztő funkción túl számos fontos hatása létezik, melyekkel elsősorban a szervezett oktatás keretei között ismerkedünk meg, először az óvodai, később az iskolai, sportegyesületi foglalkozások során. Minél több hatás éri a személyiséget, annál inkább kibontakozhatnak képességei, szunnyadó adottságai. A sporttevékenység során eredményesen fejleszthetjük a motivációt, az aktivitást, az önfegyelmet, a kitartást, a bátorságot, az akaraterőt, a küzdeni tudást, az önbizalmat, a fájdalomtűrést, továbbá reális önértékelést alakíthatunk ki. A személyiségvonások mindegyike feltétlenül szükséges a jelenkori társadalomba való beilleszkedéshez és egyéni életünk, boldogulásunk optimális feltételeinek megteremtéséhez. Amennyiben mindezen tulajdonságok a testnevelésórákon, illetve a sportfoglalkozásokon rögzült magatartásjegyekké válnak, áttevődhetnek az élet más területére is. A testnevelők feladata, hogy tudatosítsák a tanulóknak a sportoláson keresztül megszerzett és megszilárdult személyiségvonások jelentőségét, ezáltal befolyásolni lehet a gyermekek teljes viselkedésspektrumát (BÍRÓNÉ, 1983).

Az alábbiakban idézem hazánk rendszerváltó miniszterelnökének, Antall Józsefnek a testnevelés erkölcsi és jellemnevelő hatásáról az 1991. évi Országos Testnevelési Kongresszuson kifejtett gondolatait: „...Egyenes, egészséges jellemű embereket, nincs még egy olyan »tantárgy«, amelyik olyan mértékben tudna nevelni és befolyásolni, mint egy jó értelemben vett testnevelés és sportszellem...” Tehát, az iskolai testnevelés és sport, az ifjúság egészségének és edzettségének fejlesztését elősegítő fiziológiai és emocionális hatásain túl, mással nem pótolható szerepet játszik, azoknak az erkölcsi és jellembeli értékeknek a kialakításában, amelyek a fiatalok humánszocializációját elősegítik. Szent-Györgyi Albert ezt a következőképpen támasztja alá: „...Egy sportcsapat a társadalomnak kicsinyített képe, a mérkőzés az életért való nemes küzdelem szimbóluma. Itt a já-

ték alatt tanítja meg a sport az embert rövid idő alatt a legfontosabb polgári erényekre: az összetartásra, az önfeláldozásra, az egyéni érdek teljes alárendelésére, a kitartásra, a tettekre készségre, a gyors elhatározásra, az önálló megítélésre, az abszolút tisztességre és mindenekelőtt a »fair play«, a nemes küzdelem szabályaira...” (ISTVÁNFI, 2005).

Ellentmondás látszik, amely az elméletben megfogalmazott sportpolitikai stratégiai és operatív célkitűzések valamint azok megvalósíthatósága között mutatkozik Magyarországon. Úgy tűnik, hogy a sportot, mint nemzetközi viszonylatban egyébként egyre jelentősebbé váló területet, hazánkban nem az értékének, fontosságának megfelelő súllyal kezelik, vagy csak formálisan tartják fontosnak. Ez nemcsak az alulfinanszírozottságában, s politikai alulreprezentáltságában, hanem a sport szerepének és lehetőségeinek megítélésében, a sportpolitikai horizontális kapcsolódási pontjainak, más szakpolitikákhoz való meghatározatlanságában, kiaknázatlanságában is megnyilvánul.

2.2.2.1. A testnevelés szerepe

A sporttudományban kutató szakemberek időszerűnek tartják megvitatni, miképpen lehet elérni a 21. század elején a meglévő törvények és rendeletek következetes betartásával, hogy az ifjúság az egészséget értékként fogadja el és az egészséges életmódot követendő magatartásnak tekintse. Mindez csak akkor valósulhat meg, ha az Egészségügyi Világszervezet gyerekeknek és fiataloknak szóló ajánlása alapján az iskolásokkal megismertetjük az emberi test működését és azt, hogy milyen kapcsolatban van ez a működés öröklött tulajdonságokkal, az életmóddal, valamint a természetes és mesterséges környezeti hatásokkal.

Már az iskolában motiválni kell a gyermekeket, hogy az egészség értékének ismeretében mindenki önmaga is képes legyen tenni az egészségéért. Ugyanakkor tájékoztatni kell, hogy valamennyi honfitársunk élni tudjon az egészségügyi szolgáltatásokkal és együttműködjék az egészségüggyel. Különös aktualitást ad ennek, hogy a kötelező katonai szolgálat megszűnésével az amúgy is veszélyeztetett férfilakosság elesett egy komoly szűrővizsgálatról, amit a női lakosság akkor, amikor gyermeket vállal, igénybe vehet. Javítani kell az oktatás minőségét a mindennapi élethez elengedhetetlen készségek terén:

- kiemelve az egészséges élethez való jogot,
- a testkultúra fejlesztését,
- az egészség fenntartásához szükséges táplálkozás,
- mozgás, stressz-tűrési erősítést,

- a kiegyensúlyozott szexualitás jelentőségét,
- a dohányzás, alkohol, drogfogyasztás mellőzését,
- az egyéni környezet tisztelétét,
- valamint az egészségügyi ellátó hálózat ismeretét,
- az időbeni orvoshoz fordulás és az egészségüggyel való együttműködés fontosságát.

A fenti célok elérésében felelőssége van a tudománynak, hogy eredményeit közérthető módon át tudja ültetni a gyakorlatba. Az oktatásnak és az egészségügynek együttműködve kell kialakítani az élet, az egészség megismertetését, az elvárt készségek kialakítását, a civil szervezeteknek pedig részt kell venniük programok megvalósításában. (Az egészségoktatás stratégiája a 21. században, Kerekasztal tanácskozás a Magyar Tudomány Napja alkalmából MTA, Bolyai Terem, 2002; DR.KINCSES, 2002)

Ami a testnevelés speciális lehetőséget illeti a sportolás közben tapasztalható önfeledt pillanatok számos esetben javíthatják az összeteljesítményt, engedik felszínre jutni az esetlegesen *gátlások alatt lévő adottságokat*. A fizikai állapotban mutatkozó javulás pedig nagy valószínűséggel együtt jár a fizikai-szellemi munkabírás növekedésével is. Az *interperszonális kapcsolatok* alakulásában is szerepet játszik a sporttevékenység. A csapatjátékok, a páros feladatok mind-mind a társas kapcsolatok alakulását, illetve szocializációját segítik elő. Ezzel együtt a gyengébbek támogatását, tolerálását, megértését is megtanulják az említett mozgásformák során. A közösségi érzés kialakítása, a csoport értékeinek megismertetése pedagógusnak és testnevelőnek is fontos feladata, hiszen társadalmunkban, ahol nemcsak az egyes ember befelé fordulása, hanem a családon belüli elszigeteltség is nő, ahol az egyéni érdek, az érvényesülés kerül előtérbe, az iskola lehet az egyik támasz a diák számára, hogy barátokat, társakat, megértő közösséget találjon. Egy-egy közösség magas szintű sportteljesítményével, a sport iránti elkötelezettségével rábírhatja a kevésbé tehetséges, kevésbé aktív és lelkes társakat a testnevelés, a sport, egyáltalán a mozgás szeretetére (CSEPELA, 2000).

A testmozgás mellett, hogy egészségmegőrző és -fejlesztő funkcióval rendelkezik, dinamikus hozzájárul a személyiség formálásához és alakításához, és elősegíti a gyermekben rejlő képességek kibontakozását (BÍRÓNÉ, 2004). Az alapot az adja, hogy a tanulót testének megismerésére és elfogadására neveljük: érezze jól magát saját testében, fedezze fel a benne rejlő lehetőségeket. Minden sporttevékenység kiválóan fejlesztheti a gyermekek önfegyelmét, küzdeni tudását, kitartását, önbizalmát, segíti a reális önértéke-

lés kialakulását, és hozzájárul a siker és kudarcélmény feldolgozásához (INSEL és mtsai, 1997); ez által kialakul az egészséges énkép, az egészséget támogató értékrend.

A gazdag, sokoldalú foglalkoztatás, az önálló feladatok adása, a nehézségek legyőzése, a versenyszituációkban való részvétel, mind-mind cselekvésre, aktív tevékenységre készítetik a hallgatókat. A *sportbeli aktivitás* pedig – természetesen megfelelő tanári megerősítéssel – *áttevődhet* a nem sporttal kapcsolatos területekre is. A sportmozgások harmonikus, összerendezett, könnyed végrehajtásának kívánalma, illetve megkövetelése a hallgatók *esztétikai érzékét* is fejleszti. A „tökéletes”, szép mozgásra tudatosan fel kell hívni a figyelmet, hogy a hallgatók az első próbálkozásaikat össze tudják hasonlítani a hibátlan, technikailag kifogástalan mozgással, és értékként tudják azt elraktározni magukban.

A testkultúra része az egyetemes kultúrának, amelybe többek között beletartozik az egyes *sportágak ismerete*, az azokban való jártasság, a testkulturális értékek, a tájékozottság az országos és nemzetközi szintű sporteredményekről. Az a fiatal tudja csak értékelni a látott vagy hallott világszintű sportteljesítményt, aki maga is megismerte, kipróbálta – akár a legkezdetlegesebb formában is – az adott sportágat (Testnevelő, 1998; Iskolai és Ifjúsági Sportiroda).

Nem véletlenül fogalmaz az Európai Sport Charta is a következőképpen: „...*valamennyi fiatal számára lehetőséget kell biztosítani a testnevelési oktatásban való részvételre és arra, hogy az alapvető sportképességekre szert tehessen.*” Ennek a követelménynek pedig csak tudatosan tervezett, gondos pedagógiai, szakmai munkával tehet eleget a „testnevelők társadalma”, akik olyan sportélményekhez segíthetik hozzá a gyermekeket, amelyek egész életükre szóló elkötelezettséget eredményeznek a fizikai aktivitás iránt (Európai Sport Charta, 1997).

A sporttudományban kutató szakemberek vizsgálják az egészség, a környezet, az életmód és a testkultúra összefüggéseit. Kutatási eredményeik és gyakorlati tapasztalatok alapján megfogalmazható, hogy aki otthonról, a szülői háztól nem kap kellő indítást a sportolásra, mostoha feltételek mellett nem is fog készletet érezni arra, hogy bármilyen mozgásos tevékenységet végezzen. Ez a tendencia pedig lavinaként fogja magával ragadni a felnövő nemzedéket, mert a szabadidőt kényelmesebb és egyszerűbb lesz – passzív pihenésként – a televízió, a számítógép előtt eltölteni, mint aktív módon, a sportpályán, az uszodában vagy akár a természetben. Amikor kialakulnak a szív- és érrendszeri megbetegedések, a magas vérnyomás, a cukorbetegség, az ízületi és izomfájdalmak, már sokkal nehezebb, gyakran visszafordíthatatlan a szervezet „helyre-

állítása”. Ezeknek a betegségeknek a csírái pedig döntően a gyermekkori, majd később a felnőttkori mozgásszegény életmódban keresendők. Sokunkat egy-egy korai infarktus vagy kórházi ápolást igénylő betegség döbönt csak rá arra, hogy valamit egészen más-képp kell csinálni az életünkben, ha ezt a negatív élményt el szeretnénk kerülni. Azonban nem elég egy-két megszállott testnevelő tanár lelkesedése. Segítség és támogatás nélkül szélmalomharcot vívhatnak csupán! Ezért elengedhetetlen, hogy átfogó program irányítsa a sportban dolgozó szakemberek napi tevékenységét (FEHÉRNÉ, 1996).

Szent-Györgyi Albert 1930. november 22-én elhangzott beszédében a következőket mondta: „Úgy értesültem, hogy még mindig vannak iskolák, ahol napi öt óra tanítás folyik, ahol hetenként két tornaóra van, ahol tehát három napra előre kell a gyermekeknek magukat kimozogniuk. Hát tudnak az urak három napra előre enni vagy aludni? ... Csak az egészséges ember lehet igazán hasznos tagja a társadalomnak. ... A sport nemcsak a testnevelésnek, de a lélek nevelésének is leghatásosabb eszköze és minden iskolának, a legalacsonyabbtól a legmagasabbig első és szent hivatása és kötelessége a lélek nevelése, hogy fiaiból embert faragjon!” (SZENT-GYÖRGYI, 1930; Szegedi Sportkongresszus).

A testnevelés bekerült az alpműveltségi vizsga tantárgyai közé, ezzel helye és rangja is emelkedik. Az Európai Sport Chartája szerint: olyan sportélményekhez kell hozzásegíteni a gyermekeket, melyek egész életre szóló elkötelezettséget eredményeznek a fizikai aktivitás iránt. A jövő generációjának egészsége érdekében az Oktatási Minisztérium minden közoktatási intézményben kötelezővé tette a helyi egészségnevelési program bevezetését, alkalmazását. „A 243/2003. (XII. 17.) kormányrendelet 11. § 8. pontja kimondja: A közoktatásról szóló törvény 48. § (1) bekezdés alapján az egészségnevelésben és környezeti nevelésben meghatározottak bevezetése valamennyi iskola valamennyi évfolyamán a 2004/2005. tanévtől kezdődően kötelező.” (NÉMETH, 2004, 4.) A program összeállításában hangsúlyt kapott az egészségnevelés minél több tantárgyba történő integrálása és a gyakorlatorientáltság. Így tulajdonképpen visszajutottunk a kezdetekhez, amikor nem önálló tantárgyként értelmezték az egészségnevelést, hanem átfogó, komplex folyamatként, az iskola egész rendszerébe beágyazódva, melyben már a holisztikus és dinamikus egészségszemlélet érvényesül.

2.2.2.2. A szabadidősport

A szó – szabadidősport – a német *Freizeitsport* tükörfordítása. Leegyszerűsítve: a szabadidő hasznos eltöltését jelenti a sport segítségével. A hazai sporttudomány ezzel kap-

csolatban a *rekreáció* terminológiát használja. A fogalmat nem lehet egyetlen szóval leírni, hiszen minőségi életvitelről, teljes egészségmegőrzési programról van szó. Annak legfontosabb ismérvei: a kornak, állóképességnek megfelelő, egész életen át tartó rendszeres testmozgás, a korszerű táplálkozás, káros szenvedélyektől – a függőségtől – való tartózkodás, stresszkezelés (szerint a sport oldja a legjobban a stresszt), környezetbarát szemléletmód, a szabadidő tudatosan hasznos eltöltése (SELLYE J., 1966. A stressz korunk népbetegsége; SELLYE, 1976).

A szépségkultúra fejlesztése is a programhoz kapcsolható, különösen a wellness egyre nagyobb térhódítása óta. Sajnos, hazánkban – egy nagyon szűk elitréteget leszámítva – a szabadidősportnak nincsenek igazán kiforrott hagyományai. Az iskolai testnevelési kultúra viszonylagos fejletlensége miatt hiába egyre több a fitnesszsalon, az edzőterem, igazi áttörés még nincs az életmódban. Az ún. szabadidősport nem azonos a tömeg sporttal. Ez utóbbinak sajátos politikai tartalma volt a rendszerváltozás előtt. Akkor a mozgalmak látványos statisztikai adatokat produkáltak, de folyamatosságot, optimális terhelést nem biztosítottak (JÁNOSY, 2004).

Olyannyira fontos része a sportnak a szabadidősport, hogy a Nemzeti Sportstratégiában meghatározott öt, kiemelt társadalmi-gazdasági cél közül négy kifejezetten a szabadidősporton keresztül valósítható meg. A népegészség, azaz a társadalom egészségi állapotának javítása, a harmonikus társadalom, a közösségi kapcsolatok fejlesztése, a népesség gazdasági aktivitásának előmozdítása, növelése, valamint az esélyegyenlőség megteremtése és javítása területén egyértelműen a szabadidősport támogatásával, fejlesztésével érhetünk el sikereket.

Egy egészséges társadalom tudja az ország gazdasági növekedését megvalósítani. A legtakarékosabb „beavatkozás” a megelőzés, amely épít az egészségügyi műveltségre is, s ennek egyik fontos eleme a rendszeres testmozgás, testedzés, sportolás. Ehhez azonban nélkülözhetetlen olyan társadalmi norma elérése, amely alapján a lakosság elfogadja, megérti, és végül beépíti a mindennapi életmódjába a testmozgást. A médiának, az oktatási intézményeknek, az egészségügy szakembereinek tájékoztatással, üzenetek továbbításával, példaképek bemutatásával arra kell ösztönözniük a lakosságot, hogy mindennapi életében hangsúlyos szerepet kapjon a testmozgás (Fidesz Szakértői anyag, 2006).

A Debreceni Egyetem szerepvállalása ebben a folyamatban úttörő szerepű. A szabadidősport fejlesztésében, elterjesztésében kimeríthetetlen lehetőségei lehetnek. Az életmód program megvalósítása az elején jár. Csak a távolabbi jövőben lehet majd igaz,

hogyan a szabadidejükben sportolók saját pénzen tudnak sportolni, sőt egész családjuk részére is tudják ugyanezt biztosítani. Ehhez az átlagos életszínvonal emelkedése nélkülözhetetlen. Addig is, elsőként a rendszeres testedzéshez, a sportoláshoz való igényt kell felkelteni, a meglevő sportolási lehetőségek kínálatát kell bővíteni és nem utolsósorban kínálatösztönző lépéseket kell tenni. A szabadidősport iránti igény felkeltése, majd keresletének ösztönzése érdekében a következő eszközöket használhatjuk:

- média program és kommunikáció;
- sportolói példaképek és karrierek bemutatása (sportáganként);
- az egyetemi testnevelés fejlesztése;
- jól működő és könnyen „másolható” létesítmény- működetés s sport klub bemutatása;
- rendszeres kommunikáció: középiskolások, hallgatók, edzők, testnevelők, családok, szakemberek;
- a legfontosabb célcsoportokra bontott, sikeres egyetemi testedzés programok elindítása bevezetése a női hallgatók, a férfi hallgatók, az amatőr sportolók és kezdők számára, valamint, az életmód sportágakban, a csapatsportágakban és a modern sportágakban.

A szabadidősport nem alapszükséglet, az egyén döntése, hogy diszkrécionális jövedelméből szán-e rá, és ha igen, mennyit. A teljes lakosság mindössze 15%-a vesz igénybe valamilyen üzleti alapon működő szabadidősport-szolgáltatót. Az ár, a könnyű megközelíthetőség valamint a nyitvatartási idő a három legfontosabb tényező a szolgáltatók kiválasztásánál (SZATMÁRI M., SZABÓ, 2006). A szabadidős sportolási lehetőségek bővítése és kínálatának fejlesztése az állami, a társadalmi, a magánszektor és az érintett intézmények egyesített erejével és összefogásával a leghatékonyabb. A szabadidősportban a kínálat ösztönzését a sportolás fontosabb „mozgatórugóinak” változtatásaival gyakorolhatjuk, különös tekintettel a létesítményekre és a finanszírozási rendszer javítására.

2.2.2.3. Egyéb sportterületek

Magyarországon 1996-ban megszűnt az utánpótlás-nevelést, képzést végző szervezetek munkáját szabályozó jogszabály és jelenleg nincs helyette olyan másik, amely meghatározná pl. nevelési és képzési elveket, a korosztályos edzésszámot, a csoportok létszámát, a sportágak minimális követelményrendszerét, vagy akár az edzők minimálisan és kötelező munkaidejét. A GYISM néhány éve a Nemzeti Utánpótlás Nevelési Intézet

(NUPI), mára NUSI, feladatkörébe integrálta az utánpótlás-nevelés kérdéskörét. A NUPI a sportiskolai rendszert, alapfokú sportoktatási intézet (ASI) formájában, az alapfokú művészeti iskolákhoz, illetve a zeneiskolákhoz hasonló módon, központi normatív támogatással és intézményesített keretek között képzei el. Jelenleg ennek szakmai kidolgozása és az illetékes minisztériumokkal (oktatási és pénzügyi) történő egyeztetése folyik. Az eddig bizonyos sportágakban jól működő nemzeti programok ártértékelődtek, egyesek támogatása csökkent, vagy meg is szűnt (ezek pl. labdarúgás Bozsik I–II., atlétika NAP-program, kosárlabda program, Heraklész-program).

Magyarországon az 1970-es években kezdett fejlődni a *mozgássérültek versenysportja* és az 1980-as évekre egyre több sportegyesület alakult. Az első magyar paralimpiai részvétel nagy sikert hozott, hiszen 1984-ben 31 sportolónk 13 arany-, 11 ezüst-, és 5 bronzérmét szerzett.

Az 1989-es politikai rendszerváltozást követő kormányok, a társadalmi és civil szervezetek erőteljes nyomására egyre átfogóbb megoldásokkal, kezdeményezésekkel, törvények és kormányrendeletek alkotásával segítették és segítik jelenleg is a fogyatékos emberek esélyegyenlőségének biztosítását. E támogatási rendszer a parasport fejlődését is elősegítette.

A Magyar Paralimpiai Bizottság közvetlenül a megalakulását (1997. szeptember 13.) követő esztendőben a Magyar Köztársaság költségvetési tényezőjévé lépett elő. Ettől az időponttól mondható el, hogy az országos politikai szándékot pénzügyi forrással is alátámasztották. A magyar versenyzők az eddigi paralimpiákon 8–9 sportágban (asztalitenisz, atlétika, úszás, erőemelés, tenisz, vívás, ülőröplabda, csörgőlabda) érték el kiemelkedő sikereket, illetve a megnövekedett sportági létszámok miatt ezekben a sportágakban tudják kvalifikálni magukat a paralimpiára (A magyarországi parasport története; Közelkép, 2008).

A fogyatékos sportolók különböző versenyrendszerek keretében sportolnak, ennek köszönhetően hazánkban összesen hat, a fogyatékosági ágaknak megfelelő, országos sportszövetség szervezi tevékenységüket, illetve két ernyőszervezet fogja össze az országos sportszövetségek munkáját. A fogyatékosok sportjában külső források kevésbé vannak, ezért az állam szerepvállalásának a területen szükségszerűen kiemelkedőnek kell lenni. A fogyatékosok sportjának hazai és nemzetközi versenyrendszere fogyatékosági áganként eltérő képet mutat, de itt is kialakultak a sport klasszikus színterei, azaz a verseny-, szabadidő- és diáksport területei. Mind a versenysport, mind pedig a szabadidősport terén óriási a fejlődés. A fogyatékosok versenysportjában a fő cél az,

hogy nemzetközi eredményesség tekintetében hasonlóak legyenek az eredmények, mint az épek sportjában.

2.3. A sport helyzete a hazai felsőoktatásban

Az egyetemi és főiskolai sport jelentősége túlmutat a pillanatnyi igények, szokások ki-elégítésének biztosításán. A diplomás fiatalok – kikerülve az alma materből- olyan értékeket közvetítenek, amelyek előre vihetik a jövő társadalmának gondolkodását. A hallgatók tanulmányaik idején találkoznak utoljára szervezett keretek között olyan sport-szolgáltatásokkal, amelyek maradandó élményeket közvetítenek. Remélhetőleg ezen az utolsó lépcsőfokon kapnak a fiatalok olyan információkat, amelyek hatására élethosszig tartó rendszeres sportolásra ösztönzik őket és ezt építik majd be később családjuk mindennapjaiba. Mivel manapság sokkal többen nyerne felvételt, mint korábban, hatalmas szerepe van a felsőoktatási sport üzenetének. Éppen ezért jelentős a kapcsolódása más területekkel, a finanszírozása, szervezettsége, felépítése, programjai, képviselete és a magyar sportban betöltött súlya.

Ökológiai szemléletünk, a közgondolkodás pozitív irányú változása nem képzelhető el az értelmiség aktív szerepvállalása nélkül. Ma ennek kevés a jele. Bár nem állnak rendelkezésre pontos adatok, joggal feltételezhetjük, hogy az értelmiségiek körében sem fordul elő szignifikánsan kevesebbszer a környezetkárosító magatartás. Más megközelítésben nem vált jellemzővé az ökológiai elveket az életvezetésbe beépítő stílus. Sőt, bizonyos gondok, így jellemzően az energiapazarlás, vagy a nem környezetbarát hulladék felelőtlen kezelése, feltehetőleg a magasabb életszínvonallal összefüggésben, a mintaadó társadalmi csoportoknál még nagyobb arányban fordulnak elő.

Ezért is különösen fontos – nem lemondva a jelen felnőtt nemzedékről –, hogy a jövő értelmisége az egyetemeken és a főiskolákon más gondolkodást asszimiláljon, más életmódot alakítson ki. Valójában a sport ideális eszköz az értékek közötti hídépítésre, arra, hogy az értékek egymást erősítsék, kölcsönhatásban érvényesüljenek.

Gondot jelent a felsőoktatási sport nem kielégítő színvonala, a megfelelő támogatások hiánya. Még élesebben fogalmazva, a hazai egyetemeknek, főiskoláknak nem szerves része a sport, éppen a legértékesebb minőségi, szakosztályi sporttevékenységet kevés intézményben támogatják. De a hallgatói testnevelés és szabadidősport színvonala sem megfelelő. Elemi érdek a helyzet megváltoztatása, az, hogy a hallgatók életmódjá-

ban a sport helyet kapjon. A sporttevékenység összetett, sokirányú egészségvédő, edzettséget eredményező hatásán túl, mely jelentős preventív szereppel is bír, hidat épít az ökológiai gondolkodás irányában.

Ennek konkrét terepei a következők:

- az egészséges táplálkozás, optimális esetben a biotermékek preferálása;
- a környezetbarát sportlétesítmények fejlesztése;
- a természetben űzhető, a természet energiáit – napfény, víz, levegő – leginkább igénybe vevő sportágak fejlesztése (evezés, kajak-kenu, tájékozódási futás, sí-futás, kerékpár).

Pillanatnyilag nehezen megvalósíthatónak látszik az elképzelés, hogy a sport révén érjünk el frontáttörést az ökológia területén általában a felsőoktatásban, tehát nemcsak a szakintézményekben. Mégis, az elmondottak alapján is kínálkozik különböző programok megvalósításának a lehetősége. Ezek kialakítására egyfajta pályázati rendszer kidolgozása szolgáltatna alapot. A környezetvédelem különböző céljai alapján:

- szelektív hulladékgyűjtés;
- energiatakarékosság;
- környezettudatos gondolkodásmód kialakítása;
- sportlétesítmények higiéniája;
- a felsőoktatás eseményein, különösen a sportesemények versenykiírásában ökológiai szempontok érvényesítése.

Ezen pontok alapján programok szervezhetők a felsőoktatási intézmények sportegyesületei számára, melyek egy pályázati alapból támogathatók lennének. További lehetőség, hogy a különböző intézményekben a képzési rendszerben, az intézmény profiljának megfelelően – minden évfolyamon – jelenjen meg egy ökológiai tárgyú előadás. Az ezzel kapcsolatos szervezési, felkérési stb. teendőket is vállalhatnák az egyesületek, a Magyar Egyetemi - Főiskolai Sportszövetség központi elvi és gyakorlati segítségével (UJJ, 2003).

A felsőoktatási sportnak sportolói karriert kell mutatnia. Ahhoz, hogy az amerikai modellhez hasonlóan motivációs tényezővé váljon a diák és egyetemi sport, a hazai felvételi és működési feltételeknek kell megváltoznia.

Szükség van a felvételi eljárásban történő plusz pontok újraértelmezésére. A kimagasló eredmények sportágankénti eléréséhez rendkívüli munka szükséges. Csakúgy, mint a nyelvvizsga és a kiváló tanulmányi eredmény elérése esetében, áldozatot kell vállalnia a

egyéneknek. Másrészt ideálissá kell alakítani az egyetemeken, főiskolákon a sportklubok működését, hogy valóban fogadó szervvé válhasson a egyetemi sport, melynek köszönhetően ténylegesen az utánpótlás sport csúcsává léphet elő az egyetemi sport, melynek köszönhetően tehermentesítené a még klubrendszerben működő utánpótlás-nevelést, hiszen mára nem tudnak komoly mértékű saját bevételek nélkül sikeresen működni. Ez a tény viszont általában instabillá tette az utánpótlás műhelyek mindennapjait. Ráadásul a középiskolások igénye kézzelfogható lett, diplomát akarnak szerezni. Így fontos, hogy ne választást jelentsen a minőségi sportolás a továbbtanulással szemben. Mindezek társadalmi érdekek, amely mögé számos programot lehet felsorakoztatni.

A felsőoktatási intézmények sportja egy szövetségbe szerveződött. A Magyar Egyetemi- Főiskolai Sportszövetség egyben tagja a magyar sportszövetségek szervezetének is, mely tevékenységét elsősorban állami támogatásból oldja meg.

A Szövetség a Magyar Köztársaságban működő, a felsőoktatási intézményekben sporttevékenységet folytató jogi személyek és magánszemélyek tevékenységét összehangoló, munkájukat elősegítő, önkormányzati elven alapuló közhasznú szervezet, amely a működését az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény (Et.), illetőleg a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény (Kht.) alapján fejt ki. A szövetség célja a felsőoktatási intézmények hallgatóinak és dolgozóinak körében végzett – a Kht. 26. §. C/14. pontja értelmében közhasznú – sportszervezeti tevékenység összehangolása, a sportolás megkedveltetése, elterjesztése, a sportoló tagok számának növelése (DR.HÉDI, 2007).

A tagintézmények elfogadták a MEFS alapszabályát, tagdíjat fizetnek és önkéntesen részt vesznek a szövetség nemzetközi, hazai programjaiban, beépítik saját tevékenységükbe a testneveléssel kapcsolatos javaslatait. A szövetség bajnokságokat szervez, ahol a magyar hallgatók magyar bajnoki címet szerezhetnek, majd magukra ölthetik a magyar egyetemi nemzeti válogatott mezét kontinens és világversenyeken.

A felsőoktatást érintően a magyar kormány elrendelte, hogy a felsőoktatási intézmények adják meg a hallgatói létszámukat. A maximális hallgatói létszám határozza meg, hogy az egyes intézmények hány fő hallgatót vehetnek fel az egyes felvételi eljárásokban államilag támogatott, illetve költségtérítéses formába együttesen. A Kormány 2007 decemberében pontosította a követelményeket, ezt követően megkezdődött a 2008 tavaszáig tartó folyamat, amelynek végén minden magyar felsőoktatási intézménynek hitelesítenie kell maximális hallgatói létszámát.

Az eljárás során a felsőoktatási intézmények – felmérve lehetőségeiket és a hallgatói igényeket – megadják maximális hallgatói létszámukat, majd igazolják, hogy ennek a létszámnak az oktatására, mind a személyi, mind az infrastrukturális lehetőségeik adottak. Az eljárás végén az Oktatási Hivatal ellenőrzi az intézmények állításait, és amennyiben nem talál problémát, a megadott maximális hallgatói létszámot jóváhagyja.

Az űrlapokon a rendelkezésre álló sportlétesítményeket, sportpályákat is fel kell tüntetni. A sportlétesítményeket, a sport célú helyeket, a sportpályákat kell elkülöníteni. A rendelkezésre álló heti óraszámot 60 perces órában kellett megadni. *A felsőoktatási sport számára az a feladat, hogy az Unió sportpolitikájával összhangban, biztosítsa valamennyi hallgató számára a heti két óra ingyenes sportolási lehetőséget* (Oktatási Hivatal, 2008).

A sport színtereit különböző szervezeti formákban működő sport és testnevelési egységek végzik, attól függően, mit örökölt az intézményi szervezeti felépítésben. Vannak testnevelési tanszékek, sportközpontok, egyesületek. A legmagasabb formát a sportigazgatóság jelenti, amelynek hatásköre a legszélesebb. Önállósága, felügyeleti, irányítási, munkáltatói és gazdálkodási szerepköre lehetővé teszi, hogy jelentőségének megfelelően képviselje az egyetemi testnevelést és sportot az intézmény vezetésében. A sportigazgatóság formája illeszkedik leginkább az unió sportstratégiájához és ajánlásaihoz. Ez így jelenik meg a Nemzeti Sportstratégiában, ahol az önkormányzatok esetében is ezt tartja a program az ideálisnak. Az önkormányzatok a szervezetük és kapcsolatrendszerük alakításában, valamint a helyi közszolgáltatások körébe tartozó feladataik ellátása terén nagyfokú önállósággal rendelkeznek. A kormányzattal való kapcsolatuk alapját a jövőben a szorosabb együttműködés, a sport területén ellátandó feladatok megosztása és az információáramlás kölcsönös biztosítása jelentheti. Hosszú távon a területi és települési önkormányzati sportigazgatásnak az erőforrások koncentrációjában, a meglévő helyi potenciák feltárásában, a horizontális együttműködések és a sportszervezetekkel történő közvetlen kapcsolat kialakításában fontos koordinatív szerepet kell betölteniük. Ezért célszerű egy egységes – a közigazgatás reformelképzeléseit figyelembe vevő, a regionális és a kistérségi struktúrákhoz illeszkedő – új sportigazgatási rendszer megalkotása (Országgyűlési Határozat, 2007).

A működési modell átvételére korábban nem volt mód. A Debreceni Egyetem elsőként azonosult ezzel az iránnyal és 2005-ben elfogadta, hogy a hazai felsőoktatásban önálló egységként elsőként alakuljon meg a sportigazgatóság, mely fokozatosan alakította ki tevékenységi körét, belső felépítését, működési rendjét és költségvetését. Mára a rendszer értelmezhető és konvertálható más intézmények számára is. Ideális esetben

országosan elfogadottá válhat, hogy ebben a formában működhessen a magyar felsőoktatási intézmények sportvezetése. Ezért a Debreceni Egyetem úttörő tevékenységének üzenete van, mely előnyöket jelent, mindamellett felelősséggel is jár, hiszen az egyetemi sport szükségességének, értékének megítélése ma nem mindenhol egyértelmű, ezért a nehéz anyagi helyzetben lévő intézményekben nem tartozik a legfontosabb fejlesztési célok közé a sportprogram megújítása.

3. HELYZETELEMZÉS

A kapcsolódó irodalmi dokumentumok és cikkek elemzését követően, összegeztem a kapott eredményeket és összevettem a gyakorlati tapasztalataimmal, melyet 1992 óta a felsőoktatásban szereztem meg. Ezek után a legjellemzőbb pontok mentén elvégeztem a Debreceni Egyetemi sport helyzetelemzését.

A kutatási eredmények és vezetői tapasztalataim alapján az a véleményem, hogy az egyetemi sportprogram összefüggő komplex rendszert jelent. Helyzetéből adódóan aktív szerepet játszik a felsőoktatási verseny-, és szabadidősportban. Emellett klubja (a DEAC) az országos minőségi sportban jelent meghatározó tényezőt. Az utánpótlás szisztémában a legnagyobb jelentőséggel bír, hiszen a továbbtanulás ma már minden fiatal sportoló számára elsődleges. A program hiányt pótol a népegészségüggyel összefüggésben is, hiszen olyan szabadidősport eseményeket és programokat kínál, amely nem csupán a testnevelésre kötelezetteknek szól, hanem – szolgáltatásai révén – más egyetemi és városi polgárok számára is. A régióban készített koncepcionális sport dokumentumok célja, hogy lehetőleg ne izoláltan elemezzék, értékeljék, fejlesszék a sportágakat, hanem más jelentős partner elképzeléseihez, céljaihoz kapcsolódjanak, így rendkívül fontos, hogy az egyetemi sportkoncepció operatív és stratégiai céljaihoz készítették el Debrecen városának sportkoncepcióját, mely így előrevetíti, a régóta megfogalmazott, hosszú távú együttműködés lehetőségét.

E helyzet létjogosultságát erősíti meg a hallgatók testneveléssel kapcsolatos állásfoglalása, melyből az tükröződik, hogy szükségesnek tartják. A szokásaikkal kapcsolatos válaszokból tudhatjuk, hogy igénylik a minőséget, fogékonyak az újra és értékrendjükben előtérben szerepel a rendszeres sportolás, melynek ismerik az egészségre gyakorolt jótékony hatásait. A helyzetelemzés legfontosabb üzenete, hogy a Debreceni Egyetemnek nem csupán a régióban van – jövőt érintő – súlya, hanem a sporttevékeny-

ség valamennyi szegmensében, így országosan is meghatározó irányt mutat. Az egyetem vezetése és a Hallgatói Önkormányzat elkötelezettsége, melynek köszönhetően a rendelkezésre álló eszközök innovációs lehetőségeket jelentenek a sportirányítással megbízott szervezeti egység, a Sportigazgatóság számára.

A vidéki tudományegyetemek hallgatóinak 65–75%-a annak a régiónak a lakója, ahol a felsőoktatási intézmény található, a budapesti egyetemek hallgatóinak fele helybeli (KOLTAI – NÉMETH, 2002; CSAPÓNÉ, 2004). Az Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda megállapítása szerint a Debreceni Egyetem legnagyobb vonzáskörzete az Észak-alföldi régió, valamint az Észak-magyarországi régió (OFFI, 2003). A Debreceni Egyetemre jelentkezők inkább a keleti országrészből kerülnek ki, így a vonzáskörzet miatt az intézmény zártabbnak tekinthető. Ezt támasztja alá POLÓNYI (2003) azon megállapítása, hogy négy vidéki egyetem közül a Debreceni Egyetem regionális rekrutációja a legmarkánsabb. A vizsgálatban az állandó lakhelyre vonatkozó kérdésre a válaszadók 64,7%-a az Észak-alföldi régiót, 16,5%-a az Észak-magyarországi régiót, 10,2%-a pedig Budapestet (BP) nevezte meg. Megyék tekintetében Hajdú-Bihar megye (HBM) 42%, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye (SZSZB) 18,3%, és Borsod-Abaúj-Zemplén megye (BAZ) 12,3% ad otthont a hallgatóknak.

Az egyetemi hallgatók életminőségének mérése az értekezésben bemutatott módszerrel jól megoldható. De mit kell tenni ahhoz, hogy valóban javuljon a régió életminősége? Erre a kérdésre számos innovatív stratégia született, hiszen a fenntartható gazdasági növekedést befolyásoló tényezőkről van szó. A régiók fejlesztéséhez a sokféle elképzelés közül a legújabb az EU sportstratégiai jelentése. Az Európai Sport Tanács elismeri a sport társadalmi jelentőségét s azt, hogy a sport a XX. század és napjaink egyik meghatározó szociális jelensége. A sport az európai civil társadalomnak a legjobban szervezett társadalmi intézménye. A Fehér Könyvben javasolt alaptényezők általánosan elfogadottnak tekinthetők. Erre szorosan támaszkodik hazánk Nemzeti Sportstratégiája.

Az európai intézmények elismerték a sport az európai társadalomban betöltött szerepének sajátosságát az önkéntességen alapuló struktúrákban az egészségügy, oktatás, társadalmi integráció és kultúra területén (Sport Éve, 2004.)

A rendszerváltást követően Magyarországon hatalmas mértékben növekedett a felsőoktatási intézménybe járó fiatalok száma. Ennek eredményeképpen a diplomások állománya a másfél évtizeddel korábbinál másfélszeresére nőtt, ebben az évben egyharmadrészt csaknem 2000 után végzettekből áll.

Az oktatás, a gazdaság, az életminőség, a versenyképesség, a kompetenciák az európai oktatáspolitikai gondolkodás legfontosabb területei. A XXI. század kihívásaival szembe néző európai egyetemek a társadalommal és a gazdasággal kommunikálva keresik a fejlődés lehetőségeit.

Az egészség és az optimális életminőség meghatározó tényezőjévé vált a tudás, a képzettség, az innovációs készség a gazdasági teljesítménynek és az egyéni karriernek. Így megnőtt az egyetemekkel és főiskolákkal szemben támasztott határozott igény arra, hogy modern ismereteket és készségeket adjanak át a hallgatóknak, akik munkaképessége, élet-szemlélete dinamikus és képesek hosszú távon bekapcsolni szellemi potenciáljukat a gazdaságba. A munkaerőpiac elvárása a diplomásokkal szemben elsősorban a minőségi szakmai tudás, azaz a kreatív, gyakorlatlaltal rendelkező, feladatmegoldó szakmai ismeretek. Tehát olyan értelmiségiekre van szükség, akik egészségesek és nagy munkabírásiak.

Az életminőség javítása szempontjából a Debreceni Egyetem szerepe is rendkívül összetett. A piacképes szakmai tudás átadásán túl, olyan vonzó, hallgató-barát légkört kíván kialakítani a mindennapi életben, amely ezen a téren is növeli az egyetem presztízsét.

A lehetőségeknek számos területe van. A versenysport figyelemfelkeltő jellegén túl, olyan sportolói karriereket mutat be a fiataloknak, amely motivációt jelent. Büszkeségei elviszik az egyetem hírére a világba. Rendkívül jó reklámhordozó a minőségi versenysport. A hallgatók sajátjuknak érzik az egyetem saját tulajdonában lévő cégének a DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft-nek versenysport szakosztályait, mely 400 fő részére biztosítja a rendszeres versenyzést a Nemzeti Bajnokságok küzdelmeiben.

A rendszeres testmozgást garantáló testnevelés egységes rendszerbe foglalása az első lépés volt azon az úton, amely a hallgatók figyelmét rajta tartja az egészséges életmódon. A testnevelés ügyrend teljes körűen összefoglalja a hallgatók lehetőségeit, így nemcsak a tanórákon, hanem versenysporttal, külső szolgáltatók igénybevételével, kiemelt sportprogramokkal, táborokkal is teljesíthetik a testnevelési kötelezettségeiket. A kérdőíves kutatás eredményei mutatják, hogy az ügyrend jól működik, hiszen a hallgatók kihasználják a lehetőségeket és így sokszínűvé válhatott a testnevelés tantárgy kínálata. Szükségesnek látom, direkt módon is motiválni a hallgatókat és lehetővé tenni olyan szabadon választható sport tartalmú tárgyak felvételét, amelyekért kredit pont adható. Nagy sikere van a Labdarúgás elmélete és gyakorlata című tárgynak. Ennek példáján, más népszerű – és hosszú távon is előnyt jelentő – elméleti és gyakorlati tárgyak bevezetését értük el, melyért a hallgatók kredit pontokat kaphatnak. Mindamelllett hasznos ismereteket szerezhetnek saját érdeklődési körüknek megfelelően. A napi fel-

adatokat minőségi sportprogramokkal kell kiegészíteni, amelyekkel tömegeket tudunk mozgatni. A tapasztalatok szerint, a hagyományos tömegsport szemléletet kell kiegészíteni látványos, figyelemfelkeltő eseményekkel. Az életmód sportágakban rendezett kampány jellegű események népszerűek. A programok helyzetbe hozzák az egyetemet például a versenysportban, az uniós pályázatok elnyerésében, nemzetközi kapcsolatokban. Ezért van szükség a sport jelenlétére a társadalmi események – sportbál, Virágkarnevál – és a beiskolázási program szervezésében is.

A Debreceni Egyetem beiskolázási stratégiája sokrétű és jól átgondolt. Tevékenysége meghatározó szerepű a régióban és országos tekintetben is. Szavának súlya van, így a felvételi eljárás során – a sporttevékenységért – adható plusz pontok rendszerének újragondolása mellé állva, nem csupán a végzett hallgatókra tehet hatást, hanem már a középiskolások gondolkodására is. A felvételi során járó és adható plusz pontok megítélése nem egyértelmű minden esetben. A hallgatók válaszaiból látható, hogy tapasztalataik alapján sem ítélik meg egyformán ítélik a sporteredményeket, melyek életformát és áldozatot igényelnek a fiataloktól. Tevékenységük erősíti a közösségi érzést, pozitív értékek közvetít minden gyerek számára, előkészíti egy sikeres felnőtt tanulmányi-, és sportkarrier elérésének lehetőségét, mely nem csupán izoláltan reprezentálja egy egyént, vagy közösséget, hanem legalább intézményi szinten, de sok-sok esetben országosan is. A sporttevékenység értéke így széleskörűen értelmezhető, melynek előnyeit ki kell aknázni. Ez csak olyan környezetben lehet vonzó, ahol helyén kezelik a befektetett munkát, még akkor is, ha fiatalokról, gyerekekről is van szó. A Debreceni Egyetem sportprogramja ebben a kérdéskörben sikereket ért el, éppen ezért kell éltre állnia a középiskolás sportolók érdekében is.

Szakértői vélemények szerint a napjainkban elterjedt rövid távú stratégia miatt a képző intézmények többsége input-orientált, azaz elsősorban a tanulók és hallgatók megszerzésében érdekelt. A ma alkalmazott rangsorok is hallgatói létszám szerint minősítik népszerűnek, azaz jónak az intézményeket. Az egyetemek életképességének fenntartásához azonban hosszabb távon elengedhetetlen elv a kimenet-központúság, azaz a szakképzett pályakezdők mennyisége, ismerete, kialakított készsége, személyisége stb. meg kell, hogy feleljen a gazdaság és a munkaerőpiac aktuális, illetve prognosztizálható követelményeinek. Nagy előnyt jelent a karrierkövetésben, hogy az egyetem sport alumni rendszerének köszönhetően nem ér véget a kapcsolat a diploma-szerzést követően. Vannak, akik maradnak és az egyetem színeiben sportolnak még

néhány évet, de vannak olyanok is, akik elviszik az egyetem hírét és máshol, sok esetben magasabb szinten versenyeznek.

Hosszú távra kell tervezni, ha fejlődést akar elérni az egyetem. A tervezéskor figyelembe kell venni az Unió és hazánk sportstratégiáját. Az egyetemi sport tevékenysége e téren sem izolált, így a megyék sportkoncepcióját is ismerni kell ahhoz, hogy partnerekre találjon a sport, az önkormányzati, az oktatási és az üzleti szférában.

Rendkívül fontos, hogy új eszközök álljanak a rendelkezésre. A testnevelés és a sport integrálásával olyan szervezeti egység jött létre, amely összpontosítja a szervezési és oktatási potenciált, racionalizálni képes az anyagi és humán kapacitást. Egyedülálló szerkezetet alakított ki, melynek egyik legfontosabb eredménye, hogy a sport képviselheti magát a Rectori Tanácsban.

A hallgatói létszám rohamos növekedésével nem tartott lépést az egyetemi sport infrastruktúra. Az állami és az Uniós pályázatok figyelésével célul kell kitűzni egy általános fejlesztési program megvalósítását. A fizetőképes és igényes hallgatói igény valós. A fejlesztésekhez szükséges saját bevételeknek elsősorban a saját hallgatói részvételre kell épülnie. A kutatás eredményei igazolják, hogy a fejlesztések és működtetések pénzügyi tervezésében jelentős mértékben számolhatunk a hallgatói szolgáltatások iránti kereslet növekedésével. Természetesen fontos tényező lehet az egyetem körüli lakótelepeken élő városi lakosság, mely igen fogékony az egyetemi programokra. Tapasztalataim szerint, a sportlétesítményeinket szívesen használják, hiszen ezek ára és megközelíthetősége elérhető számukra is. A sportolási igények az ő irányukból is fokozatosan nőnek.

Debrecen sportlétesítményekben élen jár országos viszonylatban, azonban egyre kevésbé képes megfelelni a rohamosan fejlődő amatőr és professzionális sportnak. Az egyetemi sportprogram ugrásszerű fejlődése, a növekvő elvárások és a szűkülő városi lehetőségek az egyetem önálló fejlesztési programját sürgeti. Azonban több ponton is találkozhatnak az érdekek, ugyanis a versenysportban szoros kapcsolat van az egyetemi és a városi sport között.

Az egyetem sportstratégiai célja, hogy a minőségi utánpótlás megismerje az egyetem által kínált sportolói karrier mintákat, és minél többen döntsenek úgy, hogy a Debreceni Egyetemen folytatják a tanulmányaikat. Ezért az utánpótlás szempontjából minél több fogadó sportágat ajánlott működtetni. A DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft. új gazdasági alapokra építve versenyeztet 22 sportágat. Szoros együttműködés van néhány nagy professzionális sportág és a DEAC között. A Debreceni Sportcentrum Kht. sportiskolás

versenyzői több esetben adják a DEAC NB-s szakosztályainak utánpótlását. Bizonyos esetekben az egyetemi klub magának szervezte meg a korosztályos hátteret.

Amennyiben az egyetem a sport szerepének további erősítése mellett foglal állást, meg kell valósítani egy többszörös együttműködésre épülő speciális sportakadémiai rendszert, melynek alapját a város közoktatási intézményei és a DSC – Sportiskola adná. A következő fázisban az egyetem folytatná a tehetséges sportolók szakmai és sportszakmai képzését. Sikeres pályázatok elnyerése esetén a kiemelt sportágak preferálásával nyugati mintájú sportakadémia kialakítása lenne a javaslatom. Egyre több sportszövetség és vállalkozás dönt amellett, hogy saját rendszert alakít ki. A Debreceni Egyetem olyan tudásközpont, amelynek nem lehetnek versenytársai, amennyiben ezt a vállalkozást komolyan gondolja.

Meg kell teremteni azt a támogatási rendszert, amely tovább fejlesztheti a hallgatói tehetséggondozás rendszerét a sportolókra vonatkoztatva is. A 2005 óta működő egyetemi sportösztöndíj rendszer az amerikai egyetemi sportban ismert elveket kezdte beépíteni. Amennyiben sikerül külső forrásból is elérhető bevételek produkálni, a szisztéma fejlődni fog. A sikerét garantálná, ha az önkormányzat rendszeres támogatást szavazna meg, hiszen számos olyan élsportoló tanul az egyetem karain, akik nem a DEAC-ban versenyeznek. A Debreceni Egyetemen 2000 külföldi hallgató tanul. Rendkívül érdekes, milyen színes sportkultúrát képviselnek. Közöttük is vannak, akik magasabb szinten sportoltak korábban. Minden sporteseményen számíthatunk a külföldi diákok részvételére. Lelkesedésük sok esetben felülmúlja a magyar hallgatókét. Nem szabad elfelejtenünk azt, hogy ők jelenleg is csoportokban vesznek részt az oktatásban. Ez jóttesz a kohéziónak. Jobban ismerik egymást és az iskolán kívül is jobban kötődnek egymáshoz. A kérdőíves válaszok éppen ennek az összetartozásnak a hiányára hívják fel a figyelmet a magyar hallgatók esetében. A külföldi hallgatók szívesen illeszkednek be a DEAC versenysportjába, ezért fontos feladatnak tartom a sportösztöndíj rendszer kiterjesztését a számukra is.

További szándék, hogy az olimpiai sportágak sportszövetségeivel megállapodásokat kössön az intézmény. A Magyar Olimpiai Bizottság 2008-ban 22 felsőoktatási intézménnyel kötött megállapodást és működteti az Olimpikon Életút Programot. Évi 10 millió Ft sportösztöndíjat adományoz az olimpiai reménységeknek, akik valamelyik magyar egyetem, főiskolán tanulnak. A Debreceni Egyetemen is vannak példaképek.. Egyelőre öt-hat hallgatója kap rendszeres MOB ösztöndíjat. A sportszövetségekkel megkötendő szerződések elősegítenék, hogy sikeresen működhessenek a sportág után-

pótlás-nevelő műhelyei és célként jelölhetnék meg a Debreceni Egyetemet, ahol saját sportösztöndíj rendszerével, és egyéb előnyeivel segítheti a sportolók karrierjét.

Fontos, hogy a Debreceni Egyetem operatív lépéseket tegyen a népegészségügy és a sportegészségügy területén. Kutatási és fejlesztési kapacitása lehetővé teszi, hogy európai szinten is meghatározó szerepkört töltsön be. Ez mindenképpen elősegítheti az egyetemnek azt a törekvését, hogy európai léptékben is helyzetbe kerüljön az intézmény. Ebben a programban az egyik legnagyobb kitörési pont lehet a Nemzetközi Akkreditált Doppinglabor létrehozása. Ehhez jól kapcsolhatóak azok a karok, amelyek a Debreceni Egyetemen működnek. A kérdőíves válaszolók fontosnak tartják a sportot. Közülük a orvos-hallgatók még inkább elkötelezettek a sportolás mellett. Ehhez kapcsolódóan tapasztaltam, hogy tudományos érdeklődést mutatnak. Szívesen vesznek részt sportkonferenciákon, sportversenyeken egészségügyi személyzetként. Kézzelfogható igénynek tartom a sportorvos posztgraduális képzés akkreditálását.

A legfontosabb javaslat, hogy a sportprogram célkitűzései között szerepeljen a sporttudományos képzés, melyet az egyetem Szenátusa támogatott. Ezen a területen nincsenek hagyományai az oktatásnak, viszont rendelkezésre állnak azok az oktatók, amelyek megfelelnek az új sportszakok indításához. Régiós tekintetben a Debreceni Egyetem központi szerepet tölthet be – a későbbiekben – az MSc szakok indításában. Ennek előzményeként fontos, hogy a sporttudományos életben részt vegyenek a hallgatóink, tanáraink. Sportkonferenciák szervezésével, sporttudományos folyóirat publikálásával talán előkészíthetjük a sikeres akkreditációt.

Végezetül kiemelten fontosnak tartom, hogy olyan tevékenységet folytasson az egyetem, amely nem csupán az egyetemi polgárok számára jelent újdonságot és előnyöket. A szervezésekből nem szabad kizárni a fiatalokat és az időseket. A szabadidősport események szervezése központi látásba helyezi a Debreceni Egyetemet. A rendszeres sportolás és az egészségügy közös nevezője lehet az a mozgásterápiás program, amelynek épp az egyetem létesítményei és szakemberei adhatnának otthont. A mozgásterápiás program operatív lépései között szerepel az egészségügyi szűrés, a kapcsolódó tanácsadás, egyéni edzésterv készítése, csoportokba szervezés, ahol megoldható a jelentkezők rendszeres szabadidős sportolása. Az ilyen Sportolj Velünk Klubok életében és a szűrésekben vesznek majd részt a gyógytornász, a orvos diákok, az egészségügyi kar hallgatói, a testnevelők, a DEAC önkéntesei. Ez jelentheti a Sportigazgatóság lehetőségeinek megújítását a közeljövőben. A kérdőíves kutatás eredményei alapján

úgy gondolom, hogy ez érintheti a legnagyobb tömegeket, mely közvetlenül formálhatja a résztvevők gondolkodását.

Összefoglalva az egyetem életminőségre gyakorolt hatása nyilvánvaló. Szerepe így igényli, hogy tervszerűen és fokozatosan valósuljanak meg a céljai. A kapcsolódó stratégia egyes elemei katalizálják az egymással szorosan összefüggő programokat. Ennek társadalmi, gazdasági és így globális haszna nem kérdéses az Észak-alföldi régióban.

4. A KUTATÁS MÓDSZERE

Az értekezés első része a téma elméleti alapjait tekinti át, a hazai és nemzetközi szakirodalmi források feldolgozásán keresztül közelít a Debreceni Egyetem potenciális szerepének bemutatáshoz. Bemutatja továbbá, hogy milyen módszerek segítségével, illetve milyen adatok felhasználásával vizsgáltam meg Magyarország egyik legelmaradottabb régiója, az Észak-alföldi régió életminőségét befolyásoló tényezői közül a sport helyzetét és szerepét.

Az egyes területi egységek életminőségére ható tényezők rendszerbe foglalásakor az elemzés a Sport XXI Nemzeti Sportstratégia (2007) által megalkotott alapelvekből indultam ki. Ez a modell értékű stratégiai irányelv nemcsak a regionális életminőség mérésének, hanem az életminőség javítására szolgáló fejlesztési elképzeléseknek, valamint a háttérben húzódó, az életminőséget hosszútávon determináló sikerességi faktoroknak alkotja logikai háttérét. A kutatás empirikus alapjául olyan – egymással szorosan összefüggő- kérdőívek szolgálnak, amelyek elemzésével meghatározhatóak az egyetemi sporttevékenység és sportszolgáltatások által kielégíthető igények, feladatok. Lehetőség nyílik az egyetemi sport szerepének vizsgálatára a régióban található három megye vonatkozásában. Az országban egyedülálló a Debreceni Egyetem sportstratégiája, ezért a városi és régiós igények szervezett felmérése és értékelése nem csupán lokális hatású eredményt hozhat, hanem országosan is fejlesztheti a magyar és a felsőoktatási sport működését.

A kérdőíves vizsgálat kiterjed az egyetemi polgárookra, városi és régiós sportklubokra, szövetségekre, középiskolákra, sportiskolákra, de felmérjük a média és az üzleti szféra kapcsolódási lehetőségeit is, precedens értékű összehasonlítások készülnek külföldi példák alapján. Végül, de nem utolsósorban vizsgálat tárgyát képezi a sportlétesítmény-gazdálkodás, a sportszolgáltatások minősége, a sportszerkezet, a szervezeti felépítés hatékonysága és fejleszthetősége. A különféle vizsgálatokból levonható következtetések irányt mutathatnak a gyakorlati és stratégiai tennivalók tervezéséhez.

4.1. A kérdőív bemutatása

A kérdőív kitöltésének idején a testnevelésre kötelezett hallgatók száma megközelítőleg 4000 hallgató volt. A tanulmányi rendszer segítségével Eva Sys kérdőíveket küldtem ki, melyre 2950 értékelhető választ kaptunk. Tapasztalataim alapján ilyen mértékű válasz-

adás elég ritka, ez is arra utal, hogy a hallgatók számára jelentőséggel bír a sporttevékenység. Természetesen a kérdőív postázásának időpontja időszerű volt, hiszen a testnevelés tantárgyfelvétellel egy időben történt, s mivel a hallgatóknak a diplomaszerzés feltétele e kritériumok teljesítése, így reflektorfényben tarthattam a kérdéseket is.

Öt témakörben készítettem kérdéssort. Az értékelés megkönnyítésére egyéb tagolásokra is odafigyeltem. Igyekeztem könnyen és gyorsan megválaszolható kérdéseket feltenni. Időben körülbelül 10 percre volt szükség a kitöltéshez.

Először a válaszadó személyes adataira voltam kíváncsi. Név nélkül kellett kitöltenie, mely valós tényeket feltételezett. Kíváncsi voltam a kitöltő nemére, évfolyamára, karára. Mivel a kritériumok változtak, szükségem volt arra, hogy tudjam mikor érettségizett, és mikor kezdte meg egyetemi tanulmányait. A régiós vizsgálat érdekében be kellett jelölnie az érettségi helyét, az iskola nevét, így a kapott adatok még további értékelésre is lehetőséget kínálnak a jövőben, hiszen a beiskolázás szempontjából is jó információ, ha képet kapunk arról, honnan érkeznek az egyetemre sportoló hallgatók. Kíváncsi voltam arra, hogy befolyásolta-e továbbtanulási választását a Debreceni Egyetem sportja. A félévenkénti tanulmányi eredményekre is rákérdeztem.

A hallgatók sportolási szokásai fontos helyzetjelentést képeznek. A sportolásra fordított idejük, ismereteik a DEAC-ról, jelenlegi sporttevékenységük és az erre fordított költség, a választott sportáguk szerepeltek a kérdések között, de azt is meg akartam tudni, milyen súlya van életmódjukban a rendszeres sportolásnak.

A testneveléssel kapcsolatos kérdéscsoport segített meghatározni, hány félév kötelezettsége van a kitöltő személynek, ebből hányat teljesített eddig. Itt értékelhették a testnevelési feltételeket, órarend beosztást, az egyetemen kívüli szerződéses külső szolgáltatásokat, táborokat.

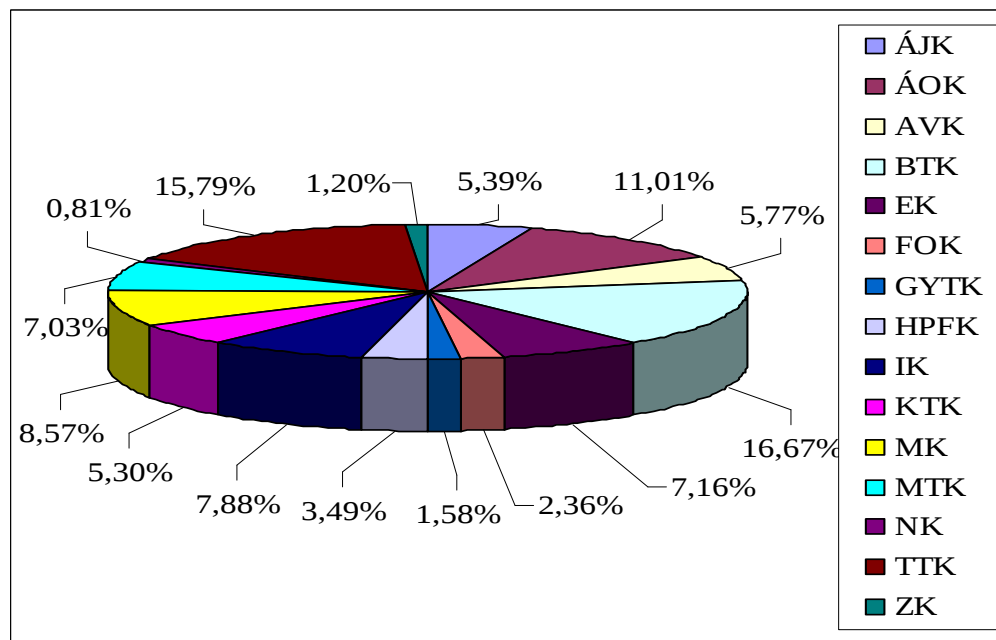
A hallgatók sportlétesítményekkel kapcsolatosan is véleményt formálhattak. Segítség volt megismerni, milyennek értékelik a középiskolához képest az egyetemi sport infrastruktúrát, és a rendelkezésre állásukat. Elmondhatták, hogy szükségesnek tartják-e a sportlétesítmény-fejlesztést.

A sport megítélésével kapcsolatos kérdések között összehasonlítást tettek a középiskolai és egyetemi diáksport és testnevelés megítélésével kapcsolatosan. Itt tudtuk meg, hogy a válaszadó kapott-e már egyetemi sportösztöndíjat és azt is, hogy jár-e rendszeresen valamilyen városi sportversenyre szurkolóként. Szerettem volna megtudni, hogy fontos-e számukra az egyetemi színekben történő versenyzés. Ebben a kérdéssorban mondták el, hogy milyen mértékben értékelte a felvételi eljárás a sporttevékenységet.

Megtudhattam, hogy elégedettek-e az egyetemi sportinformációs rendszerrel és ismerik-e a kiemelt sportrendezvényeket.

A testnevelésre kötelezett hallgatók érdekében áll, hogy alaposan ismerjék a testneveléssel és a rendszeres sportolással kapcsolatos lehetőségeket. Összefoglalva az egyetemi sportprogram aktuális szerepét, lehetőségeit, helyzetét és működésének értékelését kívánta feltérképezni a kérdőív. Ezt a célt úgy sikerült elérni, hogy a kérdőív reprezentatív volt.

A minta elemszáma 2950, a reprezentativitás teljesül a kar szerinti megoszlásra, hiszen az alapsokaságban is hasonlóan alakulnak az arányok a karok tekintetében. A minta hitelességét a megbízhatósági elemzéssel is igazoltam az ún. Cronbach alpha mutató használatával. Mivel a mutató értéke minden esetben meghaladta a kritikus 0,6-os értéket, így a mintát hitelesnek tekintettem (4. ábra).

A minta karonkénti megoszlása

N=2950

4. ábra: A minta karonkénti megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés.

4.2. Az empirikus vizsgálatokhoz alkalmazott statisztikai módszerek

➤ Megbízhatóság

Az adathalmaz megbízhatóságának, hitelességének (reliability) vizsgálatára több módszer létezik. Én a konzisztencia becslés módszerét alkalmaztam, ezen belül is a

Chronbach – Alpha mutatót számoltam, mely egyetlen értékkel dönti el a megbízhatóságot. E mutató értéke az egyes kérdéscsoportok esetében a 2. táblázat szerint alakult.

2. táblázat: *Megebízhatósági koefficiens alakulása kérdéscsoportonként*

<i>Kérdéscsoport</i>	<i>Chronbach Alpha érték</i>
(1–6-ig) értékelő jellegű kérdésekre	0,813
Félévek teljesítésére vonatkozó kérdésekre	0,638

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

Látható, hogy az értékek magasabbak, mint az előírt 0,6-os érték, ezért az adatokat megfelelőnek tekintettem a további vizsgálatokra. Elvégeztem azt az elemzést is, amely megmutatja, mely kérdéseket kellene törölni a kérdőívből, ha javítani szeretnénk a megbízhatóságon. Nem találtam olyan kérdést, amelyet mindenképpen törölni kellene. A megbízhatósági koefficiens lényege, kiszámítása:

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^k s_i^2}{s_T^2} \right),$$

ahol k = kérdések (itemek) száma

s_i^2 = az i . kérdés (item) varianciája

s_T^2 = a tesztérték varianciája

➤ *Főkomponens-elemzés*

A főkomponens-elemzés nagy adathalmazok vizsgálatára alkalmas eljárás, amely képes olyan többváltozós összefüggések leírására, ahol a változók egymással multikollinearitásban állnak. Multikollinearitáson két vagy több magyarázó változó lineáris korrelációs kapcsolatát értjük, ahol a kapcsolat megléte miatt az egyik magyarázó változó értékeinek változása együtt jár a másik magyarázó változó értékeinek megváltozásával. Amennyiben ugyanis a változók lineárisan nem függetlenek, a többváltozós lineáris regresszió számítás sem alkalmas a statisztikai elemzés végrehajtására, mivel alkalmazásának alapfeltétele a magyarázó változók lineárisan függetlensége, egyedül a főkomponens-analízis képes az ilyen problémák kezelésére, azzal, hogy a változók lineáris függvényeként lineárisan független komponenseket állít elő. A módszer célja, hogy a változóhalmazt átalakítja lineáris transzformáció segítségével egy, az eredetinel kisebb számú, új változóhalmazzá, amely segítségével megmagyarázhatjuk az eredeti változók nagy részét. A főkomponens-elemzés segítségével olyan elméleti változókat

hozhatunk létre, amelyek a valós változókkal szoros korrelációs kapcsolatban vannak, egymástól csaknem függetlenek és számuk a vizsgált mintához képest minimális. A főkomponensek létrehozásakor meg kell győződni arról, hogy a főkomponens előállításakor fellépő adatredukció helytálló-e, vagyis hogy a mért változók ugyanúgy viselkednek-e, mint az előállított főkomponens. Egy főkomponens akkor megfelelő, ha az illeszkedés, interpretálhatóság tekintetében a megfelelő, elegendő információtartalom van benne, valamint a KMO teszten is megfelelő eredményt ér el (SZÚCS I., 2002: Alkalmazott Statisztika, Agroinform Kiadó, Budapest, 501–507. p.).

A KMO teszt vizsgálja, hogy a parciális korrelációk egy elfogadható mértéken belül maradnak-e a faktorképzés során. Minden olyan változó szett alkalmas főkomponensek keresésére, amelynél a KMO-érték legalább 0,5. Minél közelebb van azonban az egyhez, annál nagyobb eséllyel nézünk a főkomponens-elemzés elébe. A KMO tesztel egy időben elvégeztem a Bartlett-tesztet is, mely azt vizsgálja, hogy a változóink nem páronként korrelálatlanok-e. Egymástól páronként független változók aligha találnának egy főkomponenst, ezért a Bartlett-teszt mögött álló kis (0,05-nél kisebb) szignifikancia jelzi majd, hogy a mért változó szett megfelel a minimumkövetelményeknek.

A főkomponens-elemzés elvégzése után úgynevezett főkomponens-súlyokat kapunk, értékük -1 és 1 között változik, és tulajdonképpen korrelációs együtthatóként értelmezhetők a változó és a főkomponens között. Egy változó akkor illeszkedik jól, ha egy főkomponenshez tartozik (ezt magas a főkomponens-súly mutatja meg). Amikor jelentést adunk egy főkomponensnek, azt vesszük számba, hogy milyen változók tartoznak hozzá magas főkomponens-súllyal. Az interpretálást a rotálás módszere is segítheti.

A rotálást akkor használjuk, ha egy változó több főkomponensen is „rajta ül”. A rotálástól nem változik meg egy modell illeszkedése, az információtartalom, amelyet a főkomponensek együttesen megőriznek, változik azonban az a mód, ahogy a főkomponensek a megőrzött információ mennyiségén osztoznak. Az interpretálás lényegében a főkomponensek értelemmel való felruházása. A főkomponensek a változók által képviselt információtartalmat (varianciát) magyarázzák meg. A főkomponensek 0 átlagú, 1 varianciájú mesterséges változók, az általuk külön-külön megőrzött információtartalmat tehát egységekben mérjük (sajátérték). Azokat a főkomponenseket tartjuk meg, amelyek esetében a sajátérték 1-nél nagyobb, azaz egy egységnél több információt hordoznak, valamint az összesen megőrzött információmennyiség, meghaladja az 50 százalékot.

A félévekre vonatkozó 9 kérdésből 3 főkomponenst készítettem, a megőrzött információtartalom kb. 60% volt, és teljes mértékben értelmezhető komponenseket kaptam. Az értékelő kérdések esetében 20 kérdésből 5 főkomponenst készítettem, a KMO értéke igen magas volt (0,821) és a megőrzött információtartalom is közel 60%-volt. Összesen a 29 kérdést sikerült 8 komponenssel helyettesíteni, így a továbbiakban ezek vizsgálata elegendő a 29 kérdés helyett. Másrészt a keletkezett komponensek normális eloszlású skála típusú változók, amelyek jól használhatók például a varianciaelemzésnél.

➤ *Az Anova módszer*

Arra a kérdésre kerestem a választ, hogy van-e jelentős különbség az egyes ismérvek (pl. nem, kar, évfolyam, tanulmányi átlag) alapján csoportosított főkomponens-értékek között, illetve egy-egy csoporton belül az értékek szórása és a csoportok közötti szórás eltér-e. A varianciaanalízis választ ad mindezen kérdésekre. A mintát kétféle variancia segítségével jellemezzük, az ún. belső és külső varianciával. Ha a külső variancia lényegesen meghaladja a belső varianciát, akkor a különbségek a csoportok közötti eltérésében rejlenek.

A belső variancia képlete:
$$s^2_b = \frac{\sum_{j=1}^h \sum_{i=1}^{n_j} (\bar{x}_j - x_{ij})^2}{N - h}$$

A külső variancia képlete:
$$s^2_k = \frac{\sum_{j=1}^h n_j (\bar{x} - \bar{x}_j)^2}{h - 1}$$
, ahol h a főkomponensek száma, $N=2950$

az összes elemszám, n_j a j -edik csoport elemszáma minden j -re, $\bar{x}$ a teljes minta átlaga, $\bar{x}_j$ a j -edik csoport átlaga. A varianciák különbözőségének számszerűsítésének a korábbiaknak megfelelően a varianciák hányadosának és az F-eloszlás megfelelő értékének összehasonlítását, vagyis az F-próbát végezzük el. Ha a szignifikancia öt század alatti, akkor elvetjük a null hipotézist, miszerint a különböző csoportok főkomponens-értékei között nincs különbség, például a sport fontossága főkomponens-értékek különböztek a férfiak és nők esetében. (SZÚCS I., 2002: Alkalmazott Statisztika, Agroinform Kiadó, Budapest, p. 501–507.)

➤ *Kruskal – Wallis variancia analízis*

Az elemzés az egytényezős varianciaanalízis nem paraméteres megfelelője. Akkor alkalmazzuk, amikor a paraméteres változathoz nem teljesült a normalitási feltétel, illetve ordinális mérési szintűek a függő változók. A K-W elvégzésének további feltétele, hogy az alminták függetlenek legyenek, és legalább öt adatot tartalmazzanak almintánként. Ezek a feltételek az általam vizsgált mintában teljesültek. A K-W analízis tulajdonkép-

pen egy több almintán alapuló hipotézisvizsgálat. Ennek segítségével egy csoportképző ismerv (jelen esetben a kar és a nem) hatását vizsgáltuk a függő változók (adott kérdések) mennyiségi alakulására nézve. Az analízis során a null hipotézis az, hogy az átlagok egyenlők, nincs közöttük különbség, azaz származhatnak e az alminták azonos eloszlású sokaságból. Ahol a szignifikancia értéke 0,05 alatti, ott elvetjük a null hipotézist, ekkor szignifikáns különbség adódik a csoportképző ismérvekre.

➤ *Klaszterelemzés*

A klaszteranalízis a többváltozós statisztikai módszerek egyik legismertebb eljárása, amely tulajdonképpen egy csoportosító eljárás. A megfigyelési egységekhez rendelt változók mentén kívánjuk a megfigyeléseket csoportosítani. Célunk olyan klaszterek létrehozása, amelyeknek elemei a lehető legszorosabban kapcsolódnak egymáshoz és viszonylag jobban eltérnek a többi klaszter elemeitől (KOVÁCS-BALOGH, 2007). A klaszterelemzés nem tesz különbséget függő és független változók között, hanem a változók halmazán belüli kölcsönös összefüggéseket vizsgálja. Segítségével nemcsak a megfigyelési egyedeket tudjuk csoportosítani, hanem változócsoportok kialakítására is lehetőség van. Az elemzés menetének két legfontosabb pontja a távolsági mértékek és a klaszterezési módszer kiválasztása. A legfontosabb távolsági mértékek: euklideszi távolság (négyzetes is lehet), Manhattan, Csebisev, Pearson-féle. Amikor két elemet összevontunk a köztük lévő távolság alapján, akkor klaszter keletkezik. Két klaszter összevonása esetén definiálni kell azt, hogy mit értünk két klaszter távolságán. Erre különféle módszerek léteznek. Dolgozatomban a legelterjedtebb Ward-féle módszert alkalmaztam, mivel ez az a módszer, amely kifejezetten törekszik arra, hogy a csoportosítást minimális információveszteséggel hajtsa végre. Az információ-veszteség alatt az elemek csoportátlaguktól való eltéréseinek négyzetösszegét, azaz a csoporton belüli varianciát kell érteni. A teljes minta varianciája felbontható a csoportokon belüli, és a csoportok közötti variancia összegére. A cél olyan csoportosítás kialakítása, mely során, a csoportokon belüli varianciák összege minimális. A klaszterelemzés érvényesítését úgy végeztem, hogy többféle távolsági mértékre is futtattam az eljárást, és a kapott eredményeket összehasonlítottam.

5. A KUTATÁS HIPOTÉZISEI ÉS EREDMÉNYEI

Az egyetemi hallgatók életét kitöltik a szervezett programok. Ezek között, természetesen, megtalálhatóak a szakhoz kapcsolódó előadások, gyakorlatok, szakmai programok, konferenciák, szakestek, gólyatáborok és még sorolhatnánk azokat a eseményeket, melyek összességében határozzák meg az egyének életét. Ezek között vannak a különböző szolgáltatások, amelyek sokoldalúan kívánják biztosítani a hallgatók igényeit. A kulturális programok vonzzák a kikapcsolódni vágyókat. A sportszolgáltatások beépülhetnek a napi életritmusukba. Uniós elvárás, hogy heti két órában lehetőséget biztosítsanak az intézmények az önálló, vagy a szervezett sportolásra. Ennek legalapvetőbb formája az egyetemi testnevelés, mely igyekszik építeni a közoktatásban megvalósított tantervre.

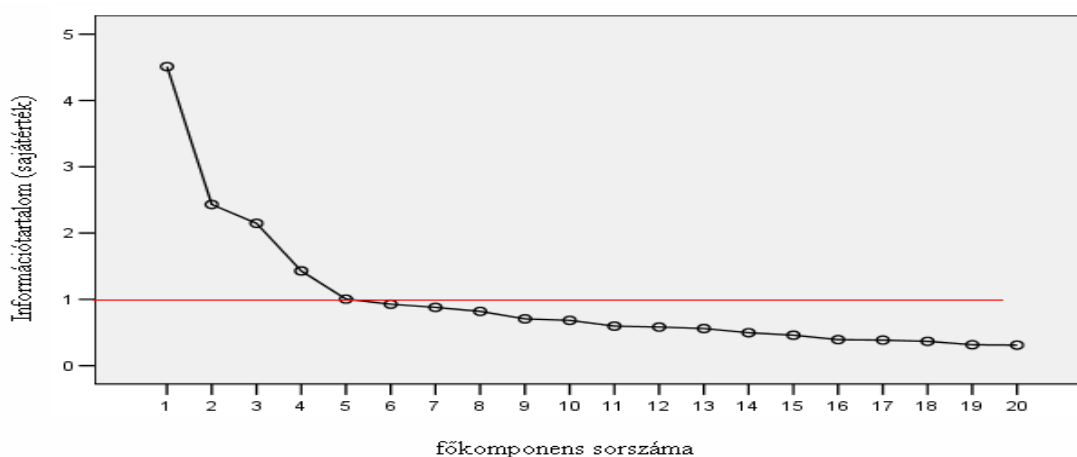
A hallgatók sportról alkotott véleménye nem olyan kézzelfogható, mint korábban, amikor még órarendbe illesztve zajlott a testnevelés és a sport oktatása a felsőoktatásban. Ráadásul, nincsenek csoportok sem, így új koncepció alakult ki, ahol nincsenek évfolyamos, csoportos tananyagok. Ütköznek a sporttal szemben kialakult hallgatói igények és elvárások. Ezek megismerése olyan tapasztalatokhoz juttatja a szakembereket, amelyek segítenek megérteni a tendenciákat és közvetlen válaszok lesznek a megfogalmazott problémákra. Ezért választottam a kutatás alapjául a kérdőíves módszert.

A magyar társadalom sportos életmódjával kapcsolatosan sokat olvashatunk, hallhatunk. Tudjuk azt, hogy nem csupán a versenysport küzd anyagi nehézségekkel, hanem a családok fiataljai és idősebbjei számára sem mindegy, hogy mire költi a pénzét. A sportágválasztást számos tényező befolyásolja. Az anyagiakon kívül a tradíció, a tanult és a hivatástudattal összefüggő ismeretek, a kényelem, a jobb körülmények mind olyan elemek, amelyek miatt hipotéziseket fogalmaztam meg. Ezeket a hipotéziseket a kérdőíves kutatási eredmények alátámasztják.

A kutatás empirikus alapjául – tehát – a kérdőíves vizsgálati módszert választottam. Az egyetemen jellemző helyzet feltárására – egymással összefüggő – kérdőíveket alkalmaztam. Elemzésükkel kívántam meghatározni az egyetemen folyó sporttevékenységgel és sportszolgáltatásokkal szemben támasztott igényeket, feladatokat. A testnevelésre kötelezett hallgatók nem csupán az elsőéves hallgatókat jelentik. Valójában a Debreceni Egyetem teljes vertikumát érintik a testnevelési kritériumok teljesítésének kötelezettsége, hiszen a félévek teljesítése is szükséges a diplomaszerezéshez. A kérdőíveket a tanulmányi rendszernek köszönhetően valamennyi érintetthez el tudtam juttatni. Össze kívántam ha-

sonlítani a férfi és női hallgatók véleményét; a költségtérítéses és az államilag támogatott képzésben résztvevő fiatalok válaszait. Mivel a hallgatók különböző településekről jönnek, azt is láthattuk, hogy a középiskolákban milyen a sporttevékenység megítélése. Képet kaphattunk arról, hogy milyennek ítélik meg az egyetemi és a középiskolai sportot a válaszolók. Összefüggéseket kerestem az egyetemi tanulmányok eredménye, a szakok és a sport megítélése, jelentősége között.

Az 1–6 skálán értékelendő kérdésekre külön főkomponenseket alakítottam ki. A 20 kérdésből álló változócsoporthelyett öt komponenst alakítottam ki, mivel ezek esetében haladta meg az információtartalom az 1 értéket (5. ábra).

5. ábra: *Döntés a főkomponensek számáról az általuk megőrzött információtartalom alapján*

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

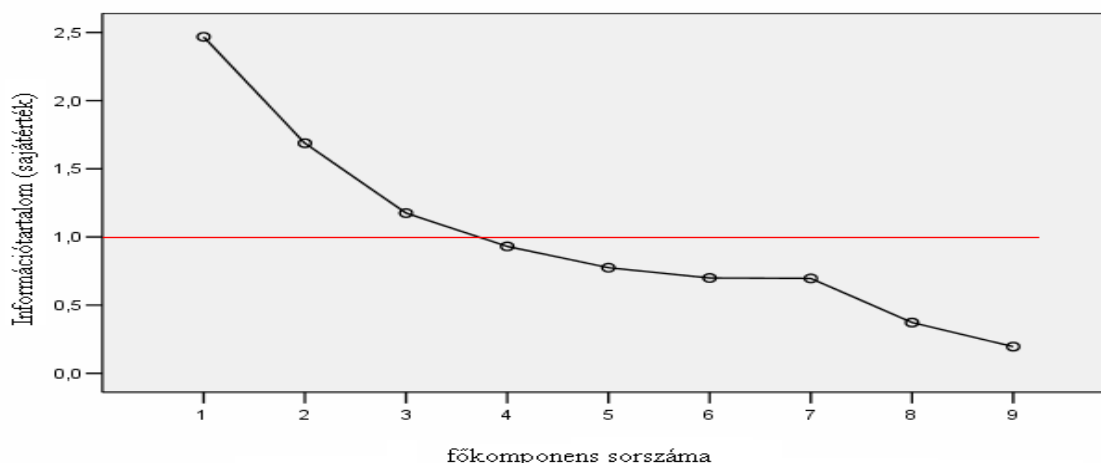
Ezek alapján a következő főkomponensek adódtak (3. táblázat). Az elemzés megbízható voltát igazolja a KMO mutató értéke, valamint a magyarázott varianciarányad, és a főkomponensek jó interpretálhatósága

3. táblázat: *Főkomponens-elemzés*

Főkomponens sorszáma	Főkomponens
1	sport színvonala az egyetemen
2	sport színvonala a középiskolában
3	ismeret a DEAC sportéletéről
4	sport fontossága
5	sportteljesítmény elismerése

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A félév teljesítésére vonatkozó azonos típusú kérdésekből 3 főkomponest. A főkomponensek számáról az általuk megőrzött információ alapján döntöttem (6. ábra) Az adatredukció sikerességét igazolja mind az összesen megmagyarázott varianciahányad, mind pedig a KMO mutató értéke.

6. ábra: Döntés a főkomponensek számáról az általuk megőrzött információtartalom alapján

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A főkomponens-elemzés során jól értelmezhető komponenseket kaptam (4. táblázat).

4. táblázat: Főkomponens-elemzés

Főkomponens sorszáma	Főkomponensek elnevezései
1	versenysporttal teljesített
2	testnevelési órával teljesített
3	egyéb módon teljesített

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

Szándékom volt az egyetemi sport szerepének régiós vizsgálata. Az országban egyedülálló a Debreceni Egyetem sportstratégiája, ezért a városi és régiós igények szervezett felmérése és értékelése nem csupán lokális hatású eredményt hozhat, hanem országosan is fejlesztheti a magyar és a felsőoktatási sport működését. Éppen ezért tartom fontosnak, hogy ezzel a kutatással elkezdődött az aktuális helyzet feltárása és értékelése.

A vizsgálat kiterjed az egyetemi polgárokra, érinti a városi és régiós sportklubokat, szövetségeket, középiskolákat, sportiskolákat, de a média és az üzleti szféra kapcsolódási lehetőségeit is, precedens értékű összehasonlítások készíthetők a témában megjelent külföldi példák alapján. Jelentős eredmény, hogy a vizsgálat tárgyát képezi a

sportlétesítmény-gazdálkodás, a sportszolgáltatások minősége, a sportszerkezet, a szervezeti felépítés hatékonysága és fejlesztetősége. A különféle vizsgálatokból levonható következtetések irányt mutathatnak a gyakorlati és stratégiai tennivalók tervezéséhez.

A kérdőív tematikáját tekintve információt kaptunk a kitöltő adatairól, tanulmányairól, sportolási szokásairól, az egyetemi és középiskolai testneveléssel kapcsolatos véleményéről, a sportlétesítmények megítéléséről, a sport jelentőségével kapcsolatos véleményéről.

A felsőoktatás tömegessé válásával a felsőoktatási intézmények szerepe és feladata ártértékelődik. Az egyetem, mint tudásközpont, vélemény és világnézet formáló hatása nyilvánvaló. Minden tevékenység és program, hatással van az egyetem polgáira és közvetve azok jelenlegi és későbbi családjára is. Éppen ezért vizsgáltam értekezésemben a Debreceni Egyetem hallgatóit a 2007/2008-as tanévben.

Megítélésem szerint a *felsőoktatási sport számára nem csupán az a feladat, hogy az Unió sportpolitikájával összhangban, biztosítsa valamennyi hallgató számára a heti két óra ingyenes sportolási lehetőséget, hanem az élethosszig tartó testmozgás és az egészséges életmód fontosságát kell hirdetni.* Általánosan és speciálisan képzett fiatal értelmiségieket kell nevelnünk, akiknek életmódjához napi szinten hozzátartozik az egészség szemlélete.

A végzett hallgatók jelentős része marad a diploma megszerzése után a régióban. Így az egyetemi tanulmányok során szerzett megerősítések elkísérik ezeket a fiatalokat is, akik szokásmódjukkal és sportos értékrendjükkel egy egészségesebb társadalom kialakulását generálhatják, hiszen a sportolás kiemelkedően hozzájárul a hallgatók és a népesség közérzetének – a mentális és fizikai egészségi állapotának javításához-, és sajátos funkciói révén eszköz az egészséges társadalom megteremtéséhez, a közösségi kapcsolatok fejlesztéséhez, a népesség gazdasági aktivitásának előmozdításához, az esélyegyenlőséghez, a nemzeti értékek és az önbecsülés erősítéséhez. Ezért közvetett és közvetlen módon a Debreceni Egyetem átfogó életminőségi programja lehetőséget és egyben felelősséget is jelent azok számára, akik formálják a programot és annak részeit. E feltevést igazolja az a karrierkövetési kutatás, amely 7300 végzett hallgatót kérdezett meg az elhelyezkedésükről és letelepedésükről. Ezek szerint a 900 válaszadó 62%-a az Észak-alföldi régióban találta meg diplomás karrierje első munkahelyét. Ez az adat a 2005–2007-ben végzett hallgatókat vizsgálta (RÓFI, 2006).

Egy intézmény megítélését, kialakított, illetve megszerzett imázsát az intézményről kialakított vélemények is befolyásolják (MALHOTRA, 2002). Azok véleményének van

jelentősége, akik közvetlen kapcsolatban vannak az adott egyetemmel. Elsősorban a hallgatók kritikus és fejlett kritikai érzéke formálhatja a rendszerben működő életminőségi programot.

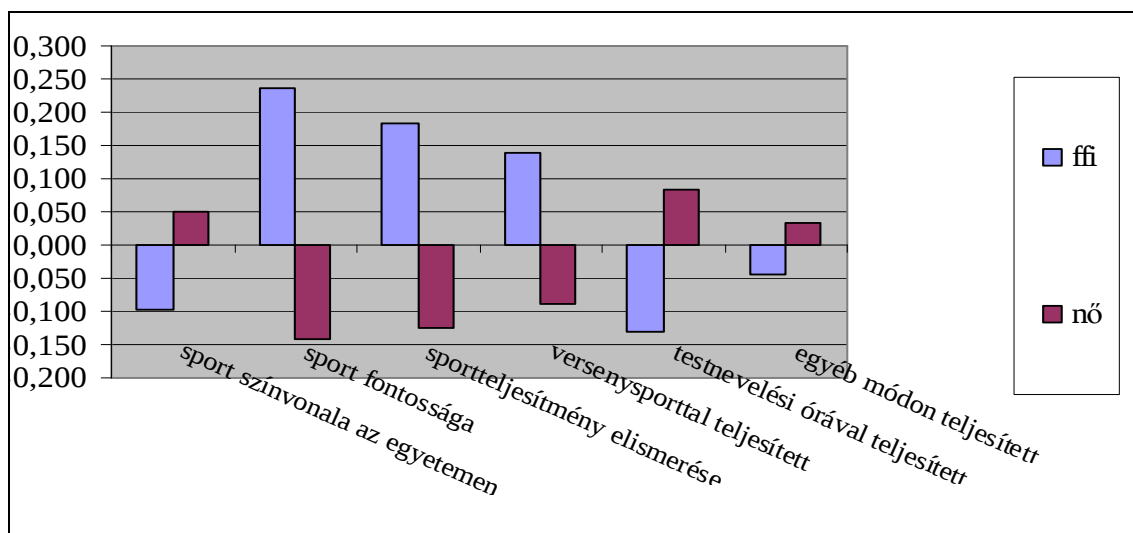
5.1. A hipotézis vizsgálatok eredményei

Primer kutatásaim célja az volt, hogy az Európai Unió és a hazai szabályozási és támogatási rendszer tükrében bemutassam elemezzem a sportszervezés-, és menedzselés kérdését és problémakörét a Debreceni Egyetemen. A kutatás kiterjedt a hallgatók sportos értékrendjének és viszonyulásának megismerésére. A dolgozat elején megfogalmazott hipotéziseimet a kutatás eredményeivel vetettem össze és így értékeltem. A hipotézisek bővebb kifejtését a kapcsolódó kérdőíves válaszok táblázatos értékelése követi.

Az első hipotézis szerint, a férfiak számára fontosabb a sport, mint a nők számára. Megvizsgáltam, van-e különbség a férfi és női hallgatók sportolási szokásai között. Képet akartam kapni arról, hogy kik az elégedettebbek és kik igénylik a változtatásokat. A férfi hallgatók a sportteljesítményt jobban értékelik, ezért inkább a versenysporttal teljesítik a testnevelési követelményeket. Ez önmagában erőteljesebb sport iránti elhivatottságot jelez. A nők jobbnak ítélik a sportolási feltételeket, szívesebben teljesítik testnevelési órákon a követelményeket (7. ábra).

A nemek tekintetében 5%-os szignifikancia szinten ($p < 0,05$) különbség adódott az ábrán látható főkomponensekben. A főkomponensek 0 értéke jelenti a teljes minta átlagát, a pozitív irányú eltérés azt jelenti, hogy a tényező az átlaghoz képest jellemzőbb, fontosabb. A negatív irányú eltérés azt jelenti, hogy a tényező az átlagos értékhez képest kevésbé fontos. Mindez azt is jelenti, hogy a főkomponenssel összefüggő kérdések tekintetében átlag alatti, illetve feletti értékek adódtak

Beigazolódtott, hogy a férfi hallgatók fontosabbnak ítélik meg a sportot. A versenysportot választják az általánosabb hatású testnevelés órák helyett. A nők elégedettebbek az egyetemi sport kínálatával.

p<0,05; N=2950

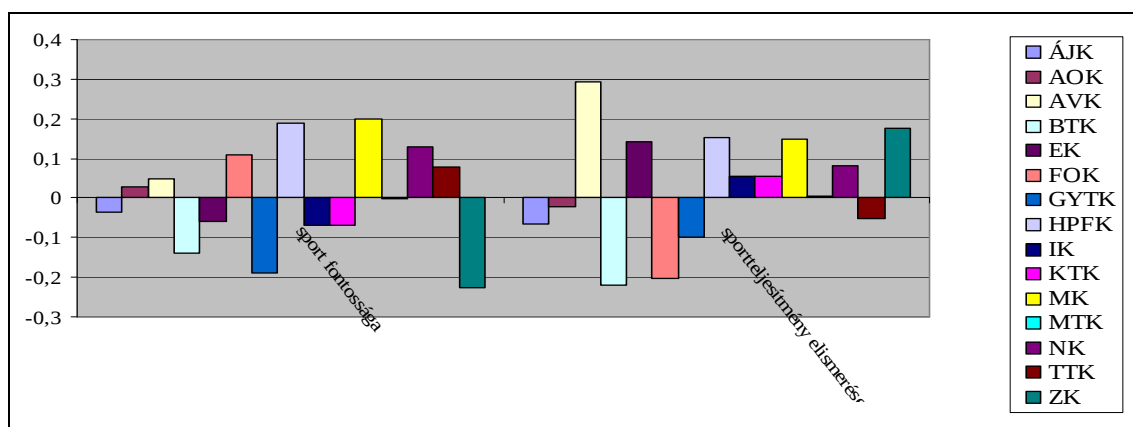
7. ábra: Az egyes főkomponensértékek alakulása nemek szerint

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A második hipotézis; az egészséggel foglalkozó hallgatók jobban ismerik, komolyabban veszik a sportolás lényegét és üzenetét. Vizsgáltam, hogy karonként mennyire ismerik az egyetem általános sportprogramját, és a Debreceni Egyetem versenysportját. Összefüggéseket kerestem a pályaválasztás és a hallgatók sporttevékenységet érintő véleménye között. Így megállapítható, hogy az ÁOK és FOK hallgatói jobban ismerik a DEAC versenysport tevékenységét (8. ábra). Az ábrából jól látható, hogy az AMTC sport irányú törekvései nem hiábavalóak.

A orvosok jobbnak tartják az egyetemi sport színvonalát. Nagyon fontos, hogy a lokális sportélet egy jelentős és négy évtizede sikerrel működő program köré épül. A Medikus Kupát megelőző kiválasztás, a felkészülések, az elő-versenyek mélyen a köz-tudatban vannak. Szerencsés az esemény rendezésének időpontja is, hiszen a tavasz vé-gén van, így ténylegesen végig kíséri a magyar és külföldi hallgatók szabadidős prog-ramjait. Az is erősíti a pozitív megítélésüket, hogy sikerült a legnépszerűbb állandó és szezonális sportágakat megtalálni.

Az AVK hallgatói számára talán éppen azért fontosabb a sport, mert a fokozatosan javuló infrastruktúra rendszeres lehetőséget kínál az egyéni és csoportos sportprogra-mok megvalósítására.

$p < 0,05$; $N = 2950$

8. ábra: A sport fontossága és elismerése karonként

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

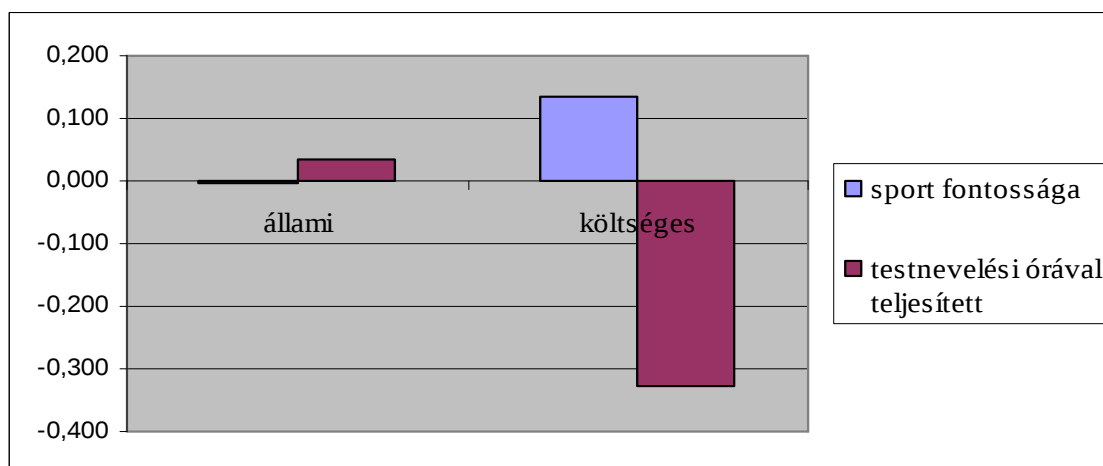
Az eredmények alapján szembetűnik, hogy a sportteljesítményt leginkább az AVK-n és a ZK-n, legkevésbé a BTK-n és a FOK-on ismerik el. Megfigyelhető az is, hogy a sport a HPFK-n és az MK-n a legfontosabb a hallgatók életében, és ezen a két karon értékelték negatívan a sport színvonalát az egyetemen. A GYTK-n az egyetemi sport színvonalával elégedettebbek az átlagosnál, de a hallgatók életében kevésbé fontos a sport.

A nagyobb karok előéletében is megtalálhatóak az ágazati versenyek. Az agráros karok eredményei ebben a főkomponens értékben azért lehetnek alacsonyabbak, mert például 8 éve nem működik a Medikus Kupához hasonló Agrár Sport Napok versenyrendszere. Ugyanígy kisebb motivációs ereje van a Műszaki Felsőoktatási Sport Napoknak is, hiszen az október közepi verseny hamar véget ér és nem jelent egész évben át feladatot és kihívást a lehetséges szereplőknek.

Fontos kiemelni, hogy a karok szerinti főkomponens érték a két vidéki kar esetében a legalacsonyabb. A HPFK és az EK minimális infrastruktúrával rendelkeznek. A távolság miatt kívül esik az egyetemi versenysport az érdeklődési körüktől. A képzés típusának vizsgálata alapján is erősödik, hogy az osztatlan képzésben tanulók – ÁOK, FOK – elégedettebbek a középiskolai sportolás színvonalával, s jobban ismerik a DEAC-t. Ők azok akik nagyobb arányban vesznek részt testnevelési órákon.

A harmadik hipotézis; az államilag támogatott hallgatók körében – akik inkább a testnevelés órákon teljesítik a feltételeket – kevésbé fontos a sport, mint a költségtérítéses hallgatók esetében. Megvizsgáltam, hogy kik hajlandóak betervezni kiadásaik közé a rendszeres sportolásra szánt tagdíjakat, bérleti díjakat. Ennek célja az volt, hogy fel-

térképezzem annak a lehetőségét, hogy a sportinfrastruktúra fejlesztéséhez és működtetéséhez jelentős mértékben hozzájárulna-e a sportszolgáltatásokból származó bevétel. Megállapítható, hogy a fizetőképes hallgatók a minőséget értékelik. A térítéses szolgáltatásokért hajlandóak fizetni (9. ábra).

$p < 0,05$; $N = 2950$

9. ábra: Az állami és költségtérítéses hallgatók közötti véleménykülönbség

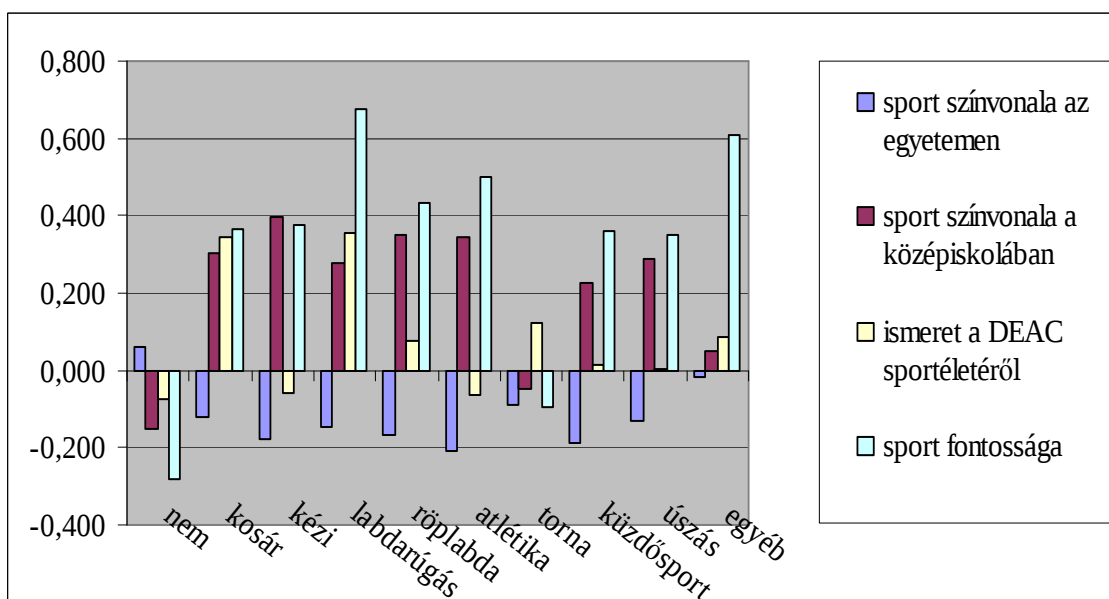
Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

Az állami képzésben tanuló hallgatók inkább teljesítenek testnevelés órákkal, és körükben kevésbé fontos szerepet tölt be a sport, mint a költségtérítéses hallgatók életében. A válaszok alapján – pénzről lévén szó – visszatérő kérdések merülnek fel. Az a szolgáltatás, ami ingyen van, nem fontos? Ezzel szemben, amiért fizetnek, esetleg éppen ezért válik fontossá? Arra nem terjedt ki a vizsgálat, hogy a hallgatók meg tudják-e fizetni a szolgáltatásokat.

Úgy gondolom, ide tartozik, hogy a jobb infrastruktúra vonzóbb és motivációs szempontból is versenyképesebb. Ezért tartom fontosnak, hogy a sportlétesítmények fejlesztésére helyezzük a hangsúlyt, melynek következtében várható eredmény lesz a hallgatók tömeges részvétele a helyi programokban. Mivel a minőséget fizetik meg a hallgatók, így nem csupán a térítésmentes testnevelés kínálatának bővítésére kell koncentrálni, hanem a szolgáltatások palettáját is tervszerűen kell felépíteni, ugyanis az új létesítmények üzemeltetéséhez folyamatos bevételekre van szükség. A jelenlegi kapacitást teljesen kimeríti a sportprogram, ezért várható, hogy a városi sport különböző szintjei ugyanúgy élnének a nagyobb kínálattal, mint az egyetemi sport rohamosan növekvő igényei.

Az eredmények igazolják a hipotézist. Elgondolkodtató, hogy a költségtérítéses hallgatók sok kiadásuk mellett még a sportolásukat is szívesen finanszírozzák. Ezzel mintegy garantálni kívánják a kívánt sportolási színvonalat, körülményeket.

A *negyedik hipotézis*; a sport azok életében fontos, akik a középiskolában is sportoltak. Feltételeztem, hogy a középiskolából hozott általános értékrendben megtalálható a sporttevékenység is. A tanult és alkalmazott sporttal összefüggő szokások továbbvitele a hallgatók napi életében akkor hangsúlyos, ha az egyetemi tanulmányok megkezdése előtt is már fontos volt. A vizsgálat célja az volt, hogy megismerjem a véleményüket, hiszen az ilyen hallgatóknak objektívebb az összehasonlításuk. Sportáganként is vizsgáltam a véleményeket, hiszen a népszerű utánpótlás sportágak folytatására nem minden esetben van lehetőség és számos esetben eltérő a hallgatókkal szemben támasztott sportolói – amatőr, profi – követelmény. Arra is kíváncsi voltam, hogy azok a hallgatók, akik a középiskolában sportoltak, jelenleg hogyan teljesítik a testnevelési követelményeket. Eredményül kaptam, hogy a középiskolában és egyetemen is sportoló hallgatók nincsenek megelégedve a hazai egyetemi sport színvonalával (10. ábra).

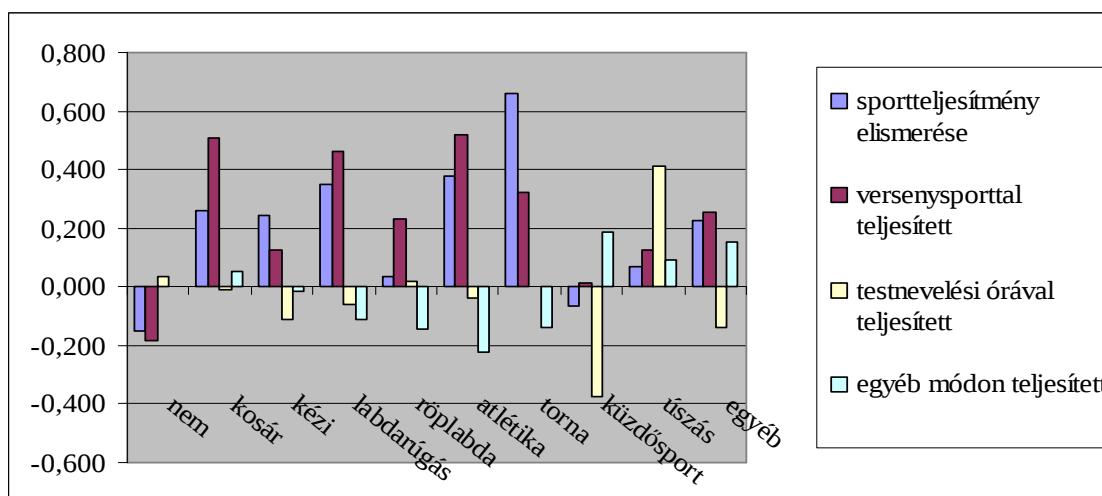
$p < 0,05$; $N = 2950$

10. ábra: A középiskolai versenyszerű sport összefüggése az egyes főkomponensekkel

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A sport azok életében fontos, akik középiskolában fociztak, atletizáltak, vagy egyéb sportot űztek. A középiskolai sport színvonalával a kézilabdások voltak leginkább megelégedve. Az egyetemi sport színvonalát a versenyszerű sportot űzők elmarasztalták.

A minőségi egyetemi versenysportban sportoló fiatal felnőttek kettős versenyzést végeznek. Egyrészt saját klubjukban alkalmazottként sportolnak, – ez nem az egyetemi sportklub –, másrészt alkalmanként magukra húzzák az egyetemük tradicionális mezét is. Az ilyen versenyeknek a szerepe, a hatása, és az elismertsége sokkal kisebb, mint a középiskolában. A színvonal nem alacsony, hiszen nem ritka, hogy olimpiai sportolók versenyeznek egymással, ám a működtetés és a sportolók anyagi támogatása – sport nyelven – nincs azonos „súlycsoportban”. A profi klubok elszívó és megtartó hatása érvényesül. Beavatkozás nélkül az egyetemi sport nem tud a következő szintre lépni.

p<0,05; N=2950

11. ábra: A középiskolai versenyszerű sport összefüggése az egyes főkomponensekkel

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A magyar versenysport szerkezete örökölte a jelenleg is érvényben lévő rendszert. A korábbi sportegyesületi gyökerek lassan elvesztik létjogosultságukat. Kihalnak a mamut egyesületek. A sporttörvény a gazdasági társaságokra épülő sportműködtetést szorgalmazza. A vállalati, és állami dotációból működő sportegyesületek belterjessé kezdenek válni. Megváltozott a finanszírozási rendszer. Az elnyerhető támogatások nem elégségesek a fenntartáshoz. Ráadásul a kiírók stratégiája is inkább a szabadidő-sportot támogatja. Ebben a helyzetben átmeneti jellegű a versenyeztetés. Ugyanis az egyes sportágak fogadó klubjainak célja az a kötelező feladat, mely szerint minőségi utánpótlás nevelést kell folytatniuk. Ez továbbra sem a diáksportra épül. Nem mondható el tehát az sem, hogy a folytonosságot az egyetemi sport jelentené, amely Magyarországon ezért nem is az amatőr sport csúcsa a szó szoros értelmében.

A sportteljesítményt leginkább azok esetében ismerték el, akik középiskolában versenyszerűen tornáztak. A testnevelés versenysporttal történő teljesítése, pedig azokra jellemző, akik kosaraznak, futballoznak, vagy atletizálnak.

A Magyar Egyetemi - Főiskolai Sportszövetség (MEFS) és a MOB egymástól külön, de azonos szándékkal kíván hatással lenni a magyar egyetemi sportra. A Magyar Sport elsőszámú szervezete a Magyar Olimpia Bizottság, felismerte annak a fontosságát, hogy az egyetemi sportot helyzetbe kell hozni. Alulról építkezve az egyéneket támogatja, példákat kíván állítani a magyar leendő értelmiség elé. Ezért hozta létre – sok egyéb kezdeményezés mellett – a Magyar Olimpikon Életút Programot, melyhez éppen húsz felsőoktatási intézmény kapcsolódott. Az egyetemista olimpikonok anyagi támogatást kapnak. Ez garantálja, hogy az intézmény és a MOB egyaránt figyelemmel kíséri a sportolók tanulmányait és sportkarrierjét. A MEFS úgy véli, minden élsportolóval törődni kell, egyezmények nélkül is.

A Kruskal–Wallis próba segítségével összehasonlítottam a sportolási szokásokat. Megállapítható, hogy azok az egyetemisták, akik több időt szántak a sportolásra, általában kevesebbet sportoltak középiskolájukban (5. táblázat).

5. táblázat: Középiskolás és egyetemi sportolási szokások összehasonlítása

<i>Több ideje van sportolni, mint középiskolás korában?</i>	<i>Heti sportolási alkalmak száma az egyetemen. (minimum 30 perc alkalmanként)</i>	<i>Heti sportolási alkalmak száma a középiskolában. (minimum 30 perc alkalmanként)</i>
Igen	3,420	2,530
Nem	2,130	3,787
Szignifikancia	0,000	0,000

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A 6. táblázatból kitűnik, hogy minél jelentősebben értékelték a középiskolai sporttevékenységet, annál rendszeresebben sportoltak a középiskolában a megkérdezettek; és ezzel egyenes arányban, az egyetemen is rendszeresebben sportolnak.

A válaszok elemzésével megerősítést kaptam arra a feltételezésemre, hogy szükség van a sporttevékenység szisztematikus elismerésére, mely a felvételitől kezdődik az egyetemi hallgatók életében. Akik sporttevékenységét jobban értékelték középiskolás korukban, jelenleg is többet sportolnak másokhoz képest. Tehát az eredményesség értékelése és a motivált, rendszeres testedzés között van pozitív transzferhatás.

6. táblázat: A sportteljesítmény értékelése és a rendszeres sportolás közötti összefüggés

Milyen mértékben értékelte a felvételi rendszer, a középiskolás korában végzett sporttevékenységet?	Heti sportolási alkalmak száma az egyetemen. (minimum 30 perc alkalmanként)	Heti sportolási alkalmak száma a középiskolában. (minimum 30 perc alkalmanként)
Egyáltalán nem	2,494	3,378
Kicsit	2,452	3,344
Közepesen	2,639	3,353
Jelentősen	2,998	3,294
Igen jelentősen	2,544	3,774
Jelentősen	2,900	4,120
Szignifikancia	0,001	0,026

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

Az ötödik hipotézis; érdemes befektetni a sport szervezeti modernizálásába és a létesítmények fejlesztésébe.

A közel 3000 megkérdezett hallgató nagyobb része rendszeresen költ a sportra. Belépőt, szolgáltatást vásárolnak. Minél többet költenek, annál elégedetlenebbek az egyetemi sport színvonalával (7. táblázat).

7. táblázat: A sportolásra fordított kiadás mértéke és a rendszeres sportolás összehasonlítása

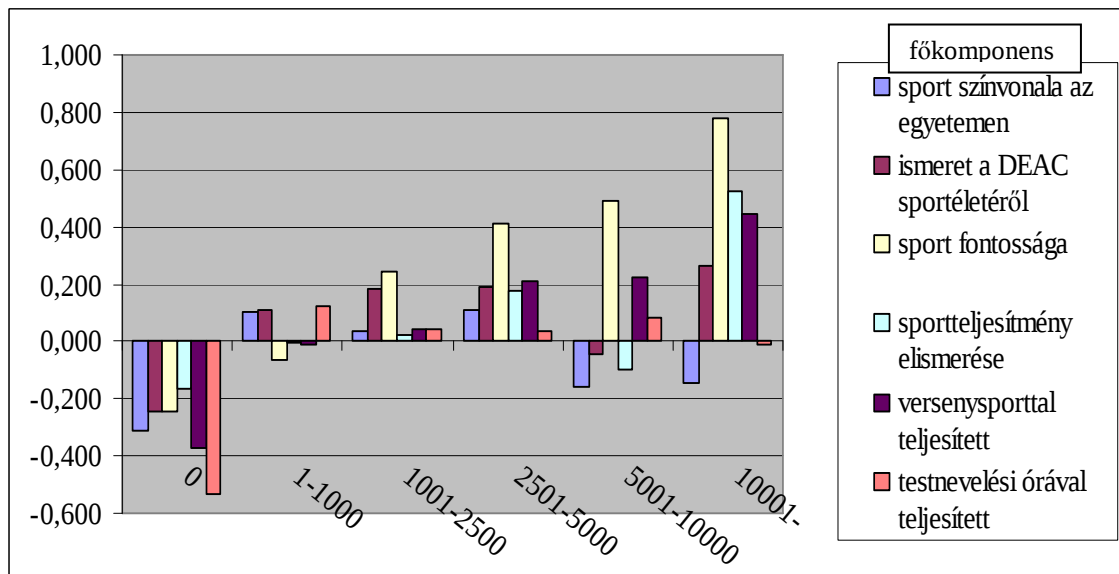
	Heti sportolási alkalmak száma jelenleg. (minimum 30 perc alkalmanként)	Mennyi pénzt költ havonta a rendszeres sportolásra?	Versenysport
Mennyi pénzt költ havonta a rendszeres sportolásra?	0,474	X	X
Sport színvonala a középiskolában	X	X	X
Sport fontossága	0,416	0,336	X
Testnevelési órával teljesített	X	X	-0,30469

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A korrelációs elemzés szerint az alábbi változók között gyenge összefüggés mutatható ki, ha az előjel negatív, akkor az összefüggés ellentétes irányú, például minél több órát teljesített valaki versenysporttal, annál kevesebbet teljesített testneveléssel. Akinek a sport fontosabb szerepet tölt be az életében, az többet is költ rá. Aki több pénzt költ rendszeresen sportra, a heti sportolási alkalmak száma is magasabb.

E fizetőképes közeg megnyerhető az egyetem sportprogramjának, amennyiben az intézmény felveszi a versenyt a városban található modern infrastruktúrával. Ezt tá-

masztja alá az a vizsgálati eredmény, hogy aki rendszeresen többet költ a sportolásra, nagyobb heti gyakorisággal vesz részt sportfoglalkozásokon (12. ábra).

p<0,05; N=2950

12. ábra: A havi sportra költött összeg összefüggése a főkomponensekkel

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A táblázat alapján kapott eredmények szerint, azok életében, akik többet költenek sportra, nyilván fontosabb a sport, jobban elismerik a sportteljesítményüket, inkább teljesítenek versenysporttal, és jobban ismerik a DEAC sportéletét. Érdekes módon azok, akik többet szánnak havonta sportra (5000 feletti összeg), kevésbé elégedettek az egyetemi sport színvonalával, mint akik 0–5000 közötti összeget költenek.

A hipotézisem beigazolódott, hiszen a hallgatók hajlandóak rendszeresen költeni a sportolásukra. Látható, hogy az infrastruktúra modernizálásával fejlődne a sportági paletta. A hatékony gazdálkodás, a tervezés, az információszolgáltatás és a marketing segítségével a külső szolgáltatókhoz áramló pénz betervezhető a fejlesztések és üzemeltetések pénzügyi tervébe. Ehhez szükség van a szervezeti keretek modernizálására is, hogy a kapcsolatrendszer hierarchikus legyen és a kölcsönhatások megalapozzák a terveket, amelyeket operatív lépések követhetnek.

A hatodik hipotézis; az új egyetemi képzési rendszer rontja a hallgatók sportolási igényeit és lehetőségeit. Megszűntek az évfolyamok és a csoportok. Nincsenek tankörök és a közösségi élet súlypontjai áttevődtek a nap más időszakaira. Megváltozott a

napirend és ez hatással van a sportolási szokásokra, az egészségtudatra. A hallgatók életminőségét kettősség jellemzi. Kevés idejük marad önmagukra.

A férfiak heti sportolási alkalmainak száma szignifikánsan magasabb a nőknél. Ez a különbség a középiskolában is jellemző volt. Az is elmondható, hogy a középiskolában – nemtől függetlenül – többet sportoltak.

Komoly különbség van azonban a testnevelési kötelezettségek között a közoktatásban és a felsőoktatásban. A Debreceni Egyetemen a diploma szerzés feltétele a testnevelési követelmények teljesítése. Ezzel szemben a középiskolában a heti három óra a kötelező. A kötelező jelleg hiánya rontja a hozott igény mértékét. Ráadásul az egyetemen heti egy alkalommal történő részvétel a kritérium. Nehéz két óra alatt a délutáni vagy a hétvégi programokat vonzóvá tenni. Ezért kell a hallgatói igényekre figyelve, sokszínű projekteket kínálni. Törekedni az életmód sportágak tanítására, megerősítésére az egyetemi évek alatt.

Fontos intézkedés lehet, ha nagyobb számban kerülhetnek be sport tartalmú, szabadon választható – gyakorlati és elméletet is magába foglaló – kredit tárgyak az oktatásba. Ezzel reflektorfénybe kerülhetnek napi témák, problémák, melyek elősegíthetik a hallgatók testkulturális ismereteinek bővülését, mely hatással lehet az egészségtudatos gondolkodásukra és a rendszeres testmozgás igényére. Ezekkel az ismeretekkel kezdve diplomás karrierjüket nagyobb eséllyel várhatjuk, hogy a régióban maradó fiatalok javíthatják a jövő lakosságának életképességét és életminőségét.

A Kruskal–Wallis analízis igazolta, hogy a férfiak heti sportolási alkalmainak száma szignifikánsan magasabb a nőkéénél, ez a különbség középiskolában is jellemző volt (8. táblázat).

Elmondható még az is, hogy középiskolában többet sportoltak a hallgatók nemtől függetlenül. A férfiak heti sportolási alkalmainak száma szignifikánsan magasabb a nőkéénél, ez a különbség középiskolában is jellemző volt. Elmondható még az is, hogy középiskolában többet sportoltak a hallgatók nemtől függetlenül. Az egyetemen megszűnt a kötelező jellegű testmozgás, éppen ezért azok a hallgatók, akik számára nem jelent életmódbeli szokást a testedzés nem keresi a minimálisnál több alkalmat. Elmondható, hogy minden karon csökkent a sportolási alkalmak száma.

8. táblázat: *Heti sportolási alkalmak száma nemenkénti megoszlásban*

Neme	Heti sportolási alkalmak száma jelenleg (minimum 30 perc alkalmanként)	Heti sportolási alkalmak száma a középiskolában (minimum 30 perc alkalmanként)
Férfi	2,946	3,675
Nő	2,288	3,199
Szignifikancia	0,000	0,000

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A Kruskal–Wallis Analízis alátámasztja azt a feltételezésemet, hogy a középiskolához képest az egyetemi sportolás szignifikánsan csökken (9. táblázat).

9. táblázat: *Heti sportolási alkalmak száma karonkénti megoszlásban*

Kar megnevezése	Heti sportolási alkalmak száma jelenleg. (minimum 30 perc alkalmanként)	Heti sportolási alkalmak száma a középiskolában. (minimum 30 perc alkalmanként)	Eltérés
ÁJK	2,342	3,466	-1,124
AOK	2,658	3,686	-1,028
AVK	2,571	3,386	-0,815
BTK	2,398	3,127	-0,729
EK	2,382	3,372	-0,990
FOK	2,407	4,333	-1,926
GYTK	1,872	3,122	-1,250
HPFK	2,463	3,275	-0,812
IK	2,577	3,505	-0,928
KTK	2,753	3,505	-0,752
MK	2,553	3,682	-1,129
MTK	2,728	3,219	-0,491
NK	2,593	3,570	-0,977
TTK	2,662	3,230	-0,568
ZK	3,125	2,250	0,875
Szig	0,000	0,000	

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A heti sportolási alkalmak száma a ZK-n és az MTK-n a legmagasabb. Ez azzal magyarázható, hogy a ZK hallgatóinak – a többi kartól eltérően – heti háromszor egy óra a kötelező azok számára, akik az adott félévben felvették a testnevelés tárgyat. Az MTK-n nagyon népszerű a kispályás labdarúgó bajnokság, amely heti több alkalommal is a tornaterembe csalja a sportolni vágyókat. A legjelentősebb csökkenés a FOK-on volt tapasztalható. Időbeli korlátaik rendkívül magasak, hiszen a gyakorlatok a késő esti órákig tartanak. Náluk a legnagyobb az eltérés, de a sporttevékenység fontosságát ők és ÁOK hallgatói értékelik a legtöbbre.

5.2. Klaszterelemzés

A kapott válaszok csoportosíthatók. Ennek segítségével a válaszadókat is kategorizálhatjuk. Erre azért van szükség, hogy láthatóak legyenek a tendenciák, amelyek reflektorfénybe állítják a megoldandó problémákat. A fentebb bemutatott főkomponenseknek megfelelően – klaszterelemzéssel – öt csoportot sikerült kialakítani. Az ötös csoportosítás volt a legjobban elfogadható, mert ebben az esetben voltak a csoport elemszámok megfelelőek. Az elemzést a hierarchikus Ward módszerrel végeztem, a csoportosítást több távolságmértékkel kipróbálva az eredmények stabilnak mutatkoztak. Az egyes komponensek átlagértékeit klaszterenként mutatják a 10–14. táblázatok.

10. táblázat: Az egyes komponensek átlagértékei klaszterenként (a sport színvonala, fontossága)

Ward Method	Sport színvonala az egyetemen	Sport színvonala a középiskolában	Ismeret a DEAC sportéletéről	Sport fontossága
1	-,1811131	,4721141	-,5548197	,5636889
2	-,0300858	-,3804964	-,0528034	,0221824
3	,0197833	,0024947	,7917762	,8992777
4	,1421305	,0338011	,3540894	-,6335241
5	,0185073	,0379560	-,2361538	-,2444039
Total	-,0086334	,0005963	,0049354	,0087599

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

11. táblázat: Az egyes komponensek átlagértékei klaszterenként (sportteljesítmény és a testnevelés teljesítésének módja)

Ward Method	Sportteljesítmény elismerése	Versenysporttal teljesített	Testnevelési órával teljesített	Egyéb módon teljesített
1	,0183066	-,1641526	-,5262869	,0161580
2	-,2019712	-,1584741	,9041386	,0150543
3	1,5648698	2,4971696	-,0280496	-,2759524
4	-,1805085	-,2432366	-,5339702	-,2144309
5	-,0471929	-,2413865	,1278940	3,0422128
Total	-,0034563	,0091333	,0121726	,0409642

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

12. táblázat: Az egyes komponensek átlagértékei klaszterenként (százalékban)

Valid	Valid Percent	Cumulative Percent
1	24,5	24,5
2	33,4	57,9
3	7,5	65,4

4	30,7	96,1
5	3,9	100,0

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

13. táblázat: Az egyes komponensek átlagértékei klaszterenként (tanulmányi eredmény, sportolási szokások)

Ward Method	Előző félévi tanulmányi eredménye?	Több ideje van sportolni, mint középiskolás korában?	Heti sportolási alkalmak száma jelenleg. (min. 30 perc alkal- manként)	Heti sportolási alkalmak száma a középiskolá- ban. (min. 30 perc alkalman- ként)	Mennyi pénzt költ havonta a rendszeres sportolásra?
1	3,37	1,71	2,67	3,87	2,43
2	4,11	1,66	2,45	3,19	2,37
3	3,88	1,58	4,14	4,40	3,34
4	3,58	1,70	2,15	3,01	2,01
5	4,26	1,75	2,39	2,95	2,32
Total	3,75	1,68	2,54	3,38	2,35

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

14. táblázat: Az egyes komponensek átlagértékei klaszterenként (testnevelés teljesítés, sportösztöndíj, sportversenyek látogatása)

Ward Method	Hány félévet kell teljesíteni az Ön karán?	Hány félévet teljesített test- nevelésből? (0 – egyet sem)	Hányszor ka- pott sportöszt- öndíjat az elmúlt félévek- ben?	Havonta milyen gyakran látogat sporteseményekre nézőként?	Középiskolás korában milyen gyak- ran látogatott sportesemé- nyeket néző- ként?
1	2,69	2,41	1,04	2,05	2,87
2	3,50	4,31	1,07	1,74	2,23
3	3,19	3,86	2,71	3,26	3,09
4	2,73	2,40	1,03	1,69	2,25
5	3,40	3,78	1,05	1,68	2,37
Total	3,04	3,20	1,17	1,92	2,46

Forrás: Saját vizsgálatok (2007–2008).

A fenti táblázatok értékelésével a válaszadók a klaszterek segítségével öt jellemző csoportba sorolhatók. E csoportok segítenek kézzelfoghatóbbá tenni a közel 3000 kérdőív eredményeit. Ezek igazolják a hipotéziseket és a következtetések megfogalmazásához is iránymutatók.

A kialakult klaszterek jellemzői

1. *csoport*: a sport fontos számukra, ezért nem testneveléssel, inkább más módon teljesítik a követelményeket. A DEAC sportéletét ők ismerik a legkevésbé. A középiskolai sport színvonalával a legelégedettebbek, az egyetemi sport színvonalával a legelégedetlenebbek. Legrosszabb a tanulmányi átlaguk, átlagos pénzt költenek sportolásra. A sporteseményekre átlagos számban látogatnak. A heti sportolási alkalmak száma is átlagos. Ebben a csoportban az egyik legnagyobb az elsősök, a BSc-sek aránya.

2. *csoport*: a testnevelésórákkal teljesítik a féléveket. A sport átlagos szerepet tölt be életükben. Ők a középiskolai sporttal nem elégedettek, viszont az egyetemi sportolással relatíve jobban elégedettek. Sportteljesítményüket kevésbé ismerik el. Az átlagnál jobban tanulnak, átlagos pénzt költenek sportra. Magas a nők aránya. A felsőbb évesek aránya ebben a csoportban az egyik legmagasabb (20%), s ebben a legnagyobb a hagyományos képzésben hallgatók aránya (50%) is.

3. *csoport*: E csoportba tartozók ismerik legjobban a sportot az egyetemen. Az életükben a sport a legfontosabb. Az egyetemi és a középiskolai sportolás színvonalával átlagosan elégedettek, versenysporttal teljesítik a testnevelési féléveket. Úgy gondolják, hogy ezt a teljesítményüket megfelelően ismerik el. Gyenge a tanulmányi átlaguk. Közöttük van a legtöbb sportösztöndíjas. Ők sportolnak hetente a leggyakrabban, így volt ez a középiskolában és most is hetente. Az is tény, hogy e csoport tagjai költik a legtöbb pénzt a sportolásra, s ők látogatnak leggyakrabban sportrendezvényekre. A férfiak aránya itt a legmagasabb, kétszerese a nőkének. A felsőbb évesek aránya az egyik legmagasabb (20%). A hagyományos képzésben tanulók aránya az egyik legnagyobb. E csoportban a legkevesebb a BTK-s, és a legtöbb az AVK-s, és az ÁOK-s hallgatók aránya.

4. *csoport*: Az egyetemi sport színvonalával az átlagosnál jobban elégedettek. Átlagon felül ismerik a DEAC sportéletét. A sport viszont az ő életükben tölti be a legjelentéktelenebb szerepet. Ők költik a legkevesebbet sportra. E csoport sportol hetente a legkevesebbet. Ritkán járnak sporteseményekre, és az átlagnál rosszabb a tanulmányi eredményük. Magas a nők aránya. Ebben az egyik legnagyobb az elsősök, és a BSc-sek aránya. Az IK-sok aránya is ebben az egyik legnagyobb (10%).

5. csoport: az egyetemi és középiskolás sport színvonalát átlagosan ítélik meg, de kevésbé ismerik a sportéletet, és kevésbé jelentős a sport szerepe életükben. Azonban ők azok, akik nem testneveléssel, hanem egyéb módon teljesítik a testnevelést. Sporteseményekre ritkán járnak. A nők aránya ebben a csoportban a legnagyobb. A negyedévesek aránya ebben a legnagyobb. Itt van a legtöbb HPFK-s.

Jellemző, hogy melyik csoport a legelégedettebb a sport színvonalával. Láthatjuk, melyik számukra a legfontosabb a sport; melyikben van átlagosan több női hallgató; melyik költ a legtöbbet a sportolásra; melyikben van a legtöbb ÁOK-s és AVK-s hallgató, akik a leginkább kötődnek a sporthoz; hogy melyiknek legrosszabb a tanulmányi eredménye; melyikben van a legtöbb első, Bsc-s; hol van a legtöbb sportösztöndíjas. Tehát valamennyi komponens megtalálható a csoportokban, így olyan képet kaptam, amely egyfajta hierarchiát is jelent az elemzések összegzésekor.

6. A DEBRECENI EGYETEM SPORTFEJLESZTÉSI PROGRAMJA

Munkám egyik legfontosabb pontja – egyben célja is – az volt, hogy az egyetemi sport helyzetének elemzését követően, megismerjem az Európai Unió és a magyar sport általános koncepcióját, majd ezek után a Debreceni Egyetem szerepét vizsgálhassam meg tudományosan, így azután kérdőíves kutatási eredményeimmel és tanári, edzői, majd vezetői tapasztalataim birtokában kialakítsak egy olyan modellt értékű programot, amely komplex módon fogalmazza meg az intézmény sportfejlesztési feladatait.

A Debreceni Egyetemi sportban egyértelműen megfogalmazódott az igény, hogy készüljön egy átfogó, a sport minden területét felölelő, hosszú távú fejlesztési dokumentum, amely utat mutat az egyetemi sport szereplőinek a sporttal kapcsolatos tevékenységek kiszámítható, tervezhető szervezéséhez. A program tervezésekor alapkövetelményként tartottam az előzetes szakmai információgyűjtést.

A program prognosztizálható iránymutatást nyújt az egyetem és a tágan értelmezett sportszféra szereplőinek a sporttal kapcsolatos tevékenységek szervezéséhez. Összefüggő megoldást kínál fel a sporttal kapcsolatosan definiált feladatok megvalósításának módjára, így például az egyetem hogyan segíti elő az egészséges életmód és a szabadidősport gyakorlása feltételeinek megteremtését, hogyan vesz részt a versenysport, az utánpótlás-nevelés, az egyetemi, a szabadidősport és a fogyatékkal élő személyek sportja finanszírozásában, hogyan ösztönzi a sportpiac kialakulását és működését, valamint hogyan járul hozzá az egyetem sporthagyományainak ápolásához.

Az egyetemi sport helyzetének elemzése, jövőképe, valamint az egyetemi feladatvállalás újragondolása alapján részletezi a program az egyetemi sportpolitika hosszú távú céljait, az ezek megvalósításához teljesítendő operatív célokat a sport egyes területein, valamint az ezek eléréséhez vezető lépéseket. Célkitűzés, hogy a Debreceni Egyetem minden területen „Sportoló Egyetemmé” is váljon. Ehhez a versenysportban kiemelkedő élsport, minőségi sport fejlesztésén túl az egyetemi polgárok jóval szélesebb rétegeit kell bevonni a sportba annak érdekében, hogy az egyetem és a társadalom ki tudja aknázni a sportolás nyújtotta előnyöket, és így a testedzés életmóddá, a hétköznapiak természetes részévé és a szabadidő eltöltésének tartalmas formájává váljon.

A sportolás kiemelkedően hozzájárul a hallgatók és a lakosság közérzetének – a mentális és fizikai egészségi állapotának javításához-, és sajátos funkciói révén eszköz az egészséges társadalom megteremtéséhez, a közösségi kapcsolatok fejlesztéséhez, a

népesség gazdasági aktivitásának előmozdításához, az esélyegyenlőséghez, a nemzeti értékek és az önbecsülés erősítéséhez. Az egyetemi versenysport sikeressége, eredményességének fenntartása és fejlesztése erősíti az önbecsülésünket, hiszen megfelelő példaképeket állíthat a jelenlegi és a jövőbeli hallgatók elé, valamint igényes szórakozási lehetőséget nyújthat. Mindemellett a sportpiac működéséhez szükséges mechanizmusok tudatos megkeresése és bevonása kiemelt célkitűzés.

Az Átfogó Életminőségi Program – más szavakkal, az egyetemi fejlesztési koncepció-megvalósítása várhatóan jelentősen hozzájárul az egyetem versenyképességének növeléséhez. Felmérések szerint a fizikai aktivitásba fektetett 1 dollár ugyanis 3,2 dolláros megtakarítást jelent az egészségügyi kiadások terén. Javul a munkaerő foglalkoztathatósága, valamint az „emberi tőke” minősége; amely az életvezetési és problémamegoldó képesség, a tanulási és koncentrációs, a munkabíró képesség javulásának köszönhetően a produktivitás növekedését eredményezheti. Továbbá csökken a betegszabadságon töltött napok száma, így társadalombiztosítási megtakarításhoz is vezet. A finanszírozásra vonatkozó koncepcióban pedig megjelennek – a többletforrás-bevonás lehetőségének módjain túl – a jelenlegi források hatékonyabb felhasználására vonatkozó szakmai elképzelések. A stratégiában megfogalmazott átlátható, hatékony, ellenőrizhető finanszírozási rendszer egyrészt megteremti a forrásbevonás bővítésének lehetőségét a magánszféra élénkítésével, illetve európai uniós forrásokból, valamint hatékonyabb forrásfelhasználást biztosít (Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2003-ban „Health and development through physical activity and sport; Országgyűlési Határozat, 2007).

6.1. Kiemelt egyetemi sportpolitikai feladatok

A felsőoktatásban eltöltött 17 év alatt számos hatás ért, melyek befolyásolják vezetői munkám célformálását. Ez tükröződik a megfogalmazott egyetemi sportkoncepcióban is. A hangsúlyos területek periodizált fejlesztése nem történhet elszigetelten. Szükség van arra, hogy tervszerű, jól előkészített lépésekben valósuljanak meg a feladatok. Tapasztalataim szerint a következő egyetemi feladatokat tartom kiemelten fontosnak, az egyetemi testnevelés és az egyetemi sport stratégiai céljainak megvalósításához:

- az infrastrukturális feltételek megteremtésének támogatása, a rendszeres testedzés megvalósítása;
- a testnevelés foglalkozások, szolgáltatások tartalmi és tematikai fejlesztése;

- a szakemberek minőségi munkájának növelése, modernizálása;
- az egyetemi bajnokságok megújulásának támogatása.

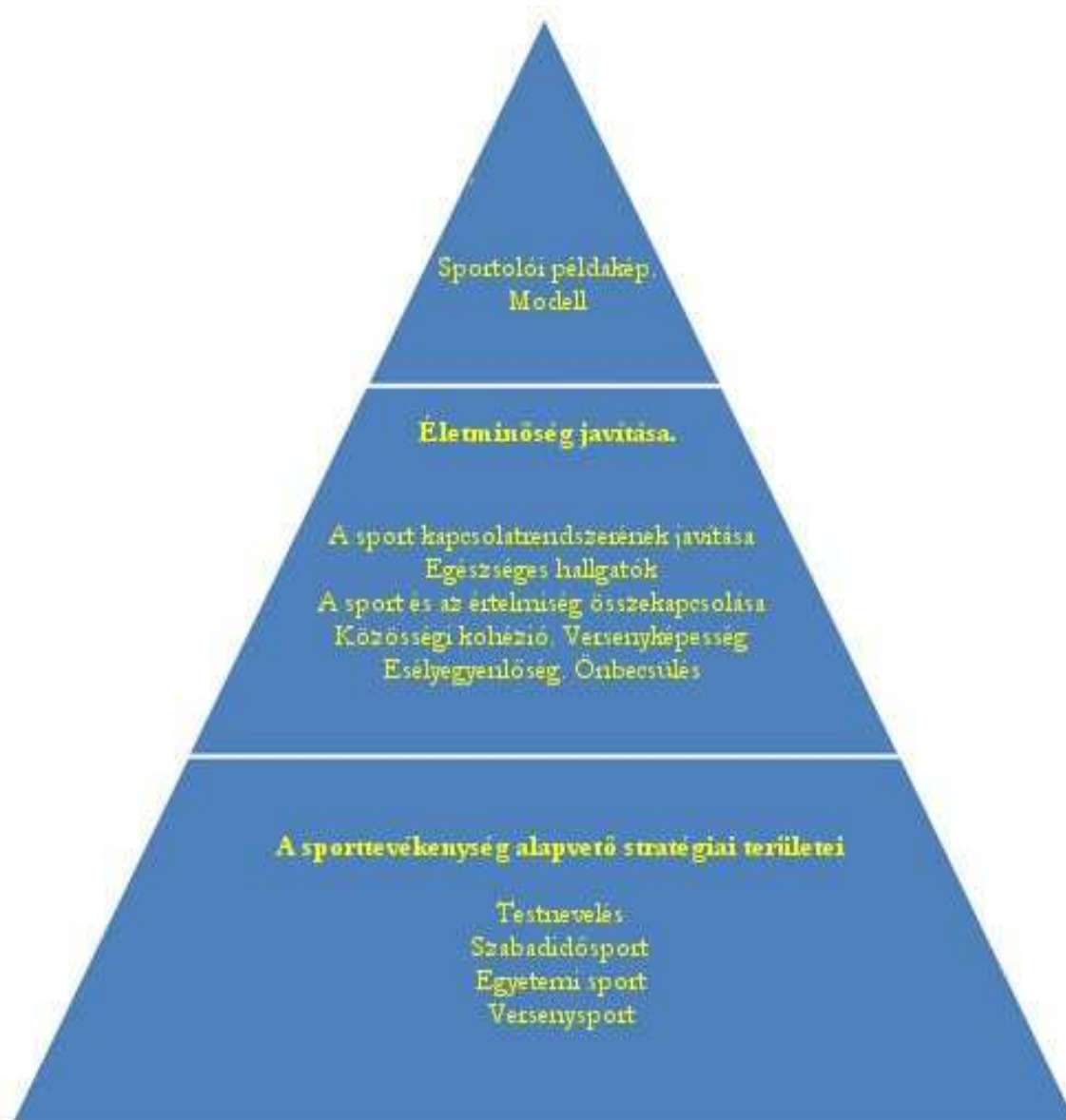
A *szabadidősport területén* kitűzött célok elérése érdekében kiemelt egyetemi feladat a szemléletváltás ösztönzése direkt és indirekt kommunikációs eszközökkel; a minőségbiztosítások rendszerének kidolgozása; az infrastrukturális feltételek megteremtésének támogatása.

A *versenysport területén* kiemelt egyetemi feladat, a kiszámítható és tervezhető működési rendhez elengedhetetlen sportágfejlesztési tervek naprakész elkészítése; a célzott sportköltségvetés készítése mérhető, objektív értékek alapján; az infrastrukturális feltételek megteremtése; a részvétel és szerepvállalás az egységes városi-egyetemi utánpótlás-nevelési rendszer működtetésében, összhangban a régiós és az egyetemi versenysport céljaival; példaképek állítása a tisztességes munka és a tiszta eszközökkel elért eredmények jutalmazásával.

A tartalmi feladatok mellett a Program részletesen foglalkozik az egyetemi sport feltételrendszerének fejlesztésének a feladataival és következményeivel is.

A Debreceni Egyetem átfogó életminőségi programjának hosszú távú stratégiai célja elsősorban a kiszámíthatóságot szolgálja, abban a szellemben és távlati céllal, ahogyan azt az EU dokumentumok tartalmazzák az Amszterdami szerződésben. A sportpolitika kialakításában elérendő az egyetemi szintű konszenzus az egyetemi vezetők és az egyetemi sportszféra szereplőinek parciális és globális együttműködése, a rektori vezetői cikluson túlmutató egységes debreceni egyetemi sportstratégia kialakításával.

A kiemelt célokat három szinten kell értelmezni a hatékony feladatmegvalósítás érdekében (13. ábra). Az egyetemi sporttevékenység alapvető színtereinek elemzése válasszokat adhat az új képzési rendszer következtében megváltozott problémákra, kérdésekre. A testnevelésre kötelezettek száma jelentős, így a tőlük szerzett gyakorlati és tudományos tapasztalatok nagy értéket jelentenek. A testnevelést követő szint a szabadidősport, mely valójában rendszeres önkéntes életmódot feltételez. Ennek költségei és szervezési feltételei vannak, sok egyéb tényező között. A nagyobb szervezettséget és apparátust igényli a sport következő szintje az egyetemi minőségi sport, mely sportáganként eltérő feltételeket igényel. Az alapvető stratégiai területek között a legmagasabb minőségi szintet jelenti a versenysport, mely a legköltségesebb, egyben ez a terület rendelkezik média és marketing értékkel.

13. ábra: Három szintre épülő célrendszer

Forrás: Saját szerkesztés.

A célrendszer második szintjén helyezkedik el az életminőség javítása. Az alapvető területek sikeres működése esetében javul a résztvevők, azaz a hallgatók egészségi állapota. Javul a programokban résztvevők közötti összetartozás érzése. Jobban kötődnek értékrendjükhöz, szokásaikhoz, intézményükhöz. A tanulmányi éveik alatt szerzett tudás ötvöződik az életmódjukban átélt más tapasztalatokkal, mely végig kíséri őket későbbi életükben is. Az egészségesebb hallgatók a gazdaságban is versenyképesebbek lesznek, ami természetesen fejlesztő hatással van a gazdaságra is. Olyan kompetenciák fejlődésében is számolnunk kell, mint az esélyegyenlőség és az önbecsülés.

A célrendszer csúcsán helyezkednek el a sportolói példaképek, akik sikeres tanulmányaik mellett eredményesen sportolnak és olyan értéket testesítenek meg, amely valóban modellként állítható a jelenlegi és következő diákok elé.

Az Európai Sport Charta szerint: „sport minden olyan fizikai tevékenység, amely esetenként vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét fejlesztését szolgálja, társadalmi kapcsolatok teremtése vagy különböző szintű versenyeken elérendő eredmények céljából.” A Charta a lehető legtágabban értelmezi a sport fogalmát. Az európai értékrend szerint az állam legfontosabb célja az, hogy állampolgárai életminőségét, egészségi állapotát javítsa. Minőségi munkára csak megfelelően edzett, tetterős társadalom, csoport, egyén képes. Mindezt leghatékonyabban az aktív sportolás megkülönböztetett, átfogó – nem csak pénzügyi – támogatása révén érhetjük el. E témakörben folytatott kutatások eredményei alapján kijelenthető, hogy a sport, életünk elidegeníthetetlen része, amely támogatásra érdemes, támogatásra szorul, hiszen átfogó eszközként, a modern társadalom negatív hatásainak ellensúlyozására, kiküszöbölésére hatékony megoldásokat kínál. Az intézmények mindenkori kormányzatnak, a gazdaság szereplőinek, irányítóinak, résztvevőinek, így az egyetemeknek sem szabad kihasználatlanul hagyni a sportban rejlő lehetőségeket. Ennek megfelelően a Debreceni Egyetem életminőségi programjának stratégiai célkitűzése az, hogy a sport legyen „mindenki szenvedélye”! (Amszterdami Szerződés, 1997).

6.1.1. A Debreceni Egyetem sportprogramjának célterületei és feladatai

Az elmúlt években lehetőség nyílt egy új, korszerű program bevezetésére, ami szemléltetváltást eredményezett, és sok sportág esetében megoldást jelentett a versenysport gondjainak megoldására is. Az egyetemek között a hallgatókért folyó versenyben előnyt jelenthet, ha valamely intézmény a tudás átadása mellett a jövő egészséges életmódjára is felkészít, ezáltal hozzájárul egy teljes élet megvalósításához. Ennek érdekében a Debreceni Egyetem 2006-ot és 2007-et a Sport Évének nyilvánította és elhatározta, hogy a kiáll a sport fejlesztése és megfelelő súllyal való kezelése mellett.

A debreceni felsőoktatásban jelenleg több mint harmincezer hallgató tanul különféle képzési formákban. Az új képzési rendszernek és a demográfiai tendenciáknak köszönhetően az elmúlt tizenöt-húsz évre jellemző, hogy a fiatal felnőtt lakosság nagy része diplomásként, értelmiségiként keresi a helyét a társadalomban. Az utóbbi évtizedek társadalmi és

a szokásos életvitel alakulásának jellemző folyamatai, az ebből eredő egészségügyi statisztikák kedvezőtlen képet mutatnak (SCHMIDT et.al, 2007).

A jövő társadalmának, így Debrecen lakosságának teljesítőképessége nagyban függ a felnövekvő nemzedék teherbíró képességétől, egészségétől a kialakuló életviteli és mozgásigénytől. Az oktatási rendszerben a sport, a testnevelés helyzetének erősítése, a diákok sportolási igényének kialakítása és annak fenntartása rendkívül fontos feladat, bizonyos korosztályokban szinte egyenértékű a tárgyi tudás átadásával.

A felsőoktatásban megjelent tömegek felhívják a figyelmet arra, hogy a korábbiakkal ellentétben nagy tömegek mozgására és szemléletbeli nevelésére nyílik lehetőségünk. Mindez egy olyan korosztályban, amely a felnőttkorba lépve, de védett körülmények között, már az önálló akarat, igény, a család szoros kötelékéből való eltávolodás, a saját lábra állás elnyújtott időszakában él és igazából ekkor alakítja ki későbbi szokásait. Lehetőség nyílik egy új, korszerű program bevezetésére, ami szemléletváltást eredményez, és sok sportág esetében megoldást jelent a versenysport gondjainak megoldására is. Az egyetemi sport törekvése, hogy méltó körülmények között, a tudás átadása mellett, a jövő egészséges életmódjára is felkészítsen, s elősegítse, hogy fiataljaink egy teljesebb életet élhessenek.

Az egyetemi sportprogram egyik legfontosabb célkitűzése, hogy dinamikusan bővüljenek a hallgatók testnevelési foglalkozásai, az egyetemi polgárok szabadidő- és versenysport lehetőségei. Az életminőséget jelentősen befolyásoló prioritás oka mindennek előtt, hogy ugrásszerűen megnőtt a hallgatók létszáma az intézményben. A szokásos sportolási lehetőségeken túl, modern igényeknek is meg kell felelnie a sportági kínálatnak, sőt a külföldi hallgatók kultúrája, szokásai és igényei is folyamatos hatással vannak a program megvalósítására. A hallgatók időbeosztásának ismeretében kell meghirdetni a foglalkozásokat annak érdekében, hogy hatékony legyen a kihasználtság.

Fontos prioritás továbbá, hogy korszerű követelményekhez igazodva fejlődjön és megújuljon a szükséges infrastruktúra. Az egyetem három centrumában különböző szintű felújításokra és fejlesztésekre van szükség. Alapszinten a testnevelés és a szabadidősport; magasabb fokon a versenysport, az oktatás és a kiemelt programok megvalósítása együttesen és külön is indokolja a fejlesztések szükségességét.

Korábbi kiemelt feladat, hogy összehangoltan fejlődjön, és egymásra épüljön az Egyetemen és Debrecen városában az élsport, miután a Debreceni Egyetemi Atlétikai Club meghatározó szerepet játszik a város sportéletében. Számos sportág utánpótlásának biztosítja a fogadó klubot, ahol a fiatal felnőtt versenyzők folytathatják pályafutásukat. Vannak

speciális sportágak, amelyeknek az utánpótlását is a DEAC biztosítja. Így egyfajta szerepvállalás látszik az egyetem és a városi önkormányzat tevékenységében.

Az utóbbihoz szorosan kapcsolódva fontos törekvés az is, hogy sokoldalúan és hatékonyan kihasználható legyen az Egyetem és a Város számára a versenysportban rejlő PR lehetősége, különösen, hogy a versenysportban látványos sikereket ért el az egyetem és a város. Erre nemzetközi és hazai események sora szolgál tanulságos és követendő példaként. Az utcai futó Világbajnokság után, az U23-as atlétikai Európa Bajnokság, majd az Úszó EB közös szervezése jelentette a kezdetet, így nyílt lehetőség arra, hogy közösen pályázzunk a 2010-es Junior Olimpia rendezésére, ahol a sport mentén a főszerepet az oktatás és a kultúra értékeinek programba építése kell, hogy kapja.

Végül, de nem utolsó sorban kiemelten fontos prioritás, hogy az egyetemi, a városi és a régióban élő polgárok életmódja egészségesebbé váljon, erősödjön kötődésük intézményükhöz, városukhoz és a régióhoz, hiszen Debrecen a sport fővárosaként is emlegetik, hiszen a kontinens és világesemények rendezése mellett a tömegsport-események szervezése, a sportlétesítmények fejlesztése és a sikeres hazai szereplések reflektorfénybe helyezték a sportolást. Így azon túl, hogy az egyetem sportolói életutat kínál a tanulásban és sportban is kiemelkedő sportolóknak, arra is felhívja a figyelmet, miért fontos a rendszeres testmozgás, és megmutatja a testgyakorlás hagyományos és újszerű lehetőségeit, melyet összekapcsol az egyetemista korosztály jellemző kulturális igényeivel.

6.1.2. Az egyetemi sportprogram célterületei

A program fent leírt prioritásaihoz konkrét intézkedési tervet készítettem. Előzményeként elengedhetetlen volt a sporttevékenység célterületeinek részletes helyzetelemzése. Ez magába foglalta a hallgatói létszámokat, a szakemberek tevékenységét, végzettségét, a versenysport üzemeltetését, a gazdálkodás módját, a hallgatók elképzeléseit, a városi együttműködések, az egyetemi szervezeti működési szabályzatát, a meglévő szervezeti felépítés előnyeit, hátrányait. Megvizsgáltam az ösztönzés lehetőségeit és a felvételi rendszer sportért adható plusz pontjainak rendszerét. Kiterjesztettem az elemzést az egyetem sporttudományos kapacitására és a kapcsolódó régiós igényekre. De nem maradhatott el a városi és egyetemi sportlétesítmény üzemeltetés vizsgálata és a külföldi példák összehasonlítása sem. A helyzetelemzés és értékelés hatására – tulajdonképpen egymással- összefüggő célokat fogalmaztam meg, melyet az alábbi pontokba szedtem:

a.) *A létesítményüzemeltetés-, és gazdálkodás megoldása, fejlesztése. Az egyetemi és városi tulajdonú létesítmények gazdaságos kihasználtságára való törekvés, közös megállapodások alapján. A létesítmények közös városi – egyetemi feladatai: a prevenció, a rehabilitáció, az utánpótlás-nevelés és a versenysport.*

A program céljainak hatékony megvalósítása érdekében elengedhetetlen, hogy egységes rendszerben gondolkodjunk. Ezért fontos, hogy határozzunk meg a jövőbeli feladatokkal kapcsolatosan egy közösen kialakított koncepciót. Átfedések nélkül kell megoldani, hogy a sportágak utánpótlása és a fogadó klubok otthonra leljenek és így garantáljuk a legalapvetőbb feltételt.

b.) *Létesítménybővítés Debrecen városával közösen.*

A nagy világversenyek rendezésének üzenete van és nagy a népszerű sportágak társadalmi tömegbázisa. Az elavult létesítmények fejlesztésével nyerhetjük el például, világbajnokságok, Európa bajnokságok rendezési jogát, de így garantálható a sikeres egyetemi sporttudományos képzés létesítmény-igényének biztosítása is.

c.) *A kiemelt versenysportok fejlesztése, és az egyetemi szintű versenysport támogatása.*

Az egyes sportfeladatok vállalását elsősorban a források és a finanszírozási lehetőségek határozzák meg. Másik kérdés mindig a létesítmény háttér és más objektív elemek. Egyes sportágak szerepeltetését képes önállóan vállalni az egyetem. Sőt több sportágnak az utánpótlását is megszervezi és működteti. Ehhez azonban, szükség van a város támogatására is.

d.) *Az egyetemi Sportösztöndíj rendszer városi támogatása, a kiemelkedő sportteljesítmény jutalmazása.*

A városi sportklubokban számos egyetemista versenyez. Stabil segítséget jelent a szakosztályok számára, hogy az egyetem új sportösztöndíj rendszere értékeli a minőségi sport és az egyetem érdekében kifejtett tevékenységet. Az önkormányzatnak és az üzleti szférának egyaránt lehetősége van, hogy az egyetemi sportösztöndíj rendszeren keresztül jutalmazza a sportolók teljesítményét. Ennek magvalósításához szükséges egy kiemelten közhasznú alapítvány működtetése.

e.) *Szervezett együttműködés erősítése az országos és nemzetközi sportszervezetekkel (MEFS, FISU, MOB, NOB), közös kontinens és világversenyek rendezése Debrecen városával közösen.*

A rendszeres szerepvállalás kölcsönösen előnyös a pályázatok értékelésekor. Ki kell egészítenünk egymás hiányosságait, és fel kell erősítenünk erőnyeinket. Így válhat komoly szándékká, például az Ifjúsági Olimpia megrendezésének szándéka.

f.) Országos és nemzetközi egyetemi és főiskolás versenyek megrendezése, támogatása.

Az országos egyetemi sport jelentősége fokozható, ha méltó helyen kerül megrendezésre. Ezért számít az egyetem, a városi sportkomplexumok rendszeres biztosítására. Ennek szerződéses formában kell megvalósulnia.

g.) Sportegészségügy erősítése: sportorvosi kutatások eredményeinek felhasználása, városi sportorvosi szolgáltatás színvonalának bővítése, szabadidős és rekreációs sportprogramok ellenőrzött biztosítása a városi lakosság életmódjának javítása érdekében.

A jól felkészült, modern szakmai munka igényli a sportorvosi eredményeket. Egyes sportágak alapszintű, míg a teljesítmény sportágak mélyrehatóbb következtetéseket és törvényszerűségeket is be tudnak építeni a munkájukba. Ehhez folyamatos kapcsolatot kell tartani a helyi sportegészségügyi intézettel. Az egyetem szervezési és orvosi kapacitásával járul hozzá életmód és mozgásterápiás programok megvalósításához.

h.) Az önkormányzat támogatásával közös városi – egyetemi sportprogramok szervezése (rendszeres és alkalmoszerű rendezvények), melyek elősegítik, hogy minél több debreceni középiskolás továbbtanulási szándéka forduljon a Debreceni Egyetem felé.

Közös érdek, hogy a középiskolások elérjék céljaikat, ha a Debreceni Egyetemen tanulnak tovább. A beiskolázási programban komoly szerepet vállal a sportprogram. Tehetségkutató táborok, nyílt sportnapok, bajnokságok, konferenciák, sportbál szervezésével teszi ismertté képességeit az egyetem. Széles kínálatot mutatva a leendő hallgatók számára.

i.) Sportolói juttatások, kedvezmények. A kiemelt városi sport klubokban versenyző egyetemi hallgatók számára speciális juttatások és kedvezmények biztosítása.

Az egyetem értékeli a sportteljesítményt. Módja van többek között kitüntetések adományozni; a sportolók átvételére a költségterítésből- állami képzésbe; sportösztöndíjazásra; egyéni tanrend biztosítására; kollégiumi elhelyezésre.

j.) Városi tömegsport és versenysport események szervezésében való aktív közreműködés. Megállapodás alapján egyetemi létesítmények használata.

Az együttműködés egyik formája, hogy hallgatói munkát biztosítunk a városi programok szervezéséhez. Ilyen feladatok a tolmácsolás, fordítás, csapatvezetés, és sok egyéb más feladat ellátása, amelyből a hallgatók tapasztalatokat és kapcsolatokat szerezhetnek, melyeket nem csak egyetemi éveik alatt és az egyetemi sport szolgáltatásban, hanem későbbi életükben is tudnak hasznosítani.

k.) A Debreceni Egyetem aktív szerepet vállal a minőségi sportszakemberképzésben, a városi igények figyelembevételével.

Az egyetem szenátusa elfogadta az egyetemi sportprogram sportoktatási tervét. Tanfolyamokat szervezünk, OKJ-s és akkreditált képzéseket indítunk. Elsődleges feladatunk a színvonalas sporttudományos képzés beindítása a Debreceni Egyetemen.

A Debreceni Egyetemi sportprogram összetett feladatokat vállalt fel. A szereplők számára új lehetőséget biztosít, hogy együttműködjenek, és valódi értéket építhessenek. Az életmódszerű sportolás egyes ágainak, valamint az oktatás és a kulturális szolgáltatások, illetve programok integrálásával olyan területet célozott meg a projekt, amely az utóbbi évtizedekben több sebből vérzik. Ennek csak egyik oka, hogy kiszélesedett a világ és a fiatalok számára már nem jelent akkora kihívást és értéket a sport, az oktatás és a kultúra. A hivatásos sportszakembereknek feladata, hogy előre tekintsünk, és ne csak megállapítsuk a jelen problémáit, hanem fogjunk össze és tegyük újra fontossá az életünk egyik legszórakoztatóbb részét, a sportolást. Ez az üzenete a Debreceni Egyetem sportprogramjának.

6.1.3. Az egyetemi sportprogram megvalósításának operatív feladatai

A program megvalósításához elengedhetetlenül szükséges, hogy egymásra épülő intézkedések megtervezése és végrehajtása az alábbi struktúrában valósuljon meg. Ezek szoros kapcsolatban vannak a megfogalmazott célterületekkel.

1. A sport szervezeti struktúrájának átalakítása

- Sportigazgatóság létrehozása
- A széttagolt sportszervezeti struktúra integrálása az igazgatóság alá
- Egyetemi versenysport szervezetek integrálása.

2. A meglévő adottságokra alapozó egyetemi cselekvési operatív programok indítása

- A sport elismerése a tanulmányi rendszerben
- A sport elismerése felvételi eljárásban
- A sportolók tanulmányi előmenetelének nyomon követése
- Sportolói juttatások, kedvezmények
- Sportolói kötelezettségek
- Felsőoktatási sportversenyeken való részvétel
- Tömegsport események szervezése
- Testnevelés

3. Beruházási, infrastruktúra fejlesztési program megvalósítása

- Dóczy utcai egyetemi sporttelep rekonstrukciója
- Böszörményi úti sportingatlanok fejlesztése
- Nagyerdei körúti sportingatlan fejlesztés

4. Átfogó sport operatív programok indítása

4.1. A sportingatlanok cégszerű üzemeltetésének megoldása

- Egyetemi testnevelés célú igénybevételek
- Sportoktatás
- Versenycélú igénybevételek
- Utánpótlás nevelés célú használat
- Lakossági célú hasznosítás

4.2. Sport oktatási programok indítása

- Felsőoktatási akkreditált képzések (Testnevelő-edző szak, Sportszervező szak)
- Sportorvos posztgraduális képzés és kredit kurzusok ebben a témakörben
- Felsőfokú szakképzési programok indítása
- Tanfolyamok szervezése
- Szabadon választható sport kurzusok indítása

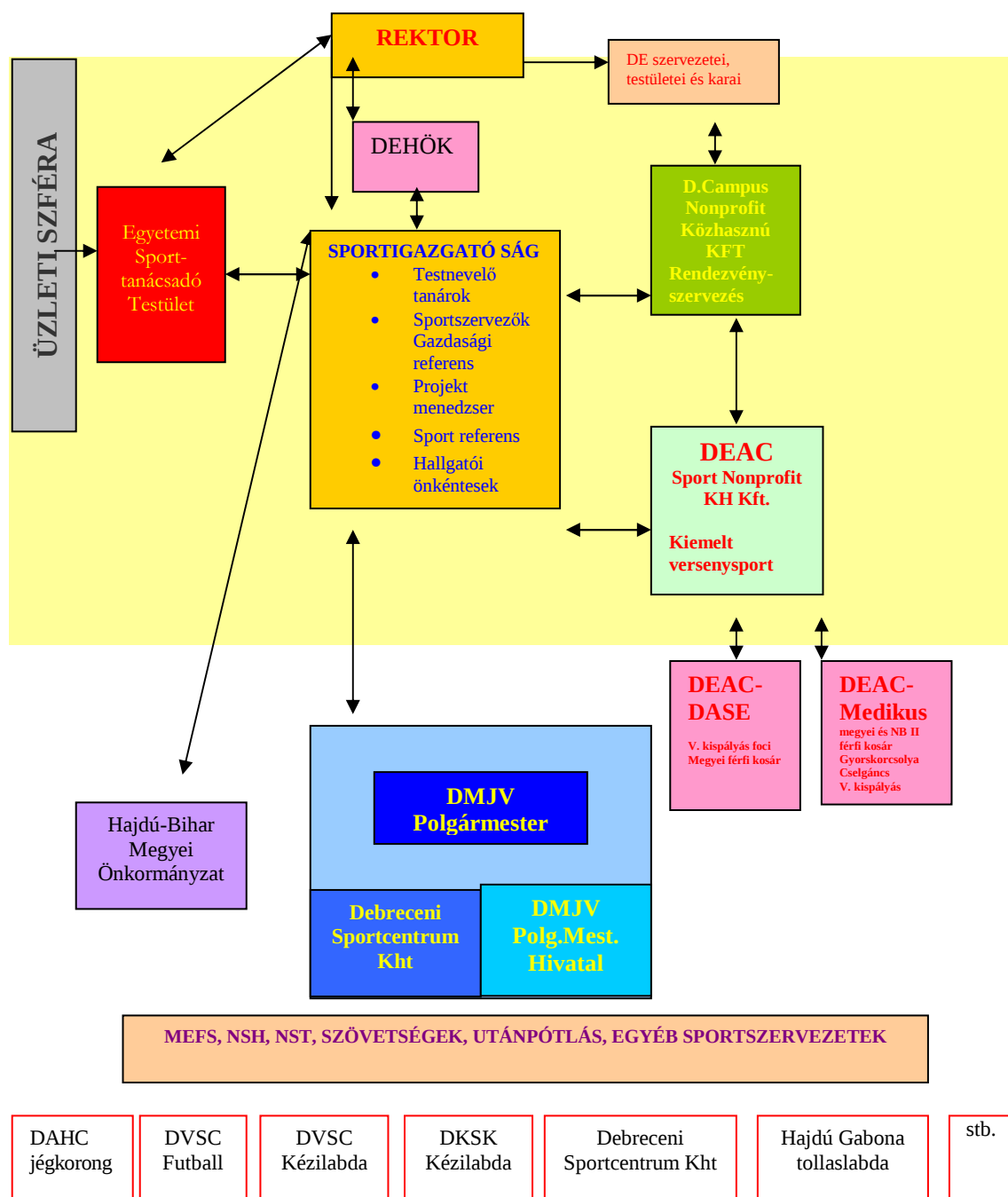
4.3. Országos és nemzetközi rendezvények szervezése

4.4. Utánpótlás képzési és tehetséggondozási program működtetése életútvezetéssel

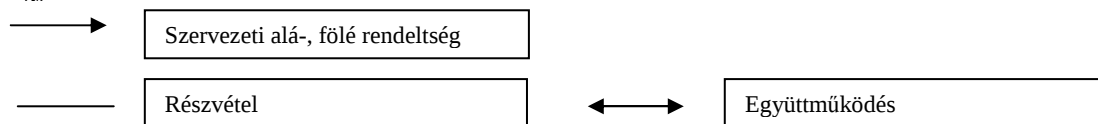
6.2. Szervezetfejlesztési elképzelések

Egy olyan átfogó fejlesztési programnak a végrehajtásához, amely alapjaiban kívánja megváltoztatni a működési, gazdálkodási, szolgáltatási, versenyeztetési rendszert, szükség van egy új szervezeti formára. A sportigazgatósági szervezete lehetővé teszi, hogy az egyetemi struktúrába illeszkedve képviselje az egyetem érdekeit, egyben önálló döntéseket is hozzon, mindamelllett az egyetem szenátusának felügyeletét és támogatását is élvezheti.

A sport kapcsolatrendszerében (14. ábra) a legmagasabb szinten a rektor áll, aki közvetlenül irányítja a Sportigazgatóságot, munkáltatói jogokat gyakorol az igazgató fölött. A sportigazgató tagja a Rectori Tanácsnak.

Jelmagyarozat:

14. ábra: A Debreceni Egyetem sportstruktúrájának kapcsolati rendszere

Forrás: Bács Z. szerk.

Az igazgató munkáltatja a testnevelőket és más közalkalmazottakat. Felelős az egyetem sportkoncepciójának megvalósításáért, melynek keretében a Debreceni Egyetem testnevelésével, szabadidősportjával, versenysportjával, sportszolgáltatásaival,

sportoktatásával, és sportlétesítményeinek üzemeltetésével kapcsolatos feladatokat látja el, valamint hazai és nemzetközi fórumokon képviseli az egyetemi sportot; működteti a sportösztöndíj rendszert. Továbbá:

- vezeti a sportban tevékenykedők munkáját;
- hivatalosan képviseli a Debreceni Egyetem sportját;
- a Raktori Tanácsban képviseli az egyetemi sportot;
- ellenőrzi a Sportigazgatóság és a testnevelő tanárok, illetve a sportban tevékenykedők munkáját;
- gazdálkodik a sport rendelkezésére álló pénzeszközökkel;
- meghatározza a Debreceni Egyetem sportjának média programját;
- képviseli az egyetem sportját nyilvános fórumokon, a médiában;
- működteti a sportösztöndíj rendszert;
- részt vesz a Sporttanácsadó Testület munkájában;
- egyetemi sportprogramokat szervez és irányít;
- együttműködésekert készít elő a várossal, egyetemi sportszervezetekkel, olimpiái bizottsággal;
- kapcsolatot tart a városi sportegyesületekkel;
- fejlesztési célzattal: üzleti tervet és tanulmányokat készít az egyetemi sporttal kapcsolatosan;
- kapcsolatot tart külföldi szervezetek, egyetemek sportmunkatársaival, vezetőivel;
- együttműködik a Debreceni Egyetem hallgatói önkormányzataival, szervezőivel;
- szakmailag ellenőrzi a sportteljesítmény beszámítását a felvételi eljárásban és a testnevelési követelmények során;
- szervezi az élsportolók, sportolók egyetemhez irányítását;
- véleményezi a sportolók kollégiumi kérelmeit;
- előkészítő munkát végez az egyetemi létesítmények tartalommal való feltöltéséhez;
- pályázatokat ír a bevételek növelésére;
- növeli az egyetemi sportszolgáltatások körét;
- ellátja a sporttal kapcsolatos adminisztrációs feladatokat: akkreditáció, szakindítás, beszámolók;
- elkészíti a Debreceni Egyetem sportesemény naptárát, versenynaptárát;
- feldolgozza az egyetemi sporttal kapcsolatos információkat, publikálja azokat;
- egységesíti az egyetemi sportolás lehetőségeit, kritériumait, feladatait.

A versenysport működéséért közvetlenül a DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft. A Kft-t az ügyvezető irányítja. Munkatársai a versenysport referens, a szakosztályok edzői, technikai vezetői és sportolói. Felügyeletüket a sportigazgató látja el. Az egyetemhez kapcsolódó két tradicionális klub sportolói valamennyien a DEAC igazolt sportolóiként vannak nyilvántartva. A két klub DEAC- DASE és DEAC-Medikus néven őrzi a hagyományokat és egyben versenyez a bajnokságokban. Speciális feladatuk a diplomások sportolásának biztosítása. A szakosztályok versenyeztetési költségeit a Sportigazgatóság közvetlenül fedezi.

A Sportigazgatóság szorosan együttműködik az egyetem Hallgatói Önkormányzatával. Egyeztetik az eseménynaptárat és kölcsönös segítséget nyújtanak a kiemelt programok megvalósításához. Az igazgatóság működési kerete két forrásból áll. Számíthat a teljes sport normatívára és másodsorban a hallgatói juttatásokból is kap egy működési keretet. A személyi és testneveléssel kapcsolatos dologi kiadások forrását a három centrum tervezi be és adja át a sportigazgatóság keretére.

A Debreceni Campus Nonprofit Közhasznú Kft. kulturális és sport programokat, rendezvényeket szervez. A sporthoz is kapcsolható eseményekben sikeresen működnek együtt az igazgatósággal.

Az igazgatóság lehetőséget kapott a DMJV sportkoncepciójának kidolgozásában. A felsőoktatásra vonatkozóan tett javaslatot. A megfogalmazott célok összhangban vannak az egyetem sportprogramjával, célkitűzéseivel, stratégiájával.

Az önkormányzat sportklubja és sportiskolája egymást kiegészítve működik a DEAC szakosztályaival. Hosszabb távon ennek még nagyobb jelentősége lehet, hiszen a megállapodások jelenleg a kezdeti szakaszban járnak. A sikeres működés további fejlődést vetít előre.

A HBMÖ sportirányítása is igényli a rendszeres kapcsolatot. Így az igazgató tagja a megyei sportosztálybíró bizottságának. Az önkormányzat részt vett az egyetem műfüves pálya építési programjában, melyért az egyetem térítésmentes létesítmény használatot biztosít az önkormányzat igényeinek megfelelően.

A Sportigazgató képviseli a Debreceni Egyetemet a különböző külső szervezeteknél. Legkiemelkedőbb a MEFS és más sportági Szövetségi tagsága. Az egyetemi Sporttanácsadó Testület az üzleti szféra képviselőit foglalja magába. Ők sokat tehetnek annak érdekében, hogy a fejlesztési tervek megvalósulhassanak. A testület vezetője a rektor, titkára a sportigazgató.

A városban működő klubokban számos egyetemi hallgató szerepel. A klubok érdeke, hogy kölcsönösen előnyös kapcsolatot tartsanak az egyetemmel, mely közvetlenül a Sportigazgatóságon keresztül történik. Eredményeképpen gyümölcsöző megállapodások születtek. Ilyen a DVSC–DEAC NB II-s labdarúgócsapata és az egyetem közötti szerződés. Ennek legfontosabb tartalma a névhasználaton túl, hogy az egyetemista labdarúgók részesülnek a sportösztöndíjből, és egyéb kedvezményeket is kaphatnak. (kollegiumi elhelyezés, órakedvezmény); a DVSC részt vállalt a DEAC pálya felújításában, cserében használja a füves pályát és biztosítja a költségeit.

A Debreceni Egyetem sportjának kapcsolati rendszere egyedülálló és a jelenlegi felsőoktatási intézmények számára példaértékű, hiszen több éve működik sikeresen. Számos egyetem és főiskola tekinti modellnek a Sportigazgatóság intézményét. Ezt igyekeznek adaptálni saját lehetőségeiknek megfelelően. Az egyetem sportkoncepciójának elsődlegesen lokális céljai vannak, azonban követhető példája révén kedvezőbb helyzetbe kerülhet az intézményekben folyó sportszervezet országszerte.

6.3. A sportinfrastruktúra-fejlesztés feltételrendszere

Az életminőségi program kiindulópontja és egyben a Debreceni Egyetem Sportigazgatóságának a célja, hogy a rendszeres tanrendi testmozgás lehetőségeit kiszélesítse. A cselekvési program célként fogalmazza meg a hallgatók heti egy tanórai és egy tanórán kívüli, minimum egy órás, sportfoglalkozásait. Hosszú távú cél a hallgatók egészségi állapotának javítása. Ennek megvalósításához életminőségi program indult a hallgatók egészségi- és fizikai állapotának felmérésére, fejlesztésére és sportolási szokásainak aktív befolyásolására. E program áttekinti az egyetemi sportlétesítmények kapacitását, használatát, állapotát, működtetését, működési céljaival összefüggő kapcsolatrendszerét. Az információk birtokában megállapítja jelentőségüket és a szükséges fejlődés irányát.

A magyar felsőoktatás integrációjának eredményeként 2000. január 1-jén létrejött a város egyik legtekintélyesebb, legbonyolultabb szervezete, a Debreceni Egyetem. A törvényi szabályozás lehetőségeivel élve, két szakterületen a hozzá tartozó karok és egyéb szervezeti egységek együttműködésének hatékonyabb biztosítása, a törvényben szabályozott speciális feladatok ellátása a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrumot és Agrártudományi Centrumot hozott létre. A többi kar is fokozatosan

erősítette együttműködését, 2003–04-ben létrehozták a Tudományegyetemi Karok költségvetési tervezési egységet.

A három tervezési egység saját maga által működtetett létesítményekben valósítja meg oktatási céljait. Az oktatási feladatokért az egyetem Sportigazgatósága a központi, integrált felelős egység. Elkészült a három központban működő sportlétesítmények állapotát, adottságait, kihasználtságát mutató felmérés. Ez az információ használható fel a fejlődés irányának meghatározására.

Az infrastruktúra, mint kulcsterület a társadalom, a közösség és az egyén szintjén is meghatározó szereppel bír, de problémáinak kezelése mindenképpen társadalmi felelősség kérdése. A fenntartható fejlődés ugyanis átjárhatóságot feltételez, vagyis azt, hogy a társadalom és a gazdaság szereplői minden szempontból megközelíthetőek. A rendszerű gondolkodás elvárása csak akkor nyer értelmet, ha konzekvenciái megjeleníthetőek a gyakorlatban, vagyis, ha a gazdaság és a társadalom működésében is rendszerű. Ennek tér- és időbeli aspektusa egyaránt releváns: egy terület – legyen az földrész, ország, régió vagy kistérség – csak abban az esetben tartható meg egy kijelölt fejlődési pályán, ha minden szereplője kapcsolatban – még hozzá hierarchizált kapcsolatban – áll egymással. Ez nem jelent mást, minthogy tényleges közlekedésük, és kommunikációjuk egyaránt akadálytalan: az információ, a javak és a szolgáltatások késlekedés nélkül, szükségleteiknek megfelelő formában és mennyiségben jutnak el hozzájuk. Az infrastruktúra ezáltal, gazdasági és társadalmi szempontból tekintve is értékképző: nemcsak a – minden értelemben vett – közlekedés alapfeltétele, hanem létesítményei és szolgáltatásai révén a helyi közösségek életminőségét és életlehetőségeit, ezen belül a természeti környezethez fűződő viszonyukat is nagyban befolyásolja.

A Debreceni Egyetem története során lassan fejlődött az egyetemi testnevelés és sport létesítmény-ellátottsága. Évtizedek maradtak ki, amíg a sportolás újabb színtereit építhették meg. A hallgatói létszám növekedésével nem tartott lépést az infrastruktúra kapacitás, sem pedig az színvonala. Az évek során gyökeresen megváltozott a sportolás iránti igény. A hallgatók modernebb körülményekre vágnak, új sportágakat akarnak kipróbálni. A dolgozói igények kielégítése szintén lemaradt. Az egyetem új sportkonceptiója feladatául kapta, hogy adatokat gyűjtsön és megállapítsa a fejlődés szükséges irányait. A jelenlegi és jövőbeli egyetemi polgárok életminőség-javításának egyik eszköze a sportolási módok színvonalának fejlesztése, ahol megvalósíthatjuk az egymásra épülő testnevelési, szabadidősport, versenysport és prevenció programjainkat, s ahol mindenki megtalálhatja a számára fontos sportolási lehetőségeket.

Nem izolált a rendelkezésre álló infrastruktúra jelentősége, hiszen kölcsönös érdekkapcsolat áll fenn a város minőségi versenysportja, utánpótlás sportja és az egyetem sporttevékenysége között. A kiemelt országos és nemzetközi programok szervezésével ez a kapcsolat a közelmúltban elmélyült és erre alapozhatjuk újabb események megrendezését. Az egyes központi helyen fekvő létesítményeink lakótelepek, városi iskolák közelében területnek el, így a szabadidős programkínálat alól nem hagytuk ki ezt az irányt sem. A bérleti díjak olyan bevételt jelenthetnek, amelyre alapozható a működtetés finanszírozhatósága. A középiskolai sport színvonalának javítását és az egyetemi sporttudományos képzés megvalósítását eredményezheti egy modern sportközpont kialakítása.

6.3.1. A program sportlétesítmény igénye és kihasználtsága

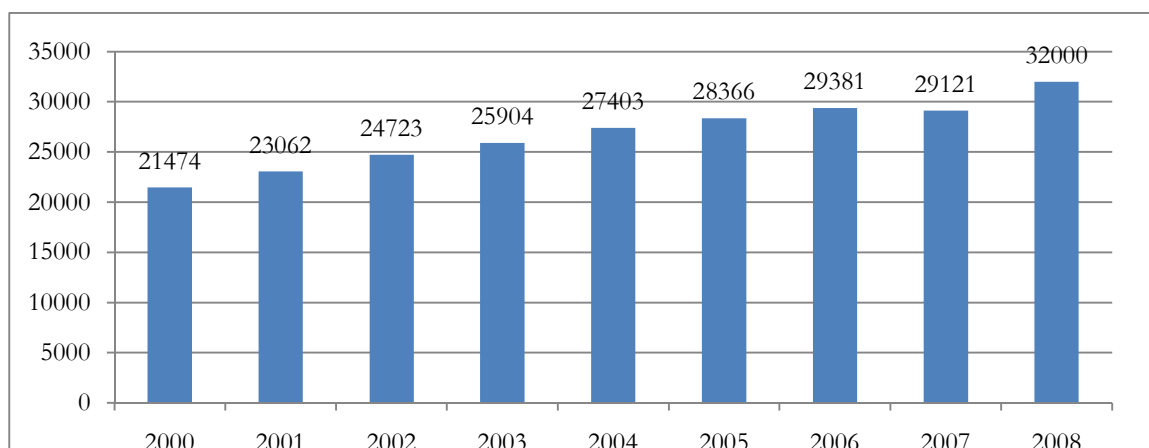
A hallgatói létszámadatok figyelemre méltó hatással vannak a sportolási lehetőségekre és az életminőségi program stratégiájára. Az elmúlt nyolc évben 26%-al nőtt a hallgatók száma a Debreceni Egyetemen (15. ábra).

A közel 35 000 egyetemi polgár számára az egyetemi sportprogram egész életen át tartó sporttevékenységekre hívja fel a figyelmet. A közösségi érzés kialakítása szempontjából a csapatsportágaknak van jelentőségük. Elsősorban a labdarúgás és a kosárlabda mozgat nagyszámú hallgatót és dolgozót. A Debreceni Egyetem alapszakjain (BSc, BA) tanulók esetén 2 félévben, mesterképzésben (MSc, MA) részesülők esetén 1 félévben, osztatlan képzésben résztvevők esetén 3 félévben heti két óra tanórai testnevelési foglalkozáson való részvétel kötelező. A testnevelési követelmények teljesítése a végbizonyítvány kiállításának feltétele.

A testnevelési követelmények kiválthatók még minősített versenysport-tevékenységgel, regisztrálható egyetemi sportszolgáltatások igénybevételével, regisztrálható egyetemi sporttevékenységgel. A sportolási terek és lehetőségek bővítése érdekében elindul a nyitott kapus sportlétesítmények programja. Ebben az egyetem együttműködik Debrecen Megyei Jogú Város önkormányzatával, amely támogatást nyújt, hogy a területükön lévő sportlétesítmények széles közönség előtti kitarását és az ott megszervezett szabadidősport programokat is tervezhetően vehessük igénybe.

Az önállóan is üzhető – életmód – sportágak közül kiemelkedik a kocogás, a fitness és az úszás. Utóbbi népszerűsége vitathatatlan hazánkban. Köszönhető ez az olimpiai sportág évszázados sikereinek. Mindkét sportág hatalmas tömegek mozgatására alkalmas. Alapvető különbség, hogy bár mindkettő üzhető egész éven át, (ellentétben a síeléssel, evezéssel

stb.), az úszás létesítményfüggő. A Debreceni Egyetem nem rendelkezik saját uszodával. A városban rendelkezésre álló uszodák bérleti díja nem teszi lehetővé a hallgatók tömegeinek oktatását. Az ország második legnagyobb városában újra kell építeni az egyik legsikeresebb magyar olimpiai számot, az úszást. Sajnálatos, de komoly hagyományai nincsenek e sportágnak a városban, mert a létesítményhiány által okozott űr kitöltéséhez idő kell. Ennek hatása révén, hasonló a helyzet az debreceni egyetemi úszósportban is.

15. ábra: A Debreceni Egyetem hallgatói összlétszáma 2000–2008, fő

Forrás: DE adatbázisa alapján saját szerkesztés.

Tanórai körülmények között, hetente 515 hallgató vesz részt úszásoktatásban, a meghirdetett úszás kurzusokon. Az egyénileg rendszeresen úszó hallgatók száma nem éri el a 100 főt. A versenysportra is alkalmas termék jelenlegi minőségi állapota és felszereltsége nem felel meg az igényeknek, korszerűtlenek, egyes létesítmények műszaki állapota csupán 40%-os. A hallgatói testnevelésre meghirdetett kurzusokon 5633 hallgató sportolt heti rendszerességgel. Ebből 4933 az egyetem saját sportlétesítményeiben, 720 egyéb szolgáltatásokkal; 80 fő egészségügyi felmentéssel, 300 fő versenysport felmentéssel teljesítette a követelményeket. A testnevelésre kötelezett hallgatók létszáma kb. 7000 fő.

Az egyetem kiemelt versenysportját a DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft-n belül valósítja meg. Tizenkilenc szakosztályában kb. 300 sportoló versenyez. Férfi és női sportágaink többsége NB I-ben és NB II-ben indult. Sajnos a reprezentatív sikersportágaink nem a legméltozabb körülmények között kénytelenek versenyezni. Felkészülésükre ideális az egyetemi sport infrastruktúra, ám ezek a pályák és termek nem vonzzák a közönséget. Néhány sportágunk felvállalta a fogadó szerepet, így alatta teljes városi utánpótlás működik. Az egyetemi sportlétesítmények elsődlegesen a hallgatói testne-

velést hivatottak szolgálni. Ezt követően használható a maradék idő a DEAC számára. Sajnos beszűkültek azonban a lehetőségek. Minél inkább fejlődik a versenysport, annál jellemzőbb, hogy a szakosztályok igénye is növekszik.

Az egyetem neve naponta szerepel az országos médiában. A sikeres sportmunka, az egyetemes megjelenés, a közösségi érzés hirdetése, kitűnő eszköz az egyetem számára, hogy az intézmények közötti versenyben megújulhasson. A látható létesítmény igények összességét tekintve a legnagyobb szükségletet a testnevelési órák jelentik a szorgalmi időszak során. A hallgatói önkormányzatok és a rendszeres dolgozói sport lehetőségeit, megelőzi az egyetemi versenysport, amely nem kaphat ideális edzésidőt. Jelentős az egyetemi bajnokságok időigénye is. Elsősorban a hétvégi időszakok jelentik a szabad kapacitást, amely bevételt jelenthet. A vizsgaidőszak bővebb lehetőséget kínál a táborok szervezésére, bérbe adásra és a versenysport felkészülésére. Bizonyos esetekben a városi minőségi sport is számít a szabad kapacitásunkra. A Debreceni Egyetem sportdiplomáciai sikereinek eredményeképpen évente otthont adhatunk egyes régiós és országos egyetemi döntőknek.

Összességében az év kilenc hónapjában a hétköznapiak 100%-os hatékonysággal működnek az egyetemi létesítmények. Az egyetemi sportlétesítmények kihasználtsága éppen ezért rendkívül magas (15. táblázat).

15. táblázat: A lehetséges sportolási helyszínek igénybevétele heti óraszámában

<i>A felhasználás céljai</i>	<i>OEC</i>	<i>ATC</i>	<i>MK</i>	<i>TEK</i>	<i>Egyetemi sporttelep</i>
Tanrendi	38	56	44	80	26
DEAC	4	18	-	21	22
Egyetemi versenysport	18	1.5	4	-	-
Dolgozói	4	4	10	8,5	-
Bajnokságok	2	8	4	4,5	3
Szövetségek	-	12	-	-	12
Gyógyászat	7	-	-	-	-
Szolgáltatás	24	-	-	14	-
Bérbeadás	2	6	-	7	30
Kollégium	10	-	-	-	-
HÖK	-	8	4	1,5	-
Szabad kapacitás	-	Esetenként hétvége	Szombat 14 órától vasár- nap	hétvége	
Rendszeres nyitvatartási idő	6:00–24:00	8:00–22:00	7:00–22:00	8:00–22:00	8:00–22:00

Forrás: Debreceni Egyetem Sportigazgatóság.

A táblázatból látható, hogy széles idő intervallumban működnek a sportlétesítmények. A szabad kapacitás, amely rendelkezésre állást, bérleti lehetőséget jelent, csupán korlátozott mértékben van. Az egyetemi polgárság általánosan veszi igénybe az objektumokat. Összefoglalva a szorgalmi időszakban a testnevelés a legnagyobb igény és a versenysport követi. Bérbeadásra csak az egyetemi sporttelepen van jelentős lehetőség. Jellemzően a hétvégéket lehet piaci szinten is kihasználni, amikor szövetségek és egyéni sportolni vágyók jelentkeznek bérlőként.

6.3.2. A magántőke bevonásának tapasztalatai a sportlétesítmény-fejlesztésbe

A közszféra és a magánszféra együttműködésén alapuló projektmegvalósítási konstrukció a public private partnership rövidített néven PPP, amely során a magánszféra viseli az építési és üzemeltetési kockázatok többségét. E minta alapján kezdődött el az évtized legátfogóbb sportlétesítmény-fejlesztési programja, a Sport XXI Létesítményfejlesztési Program a 1055/2004. (VI. 8.) Korm. határozat alapján, egységes sportszakmai koncepció mellett, mely az alábbi hat alprogramot foglalta magában.

1. „Sport a kistélepüléseken” program
2. „Olimpiai központok fejlesztése” program
3. „Stadion-korszerűsítési” program
4. „Sporttal a közösségekért” program
5. „Tanuszkodat minden kistérségben” program
6. „Korszerű tornatermet mindenhol” program

A PPP konstrukcióban megvalósuló sportlétesítmény projektek a közszféra részét képező partnerek – meghatározó többségében Önkormányzatok – irányításával valósulnak meg. A felsőoktatási intézmények esetében sajnálatos módon hiányoztak azok az uniós pályázatok, melyekkel közvetlenül lehetett volna forrásokra találni.

Az NSH (azóta ÖTM Sport Szakállamtitkárság) elhatározta, hogy a magyarországi megyékben hiányzó vagy nem elégséges sportlétesítmény-kapacitások komplex, „PPP” (public private partnership) konstrukció keretében történő fejlesztéséhez szakmai támogatást és szolgáltatási díj hozzájárulást nyújt. A szakmai támogatás biztosítása, illetve a szolgáltatási díj hozzájáruláshoz kapcsolódó kötelezettségvállalás előkészítése érdekében PPP-projektirodát hozott létre a saját szervezeti rendszerén belül.

Az önkormányzat a projekttervezet összeállítása során bemutatatta a létesítményre vonatkozó követelményrendszert. Az NSH, majd az ÖTM szakállamtitkársága ellenőrizte, megfelel-e az adott létesítmény jellegének megfelelő versenysport, tömegsport és szabadidősport követelményeinek. A földterületet az önkormányzat biztosította a közművek telekhatárig történő kiépítésével.

E területen a közbeszerzési eljárásban kiválasztott magánpartner építette fel a létesítményt úgy, hogy a földterület és a felépítmény tulajdonjoga elvált egymástól. A felépítmény tulajdonosává a befektető vált. A földterületre nézve a befektető és az önkormányzat egymással egy földhasználati szerződést kötött, amelyben az önkormányzat – külön (földhasználati) díj fizetése nélkül – lehetővé tette a magánpartnernek a földterület-használatát a futamidő végéig (15 év).

Az építési engedélyt, valamint minden kivitelezési tervdokumentációt a befektető szerzett be a saját költségén. A magánpartner kiválasztására vonatkozó közbeszerzési pályázat célja:

- megtalálni azt a magánszférából érkező partnert, aki a létesítményt saját forrásai és bankhitel felhasználásával megvalósítja,
- üzemelteti,
- és a közszéfera által igényelt közcélu használatra – szolgáltatási díj fizetése ellenében – rendelkezésre bocsátja.

A befektető a létesítményt megtervezte, (megterveztette), megépítette (megépíttette), ennek során a tervezés és kivitelezés valamennyi költségét és a kapcsolódó kockázatok többségét viselte. A befektető a létesítményt saját maga vagy az általa kiválasztott üzemeltető útján a projekt futamidejének utolsó napjáig folyamatosan üzemelteti (rendelkezésre tartja), ennek során az üzemeltetés, rendelkezésre tartás valamennyi költségét és a kapcsolódó kockázatok többségét viseli.

A befektető a szolgáltatási szerződésben pontosan részletezett mértékű és tartalmú közcélu igénybevétel lehetőségét biztosítja az önkormányzat számára az üzemeltetés teljes időtartama alatt. A létesítmény teljes üzemidejének a közcélu igénybevétellel, használattal le nem fedett részét a befektető piaci alapon hasznosíthatja, saját nyereségére és kockázatára.

Az önkormányzat és az NSH, majd az ÖTM együttesen a befektető részére szolgáltatási díjat fizet a befektető által biztosított közösségi igénybevétel, használat ellentéte-

lezéseképpen. A projekt futamidejének lejártakor a létesítmény jelképes értéken az önkormányzat tulajdonába kerül.

A program sikere azon múlik, hogy mennyire képes közigazgatásilag gondolkozni az önkormányzat. Mivel nincs túl sok gyakorlati tapasztalat, kevés a siker a kisebb, pl. tanuszodák építésnél. Kevesebb a nagyberuházásokra jelentkező magánbefektetők száma, mert a feltételrendszer eléggé zárt. Nem hajlandók kockázatot vállalni az ajánlattevők.

Nagybefektetők lévén nem vonják be a helyi kisvállalkozókat az építésbe és üzemeltetésbe, ennél fogva a területen érvényes és jellemző vállalási díjak többszöröse jelenik meg az ajánlatokban. Az ajánlattevők elsősorban építőipari kivitelező cégek. Ezért az üzemeltetésben nem vagy kevésbé járatosak, nem ismerik a helyi viszonyokat.

Alapvetően nem közgazdasági befektetőként lépnek fel. Csak egy újabb építési beruházási ajánlatnak tekintik, nem pedig építési-üzemeltetési feladatnak. A futamidő a befektető számára nem megfelelő. Kockázatos a hosszú futamidő az üzemeltetés szempontjából. A „bérbeadás” céljára épített létesítmények értékcsökkenési leírása évi 5%, amely a jelképes átadásnál inkább 20 éves futamidőt célozna meg, ez az előzőleg említett szempont miatt még beláthatatlanabb. A PPP-konstrukcióban a felek 15 évig – ha akarják, ha nem – kényszerű házasságba kerülnek egymással. A házasság minden áldásával és gyötrelmével együtt. Viszont ennek a házasságnak előre lefektetett szabályai vannak, amely az üzemeltetés körét is tartalmazza.

Jól átgondolt, rendszerbe illesztett programokkal, jó számításokkal, felhasználva az eddigi tapasztalatokat – még egy kevés saját erővel rendelkező önkormányzatnak is hasznos segítőtársa lehet egy ilyen program.

A magyarországi sportfinanszírozás modellje, struktúrája jelenleg még eltér az Európai Unióban sikerrel alkalmazott modellektől. A közösségi sportfinanszírozás nálunk is – közel azonos mértékben – az állami és önkormányzati forrásokra épül. A magántőkével történő együttműködési modellek (pl. PPP-konstrukciók) önmagukban még nem tudják „lefedni” a korábbi évtizedekben kialakult hiányosságokat, strukturális deformációkat. Az egyetem sportstratégiájának kialakítása során, a jelentős gazdasági-szerkezeti átalakulási folyamatok közben kétségtelenül mutatkozó forráshiány mellett, a finanszírozás eddig kialakult „szokásrendszerében” több olyan tétel mutatkozott, ami a sportba áramló források felhasználásában mutatkozó kiaknázatlan belső tartalékokat mutatta. A hatékonyságnövelés, a költséghatékonyság szándéka, a sport versenyképességének fokozása paradigmaváltó koncepció kialakítását követeli meg.

Az egyetemi viszonyok között az infrastruktúrával összefüggő legfontosabb kívánalom az elérhetőség, a rendelkezésre állás színvonalának javítása. Vannak olyan kulcsfaktorok, melyek befolyásolják a hallgatók aktivitásának irányait, s viselkedésüket, melyek szokásokká változhatnak. Éppen ezért, ezeknek a mozgatórugóknak a változtatásával lehetséges a sportprogram céljainak megvalósítása.

A Debreceni Egyetem, illetve a sportágak nagy része – mind a létesítmények számát, mind pedig a meglévők állapotát tekintve – gondokkal küzd. Kulcsfontosságú kérdés a sportolási terek továbbfejlesztése. Az életminőségi program első lépésben áttekintette az egyetemi sportlétesítmények kapacitását, használatát, állapotát, működtetését, működési céljaival összefüggő kapcsolatrendszerét. Olyan átfogó fejlesztési tervet javasol, melyet az egyetemi sportolás különböző szintjeinek fejlődése indokol.

Az egyetem képes biztosítani, hogy hallgatói heti rendszerességgel vegyék igénybe a sportlétesítményeket, ám minőségi szempontból a jelenlegi helyzet nem tud lépést tartani az igényekkel hosszú távon. Ezért van szükség a fokozatos és átfogó létesítményfejlesztésre.

6.4. A Debreceni Egyetem életmód programja és sportkommunikációja

A magyar felsőoktatásban jelenleg több százezer hallgató tanul különféle képzési formákban. A jövő társadalmának, Magyarország lakosságának teljesítőképessége nagyban függ a felnövekvő nemzedék teherbíró képességétől, egészségétől a kialakuló életviteli és mozgásigénytől. Az oktatási rendszerben a sport, a testnevelés helyzetének erősítése, a diákok sportolási igényének kialakítása és annak fenntartása rendkívül fontos feladat.

A felsőoktatási intézmények *versenyhelyzetbe* kerültek. Nem csupán fejlődésükről, hanem létükről is szó van, amikor döntéseket kell hozniuk költségvetésről, tervekről, stratégiáról.

A Debreceni Egyetem kiemelkedő szellemi központ. Egyre jelentősebb hatással van a régió gazdasági és társadalmi fejlődésére, kulturális felemelkedésére. Az egyetem stratégiáját tekintve jelentős területet képvisel a sporttevékenység.

Az Egyetem Tanácsa 2004 novemberében elfogadta új sportkoncepcióját. Ezután kezdődhetett el a sportigazgatóság irányításával a *helyzetelemzés*, amely értékelte az egyetem

– elsősorban országos, illetve helyi sportéletben- betöltött szerepét. Ezután készült el a Debreceni Egyetem sportjának *Átfogó Operatív Programja* (NAGY – BÁCS, 2005).

Meghatároztuk a *sporttal, az egészséges életmóddal* összefüggésben lévő területek legfontosabb céljait. A program megvalósítása szempontjából mérföldkönek számító lépéseket periodizáltuk. Időben behatárolhatóvá tettük az új elemek bevezetését. A tevékenységünket ellenőrizhetővé tettük, hogy az iránykövetés helyessége módosítható legyen. A program megvalósításának eredményeképpen létrehozzuk a *sport – oktatás – kultúra* hármas egységét.

A korábbi évtizedekben az oktatásból 18 éves korban kikerülők nagy része nem tanult tovább, így hatással nem lehettünk további életükre, életvitelükre. Ők a munka világába kerülve általában korán elhagyták a még igazából ki sem alakult mozgásigényüket, fiatalként hirtelen kerültek merőben új viszonyok közé, ahol nem tudták beilleszteni minden napjaikba a rendszeres sportolást. A felsőoktatásban megjelent tömegek felhívják a figyelmet arra, hogy a korábbiakkal ellentétben nagy tömegek mozgatására és szemléletbeli nevelésére nyílik lehetőségünk. Mindez egy olyan korosztályban, amely a felnőttkorba lépve, de védett körülmények között, már az önálló akarat, igény, a család szoros kötelékéből való eltávolodás, a saját lábra állás elnyújtott időszakában él és igazából ekkor alakítja ki későbbi szokásait.

A programmal szemben támasztott általános hallgatói elvárás, a testnevelési követelmények teljesíthetőségének javítása. Ehhez többek között a sport közösségteremtő erejére hivatkozva, a hétfégi közösségi együttlétek lehetőségét kell hangsúlyoznunk. A szabadidős életmód programok tervszerű megvalósítása pedig, újdonság és alkalmazkodik a hallgatók időbeosztásához.

A sport új eszköz a beiskolázási programban, hiszen a sportolói életút és az egyetemi sport bemutatása minden felvételi előtt álló középiskolás figyelmét magára vonja. Az intézmény profiljának bővítését jelenti a sporttudományos képzés támogatása. A „Sportoló Egyetem” szlogen tartalommal való megtöltésének egyik leglátványosabb eszköze a kiemelkedő hazai és nemzetközi programok szervezése. A finanszírozás forrásainak bővítése lehetővé teszi a sportlétesítmények fejlesztését és a program minőségi megvalósítását.

A Debreceni Egyetem életminőség javítására irányuló programjának legfontosabb eleme a Sport Operatív Programja. Szemléletváltást eredményező céljainak megvalósítása és sikere nagymértékben azon múlik, hogy mennyire sikerül a programba bekapcsolni, az együttműködésbe bevonni, a végrehajtásban érdekeltté tenni a testnevelés és a

sport valamennyi területén érintett szakembert; a hallgatókat, a sportszervezeteket, a sport-, és egyéb intézményeket, a diákságot, az üzleti szférát, valamint a lakosságot.

Ezért van kiemelt szerepe a tervezett lépések kommunikációjának, az üzenetek eljuttatásának az érintettek felé. A program hosszú távú, ezért a gondolkodásunktól is ezt követeli meg a sportkommunikációs stratégiánk kialakításakor. A konkrét kommunikációs stratégia megvalósítási technikájának kiválasztása mellett fontos meghatározni a sport stratégiai üzenetének és feladatának tartalmát, amelyek többek között az alábbiakat foglalják magukban:

- A rendszeres testedzés (minimum heti két alkalommal 30–30 perc terjedelemben) a legkiválóbb primer prevenciós eszköz az egészségmegőrzés, egészségmegtartás szempontjából.
- A sportot etikai tartalma, lehetőségei alkalmassá teszik a nevelési folyamat legkarakteresebb eszközeként történő megjelenésre. A sport a nevelés egyik leghatékonyabb eszköze. Kiváló sportolóink egyben minta- és példaképek is, rá kell irányítani a legkiválóbb személyiségre a társadalom figyelmét. Ők igazi példaképpé válhatnak.
- A sport közösségi kohéziója rendkívül erős. A sportközösség alkalmas a hétköznapi élet, az életminőség döntő átformálására.
- Az egész életen át tartó testedzés és tanulás, kulturálódás (Sport- Oktatás- Kultúra) az igazi ideánk, ezt tartjuk a harmonikus személyiség kifejlődése szempontjából a legfontosabbnak.
- A stratégia „Sportoló Nemzet” ideájában gondolkodik, amibe szervesen beletartozik a „Sportnemzet” rangunk megőrzése, értékeink védelme. Az ország egészségi állapotának jelenlegi helyzete gyökeres változást követel a rendszeres testmozgás motivációs és attitűd rendszerében, valamint gyakorlatának kialakításában. A Sportoló Egyetem szlogen ennek a zászlóvivője.
- A sport a kultúra szerves része. A sportolási tevékenység nem szakadhat el a humán területektől, szervesen kapcsolódnia kell például az oktatási, kulturálódási folyamatokhoz.
- A sport minden egyes területére be kell kapcsolni a tudástársadalom és informatikai társadalom vívmányait, a sporttudomány eredményeit, a sportegészségügy vizsgálatait és vívmányait, a sport menedzselésének ismereteit.
- A sport alkalmas eszköz a szabadidő-gazdaság, szabadidősport-gazdaság, sportgazdaság folyamatainak ösztönzésére.

- Csak a tiszta eszközökkel elért sportsiker az igazi érték! A sportsiker elérése – mint cél – nem szentesítheti bármilyen eszköz alkalmazását.

A fenti értékek közvetítése, állandó feladat. Az egyetemi sportban stratégiai partnereink (testnevelők, edzők, hallgatói önkormányzatok, gyógytornászok, oktatók, pedagógusok, sporthoz kapcsolódó média szakemberek) véleményének direkt kommunikációra épülő formálásával, üzeneteink hatásának találkoznia kell a média felületén elindított akcióink hatásával. Az egyetemi testnevelés és sport szemléletében gyökeres változásra van szükség, ezért a programunk érdekében egységes gondolati háttérrel alakítottunk ki.

A kommunikáció során elsősorban a hallgatókat, a diákokat és az oktatókat megcélzó gyakorlati ötleteket fogalmazunk meg olyan módon, hogy a kreatív kampányok gondolatiságával, szellemiségével széles társadalmi elvárásokat, igényeket fogalmazzunk meg, elősegítve, öngerjesztő folyamattá válva ezzel a több szintű társadalmi kommunikációt. Lényeges, hogy a kommunikáció az egész Debreceni Egyetemet és régiós vonzáskörzetét behálózza, ezért a regionális sporttanácsok, a megyei sportigazgatók és a kistérségi megbízottak is szerepet kell, hogy kapjanak az életmódváltás, szemléletváltás információs munkájában (Országgyűlési Határozat, 2007).

Általánosan elfogadott tény, hogy Magyarország jelentősen le van maradva a szabadidősport fejlettsége, valamint a sportolásban résztvevők számának szempontjából az EU országaitól. Ennek a helyzetnek a javítására a szabadidősportot körülvevő, ún. keresleti és kínálati oldalak fejlesztése egyaránt javasolt. A keresleti oldalt leghatékonyabban szisztematikus és folyamatos kommunikációra épülő attitűdváltás segítségével tudjuk erősíteni. Ezt a gyakorlatban egy olyan tudatos és tervezett marketing tevékenységgel lehet elérni, aminek segítségével megszólíthatjuk és sportolásra ösztönözhetjük a társadalom, különböző csoportjait. A kommunikációs munka alatt a következő üzeneteket kell szisztematikus módon eljuttatni az emberekhez:

- A sport kiemelten fontos, preventív eszköze az egészségmegőrzésnek, ezért az egészséges, mozgás gazdag életmódot tudatosítani és terjeszteni kell.
- A sportolás segít a jobb közérzet és a nagyobb munkabíró képesség megszerzésében és kialakításában.
- A sportolás szórakoztató, a sport sikereket, önbecsülést és tartást ad, valamint a sport segíti a beilleszkedést, a közösségépítést, társaság együvé tartozó és identitásépítő szerepe van.

Akárcsak a versenysport képernyőre kerülésének esetében, a szabadidősportra ösztönző kommunikációs munkában is a megfelelő média portfólió kialakítása a legfontosabb teendő. Első lépésként meg kell határozni és külön kell választani azokat a különböző társadalmi csoportokat, amelyeket szeretnénk megszólítani sportolásra ösztönző üzeneteinkkel. Nyilvánvalóan más üzenettípus és hordozó szükséges például a középiskolások, az egyetemi hallgatók és más a nyugdíjasok esetében. Amíg az előbbiek életmódmagazinokon, az Interneten, tematikus zenecsatornákon keresztül elsősorban életérzést, beilleszkedést, sikereket és önbecsülést mutató üzenetekkel és humorral érhető el, addig a dolgozói rétegek korosztályai könnyebben megszólíthatóak direct mail, konzervatívabb műsorok és televíziós csatornák, illetve napilapok segítségével, az egészségmegőrzést, a jó közérzetet és a nagyobb munkabírást hangsúlyozó üzenetek segítségével.

A megszólítandó csoportok pontos meghatározása után célszerű egy, a magyar médiapiac teljes spektrumát lefedő médiatámogatói, partneri kört kialakítani, amely több éves kétoldalú elkötelezettséget jelent. Meg kell állapodni a egy televízióval, életmódmagazinokkal, bulvár és napilapokkal, egy Internet szolgáltatóval, egy közterületi felületeket tulajdonló társasággal, egy rádióval, valamint egyéb, más médiafelületet képviselő társaságokkal is. Itt is javasolt a kizárólagosság, és feltétlenül megfontolandó annak mérlegelése, hogy a médiatárgyalásokat egységes csomagban kezeljük a versenysporthoz kapcsolt médiafelületekkel.

A médiaportfólió felépítését követően évente minimum két, az egyetemi sportot, a sportolást és a szabadidősportot a figyelem középpontjába állító kommunikációs kampányt kell indítani. A kampányt vegyesen, társadalmi célú reklámként, és kedvezményes felületvásárlású médiaelemekkel (vö. média portfólió kialakítása) kell működtetni. Erre azért van szükség, hogy a munkába bekapcsolódó szponzorokat és támogatókat is meg tudjuk jeleníteni. Lényeges szempont, hogy a kampányt ki kell egészíteni konferenciákkal, rendezvényekkel, szabadidősport eseményekkel, sajtótájékoztatókkal valamint a privátszféra hasonló jellegű eseményeivel. A munkába továbbá be kell vonni a népegészségügyi program szakembereit, tanárokat, edzőket valamint ismert személyiségeket, ún. véleményvezéreket. Szintén fontos, hogy ne csak önmagában a sport és a sportolás promóciójáról szóljon a kommunikációs program, minden kampány esetében kell egy olyan kézzel fogható, gyakorlati üzenet is, amely az adott program nevét és témáját is meghatározza. Ilyen lehet például létesítményfejlesztések befejezése, sportolói kártya bevezetése, vagy például lépésszámlálók és edzésnaplók biztosítása. Ezeknek

a kidolgozott programoknak meg kell jelenniük az egyetem éves szabadidősport koncepciójában, a kommunikációs felületek pedig arra szolgálnak, hogy a sportot, a sportolást ösztönző és segítő elképzeléseket az adott célközönség számára a leghatékonyabban eljuttassák.. A Hajdú-Bihar Megyei média képviselői körében kiküldött kérdőívre széles körben kaptunk választ, amelyek a médiának a Debreceni Egyetemen folyó sporttevékenységgel kapcsolatos kiemelkedően fontos szerepét bizonyították.

A hatékony mozgást népszerűsítő egyetemi kampányoknak törekedniük kell a minél szélesebb lakossági rétegek megszólítására, a jó láthatóságra és a legkülönbözőbb médiafelületek alkalmazására, mint a televízió, rádióadók, napilapok és újságok, mozik, plakátok, Internet, illetve a direkt marketing egyéb eszközei (Sportközlöny 2007.okt. 15.;). (16. táblázat).

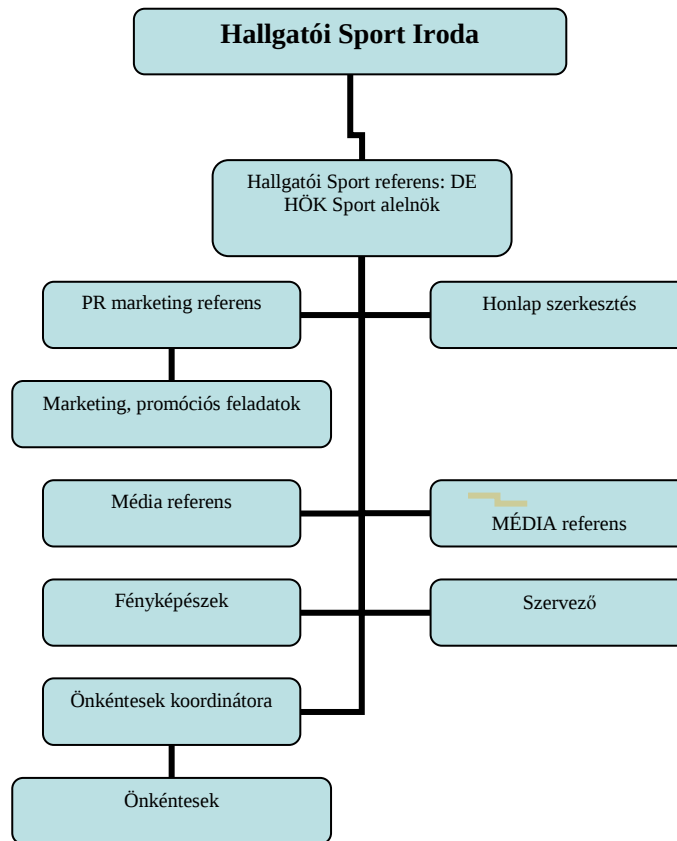
16. táblázat: A sportkommunikációs célcsoportok a Debreceni Egyetemen, 2007, fő

Célcsoport	Fő
Testnevelésre kötelezettek	7 000
Összes hallgató	29 000
Oktatók	1 500
Dolgozók	5 000
DEAC sportolók száma	350
DEAC utánpótlás	110
Debrecen lakossága iskolai időszakban	240 000
Összes debreceni diák	60 000
Sportszövetségek	25
Lakótelepek lakossága az egyetem közelében	25 000
Kiemelt sportágak száma Debrecenben	20
Igazolt sportolók száma Debrecenben	3300
A megyében igazolt sportolók száma	2500
Egyetemi testnevelés alól felmentettek száma 2007-ben	120

Forrás: Saját vizsgálatok és számítások.

A sportkommunikációs stratégiai célok professzionális feladat-végrehajtást igényelnek. A sportprogram operatív rendszerében a Sportigazgatóság szorosan együttműködik a DE Hallgatói Önkormányzatával. A Hallgatói Sportiroda önkéntesei látják el a kommunikációs feladatokat. A hallgatói munka a későbbi társadalmi beilleszkedésüket is segíti, hiszen egy modern terület sajátosságait és kapcsolatrendszerét tanulják meg a mindennapi munkájuk során. A hallgatói sportreferens gyűjti össze azokat a hallgatókat, akik képesek pontosan és céltudatosan ellátni az egyes szakterületeket. Az információ beáramlását segítik azok az önkéntesek, akik egy-egy sportági szakosztály mellett tevé-

kenykednek, illetve azok, akik a kiemelt rendezvények szervezésében és lebonyolításában vállalnak szerepet. Alapvetően megkülönböztethetők felelősök és asszisztensek. A kapcsolatrendszerben résztvevő személyek száma meghaladja a 30 főt (16. ábra).

16. ábra: A Debreceni Egyetem Sportkommunikációjának kapcsolatrendszere

Forrás: Saját szerkesztés.

Az egyetemi sportkommunikációban rejlő lehetőségek külön iparágat jelenthetnek, hiszen sikeres működésének oda- visszaható következményei akár gazdasági eredményei is lehetnek. A szereplők szakmai tapasztalatokat szerezhhetnek, melyet a későbbiekben kamatoztathatnak. A tevékenység bemutatása napjainkban nélkülözhetetlen, hiszen ettől is függ az egyetem megítélése. Az egyetemi polgárok szerepvállalása a sportéletben igényli, hogy választ kapjanak a kérdéseikre, mi történik; hol és mit lehet sportolni? Mindenki részt akar venni a programokban, hiszen tudja, hogy szükség van rá. A testnevelésre kötelezettek időszakonként igénylik az információt, majd csökken az érdeklődésük. A sportprogram eseményei azonban végig kísérik a szorgalmi-, és vizsgaidőszakot is. Néhány program olyan jelentőséggel bír, amely az országos médiában is

hírértékű. Természetesen nem megy magától a híráramlás. Gondosan felépített eseménynaptár, médiaterv és marketing program szükséges ahhoz, hogy az önkéntesek és az alkalmazottak szervezeten végezzék értékes munkájukat.

6.5. Kiemelt versenyek és sportesemények a Debreceni Egyetemen

A Debrecenben megrendezésre kerülő nemzetközi versenyek és események talán legfontosabb szerepe, hogy a sportot, látványsportot szerető egyetemi és városi polgárok számára érdekes, izgalmas eseményeket hozzanak a város és az egyetem sportlétesítményeibe. A hazai rendezésű eseményeken megjelenő nemzetközileg is elismert sportolók, sztárok a nézők szórakoztatásán kívül véleményformáló erővel is rendelkeznek, hiszen az utánpótlás vagy az egyetemi sportban aktív, a jövő versenyzőit, bajnokait jelentő sportolóink személyesen ezeken az eseményeken láthatják példaképeiket.

Az egyetem fontosnak tartja, hogy évente több olyan sportversenyt is rendezzen, amely segítségével, ha rövid időre is, felfigyeljenek a Debreceni Egyetemre, az események kiválasztásánál pedig egyértelműen azt a szempontot követjük, hogy hosszabb távon minél több globális sportesemény házigazdái lehessünk. A végcél pedig, hogy rendszeres lehetőséget kapjunk egyetemi Világversenyek megrendezése. Ennek hangsúlyozása volt 2007- őszén, amikor az egyetem és a város közösen kandidált az első Nyári Ifjúsági Olimpia megrendezésére. (A megfelelő állami és egyéb garanciák biztosítása ellenére, sajnos nem jutott a pályázati folyamat második kategóriájába.)

A sportmarketing kétféleképpen kategorizálja a jelentős nemzetközi sporteseményeket. Az egyik felosztás egyértelműen az érdeklődés (és médiaháttér) mértéke alapján osztályozza az adott eseményt. E szerint a felosztás szerint a kiemelt kategóriába tartoznak például a Labdarugó Világ- és Európa Bajnokságok, a Bajnokok Ligája és UEFA kupadöntők, az NFL, NBA, és NHL döntők, némely NCAA döntő, a Grand Slam tenisz és golf versenyek, valamint a Forma-1-es futamok. E felosztás szintén azt támasztja alá, hogy jelenleg mindössze egy nemzetközileg is kiemelt eseménnyel találkozhatnak a magyar sportrajongók (NYERGES, 1999).

A másik felosztás a rendezés gazdasági sikerességét, és az állam szerepvállalását veszi figyelembe. Itt három csoportba lehet sorolni a nemzetközi versenyeket. Ezt az elemzést veszi alapul az egyetemi életmódprogram, amely három csoportot különböztet meg:

1. Az elsőbe tartoznak azok a sportágak, illetve sportesemények, amelyek esetében az egyetem és az önkormányzat a fő finanszírozó, amely normál piaci alapokon jelentős veszteséget termelne. Szponzorok is megjelenhetnek.
2. A második csoportban már jelentősebb szponzori pénzek is megjelennek (bár a média-közvetítésből nem képződik bevétel), a város közvetlen szerepvállalása azonban kihagyhatatlan, akár közvetlen („forintbeli”) támogatás, akár közvetett (létesítményépítés, elengedett bérleti díj stb.) közreműködéssel, a verseny költségvetése miatt.
3. A harmadik kategóriába pedig azok az események tartoznak, amelyek önállóan, minden önkormányzati támogatás nélkül, szponzori, média bevételekből finanszírozhatók. E programok a rendezése bevételt is jelenthet (Fidesz Szakértői anyag, 2006).

Jelenleg Magyarországon, amikor a sportági szakszövetségek, vagy akár a kifejezetten erre a célra alakult szervezőbizottságok nemzetközi versenyekre pályáznak, szinte kizárólag állami segítségre támaszkodnak. Van, amikor teljes egészében, van, amikor a költségvetés jelentős részének fedezésére vesznek igénybe állami forrásokat, az utóbbi években pedig nem volt arra példa, hogy olyan Európa- vagy Világbajnokságot rendeztek volna Debrecenben, illetve Magyarországon, amely állami támogatás nélkül nyereséges üzletként zárult volna.

Amíg ez a trend nem változik, addig az államnak jóval nagyobb odafigyeléssel kell kezelnie a Magyarországon megrendezésre kerülő nemzetközi versenyek támogatását. A költségvetésben minden évben százmillió forintos nagyságrendű támogatási összeg szerepel erre a célra, amelynek elszámolását szigorítani kell annak érdekében, hogy a szervezőbizottságok a hatékonyabb és konstruktívabb szponzorszerző munkára kényszerüljenek, annak érdekében, hogy ne az államnak kelljen a végén pótolnia a hiányt a sikeres lebonyolítás érdekében.

Az egyetem Sportigazgatóságának egyik feladata, hogy országos és nemzetközi versenyek pályázatát és rendezését menedzselje. Az igazgatóság kettős tevékenységet folytat. Egyrészt lobbyzik azért, hogy a nemzetközi sportélet olyan versenyei és eseményei kerüljenek Debrecenbe, illetve az egyetemre, amelyek nemcsak izgalmasak és sok sportrajongót vonzanak, hanem gazdaságilag is nyereséges a megrendezésük. Az igazgatósághoz tartozó sportgazdaságban, és sportmarketingben jártas szakembereinek feladata, hogy a hazai sportági szakszövetségek képviselőivel közösen megtárgyalják a rendezés feltételeit, költségvetési tervet készítsenek az esemény Debrecenbe hozatalá-

nak várható kiadásairól és bevételeiről, illetve, hogy elemzést készítsenek az egyetemet, várost, régiót érintő pozitív hatásokról és a kapcsolódó sportágfejlesztési vonzatokról.

Alapelveként határozza meg a program, hogy minden olyan szignifikáns eseményre pályázni kell, amelynek megrendezése állami támogatás nélkül, vagy minimális állami támogatással megoldható, illetve, amely verseny plusz bevételeiből az állami támogatás visszatéríthető, majd például sportágfejlesztésre, utánpótlás-nevelésre fordítható. Sok sportág esetében (különösen a nemzetközi viszonylatban kis érdeklődést kiváltó, nálunk sikersportágként kezelt területek) azonban kiemelt nemzetközi események rendezését nem lehet megoldani állami szerepvállalás és támogatás nélkül. Ezekben az esetekben, elsősorban a kiemelt jelentőségű versenysportágak kapjanak támogatást.

A Debreceni Egyetem és a Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának sportja 2005 óta szorosan működik együtt a városban megrendezésre kerülő nagyszabású sportesemények szervezésében. Az együttműködés alapja a sport iránti elkötelezettség; megvalósításának alapja a kölcsönösség.

Az életmód program jövőjét tekintve komoly előnyökre számít, amennyiben ez az együttműködés erősödik. A hallgatók sportolási lehetőségeinek bővítéséhez és a kiemelt egyetemi sportesemények megrendezéséhez a Debreceni Egyetem Sportigazgatósága számít a város színvonalas sportlétesítményeire. Másrészt az önkormányzat első számú sportszervezete a Debreceni Sportcentrum KHT nélkülözhetetlennek tartja az egyetemi sport irányítószervének – a Sportigazgatóság támogatását és operatív segítségét a nemzetközi programok rendezéséhez. Az Sportigazgatóság ezért céltudatosan közvetíti azoknak az önkéntes hallgatóknak a munkáját, akik nyelveket beszélnek, kötődnek a sportoláshoz, van alapszintű szakmai tapasztalatuk, szervezési gyakorlatot akarnak szerezni a sport marketing és egyéb szervezési területeken.

6.6. Az egyetemi sportprogram stratégiai jövőterve

A hazai és nemzetközi sportstratégiai dokumentumok, a kutatásom eredményei és a Sportigazgatóságon eltöltött vezetői éveim tapasztalatai alapján elkészítettem a Debreceni Egyetem stratégiai jövőtervét, mely az alábbiak alapján fogalmaz meg célokat.

A Debreceni Egyetemnek stratégiai szempontból katalizátor szerepe van. Az intézmény kapcsolatrendszere szerteágazó. Gazdaságilag, társadalmilag, szervezetileg egyaránt olyan funkciókat tud és kíván betölteni, amely tökéletesen alkalmazkodik az uniós

elvárásokhoz, a hazai, területi igényekhez, illetve a sport alapterületeinek modern működése szempontjából is előremutató lehetőségeket kínál.

A sportprogram felkutatta a rendelkezésre álló – a témával összefüggő- dokumentumokat, elvégezte a helyzetelemzést, értékelte az információkat, mely kiterjedt a szereplőkre, a környezetre, a forráslehetőségekre, a képességekre, a működési feltételekre, a szervezeti felépítésre. Megfogalmazta a rövid távú célokat és periodizálta a feladatokat. A terv kölcsönhatásban veszi figyelembe az egyetem és a sport fejlesztési lehetőségeit, versenyképességét. Természetesen nélkülözhetetlen a hosszabb időszakban történő gondolkodás, melyet az alábbi stratégiai jövőterv foglal össze.

A sportlétesítmények központi szerkezetben történő működtetése lehetővé teszi a hallgatók kötelező testnevelésének fejlesztését. Cél, hogy a hallgatók minden félévben teljesítsenek valamilyen testnevelési, sport kritériumot, mely a heti rendszeres testmozgástól, a táborozásokon és a kiemelt és hétvégi versenyeken, programokon keresztül, egészen az egyetemi sportversenyek látogatásáig is terjedhet egy ideális rendszerben.

Az infrastruktúra fejlődésével javítani tudjuk a sportszolgáltatások színvonalát, melyekben valamennyi egyetemi polgár részt vehet. Természetes cél az is, hogy kiterjesszük kínálatunkat a város, a régió s olykor az ország lakosságára is. Az önszerveződő, ad hoc sportolás feltételeinek rendszerbe foglalásával növeljük a sportszerető polgárok körét. Erre eszköz lesz az egyetemi sportkártya bevezetése, mely kedvezményeket biztosít a használójának. Térítésmentesen használhat létesítményeket, eszközöket; kedvezménnyel vásárolhat sportfelszereléseket. A kártyával ingyenesen látogathatja majd a város profi sportversenyeit.

A különböző szakokon tanuló hallgatóknak szabadon választható kredit értékű sport kurzusokat kínálunk, mellyel még tovább fejlesztjük a hallgatók testkulturális, egészség központú érdeklődését. Az egyetem részt vesz majd a sporttudományos képzésben és olyan szakembereket képez, akik aktívan kapcsolódnak be a régió és az ország sportéletébe. A régióban élő fiatalok körében rendkívül vonzó továbbtanulási irány a testnevelő- edző és a sportszervező szak. Az egyetem elhivatottan igyekszik ezen a tudományterületen is kiemelkedő eredmények felmutatására. A program új eleme lesz majd, amikor évente rendezünk sportkonferenciákat és sport témájú fórumokat, amelyek segítik az intézmény hathatós törekvéseit.

A hallgatók kisebbik része képes sportolói karrierjük és tanulmányi terveik összekapcsolására. A program évről évre növeli azoknak a sportolóknak a számát, akik a Debreceni Egyetemen kívánnak diplomát szerezni. Ők azok, akik az egyetem váloga-

tottjaiban képviselik az intézményt az országos bajnokságokban. A nem élsportoló hallgatók számára kiírt versenyek népszerűségét ágazati sportversenyek szervezésével, rendezésével, egyetemi bajnokságok rendezésével növeljük. Ezeknek az amatőr sportolónak hirdetjük meg a Campus Olimpiát, mely a nyár közepén hívja találkozóra az ország sportszerető diákjait.

A minőségi versenysport deklarálása érdekében legeredményesebb sportágaink egyikeben kontinens, vagy világversenyt rendezünk, mely előmozdítja a sportlétesítményfejlesztési terveinket és segíti a konkrétabb együttműködést a városi önkormányzattal. Ennek előzményeképpen folyamatosan vállaljuk az egyetemi országos bajnokságok debreceni rendezését, ahol szervezési gyakorlatunkat fejlesztjük.

Elsődleges cél, hogy olyan testnevelő tanárok dolgozzanak a Sportigazgatóságon, akik képesek eredményesen tevékenykedni valamelyik sportágban és hatékonyan járulnak hozzá a DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft. sikereihez. Ennek érdekében továbbképzéseken vesznek részt, hogy képesek legyenek a friss sporttudományos eredményeket felhasználni.

Néhány sportágban az egyetem vállalja a fogadó klub szerepét, melyeknek az utánpótlását az önkormányzat sportiskolája biztosít majd. E sportágakban az egyetem magyar és külföldi hallgatói szerepelnek (futsal, férfi- női kosárlabda, férfi röplabda). Míg más sportágakban az utánpótlást biztosítjuk (férfi kézilabda, labdarúgás stb.).

A magyar és külföldi sportolók, tevékenységének elismerésére, fejlesztjük a sportösztöndíj rendszert, melybe a rendelkezésre álló hallgatói forráson kívül, külső támogatókat is bevonunk, a közhasznú alapítványi rendszeren keresztül. A sportösztöndíj rendszernek köszönhetően lehetőség lesz – a számunkra fontos sportágakban- külföldi sportolókat hívni próbajátékra, akik aztán az egyetem képzésébe is bekapcsolódhatnak.

A várossal és a régióval közösen, sport akadémiai rendszert indítunk, melynek a működtetője az egyetem lesz. A kiemelt sportágakba bevont fiatalok 10 éves koruktól, az egyetemi tanulmányaik befejezéséig vehetnek részt az akadémiai programban. Ezzel elsőként valósul meg olyan sportakadémia, melynek alapját egy egyetem biztosít majd.

A Debreceni Egyetem képzési profiljának köszönhetően működtetünk egy olyan mozgásterápiás programot, amelyben egyaránt részt vesznek orvosok, gyógytornászok, népegészségügyi, közgazdász hallgatók, testnevelők, edzők, vállalkozók. E programban prevenció és rehabilitációs feladatokat látunk majd el.

Az egyetemi sportlétesítményeinknek köszönhetően képesek leszünk régiós, illetve országos értelemben is, hogy sportközpont legyünk. A hagyományoknak megfelelően

leszünk majd tenisz, labdarúgó, futó, úszó központ. Természetesen a fedett infrastruktúra növekedésével ezek a sportágak bővíthetnek majd. E központi jelleg szolgálja ki ezután a helyi és régiós profi sportágakat is.

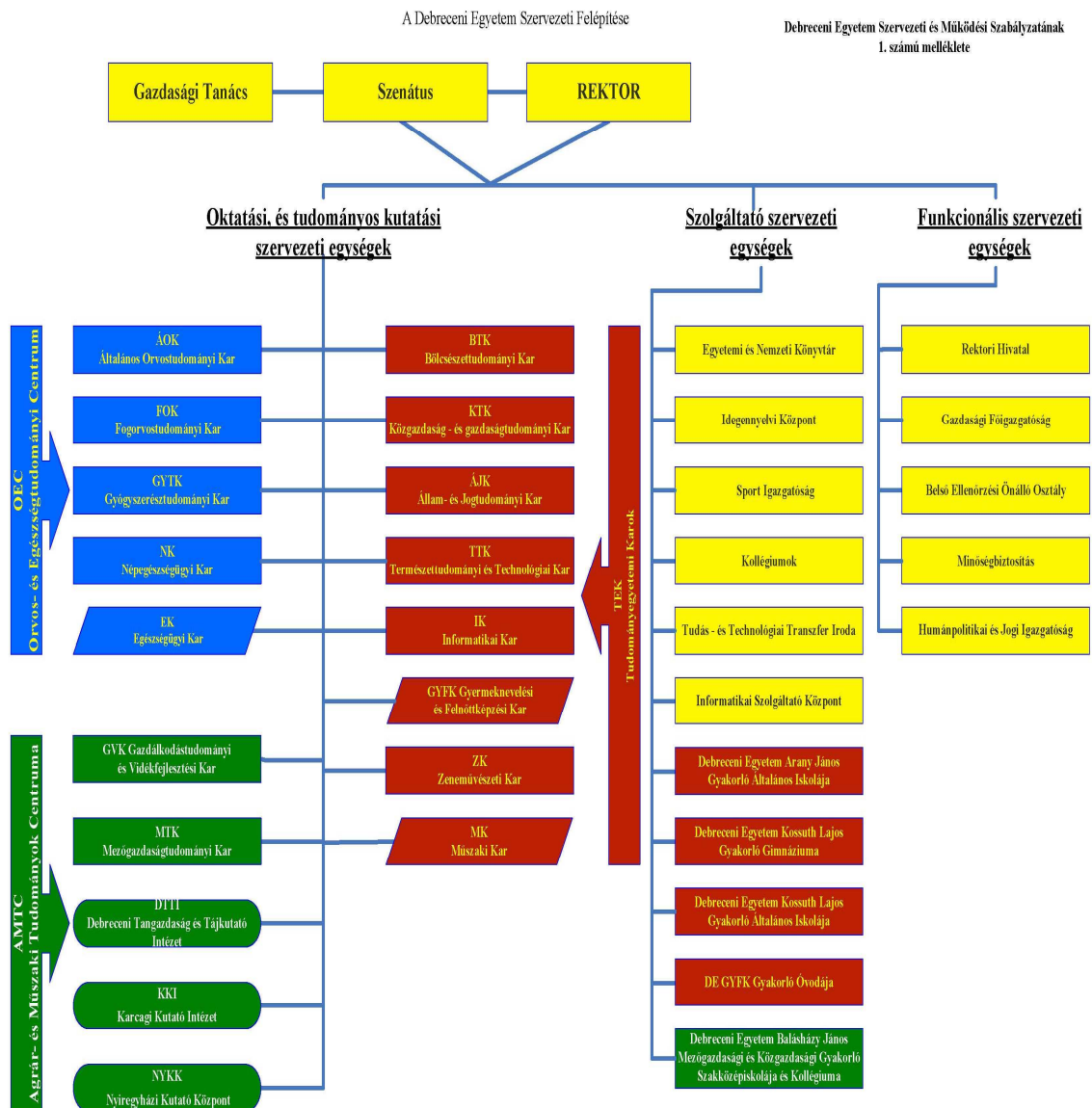
Átadásra kerül egy nagy egyetemi sportközpont, ahol otthonra lelnek a testnevelők, edzők, hallgatói sportszervezők. Kialakul egy olyan aktív klubélet, mely elősegíti az egyetemi polgárok sportos szemléletének fejlődését. Ezzel egyidejűleg saját bevételekre is számíthat majd a sport rendszer, melyet a sport működtetésére lesz lehetősége felhasználni. A program eléri, hogy az egyetem mindenkori költségvetésének 0,2 százalékaival támogassa az egyetemi sportköltségvetést.

A fenti terv körülbekötően fogalmazza meg a legfontosabb területekhez kapcsolódó stratégiai elemeket, célokat, melyek mindenkor kapcsolódnak az egyetem aktuális általános stratégiájához és lehetőségeihez.

6.7. A működés finanszírozási és pénzügyi feltételei

A Debreceni Egyetem Sportigazgatósága, az egyetem szolgáltató szervezeti egységei között önállóan tevékenykedik. Közvetlenül a rektor felügyelete alatt a sportigazgató irányítja az igazgatóság alkalmazottjainak munkáját.

A sportigazgatóság a rektornak közvetlenül alárendelt, jogi személyiséggel nem rendelkező központi szolgáltató szervezeti egység, amely a Debreceni Egyetem a testnevelésével, szabadidősportjával, versenysportjával, sportszolgáltatásaival, sportoktatásával, sportképviselésével kapcsolatos feladatait látja el (17. ábra). Az igazgatóságot a vezető állású sportigazgató irányítja. Közvetlen alkalmazottai: a főállású testnevelő tanárok, illetve a munkavégzésre irányuló további jogviszonyban alkalmazott szakirányú egyetemi végzettségű okleveles munkatársak, a szervező és gazdasági ügyintézők, az ügyviteli alkalmazottak, a szakmunkások és a kisegítő munkatársak. A sportigazgató megbízásából a sportszervezési-, és versenyeztetési feladatokat a sport referens; a gazdasági feladatokat a gazdasági referens látja el; a kiemelt programok szervezéséért a projekt menedzser a felelős.

17. ábra: A Debreceni Egyetem Szervezeti Működési Szabályzatának Organogramja, 2009

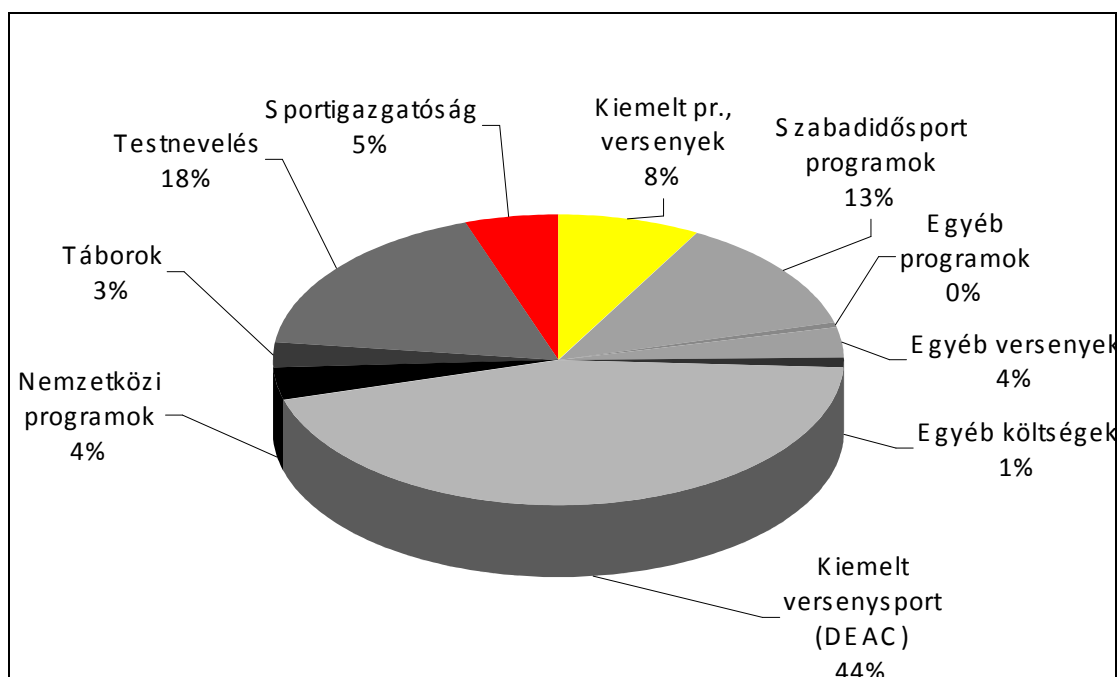
Forrás: DE Organogram, 2010 (DE alapító okirat).

A rektor közvetlen irányítása alá tartoznak a szolgáltatói egységek. Tevékenységüket önállóan gazdálkodva végzik. Közöttük szerepel a sportigazgatóság, mely így a menedzsment részévé vált.

Valamennyi dolgozó, így a testnevelő tanárok is közalkalmazottak. A személyi kiadásokhoz szükséges forrásokat a központ és az egyetem három centruma tervezi be, mely az egyetem költségvetésének elfogadása után a sportigazgatóság bérkeretére kerül. Az igazgatóság részére dologi keret is rendelkezésre áll, a centrumoktól.

A feladatainak ellátásához éves költségvetési tervet készít a sportigazgató, mely tartalmazza a bérköltségeket, dologi kiadásokat, működési költségeket.

A 2008-ra tervezett működési költség felhasználását az alábbi ábra mutatja be százalékosan. Ebben nem láthatóak a testneveléshez szükséges dologi kiadások és az alkalmazottak bérével kapcsolatos adatok. Ezek közvetlenül kerülnek a sportigazgatóság dologi és bérkeretére, melyet a centrumok terveznek be az előző év alapján.

18. ábra: A Debreceni Egyetem Sportigazgatóságának 2008. évi tervezett költségvetése

Forrás: Saját szerkesztés.

A működési keret 30%-a származik a sport normatívából. A teljes sportra fordítható állami támogatást a sportigazgatóság rendelkezésére bocsátja az egyetem hallgatói önkormányzata, illetve a másik 70% is hallgatói forrásból származik.

A működő sportmodell valamennyi kiadási és bevételi tételét összefoglaltam az alábbi táblázatban. Látható, hogy milyen forrásból származik, honnan és hová irányul a pénz és az is, hogy hol történik a felhasználása.

A HÖK és az igazgatóság egyeztetik az éves eseménynaptárt és valamennyi kiemelt sportprogram lebonyolítása a sportigazgatóság hatáskörébe tartozik.

A szabályzatok értelmében az igazgatóság működteti a sportösztöndíj rendszert. A havonta rendelkezésre álló támogatási összeg kb. 2 100 000 Ft, mely szintén hallgatói forrásból származik. A pályázatokat az igazgatóságra nyújtják be a hallgatók, ezt szak-

mai bíráló bizottság értékeli, mely alapján a sportigazgató tesz javaslatot a HÖK támogatásával. Ezt a rektor jóváhagyását követően, havonta utalják ki a sportolók részére.

17. táblázat: *A sporttal kapcsolatos bevételek, kiadások forrásai és felhasználásuk a Debreceni Egyetemen*

<i>Területek</i>	<i>Forrás</i>	<i>Felhasználás</i>
Kiadások		
Bérjellegű kiadások	Centrumok tervezik be	Sportigazgatóság bérkeretére kerül
Létesítményüzemeltetési kiadások	Centrumok tervezik be	Centrumban marad
Felújítási kiadások	Sportigazgatóság tervezi be	Centrum és sportigazgatóság keretéből
Fejlesztési kiadások	Centrumok tervezik be	Centrumban marad
Versenysport kiadások	Sportigazgatóság tervezi be	DEAC Sport NP. KH. Kft számlájára kerül közhasznúsági megállapodás alapján
Testneveléshez kapcsolódó dologi kiadások	Centrumok tervezik be	Sportigazgatóság dologi keretére kerül
Szabadidősport kiadások	Sportigazgatóság tervezi be	A Sportigazgatósági működési keretére kerül
Kiemelt programok Kiadásai	Sportigazgatóság tervezi be	A Sportigazgatósági működési keretére kerül
Sportösztöndíj kiadások	Sportigazgatóság tervezi be	A Sportigazgatósági működési keretére kerül
Bevételek		
Működési költségekre	Hallgató forrásból és a teljes sport normatíva	A Sportigazgatósági működési keretére kerül
Pályázatokból	Alapítványok, EU, Állami szervek	A Sportigazgatósági működési keretére, vagy a DEAC számlájára kerül
Szponzori tevékenységből	Üzleti szféra	A Sportigazgatósági működési keretére, vagy a DEAC számlájára kerül
Saját tevékenységből	szervezések, rendezvények...	A Sportigazgatósági működési keretére, vagy a DEAC számlájára kerül
Létesítmény bérleti díj	Centrumok üzemeltetik	A centrumban marad

Forrás: Saját szerkesztés.

Az integráció két lépésben történt meg. Első körben a működési kerettel kapcsolatos gazdálkodási jogkör és a versenysport működtetés ésszerűsítése történt meg, ezt követte az átszervezés és a munkáltatói jogkör átadása. A létesítményüzemeltetéssel kapcsolatosan még nem valósult meg az integráció, tehát ez a terület nem tartozik közvetlenül az igazgatóság hatáskörébe. Jelenleg még a centrumok feladatkörében vannak, azonban a sportfeladatok ellátásához minden támogatást megkap a sportigazgatóság.

Véleményem szerint a sportkoncepció leghatékonyabban abban az esetben működne, ha a városi sportirányításhoz hasonlóan a sportlétesítmények integrációja is megtörténne. Így szakmailag és gazdaságilag is ellenőrizhetővé válna a működtetés. A párhuzamos tevékenység nagyobb lehetőségeket biztosítana az egyetemi sport számára, hiszen a szabad kapacitásokból származó éves bevétel visszaforgatásával fejlődnének a létesítmények. A különböző sportági programok zavartalanul kerülhetnének azokra a helyszínekre, ahol ezek hatékonyabban működhetnének. Az egyetem központilag tervezhetné be a nagyobb volumenű fejlesztéseket. Az integráció két formáját látom megvalósíthatónak, hiszen a cél, hogy ne kerüljön külső vállalkozók kezébe egyetlen objektum sem. Vagy a központi szervezeti egység alá kerülhetne, vagy pedig a DEAC Sport Nonprofit Közhasznú Kft-re bízhatná a Szenátus ezt a feladatot.

6.8. A sportteljesítmény elismertetése a felvételi eljárásban

A Debreceni Egyetemen sportprogramja egységesen tekint a sporttevékenységgel összefüggésben álló területekre. A program egyik kiemelt eleme a sporttevékenység elismerése. Rendszerbe kívánja foglalni a jogszabályok segítségével a lehetőségeket, melynek során azt tapasztaltuk, hogy az új felvételi eljárásban, érdemes lenne újragondolni a sporttevékenységért adható többletpontok feltételeit. A kimagasló sportteljesítményért járó plusz pontok rendszere hosszú évek óta változatlanul nem nyújt kellő elismerést a továbbtanulni szándékozó sportolóknak. Időközben a sport odáig fejlődött, hogy már az olimpiai játékokra való kijutás is csúcsteljesítményt jelent az adott sportágban. Az adható többletpontok, ebben a tekintetben, igen szigorúak. A bolognai oktatási rendszerben jelentkezik a sport megítélésével kapcsolatos új igény. Egyetemünk sportkoncepciójának fejlesztésében ez az igény is kiemelt szerepet kapott, ezért készítettük el javaslatunkat.

Javaslatunk alap gondolata, hogy korszerűen értékelhessük a sportteljesítményt és ösztönözzük a fiatalságot az egészséges életmódra. Az ösztönzés és a sportteljesítmény elismerése már a felvételi eljárás során is megvalósulhat a felvételi eljárás során szereshető plusz pontok korszerűsítésével, a jelenlegi igényekhez és elvárásokhoz igazításával. A magyar sport érdeke is azt kívánja, hogy tehetséges, nemzetközileg is elismert sportolóink lehetőség szerint felsőfokú képzésben is részesüljenek. A 480 pontos felvételi rendszernél összesen 80 plusz pont adható. Ebből sportteljesítménnyel maximum 20

többszempont szereshető, melyet az adott oktatási intézmény mérleghet. Ez nem ismeri el kellően a sportteljesítménybe fektetett időt és energiát, nem segíti eléggé tehetséges sportolóink továbbtanulását annak tükrében, hogy tanulmányi versenyért 80 pont, felsőfokú C típusú vizsgáért pedig 50 többszempont adható.

A kimagasló sportteljesítményért járó plusz pontok rendszere évek óta nem nyújt kellő elismerést sportolóink számára és nem segíti kellően tanulmányaikban is jó képességű sportolóinknak továbbtanulásukban. Időközben a sport és a sportteljesítmény odáig fejlődött, hogy már az olimpiai játékokra való kijutás is csúcsteljesítményt jelent az adott sportágban. Az olimpiai játékokon a versenyzők létszáma több ezer és az első 3 hely elérése egy ilyen világversenyen több tényező sikeres együttállásának köszönhető, azaz ebben a formában az adható 20 pont nem jelent ösztönző erőt és megfelelő elismerést. Kevés olyan sportág van, amelyben az lenne a jellemző, hogy az első három hely valamelyikét 17–20 éves fiatal érne el. A legtöbb sportágban az egyéni fejlődésnek és érésének a vége felé haladva, 22–24 éves korban várható a csúcsteljesítmény. Ezért olyan rendszerre lenne szükség, amely a korosztálynak megfelelő csúcsteljesítményt is értékeli. Mindezek mellett a világszínvonalú sporteredményekért adható pontszámnak olyan magasnak kellene lennie, amely tükrözi a befektetett munkát és kompenzálja a befektetett időt.

A korosztályos hazai (felnőtt szint alatti) és a nemzetközi élsport érték. Az oktatási rendszernek feladata, hogy arra ösztönözze a fiatalságot, hogy egészségesen éljen és megfelelő súllyal kezelje a sportteljesítményt. Így pl. a 35 pontos középfokú nyelvvizsgával egyenértékű lehet egy korosztályos utánpótlás bajnokság döntőjén elért 4–8. hely (amely pl. labdajátékban, minden napos klubedzést igényel, valamint a rendszeres hétvégi versenyeken való részvételt és a jóval átlagon felüli eredményességet jelent). A teljesítmény megítélése és a világversenyekre jutás esélyeit tekintve jelentős különbség van a csapat és egyéni sportágak tekintetében, különös tekintettel arra, hogy a sportteljesítmény megítélésekor számít, hogy az adott sportág olimpiai versenyszám-e vagy sem.

A sportteljesítményért adható többszempontok igen szigorúak. A felsőoktatásba jelentkezők életkorát tekintve, elsősorban a 18–22 éves korosztály jelentkezik. Ebben a korban nehéz olimpia sportágban felnőtt világversenyen olyan helyezést elérni, melyért adhatóak a sportteljesítményért járó igen kevés plusz pontok. Az országos bajnokságon elért eredményeket is lehet maximum 10 ponttal értékelni, ami szintén nem megfelelő elismerés az korcsoportban és sportágban az ország legjobbjai közé tartozó sportolónak. A kiváló sportteljesítményt nyújtó jelentkezőnek, éppen a sportbeli teljesítménye miatt, feltehetően kevesebb lehetősége nyílik emeltszintű érettségi vizsgát tenni a felvételi

időpontjáig. Illetve az elsősorban 18–22 éves korosztályban kevés olyan sportoló van, aki eleget tehet annak a feltételnek a felvételi időpontjában, hogy világversenyeken érjen el helyezést és ezáltal plusz pontokat.

Az elmondottak ma már azt indokolnánk, hogy a felvételi pontszámításnál a *sportteljesítményért maximálisan szerezhető pontok száma legyen 80 pont*, amely megfelel az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyeken elért 1–10 helyezettnek adható pontszámnak (18. táblázat).

A sportteljesítményért képzési területtől függetlenül lehessen többlet pontot szerezni. Csak ez biztosítja a felvételi eljárás során a megfelelő elismerést a kimagasló sportteljesítmény eléréséhez szükséges rendszeres felkészüléshez. A többletpontok kiszámolásának szempontjai:

1. A felvételi során a sportteljesítményért szerezhető maximális pontszámhoz képest egy, a lenti táblázathoz hasonló táblázat alapján lehetne kiszámolni a többlet pontokat. Ez biztosítaná, hogy bármely sportágban kiemelkedő tanulók arányosan legyenek elismerve. Olimpiai sportágak esetében az elért eredmény alapján táblázat szerinti teljes pontszám adható, a nem olimpiai sportágak esetében az elért eredményt figyelembe véve az adható pontok fele.
2. A pontok nem összeadhatók, a legmagasabb pontszám az érvényes.
3. A felvételiző sportolónak aktív versenyzőnek kell lennie, amelyet az országos szakszövetség vezetője igazol.
4. A pontrendszer során a felvételt megelőző két év sporttevékenységét és eredményeit vesszük alapul.
5. Vis major (pl. sérülés) esetén méltányosságot egyszer kérhet egy hallgató.
6. A sportteljesítmények igazolását az adott sportág országos szövetségének felelős vezetője adja ki, a felvételi eljáráshoz biztosított formanyomtatványon.

A sportolók számára további kedvezmények nyújthatók tanulmányaik segítése érdekében. A kiemelkedő sportteljesítményt nyújtó sportolókat az OM által támogatott éves keretszám terhére célszerű felvenni. Ez a keretszám max. a 10, illetve 12 féléves térítésmentes képzést biztosítaná a sport teljesítményének elismeréseként. Ez *évfolyamonként országosan kb. 200 fő felvételét* jelentené létszámarányosan az intézményeknek (teoretikusan $200 \text{ fő} / 72 \text{ intézmény} = \text{kb. } 3 \text{ fő}$ így 5 évfolyamos képzés esetén, $5 \times 3 = 15$, ami azt jelenti tehát, hogy 15 élsportoló létszámon felüli, de állami finanszírozásban részesülhet.

A megállapítható létszámokat célszerű a felsőoktatási intézmények között a hallgatói létszám arányában elosztani.

18. táblázat: *Javaslat a felvételi eljárás során a sportteljesítményért adható többlet pontok kiszámolásához*

<i>Sportteljesítmény</i>	<i>Pontszám</i>
Olimpiai részvétel	80 pont
Felnőtt EB, VB 1–3. hely	
Felnőtt egyéni EB, VB 4–8. hely	76 pont
Felnőtt EB, VB 4–8. hely csapatban	72 pont
Felnőtt EB, VB részvétel	68 pont
Korosztályos (felnőtt szint alatti országos szövetség által kiírt) válogatottal VB, EB 1–3. hely	64 pont
Korosztályos válogatottal EB, VB 4–8. hely	60 pont
Korosztályos válogatottal EB, VB részvétel	56 pont
Egyéni felnőtt OB 1–3. hely	52 pont
Csapat felnőtt OB 1–3. hely	48 pont
Egyéni korosztályos OB 1–3. hely	44 pont
Csapat korosztályos OB 1–3. hely	40 pont
Csapat OB 4–8. hely	36 pont
Egyéni felnőtt OB 4–8. hely	32 pont
Egyéni korosztályos OB 4–8. hely	28 pont
Csapat korosztályos OB 4–8. hely	24 pont
Adott sportág legmagasabb (felnőtt első osztályú) minősítése	20 pont
Korosztályos válogatottság – hivatalos versenyen	16 pont
Középiskolai világbajnokságok 1–3. helyezés	12 pont
Középiskolai világbajnokságokon való részvétel	8 pont
Diákolimpiai versenyek országos döntőjén 1–3. hely	6 pont
Diákolimpia versenyek országos döntőjén 4–8. hely	4 pont

Forrás: Saját számítás.

Az intézmények alapítványaiából származó forrás lehetőséget nyújthat nem államilag finanszírozott szakokra történő felvételre. Amennyiben ilyen külső forrásból való támogatás is lehetséges az intézményben, a felvehető költségtérítéssel hallgatók száma megegyezik az államilag finanszírozott sportoló hallgatók számával (200 fő/év). A külső forrást biztosíthatja egyetemi támogatás, illetve profi sportklub. A költségtérítéssel hallgatók esetében az intézmények tanulmányi és vizsgaszabályzatának módosításával dékáni hatáskörbe kerülhet a sportolók állami képzésre való áttérésének engedélyezése. A sportolóként felvett hallgató különböző támogatásokban részesítheti az intézmény: tanulmányi támogatás, sportösztöndíj, kollégiumi elhelyezés.

7. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A régió legnagyobb felsőoktatási intézményében, a Debreceni Egyetem hallgatói körében végeztem kérdőíves felmérést. A minta elemszáma 2950, a reprezentativitás teljesül a kar szerinti megoszlásra, hiszen az alapsokaságban is hasonlóan alakulnak az arányok a karok tekintetében. A minta hitelességét a megbízhatósági elemzéssel is igazoltam, így az általam vizsgált minta alkalmas arra, hogy tudományos elemzések és megállapítások alapját képezze. Megállapításaim közül a az alábbiak tekinthetők új tudományos eredménynek.

1. A kutatás elsőként vállalkozott arra, hogy komplex módon elemezze egy egyetem, a régió és az életminőségi program összefüggéseit és kölcsönhatásait, s a témára vonatkozó adatokat először dolgozta fel tudományosan.

A Debreceni Egyetem egyedülálló sportstratégiája és működő rendszere lehetővé tette, hogy nem általánosságban, hanem vizsgálatokkal igazoljam hipotéziseim. A diploma-szerzéshez kötött testnevelési követelmények, a szolgáltatásokra és rendszeres programokra épülő újszerű egyetemi szabadidősport és a versenysport célok mellett, az egyetem beiskolázási programjában is megjelenik a sportolás szükségessége. A régiós kutatások új szegmensét vizsgálja a kutatás.

2. Először fogalmazódott meg az egyetemi sport tekintetében az EU sportpolitikája és a Nemzeti Sportstratégia és ezzel összefüggésben az egyetemi sport gyakorlati tevékenységének és fontosságának elméleti háttere.

A sport társadalmi szerepét illetően nyilvánvaló, hogy a sport az emberi aktivitás olyan területe, amely az Európai Unió polgárainak életében természetes módon van jelen és óriási potenciállal rendelkezik. A magyar Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia és az Európai Unió Fehér Könyve elvi és operatív feladatai még nem hangsúlyozzák a felsőoktatás szerepét. A dolgozat eredményei újszerűen kapcsolják össze a társadalmi prioritásokat az egyetem aktuális és jövőbeli feladataival és érdekeivel.

3. Empirikus, kérdőíves, vizsgálat alapján bebizonyította az életminőség, az egészséges életmód, az egyetemi sport és a tanulmányok közötti szoros kapcsolatokat, különös tekintettel a Debreceni Egyetemen folyó sport- és életminőségi programok megvalósítására.

Jelenleg 489 ezer hallgatói férőhely van a magyar felsőoktatásban, az aktív hallgatói létszám mintegy 380 ezer. Több százezer hallgató tanul tehát különféle képzési formákban. Ennek köszönhetően a lakosság nagy része értelmiségiként keresi a helyét a társadalomban. Az elmúlt húsz év társadalmi és a szokásos életvitel alakulásának jellemző folyamatai, az ebből eredő egészségügyi statisztikák kedvezőtlen képet mutatnak. A magyar társadalom jövőbeli teljesítőképessége nagymértékben függ a felnövekvő nemzedék teherbíró képességétől, egészségétől a kialakuló életviteli és mozgásigénytől. Az oktatási szisztémában a rendszeres sportolást, a testnevelés helyzetének erősítését, a diákok sportolási igényének fejlesztését tekintem célfeladatnak, amelyet hosszú távon bizonyos korosztályokban egyenértékűnek tartok a tárgyi tudás átadásával (MTI, Net28).

4. A kutatás konkrét hozzájárulást és gyakorlati útmutatást jelent a feladatok egyetemi szintű, intézményi, szervezeti és infrastrukturális feltételek megteremtése és javítása érdekében.

Az egyetem sportpolitikai feladatai új szervezeti forma működését indokolja, mely megoldja a szétforgácsolt erők izolált tevékenységét. Hatékonyra teszi a pénzügyi felhasználást, az oktatási és szervezési kapacitást és a sportlétesítmények kihasználását. A saját bevételek és a sportra szánt pénzügyi keretek felhasználása ott történik, ahol szükség van rá. Ez teszi lehetővé a tevékenység ellenőrizhetőségét, elemzési lehetőségét, a tervezését és periodizációját. Összességében egy komplex, innovatív és rendkívül aktív sportmodell működését generálja, amely egyedülállóvá teszi a felsőoktatásban.

5. Az egészséges és a mozgássérült polgárok számára is a testi nevelés a legkézenfekvőbb eszköz, mely a mindennapi jó közérzet és az élethosszig tartó egészséges életmód biztosítója. A formálódó személyiség legintenzívebb szakaszában – az egyetemi évek során szerzett gyakorlati tudás, tapasztalat és a megerősítő élmények járulnak hozzá az igény kialakulásához.

A sportolás kiemelkedően hozzájárul a hallgatók és a népesség közérzetének – a mentális és fizikai egészségi állapotának javításához-, és sajátos funkciói révén eszköz az egészséges társadalom megteremtéséhez, a közösségi kapcsolatok fejlesztéséhez, a népesség gazdasági aktivitásának előmozdításához, az esélyegyenlőséghez, a nemzeti értékek és az önbecsülés erősítéséhez.

8. ÖSSZEFOGLALÁS

A Debreceni Egyetemi sportban egyértelműen megfogalmazódott az igény, hogy készüljön egy átfogó, a sport minden területét felölelő, hosszú távú fejlesztési dokumentum, amely utat mutat az egyetemi sport szereplőinek a sporttal kapcsolatos tevékenységek kiszámítható, tervezhető szervezéséhez. A program tervezésekor alapkövetelmény volt az előzetes szakmai információgyűjtés.

A program prognosztizálható iránymutatást nyújt az egyetem és a tágan értelmezett sportszféra szereplőinek a sporttal kapcsolatos tevékenységek szervezéséhez. Összefüggő megoldást kínál fel a sporttal kapcsolatosan definiált feladatok megvalósításának módjára, így például az egyetem hogyan segíti elő az egészséges életmód és a szabadidősport gyakorlása feltételeinek megteremtését, hogyan vesz részt a versenysport, az utánpótlás-nevelés, az egyetemi, a szabadidősport és a fogyatékkal élő személyek sportja finanszírozásában, hogyan ösztönzi a sportpiac kialakulását és működését, valamint hogyan járul hozzá egyetemünk sporthagyományainak ápolásához.

Az egyetemi sport helyzetének elemzése, jövőképe, valamint az egyetemi feladatvállalás újragondolása alapján részletezi a program az egyetemi sportpolitika hosszú távú céljait, az ezek megvalósításához teljesítendő operatív célokat a sport egyes területein, valamint az ezek eléréséhez vezető lépéseket.

Célkitűzés, hogy a Debreceni Egyetem minden területen „Sportoló Egyetemmé” is váljon: a versenysportban kiemelkedő élsport, minőségi sport fejlesztésén túl az egyetemi polgárok jóval szélesebb rétegeit kell bevonni a sportba annak érdekében, hogy az egyetem és a társadalom ki tudja aknázni a sportolás nyújtotta előnyöket, és így a test-edzés életmóddá, a hétköznapiak természetes részévé és a szabadidő eltöltésének tartalmas formájává váljon.

A sportolás kiemelkedően hozzájárul a hallgatók és a népesség közérzetének – a mentális és fizikai egészségi állapotának javításához-, és sajátos funkciói révén eszköz az egészséges társadalom megteremtéséhez, a közösségi kapcsolatok fejlesztéséhez, a népesség gazdasági aktivitásának előmozdításához, az esélyegyenlőséghez, a nemzeti értékek és az önbecsülés erősítéséhez.

Az egyetemi versenysport sikeressége, eredményességének fenntartása és fejlesztése erősíti az önbecsülésünket, hiszen megfelelő példaképeket állíthat a jelenlegi és a jövőbeli hallgatók elé, valamint igényes szórakozási lehetőséget nyújthat. Mindemellett a sport-

piac működéséhez szükséges mechanizmusok tudatos megkeresése és bevonása kiemelt célkitűzés.

A magyar felsőoktatásban jelenleg több százezer hallgató tanul különféle képzési formákban. A jövő társadalmának, Magyarország lakosságának teljesítőképessége nagyban függ a felnövekvő nemzedék teherbíró képességétől, egészségétől a kialakuló életviteli és mozgásigénytől. Az oktatási rendszerben a sport, a testnevelés helyzetének erősítése, a diákok sportolási igényének kialakítása és annak fenntartása rendkívül fontos feladat.

A Debreceni Egyetem kiemelkedő szellemi központ. Egyre jelentősebb hatással van a régió gazdasági és társadalmi fejlődésére, kulturális felemelkedésére. Az egyetem stratégiáját tekintve jelentős területet képvisel a sporttevékenység. Az Egyetem Tanácsa 2004 novemberében elfogadta új sportkoncepcióját. Ezután kezdődhetett el a sportigazgatóság irányításával a helyzetelemzés, amely értékelte az egyetem – elsősorban országos, illetve helyi sportéletben- betöltött szerepét. Ezután készült el a Debreceni Egyetem Átfogó Operatív Sportprogramja, amelyben megfogalmazódtak a sporttal, az egészséges életmóddal összefüggésben lévő területek legfontosabb céljai. Megtörtént a program megvalósítása szempontjából mérföldkőnek számító lépések periodizálása. Időben behatárolhatóvá vált az új elemek bevezetése. A tevékenységek ellenőrizhetővé váltak annak érdekében, hogy az iránykövetés helyessége módosítható legyen. A program megvalósításának eredményeképpen létrejött a SPORT–OKTATÁS–KULTÚRA hármas egysége.

Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz magával hozta az új területi egységek, az ún. nagy régiók kialakítását. A tervezési-statisztikai egységekként működő régiók egyre fontosabb szerepet kapnak a regionális területi politikában és a fejlesztések meghatározásában. Az Európai Unió regionális politikájának legfontosabb stratégiai célja ugyanis a fejlődésben elmaradott térségek felzárkóztatása. Magyarország pedig az EU teljes jogú tagjaként új lehetőségeket kap az elmaradott régiók fejlesztésére.

Magyarország, és az Európai Unió egyik legelmaradottabb régiójában található az ország egyik legsikeresebb felsőoktatási intézménye. A XVI. századi történelmi gyökerekkel bíró, az ezredforduló évében megalakított, és 2000-ben ismét integrálódott Debreceni Egyetem Észak-kelet Magyarország egyik legtekintélyesebb intézménye, felsőoktatási és tudományos központja lett. Az egyetem különböző mutatói alapján előkelő helyet foglal el a felsőoktatási intézmények rangsorában. A tudományos munka és az alkalmazott kutatás rendkívül sokoldalú. Az ország legszélesebb képzési spektrumát kínáló intézményben közel 300 szakon, több mint 10 tudományterületen folyik a hall-

gatók képzése főiskolai, egyetemi szinten, szakirányú továbbképzéseken és felsőfokú szakképzések keretében. Az egyetemet is érintő minden fejlesztési program fontos részét képezik az életminőség javítását célzó beruházások (pl. diákszállók, sportlétesítmények, kulturális célú fejlesztések stb.).

A felsőoktatási intézmények versenyhelyzetbe kerültek. Nem csupán fejlődésükről, hanem létükről is szó van, amikor döntéseket kell hozniuk költségvetésről, tervekről, stratégiáról. Az új megoldások segíthetnek javítani a Debreceni Egyetem versenyképességét, amelyek révén az egyetem meghatározó szerepe a város és a régió életminőségi programjában fokozottabban érvényesülhet.

A sport területén kialakult helyzet átfogó elemzésével elkezdődött egy értékelés, amely rávilágított a hiányosságokra és lehetőség nyílt arra, hogy összefüggő rendszerben egy modern igényeknek megfelelő, aktuális egyetemi átfogó operatív életminőségi program megvalósítására irányuló elképzelések fogalmazódhassanak meg, amelynek középpontjában az egészséges életmód áll. A program, akárcsak a doktori értekezés célja is, hogy elmozdítsa az egyetemi sporttevékenységek szerepét a holtpontról, és hatása megváltoztassa, fejlessze a hallgatók és a régió lakosságának sportos életmód szemléletét, melynek köszönhetően javulhatnak a térségben élők életminőségi mutatói.

A hallgatók életmódkultúrája és sportja hozzátartozik az autonóm személyiség életformájához. A német hagyományok nálunk élnek tovább, tudniillik Németországban már előbbre járnak az angolszász modellt illetően. Ennek lényege, hogy egyetemi hallgatónak lenni életformát jelent. És ennek feltételeit az egyetemi campusok nyújtják is. Éppen ez lenne az integráció egyik értelme, és az egyetemi városokban el is indult az ilyen irányú mozgás, hogy olyan campusok jöjjenek létre, amelyekben magas szintű oktatási intézmények mellett az egészséges életmódot szolgáló, a 21. századnak megfelelő színvonalú kollégiumok, infrastruktúra és nem utolsósorban sportlétesítmények állnak rendelkezésre.

A korábbi évtizedekben az oktatásból 18 éves korban kikerülők nagy része nem tanult tovább, így hatással nem lehettünk további életükre, életvitelükre. Ők a munka világába kerülve általában korán elhagyták a még igazából ki sem alakult mozgásigényüket, fiatalként hirtelen kerültek merőben új viszonyok közé, ahol nem tudták beilleszteni a rendszeres sportot mindennapjaikba. A felsőoktatásban megjelent tömegek felhívják a figyelmet arra, hogy a korábbiakkal ellentétben nagy hallgatói létszám mozgására és szemléletbeli nevelésére nyílik lehetőségünk. Mindez egy olyan korosztályban, amely a felnőttkorba lépve, de védett körülmények között, már az önálló akarat,

igény, a család szoros kötelékéből való eltávolodás, a saját lábra állás elnyújtott időszakában él és igazából ekkor alakítja ki későbbi szokásait.

A versenyszférában érdekelt multinacionális cégek már régen felismerték a korosztályban rejlő lehetőségeket a szokások kialakításának terén, és ádáz harcot folytatnak egy-egy felsőoktatási intézmény szolgáltatási palettáján való megjelenésért, különösen a kizárólagosság megszerzéséért. Ez a sportban sem működhet másképp. A hagyományos magyar családmódelben nincs nagy szerepe a rendszeres sportolásnak, bár a magyar nép sportszeretete lehetőséget kínál arra, hogy ez hosszabb távon megváltozzon. E cél elérésére leghatékonyabb lehetőségünk a felsőoktatásban van, melynek keretében megerősíthetjük, stabilizálhatjuk az alsó-, és középfokú oktatásban elültetett sportolás iránti igényeket. A felsőoktatásban is szemléletváltásra van tehát szükség, hiszen az utóbbi évtizedekben mostohagyerekként, szükséges rosszként kezelték, vagy megtúrták testnevelést és sportot, azt feltételezve, hogy felnőtt (18. életévüket betöltött személyekről lévén szó) emberekről van szó, akik saját belátásuk szerint sportolhatnak.

Magyarország egyik legszélesebb képzési kínálatával rendelkező, példaértékű gazdálkodást folytató intézménye az ország egyik legelmaradottabb régiójában igyekszik megőrizni a kivívott versenyelőnyét a hazai felsőoktatási palettán, és versenytársává válni az európai felsőoktatási intézményeknek. A tudásalapú gazdaság megteremtésének elengedhetetlen alapjait kell, képezzék a jelentős kutatási-fejlesztési potenciállal rendelkező felsőoktatási intézmények, az egyetemek, köztük a Debreceni Egyetem is. Ebben a helyzetben, tekintettel az európai integrációs folyamatok új kihívásaira, egyáltalán nem mellékes kérdés, hogy milyen intézményi lehetőségek állnak rendelkezésre a régió életminőségének fejlesztésére? Milyen szerepe lehet a Debreceni Egyetemnek ebben a fejlődési folyamatban? Milyen kapcsolódási pontok vannak a felsőoktatási intézmény és a régióban működő életminőségi programok között? Hogyan tudja a felsőoktatási intézmény saját erőforrásait a régió fejlődésének szolgálatába állítani? Az ilyen és ehhez hasonló kérdésekre egyre intenzívebben keresik a választ a felsőoktatási intézmények, így a regionális központban működő Debreceni Egyetem is.

A felgyorsult és globalizálódó világban a társadalmi-gazdasági változásokra az egyetemeknek is gyorsabban, pontosabban kell reagálni. Az intézmény központi stratégiájának kialakításakor nem elég az előrejelzésekre, tendenciákra koncentrálni. A saját felmérések, elemzések szintén segíthetik a sikeres döntések, irányvonalak kijelölését. Az értekezés elsődleges célja éppen a régiót jellemző speciális életminőségi mutatók, tényezők rendszerbe

foglalása, különös tekintettel az egyetemista korosztály helyzetére, a régió legnagyobb képző intézményének új lehetőségeinek és úttörő szerepének elemzésére.

Az egyes területi egységek életminőségére ható tényezők rendszerbe foglalásakor az elemzés a *Sport XXI Nemzeti Sportstratégia (2007)* által megalkotott alapelvekből indult ki. Ez a modell értékű stratégiai irányelv nemcsak a regionális életminőség mérésének, hanem az életminőség javítására szolgáló fejlesztési elképzeléseknek, valamint a háttérben húzódó, az életminőséget hosszútávon determináló sikerességi faktoroknak alkotja logikai háttérét. A kutatás empirikus alapjául olyan – egymással szorosan összefüggő-kérdőívek szolgálnak, amelyek elemzésével meghatározhatóak az egyetemi sporttevékenység és sportszolgáltatások által kielégíthető igények, feladatok. Lehetőség nyílik az egyetemi sport szerepének vizsgálatára a régióban található három megye vonatkozásában. Az országban egyedülálló a Debreceni Egyetem sportstratégiája, ezért a városi és régiós igények szervezett felmérése és értékelése nem csupán lokális hatású eredményt hozhat, hanem országosan is fejlesztheti a magyar és a felsőoktatási sport működését.

A kérdőíves vizsgálat kiterjed az egyetemi polgárookra, városi és régiós sportklubokra, szövetségekre, középiskolákra, sportiskolákra, de felmérjük a média és az üzleti szféra kapcsolódási lehetőségeit is, precedens értékű összehasonlítások készülnek külföldi példák alapján. Végül, de nem utolsósorban vizsgálat tárgyát képezi a sportlétesítmény-gazdálkodás, a sportszolgáltatások minősége, a sportszerkezet, a szervezeti felépítés hatékonysága és fejleszthetősége. A különféle vizsgálatokból levonható következtetések irányt mutathatnak a gyakorlati és stratégiai tennivalók tervezéséhez.

Megítélésem szerint a *felsőoktatási sport számára nem csupán az a feladat, hogy az Unió sportpolitikájával összhangban, biztosítsa valamennyi hallgató számára a heti két óra ingyenes sportolási lehetőséget, hanem az élethosszig tartó testmozgás és az egészséges életmód fontosságát kell hirdetnie. Általánosan és speciálisan képzett fiatal értelmiségieket kell nevelnünk, akiknek életmódjához napi szinten hozzátartozik az egészség szemlélete.*

A végzett hallgatók jelentős része marad a diploma megszerzése után a régióban. Így az egyetemi tanulmányok során szerzett megerősítések elkísérik ezeket a fiatalokat is, akik szokásmódjukkal és sportos értékrendjükkel egy egészségesebb társadalom kialakulását generálhatják, hiszen a sportolás kiemelkedően hozzájárul a hallgatók és a népesség közérzetének – a mentális és fizikai egészségi állapotának javításához-, és sajátos funkciói révén eszköz az egészséges társadalom megteremtéséhez, a közösségi kapcsolatok fejlesztéséhez, a népesség gazdasági aktivitásának előmozdításához, az esély-

egyenlőséghez, a nemzeti értékek és az önbecsülés erősítéséhez. Ezért közvetett és közvetlen módon a Debreceni Egyetem átfogó életminőségi programja lehetőséget és egyben felelősséget is jelent azok számára, akik formálják a programot és annak részeit.

Egy intézmény megítélését, kialakított, illetve megszerzett imázsát az intézményről kialakított vélemények is befolyásolják. Azok véleményének van jelentősége, akik közvetlen kapcsolatban vannak az adott egyetemmel. Elsősorban a hallgatók kritikus és fejlett kritikai érzéke formálhatja a rendszerben működő életminőségi programot.

9. SUMMARY

In the sport- life of the University of Debrecen there has been a demand formulated on the making of a comprehensive, long-term development plan, which obviously incorporates all fields of sport. This document guides the way for people in the sport- life of the university how they could organise their activities connected with sport on a calculable, predictable level. Necessarily, the preliminary collection of professional informations has been a basic requirement for the establishment of this document.

The program provides foreseeable instructions to the organisation of sport pursuits both for sport people in the university, and members of the sport sphere in a wider sense. It offers a cohesive solution for all kinds of tasks defined with the sport life, and also gives a guidance for the various ways of realisations of these challenges. Thus it can answer such questions as for example how the university can conduce the invitation of conditions for the healthy living through spare time sporting, how it can participate in the financing of contest sport with the contributing project of reinforcement training and how the university can support the sport life of handicapped people. The project also contributes to the cultivation of the sport traditions of the university by bankrolling not only the official university sport life but also the leisure time sporting of the students.

On the basis of rethinking the situation of sport at the university with its future possibilities the program paraphrases the tasks of the university in the sport life, the long term aims of university sport politics with its operative aims that should be performed and also the possible steps which lead to these purposes.

The target of the project is to turn the University of Debrecen in every field into a "Sporting University". It means, that beyond the development of quality sport and outstanding contest sport a much wider range of university people should be included in sporting in order to utilize all the advantages of sport. With this the physical culture could become not only a substantial form of spending our free time, but with getting one of our natural everyday activities it can also become our lifestyle.

Sporting prominently contributes to both the university students's and the whole society's mental and physical welfare, and it also helps to improve our healthstate on various fields of life: with its special functions it is a means for establishing a healthy nation, for promoting common relationships, for nourishing the economic activity of

people and also for strengthening the national values and one's self-esteem through providing equal opportunities.

The prosperous of contest sport at the university and the maintaining and protesting of its efficiency fortifies our self-regard, as it is able to hold appropriate sportsmen up as examples to both present and future university students, and also offers exacting ways of entertainment. Besides all these the advantaged purpose of the project is to find and deliberately include those necessary mechanisms which are needed for the working of the sport market.

In the Hungarian Higher Education hundreds of thousands of students study in different forms. The performance and bearing capacity of the future society depends upon the demand for sports of the present generations. It is really important to strengthen the place of sport education, to keep up the capacity for physical activities in present sport classes.

The University of Debrecen is an outstanding seat of learning. It has an extending effect on the development and cultural improvement of the region. With respect to the strategy of the school the place of sports take a great deal. The counsel of the University accepted the new programme for sports in 2004. They were able to analyze the role of sports in the region and in the whole country as well. Afterwards they drew up a new Operative Sport Programme of the University of Debrecen that pointed out the most important aims with respect to sports. They put out deadlines according to the milestones corresponding to the execution of the plan. The introduction of new elements are limited in time. The plan can be easily supervised to achieve a modifiable plan. For the realization of the programme we evolved the triplet of SPORT – EDUCATION – CULTURE.

Our joining of the European Union involved the possibilities of spreading to wider regions. The elements of planning and statistics start to gain bigger roles in the regional politics and in its determination. The main aim of the EU is to intercept the straggler countries. So Hungary enjoying a full-membership gets high support for improvement.

We can find one of the best Universities in Hungary and also in the EU, in one of the most laggard regions. The roots of the University of Debrecen goes back to the XVI. Century and it was founded and integrated once more at the turn of the century and turned into a leading cultural center of Hungary. It takes an elegant place in the hierarchy of higher educational institutions. It has a great variety of applied and academic work. It gives a huge variety of courses almost in 300 majors, more than 10

academic areas not only on University level, but in college training, crafts training on both higher and average level. They aim to improve the University life by supports (such as dormitories, sport institutions, cultural developments etc.)

Higher education institutions got into competitions. It is not only about the development but their survival and they have to make choices with respect to their budget, plans and strategy. The new programme can help the competitiveness of the University of Debrecen and take a greater role in the improvement of life quality in the region.

The research lighted the defects and gave opportunity to execute a programme that responds to modern demands with life-quality standing in the center. The programme as well as the doctoral analysis aims to move the state of programmes from the blind spot, to change and improve the perspective of the society on sports and improve life quality. Sports and life attitude assist student to be independent. The German traditions live on in Hungary, since as you know they are further on with respect to the Anglo-Saxon model. The main objective is to be a student implies a way of life. The conditions are given by the University campus. This would be one of the goals of integration and it already started at some places that besides the high quality of education the healthy lifestyle gains a respectable place. It also corresponds to the 21st century infrastructure, college quality and last but not least the foundation of sport institutions.

In the last decades 18-year-old people did not enter higher education thus we had no influence on their attitude toward health-care. Getting a job, they easily forgot the not yet evolved activity demand and entered a new world in a young age where they could not fit in an everyday sport activity. Crowds appearing in higher education raises attention to change the attitude toward sports and raise consciousness about its use in huge number. It all happens at an age where the young adult steps out of the family ties, tries to separate but still remains in under the safe wings of education.

Multinational companies involved in the competition have long realized that they have to exploit the possibilities hidden into higher educations and fight their battles to gain more and more influence. This works the same way with sports. In the traditional family-model, there is no real place for sports, though there is some chance that in the long run it will change. To make this change come true we have to aim at the higher education and exploit the seeds for motion set into action in earlier educations. There is need for the change of attitude since earlier sports were seen in higher education as an

unnecessary activity that can be endured as adults decide about its fate (who are older than 18).

The University of Debrecen with a huge diversity of courses and exemplary economics in one of the worst regions tries to keep up its status as a leading institution in the national circumstances and fights to achieve an elegant place with respect to European higher education. It gives a great basis for knowledge-based economy and gives potential to research- and- development and the University of Debrecen tries to remain like this. It is vital in this situation that we are conscious about the possibilities of the institution in this region to improve the lifestyle. What role can the University of Debrecen take on in this situation? What kind of connections exist among the Higher Educational Institutions and the quality of the life of the people? How can the University exploit its resources to support the development of the region? It becomes more and more usual to find the answer for such questions as well as the University of Debrecen in this region.

In the acceleration of globalization, the changing social and political affairs the University of Debrecen among other Institutions have to act fast and respond appropriately to the changing demands. In creating the main programme of the institutions it is not enough to concentrate on the tendencies. The self- surveys, analysis could also help the process to define the most appropriate policy. The first aim of the discourse is to raise the indicators of the quality of life and categorize them, specially with the situation of University students and the main Institutions in the region. The first discourse covers the theoretical points and reflects upon the University of Debrecen from the perspective of national and international sources. It also introduces the methods and data exploited in analyzing influencing elements in the lagged situation of the Northern Plain region.

The categorization of elements affecting each region erupted from the principles determined in the (*Sport XXI Nemzeti Sportstratégia (2007)* /Sport XXI national Sport strategy). This strategy that serves as a model not only is a guideline to analyze the quality of life in each region, but also helps to improve the life-quality. Plus it gives a logical support to the long-term improvement of the determination of the quality of life. Questionnaires serve as the empirical basis for this analysis. These questionnaires are in tight connection and with their analysis we can predict the demands and activities with respect to sport activities. There is a chance to analyze the role of sports in the frame of three counties. In the country the sport strategy of the University of Debrecen is unique.

Thus the search based upon the municipal and regional demands can not only improve locally but generate overall development in higher education.

Questionnaires also include the university society, the urban- and regional- sport clubs and associations, high schools, sport schools and they also survey the common point where the media can connect. They make comparisons based upon foreign examples that serve as precedent examples. Last but not least sport-institution-economy is a part of the survey, the quality of sport- service, sport-structure, the efficiency and the ability to improve of the construction of the organization.

I think that the role of sports at the university is not only to guarantee the 2 times one hour per week free possibility of sports for students, but also to promote the life long sporting and the importance of healthy life leading- cooperating with the sport politics of the European Union. The University should educate generally and specifically trained intellectuals whose way of living consists of healthy attitude on a daily basis.

Many of the graduated students remain in the region, which means that the knowledge and positive attitude towards sport they gather during their university years remain in their lives later on as well. They can generate the evolution of a more healthy society, as sport contributes to students' and society's positive way of feeling- to the revision of mental and physical state. With its special functions sport is a means of creating a healthy society, developing social relationships, improving society's economic activities and strengthens national values and self- esteem.

The adjudication and image of an institution depends on the opinions of the institution. Those opinions which are in a direct relationship with the institution have a bigger impact. First of all students' critical and developed opinions can shape the life leading program operating within the system.

10. IRODALOMJEGYZÉK

1. A Debreceni Egyetem Egyetemi Tanácsának határozata (2004. november)
2. A Debreceni Egyetem Egyetemi Tanácsának határozata (2005. március)
3. A Debreceni Egyetem Egyetemi Tanácsának határozata (2006. május)
4. A Debreceni Egyetem Egyetemi Tanácsának határozata (2007. december)
5. A Debreceni Egyetem Sportigazgatóság Testnevelési Ügyrendje (2007)
6. Amszterdami Szerződés (1997)
7. Az Európai Parlament és a Tanács 1350/2007/EK határozata (2007. október 23.) az egészségügyre vonatkozó második közösségi cselekvési program (2008–2013) létrehozásáról
8. Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió Működéséről szóló szerződés (2007. dec.13)
9. Az Észak-alföldi Régió területfejlesztési koncepciója és a területfejlesztési stratégia programja, valamint operatív programja (2002) előterjesztés: Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht., Debrecen.
10. Baranyi B. szerk. (2008): *Észak-Alföld*, Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja – Dialóg Campus Kiadó, 2008. 517 p.(Kárpát-medence régiói, 8. kötet. – Sorozatszerk.: Horváth Gyula)
11. Bács Z. (2004): A Debreceni Egyetem sporttevékenységének helyzetelemzése. In: Egyetemi Tanács dokumentumok
12. Bíróné Nagy E. (1983): Sportpedagógia. Dialóg Campus Kiadó. Budapest.
13. Buday-Sántha A. (2001): Regionális felsőoktatás 2000. – Falu, Város, Régió. 2. sz.
14. Copenhagen, Physical activity: a basic requirement for health Rome. (2006.11.17)
15. Csapóné Riskó T. (2004): A Debreceni Egyetem szerepe az agrárfelsőoktatás és a vidéki humán erőforrás fejlesztésében. PhD értekezés.
16. Csepela Y. (2000): Örömtestnevelés. Új Pedagógiai Szemle 2000/10
17. Csíkszentmihályi M. (1998): Az Életminőség pszichológiai vizsgálata In: Kopp-Kovács, A magyar népesség életminősége az ezredfordulón.
18. D. Dimitrov – C. Helmenstein – A. Kleissner – B. Moser – J. Schindler (2006): Die makroökonomischen Effekte des Sports in Europa, Studie im Auftrag des Bundeskanzleramts, Sektion Sport, Wien.

19. Egészségügyi Világszervezet (WHO) jelentése 2003-ban "Health and development through physical activity and sport
20. Eurobarometer 65 közvéleménykutatás az Európai Unióban (2006. tavasz)
21. Eurobarometer: Az Európai Unió polgárai és a sport (2004)
22. Európai Bizottság- Különleges Eurobarometer (2004)
23. Európai Bizottság Fiatalok Lendületben Pályázati Útmutató (2008. január 1.)
24. Európai Sport Charta (1997) Európai Tanács
25. Farkas (2003): Az Európai sportmodell 2003. In: Az Európai Unió és a sport konferenciasorozat
26. Európai Bizottság (2006) Fehér Könyv
27. Fehér Könyv a sportról Európai Bizottság (Brüsszel, 2007)
28. Fehérné (1996): Mozgás és egészség, Útmutató Kiadó, Budapest
29. Frenkl R. (2004): Egészséges értelmiség? Élet és Irodalom 46. évf., 34. szám
30. Fritz P. (2006): Sporttudományi szemle Kapcsolat az életmód, szabadidő és rekreáció között
31. Gergely Gy. (2007): A testnevelés tantárgy helyzete és fejlesztési feladatai, Új pedagógiai szemle
32. Horváth Gy. (1998): Európai regionális politika, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs.
33. Integráció a felsőoktatásban (1999). Oktatási Minisztérium. Budapest.
34. Istvánfi Cs. (2005): Nevelés, testnevelés, sport. – Kalokagathia 1–2. 7–14.
35. Joó F. – Agócsné Ádám V. szerk. (2006): A Debreceni Egyetem oktatási beszámolója 2000–2004. Debrecen.
36. Kakukné Katona Á. (2002): Pályakezdő diplomások elhelyezkedési lehetőségei és esélyei Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.
<http://www.ofakht.hu/muh/p/p216.html>
37. Kása K. (2005): A gazdasági versenyképesség területi különbségei Magyarországon. – Központi Statisztikai Hivatal Győri Igazgatósága.
38. Kiss Á. (2001): Felkészülni az új évezred kihívásaira. Magyar Felsőoktatás 10.
39. Koltai D. – Németh B. (2002): The spatial structure of Hungarian higher education in relation to the institutions of higher education of the Alps-Adriatic region."University and Society – current problems of regional cooperation" international conference, Pécs.

40. Kopp M. – Kovács M. E. (szerk.): A magyar népesség életminősége az ezredfordulón Bp. Semmelweis, 2006. XI, 552 p., ill. ISBN 963-9214-98-1
41. Kopp M. – Pikó B. (2006): A kultúra és az életminőség kapcsolata (2003) In: Civilizáció és egészség, MTA Stratégiai Kutatások Sorozat (Szerkesztő: Vízi E. Szilveszter)
42. Kovács B. (2007. február 3.) Életminőség- boldogulás- stratégiai tervezés
43. Kovács J. (2006): Az életminőség a bioetika nézőpontjából. In: Kopp-Kovács A magyar népesség életminősége az ezredfordulón
44. Kovács L. (1999): Minőség - Innováció – Értékelemzés VI. Értékelemzési konferencia, Budapest
45. Kovács S. – Balogh P. (2007): Klaszteranalízis, mint sertéstelepeket minősítő eljárás, Agrártudományi Közlemények 27., Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma, Debrecen, p.165-174., HU ISSN 1587-1282
46. Köpf K. (2003) : Az Európai sportmodell.
47. KSH (2004): Területi Statisztikai Évkönyvek. Budapest.
48. KSH (2005): Területi Statisztikai Évkönyvek. Budapest.
49. KSH (2006): Területi Statisztikai Évkönyvek. Budapest.
50. KSH (2007): Területi Statisztikai Évkönyvek. Budapest.
51. Kuttor D. (2005): Regionalizáció és regionális versenyképesség a Kárpát-medencében. PTE KTK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola Évkönyve, Pécs.
52. Különleges Eurobarometer (2004): Az Európai Unió polgárai és a sport
53. Lengyel I. (2003): Verseny és területi fejlődés: térségek versenyképessége Magyarországon. JATEPress, Szeged.
54. Lisszaboni Szerződés (hivatalos változata 2007. december 17.-én)
55. Mang B. (2003): A magyar felsőoktatás jövőképe. BMEU konferencia előadás Budapest.
56. Mádl F. (2002): 90 éves a Debreceni Egyetem. Debreceni Egyetem, Debrecen.
57. Malhotra N. K. (2001): Marketingkutatás, Műszaki Kiadó, Budapest, p. 698-721.
58. Malhotra N.K (2002): A Ward-féle módszer
59. Marsalek S. – Vajsz T. – Pummer L. (2005): Magyarország régióinak összehasonlítása, a különbségeket okozó tényezők vizsgálata. In: *Évkönyv 2004–2005. II. kötet. Környezetvédelem, regionális versenyképesség, fenntartható fejlődés*

- dés c. konferencia előadásai.* Szerk.: Glück R., Gyimesi G. Pécs, PTE Közgazdaság-tudományi Kara. Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola. 49–57 p.
60. MEH (2003): Regionális fejlesztés 2004-2006. Miniszterelnöki Hivatal, Nemzeti Területfejlesztési Hivatal. Budapest.
 61. Nagy Á. (2007): Debreceni Egyetem Sportigazgatóság beszámoló
 62. Nagy Á. (2004): Sportigazgatósági beszámoló Sport Éve
 63. Nagy J. – Bács Z. (2005): A Debreceni Egyetem Átfogó Operatív Programja dokumentum
 64. Nagy J. – Rófi M. (2008): Innovációs potenciál. In: Baranyi Béla (szerk.): *Észak-Alföld*. Pécs–Budapest: MTA Regionális Kutatások Központja – Dialóg Campus Kiadó, 2008. (Kárpát-medence régiói, 8. kötet. – Sorozatszerk.: Horváth Gyula) 368–389. p.
 65. Nádori L. – Bátonyi E. V. (2003): Az Európai Unió és a sport: Uniós csatlakozás a sportban, Dialóg Campus Kiadó
 66. Nemes A. (2003): Sportjogi kérdések és válaszok Magyarországon és az Európai Unióban. In. Tar Csaba: A dopping és a sportjog kapcsolata magyarországi és nemzetközi viszonylatban. Nemzetközi Konferencia (1997), Magyar Sportszövetség
 67. Nádori L. (2007): Történeti Háttér. Magyar Edző 10 évf. 2007.4. sz. Kiadja: Magyar Edzők Társasága. Budapest.
 68. Special EUROBAROMETER kérdőív (2004): Citizens of the European Union and sport
 69. Nádori L.-Bátonyi V. (2003): Felmérés az európaiak sportszokásairól [In: Európai Unió és a sport Uniós csatlakozás a sportban.] Dialóg Campus Kiadó. Budapest.
 70. Fehér Könyv (2007): Fehér Könyv a sportról. Brüsszel. 11.7.2007. COM(2007) 391 végleges
 71. Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007-2020 (2007): Sport Hírlevél. Az Országgyűlés és Területfejlesztési Minisztérium Sport Szakállamtitkárságának heti információs kiadványa.
 72. Physical activity: a basic requirement for health (2006). Koppenhága. Róma. WHO Regional Office for Europe, 2006.11.17.
 73. Varga Cs. (2008): Kistérségi sport-, és szabadidős stratégia. ÖTM Sport Szakállamtitkárság kiadványa

74. Az európai parlament és a tanács ajánlása az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról (2005). Brüsszel. 10.11.2005. COM(2005)548 végleges. 2005/0221(COD) javaslat.
75. Dr. Kincses Gy. (2002): A „modellkísérletek” - helye, szerepe az egészségügy átalakításában. Medinfo.
76. Csepela Y. (2000): „Örömtestnevelés?” – Gondolatok a testnevelésről, a sportról a 21. század küszöbén. [In: Mayer József (szerk): Új Pedagógiai Szemle 2000/10.] Oktatókutató és -fejlesztő Intézet.
77. A stressz korunk népbetegsége (2004-2008). [In: Lelki titkaink. Mentálhigiénés Stúdió. Meniszkusz Kft. In: Selye János (1976): Stressz distressz nélkül.] Akadémia Kiadó.
78. Jánossy K. (2004): Szabadidősport. [In: Magyar Virtuális Enciklopédia.] MTA.
79. Fidesz Nemzeti Sportpárhely szakértői anyaga (2006): Testnevelés és sport.
80. Szabó Á. (2006): Egyetemisták szabadidősport-(szolgáltatás) fogyasztása. Műhelytanulmány. Vállalatgazdaságtan Intézet. Budapest. Magyarország.
81. Közelkép Hírügynökség (2008): A magyar parasport története. Közelkép Hírügynökség.
82. Ujj Z. (2003): Az iskolai sport. In: A magyar sport környezetvédelmi programja.
83. Dr. Hédi Cs. (2007): MEFS Alapszabály. Magyar Egyetemi – Főiskolai Sportszövetség. Az Alapszabály hitelül: Dr. Hédi Csaba, főtítár
84. Oktatási Hivatal (2008): Maximális felsőoktatási kapacitás értékelés www.oh.gov.hu/felsooktatás/kapacitas
85. Országgyűlési Határozat 65/2007. (VI.27.) a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról. 36 p.
86. Országgyűlési Határozat 65/2007. (VI.27.) a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról. 48 p.
87. Amszterdami Szerződés (1997): Európai Unió. Egyéb szerződések és jegyzőkönyvek. XV./HU
88. Schmidt J. – Kovács I.– Lelovics Zs. (2007): Nők életmódja, testképe és önértékelése. [In: Új Diéta. Magyar Dietetikusok Lapja.] 2007/6. Alimenta Bt.
89. Országgyűlési Határozat 65/2007. (VI.27.) a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról. 30-31 p.

90. Sportértékesítő (2007): Az Önkormányzati és területfejlesztési Minisztérium Hivatalos Lapja. XXII. évfolyam 6-9. szám. Az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium Sport Szakállamtitkárság (szerk.). Magyar Hivatalos Közlönykiadó.
91. A Debreceni Egyetem organogramja (2010). [In: Debreceni Egyetem alapító okirat.]
92. Európai Tanács Nizzai nyilatkozata (2001) Európai Unió. Egyéb szerződések és jegyzőkönyvek
93. Nyerges M. (1999): Minőségi szolgáltatások nagyszabású sportesemények menedzsmentje kapcsán. In: III. Országos Sporttudományi Kongresszus, Bp. 1999. március 5-6., I. kötet
94. Nyitrai J. (2004): Bologna árnyékában – A hét 2/2.
95. OECD (1997): Regional Competitiveness and Skills. OECD, Paris.
96. OFFI (2003): Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda
97. OFFI (2007): Országos Felsőoktatási Felvételi Iroda
98. OKM 2005
<http://www.okm.gov.hu/main.php?folderID=391&articleID=6184&ctag=articlelist&iid=1>
99. Patkós A. (2003): Kutatás és egyetem kapcsolata Európában és Magyarországon. – Magyar Tudomány, 2003/8.
100. Pilishegyi P. (2005): Egyetemünk története. Debrecen.
101. Polónyi I. (2003): Egy új kar beágyazódása a régióba. – Competitio II. évf. 2. szám 1–13.
102. Rechnitzer J. (1998): Területi stratégiák. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs. 45–62, 181–185.
103. Rófi M. (2006): A Debreceni Egyetem regionális szerepe az Észak-alföldi régió versenyképességének erősítésében.
104. Sebestyén (2005b): Rahman életminőség modell In: Kopp M. – Pikó B. (2006): A kultúra és az életminőség kapcsolata (2003)
105. Selmeczy I. (2006): Növekvő különbségek a friss diplomások piacán. Világgazdaság online.
106. Sportjogi kérdések és válaszok Magyarországon és az Európai Unióban (2003)
107. Sportközlöny (2007. október 15.)
108. Sport XXI Nemzeti Sportstratégia (2007)
109. Szabó Gy. (2003): Felsőoktatás, tudományos élet. In: Csiszér Zoltán szerk.: Észak-alföldi régió. Csiszér Kiadó. Debrecen. 174–179.
110. Szent-Györgyi A. (1930): Szegedi Sportkongresszus

111. Székely Cs. (2003): Felsőoktatási modellek az Európai Unióban. BMEU konferencia előadás Budapest.
112. Szűcs I. (2002): Alkalmazott Statisztika, Agroinform Kiadó, Budapest, 501–507.
113. Testnevelő (1998): Iskolai és Ifjúsági Sportiroda
114. The citizens of the European Union and sport (2004)
115. Tornaterem nélküli iskolák: a működési engedély elvesztésétől nem, csak a bírságtól kell félni (2008. március) Népszabadság Online
116. 2008 CALL FOR PROPOSALS FOR CONFERENCES PROGRAMME OF COMMUNITY ACTION IN THE FIELD OF HEALTH (2008-2013)
117. WHO. *Constitution of the World Health Organization, Geneva, 1946. Accessed Page 20 of "NATIONAL MENTAL HEALTH POLICY 2001-2005" on March 2001*

11. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

Lektorált tudományos kötet idegen nyelven

1. **Nagy Á.** (2007): Civil kezdeményezések szerepe és lehetőségei az egészséges életmód kialakításában - A Debreceni Egyetem, mint Sportoló Egyetem Átfogó sportfejlesztési program (The University of Debrecen as a Sporting University Comprehensive development program) [In: Dancs H.(szerk.): Nemzetközi Kongresszusi Kiadvány.] Berzsenyi Dániel Főiskola. Szombathely. 70–77. 0,5
2. **Nagy Á.** (2009): The regional role of the sport. [In: Nábrádi A. (ed.): Aspects and Visions of Applied economics and informatics. (ISBN 978-963-9732-83-4).] Debreceni Egyetem AVK, Debrecen. 4: 1169–1181. 0,4
3. **Nagy Á.** (2010): Demands, Advantages, and possibilities concerning the organization of university sport events [In: Nábrádi A. (ed.): International Conference on Tourism and Sport Management. (ISBN 978-963-473-378-2).] Debreceni Egyetem GVK, Debrecen: 559-569. 0,4

Lektorált tudományos kötet magyar nyelven

4. **Nagy Á.** (2007): Az egyetemi sportlétesítmények üzemeltetésének egy ígéretes modelljéről. [In: Gyömörei T. (szerk.): Sport és Testnevelés Kongresszusi Kiadvány.] SZE. Győr. 37–47. 0,25
5. **Nagy Á.** (2008): A hallgatói közreműködés jelentősége a Debreceni Egyetem Sportigazgatóságának tevékenységében. [In: Hédi Cs. (szerk.): MEFS Konferencia Kiadvány.] Salgótarján. 88–98. 0,25
6. **Nagy Á.** (2007): A Debreceni Egyetem életmód programja és kapcsolatrendszere. [In: Bendiner N és Bognár J. (szerk.): VI. Országos Sporttudományi Kongresszus.] MSTT, Budapest II. Kötet 35–39. 0,2
7. **Nagy Á.** (2009): Az ágazati sportversenyek lehetséges hatása a felsőoktatási intézményekben. [In: Hodossi S. (szerk.): Sport és spiritualitás Tanulmánykötet.] KFRTKF. Debrecen. 35–46. 0,2

8. **Nagy Á.** (2007): A Debreceni Egyetem sportprogramja. [In: Bendiner N és Mónus A (szerk.): V. Sporttudományos Konferencia Kiadványa.] MSTT. Budapest. 79–88. 0,2

Intézeti kiadvány magyar nyelven

9. **Nagy Á.** (2009): A Debreceni Egyetem sportja és életminőségi összefüggései. Debreceni Egyetem Agrártudományi Közlemények, Acta Agraria Debreceniensis 33: 17–30. 0,25
10. **Nagy Á.** (2007): A Debreceni Egyetem életminőségi programjának sportlétesítmény- fejlesztési igényei. Debreceni Műszaki Közlemények. 2: 41–57. 0,25

Idegen nyelvű folyóirat

11. **Nagy Á.** (2010): The Possible Future Plan of Hungarian Higher Education (University and College) Sports, its innovative tools and role in the framework of Hungarian Sport, through the example of the sports programme of the University of Debrecen. 2010. *Physical Education and Sport Pedagogy*. Megjelenés alatt. 0,4
12. **Nagy Á.** (2008): The Basic Concept of the Sports Programme of the University of Debrecen. [In: Boros-Balint J. (ed.): *Studia Educatio Artis Gymnasticae*.] Babes-Bolyai University. Kolozsvár. 2: 59–68. 0,4
13. **Nagy Á.** (2008): The sport-communication strategy of the University of Debrecen. [In: Boros-Balint J. (ed.): *Studia Educatio Artis Gymnasticae*.] Babes-Bolyai University. Kolozsvár. 2: 69–74. 0,4

Magyar nyelvű folyóirat idegen nyelvű összefoglalóval

14. **Nagy Á.** (2007): A Debreceni Egyetem sportprogramjának alapkoncepciója. Iskolai testnevelés és Sport 4: 14–15. 0,2
15. **Nagy Á.** (2008): A Debreceni Egyetem sportkommunikációs stratégiája. Mediárium. 2: 57–68. 0,2

Összesen: 4,5

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra: Az Európai Unió polgárai és a sport, 2004.....	14
2. ábra: Rahman életminőség-modellje	25
3. ábra: Az Európai Unió polgárai és a sport.....	28
4. ábra: A minta karonkénti megoszlása.....	63
5. ábra: Döntés a főkomponensek számáról az általuk megőrzött információtartalom alapján.....	69
6. ábra: Döntés a főkomponensek számáról az általuk megőrzött információtartalom alapján.....	70
7. ábra: Az egyes főkomponens értékek alakulása nemek szerint.....	73
8. ábra: A sport fontossága és elismerése karonként	74
9. ábra: Az állami és költségtérítéssel hallgatók közötti véleménykülönbség.....	75
10. ábra: A középiskolai versenyszerű sport összefüggése az egyes főkomponensekkel	76
11. ábra: A középiskolai versenyszerű sport összefüggése az egyes főkomponensekkel	77
12. ábra: A havi sportra költött összeg összefüggése a főkomponensekkel	80
13. ábra: Három szintre épülő célrendszer	90
14. ábra: A Debreceni Egyetem sportstruktúrájának kapcsolati rendszere.....	98
15. ábra: A Debreceni Egyetem hallgatói összlétszáma, 2000–2008, fő.....	104
16. ábra: A Debreceni Egyetem sportkommunikációjának kapcsolatrendszere.....	115
17. ábra: A Debreceni Egyetem Szervezeti Működési Szabályzatának organogramja, 2009	122
18. ábra: A DE Sportigazgatóságának 2008. évi tervezett költségvetése	123

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: Sporttevékenység által erősített kérdőíves vizsgálatok szerint az EU-ban.....	15
2. táblázat: Megbízhatósági koefficiens alakulása kérdéscsoportonként	64
3. táblázat: Főkomponens-elemzés	69
4. táblázat: Főkomponens-elemzés	70
5. táblázat: Középiskolai és egyetemi sportolási szokások összehasonlítása.....	78
6. táblázat: A sportteljesítmény értékelése és a rendszeres sportolás közötti összefüggés.....	79
7. táblázat: A sportolásra fordított kiadás mértéke és a rendszeres sportolás közötti összefüggés	79

8. táblázat:	Heti sportolási alkalmak száma nemenkénti megoszlásban	82
9. táblázat:	Heti sportolási alkalmak száma karonkénti megoszlásban.....	82
10. táblázat:	Az egyes komponensek átlagértékei klaszterenként (sport színvonala, fontossága).....	83
11. táblázat:	Az egyes komponensek átlagértékei klaszterenként (sportteljesítmény és a testnevelés teljesítésének módja).....	83
12. táblázat:	Az egyes komponensek átlagértékei klaszterenként (százalékban).....	83
13. táblázat:	Az egyes komponensek átlagértékei klaszterenként (tanulmányi eredmény, sportolási szokások).....	84
14. táblázat:	Az egyes komponensek átlagértékei klaszterenként (testnevelés teljesítés, sportösztöndíj, sportversenyek látogatása).....	84
15. táblázat:	A lehetséges sportolási helyszínek igénybevétele heti óraszámában	105
16. táblázat:	A sportkommunikációs célcsoportok a Debreceni Egyetemen, 2007, fő.....	114
17. táblázat:	A sporttal kapcsolatos bevételek, kiadások forrásai és felhasználásuk a Debreceni Egyetemen.....	124
18. táblázat:	Javaslat a felvételi eljárás során a sportteljesítményért adható többlet pontok kiszámolásához.....	128

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ÁJK	–	Állam- és Jogtudományi Kar
AMTC	–	Agrár- és Műszaki Tudományok Centruma
ÁOK	–	Általános Orvostudományi Kar
ASI	–	Alapfokú Sportoktatási Intézet
AVK	–	Agrár- és Vidékfejlesztési Kar
BTK	–	Bölcsészettudományi Kar
DEAC	–	Debreceni Egyetemi Atlétikai Club
DEHÖK	–	Debreceni Egyetem Hallgatói Önkormányzat
DMJV	–	Debrecen Megyei Jogú Város
DSC	–	Debreceni Sportcentrum
DVSC	–	Debreceni Vasutas Sport Club
EB	–	Eurobarometer
EB	–	Európa Bajnokság
ECVET	–	Európai Szakoktatási és Szakképzési Kreditátszámítási Rendszer
EK	–	Egészségügyi Kar
ENGSO	–	Európai Nem-kormányzati Sportszervezet
EOB	–	Európai Olimpiai Bizottság
EQF	–	Európai Képesítési Keret
EU	–	Európai Unió
FISU	–	Federation Internationale du Sport Universitaire
FOK	–	Fogorvostudományi Kar
GDP	–	egy főre jutó bruttó hazai termék
GYTK	–	Gyógyszerésztudományi Kar
HBMÖ	–	Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat
HEPA	–	Egészségjavító Fizikai Aktivitás Hálózat
HÖK	–	Hallgatói Önkormányzat
HPFK	–	Hajdúböszörményi és Pedagógiai Főiskolai Kar
IK	–	Informatikai Kar
KHT	–	Közhasznú Társaság
KKK	–	Képzési és Képesítési Követelmények
KTK	–	Közgazdaságtudományi Kar

MEFS – Magyar Egyetemi Főiskolai Sportszövetség
MK – Műszaki Kar
MOB – Magyar Olimpiai Bizottság
MTK – Mezőgazdaságtudományi Kar
NAP – Nemzeti Atlétikai Program
NB – Nemzeti Bajnokság
NBA – National Basketball Association
NCAA – National Collegiate Athletic Association
NFL – National Football League
NHL – National Hockey League
NK – Népegészségügyi Kar
NOB – Nemzetközi Olimpiai Bizottság
NSH – Nemzeti Sport Hivatal
NUPI – Nemzeti Utánpótlás- Nevelési Intézet (korábban → GYISM, ma → NUSI)
OKJ – Országos Képzési Jegyzék
OM – Oktatási Minisztérium
ÖTM – Önkormányzati Minisztérium
PPP – Public Private Partnership
TTK – Természettudományi és Technológiai Kar
UEFA – Union of European Football Associations
WHO – World Health Organization (Egészségügyi Világszervezet)
ZK – Zeneművészeti Kar

MELLÉKLETEK

Eva Sys	Kérdőív a Debreceni Egyetem sportjáról	
SPORTIGAZGATÓSÁG		

Válasz megjelölése: ☐ ☒ ☐ ☐ ☐ Kérem, használjon tollat vagy vékony hegyű filcet. Az űrlap automatikus feldolgozásra kerül.

Javítás: ☐ ☒ ☐ ☒ ☐ Az optimális beolvasási eredmények érdekében kérem, kövesse a bemutatott példákat.

1. A kitöltő adatai

1.1 Neme: ☐ Férfi ☐ Nő

1.2 Hányad éves? ☐ I. ☐ II. ☐ III.
☐ IV. ☐ V. ☐ VI.

1.3 A kar megnevezése:

☐ ÁJK ☐ BTK ☐ GYTK ☐ KTK ☐ NK	☐ ÁOK ☐ EK ☐ HPFK ☐ MK ☐ TTK	☐ ÁVK ☐ FOK ☐ IK ☐ MTK ☐ ZK
--	---	--

1.4 Milyen képzésre jár (A/K)? ☐ Államilag támogatott ☐ Költségtérítéses

1.5 Milyen képzésre jár (N/L)? ☐ Nappali ☐ Levelező

1.6 Milyen típusú képzésre jár? ☐ Hagyományos (4 vagy 5 éves) ☐ BSc ☐ Osztatlan

1.7 Mikor érettségizett

1000.	□□□□□□□□□□
100.	□□□□□□□□□□
10.	□□□□□□□□□□
1.	□□□□□□□□□□

x0 x1 x2 x3 x4 x5 x6 x7 x8 x9

1.8 Melyik településen érettségizett? (Település neve)

1.9 Melyik megyében érettségizett

☐ Bács-Kiskun megye ☐ Borsod-Abaúj-Zemplén megye ☐ Fejér megye ☐ Heves megye ☐ Nógrád megye ☐ Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ☐ Veszprém megye	☐ Baranya megye ☐ Csongrád megye ☐ Győr-Moson-Sopron megye ☐ Jász-Nagykun-Szolnok megye ☐ Pest megye ☐ Tolna megye ☐ Zala megye	☐ Békés megye ☐ Csongrád megye ☐ Hajdú-Bihar megye ☐ Komárom-Esztergom megye ☐ Somogy megye ☐ Vas megye
--	--	--

1.10 Középiskola megnevezése (Pontos neve)

1.11 Melyik évben kezdte tanulmányait a Debreceni Egyetemen? (évszám)

1000.	□□□□□□□□□□
100.	□□□□□□□□□□
10.	□□□□□□□□□□
1.	□□□□□□□□□□

x0 x1 x2 x3 x4 x5 x6 x7 x8 x9

1.12 Előző félévi tanulmányi eredménye?

- ☐ 2 – 2,5 ☐ 2,51 – 3 ☐ 3,01 – 3,5
☐ 3,51 – 4 ☐ 4,01 – 4,5 ☐ 4,51 –

2. A kitöltő sportolási szokásaival kapcsolatos kérdések:
 (0-nem, nincs, semennyire; 1-létezik, de nem megfelelő; 2-megfelelő, elfogadható;
 3-közepesen fontos, átlagos; 4-jellemző; 5-erőteljesen igaz, nélkülözhetetlen)

- 2.1 Mennyire befolyásolta, hogy a Debreceni Egyetemen tudja folytatni a versenyszerű sportolást? 0 5
☐ ☐ ☐ ☐ ☐
- 2.2 Több ideje van sportolni, mint középiskolás korában? ☐ igen ☐ nem
- 2.3 Heti sportolási alkalmak száma jelenleg. ☐ 1 alkalom ☐ 2 alkalom ☐ 3 alkalom
 (minimum 30 perc alkalmanként) ☐ 4 alkalom ☐ 5 alkalom ☐ 6 alkalom
☐ 7 alkalom ☐ több mint 7 alkalom
- 2.4 Heti sportolási alkalmak száma a középiskolásban (minimum 30 perc alkalmanként) ☐ 1 alkalom ☐ 2 alkalom ☐ 3 alkalom
☐ 4 alkalom ☐ 5 alkalom ☐ 6 alkalom
☐ 7 alkalom ☐ több mint 7 alkalom
- 2.5 Sportolt-e versenyszerűen a középiskolás korában?
☐ nem ☐ Kosárlabda ☐ Kézilabda
☐ Labdarúgás ☐ Röplabda ☐ Atlétika
☐ Torna ☐ Küzdősport ☐ Úszás
☐ Egyéb
- 2.6 Kérem nevezze meg, hogy mi ez az egyéb sportág:
- 2.7 A tanulmányai kezdetekor folytatta-e a rendszeres sporttevékenységet? (minimum heti egyszer 30 perc) ☐ igen ☐ nem
- 2.8 Mennyire ismerte a DEAC sporttevékenységét a felvételi évében? 0 5
☐ ☐ ☐ ☐ ☐
- 2.9 Jelenleg mennyire ismeri a DEAC sporttevékenységét, eredményeit, szolgáltatásait? 0 5
☐ ☐ ☐ ☐ ☐
- 2.10 Jelenleg sportol-e versenyszerűen?
☐ nem ☐ Kosárlabda ☐ Kézilabda
☐ Labdarúgás ☐ Röplabda ☐ Atlétika
☐ Torna ☐ Küzdősport ☐ Úszás
☐ Egyéb
- 2.11 Kérem nevezze meg, hogy mi ez az egyéb sportág:
- 2.12 Mennyi pénzt költ a rendszeres sportolásra? ☐ 0 Ft ☐ 1– 1000 Ft ☐ 1001 – 2500 Ft
☐ 2501 – 5000 Ft ☐ 5001 – 10000 Ft
☐ több mint 10000 Ft
- 2.13 Mennyire fontos az Ön életmódjában a sportolás 0 5
☐ ☐ ☐ ☐ ☐
- 2.14 Amennyiben versenysportol, nevezze meg annak legmagasabb szintjét ☐ nem sportolok ☐ válogatott ☐ NB I.
☐ NB II. ☐ NB III. ☐ Megyei
☐ Városi ☐ egyetemi

3. Testneveléssel kapcsolatos kérdések:

(0-nem, nincs, semennyire; 1-létezik, de nem megfelelő; 2-megfelelő, elfogadható; 3-közepesen fontos, átlagos; 4-jellemző; 5-erőteljesen igaz, nélkülözhetetlen)

- 3.1 Hány félévet kell teljesíteni az Ön karán? ☐ 1 félévet ☐ 2 félévet ☐ 3 félévet
sportolásra? ☐ 4 félévet
- 3.2 Hány félévet teljesített testnevelésből? ☐ 0, egyet sem ☐ 1 félévet ☐ 2 félévet
(0 egyet sem) ☐ 3 félévet ☐ 4 félévet

3. Testneveléssel kapcsolatos kérdések:

(0-nem, nincs, semennyire; 1-létezik, de nem megfelelő; 2-megfelelő, elfogadható; 3-közepesen fontos, átlagos; 4-jellemző; 5-erőteljesen igaz, nélkülözhetetlen)

- 3.3 Jelölje be, hány félévet teljesített testnevelési órán? (0 egyet sem) ☐ 0, egyet sem ☐ 1 félévet ☐ 2 félévet
☐ 3 félévet ☐ 4 félévet
- 3.4 Jelölje be, hány félévet teljesített versenysporttal? (0 egyet sem) ☐ 0, egyet sem ☐ 1 félévet ☐ 2 félévet
☐ 3 félévet ☐ 4 félévet
- 3.5 Jelölje be, hány félévet teljesített egészségügyi felmentéssel? (0 egyet sem) ☐ 0, egyet sem ☐ 1 félévet ☐ 2 félévet
☐ 3 félévet ☐ 4 félévet
- 3.6 Jelölje be, hány félévet teljesített sportnak számító tevékenységgel? (0 egyet sem) ☐ 0, egyet sem ☐ 1 félévet ☐ 2 félévet
☐ 3 félévet ☐ 4 félévet
- 3.7 Jelölje be, hány félévet teljesített bajnokságok, versenyek keretében? (0 egyet sem) ☐ 0, egyet sem ☐ 1 félévet ☐ 2 félévet
☐ 3 félévet ☐ 4 félévet
- 3.8 Jelölje be, hány félévet teljesített táborokkal? (0 egyet sem) ☐ 0, egyet sem ☐ 1 félévet ☐ 2 félévet
☐ 3 félévet ☐ 4 félévet
- 3.9 Jelölje be, hány félévet teljesített külső helyszínen? (0 egyet sem) ☐ 0, egyet sem ☐ 1 félévet ☐ 2 félévet
☐ 3 félévet ☐ 4 félévet
- 3.10 Jelölje be, hány félévet teljesített egyéb módon? (0 egyet sem) ☐ 0, egyet sem ☐ 1 félévet ☐ 2 félévet
☐ 3 félévet ☐ 4 félévet
- 3.11 Kérem írja be milyen egyéb módon teljesítette a féléveket

Hogyan értékeli a testnevelési kritériumok teljesítésének feltételeit?

	0				5
3.12 A választási lehetőségek színvonala	☐	☐	☐	☐	☐
3.13 Órarendi időbeosztás	☐	☐	☐	☐	☐
3.14 A külső helyszíneken történő szolgáltatások	☐	☐	☐	☐	☐
3.15 Táborokban való részvételi lehetőség	☐	☐	☐	☐	☐

4. A sportlétesítményekkel kapcsolatos kérdések:

(0-nem, nincs, semennyire; 1-létezik, de nem megfelelő; 2-megfelelő, elfogadható; 3-közepesen fontos, átlagos; 4-jellemző; 5-erőteljesen igaz, nélkülözhetetlen)

	0				5
4.1 Hogyan értékeli az egyetem sportlétesítményeinek színvonalát?	☐	☐	☐	☐	☐
4.2 Hogyan értékeli az egyetem sportlétesítmények rendelkezésre állását, az önálló sportolás számára?	☐	☐	☐	☐	☐
4.3 Hogyan értékeli középiskolája sportlétesítményeinek színvonalát?	☐	☐	☐	☐	☐
4.4 Mennyire tartja fontosnak a sportlétesítmények felújítását és fejlesztését?	☐	☐	☐	☐	☐

5. A sport megítélésével kapcsolatos kérdések:
(0-nem, nincs, semennyire, 1-létezik, de nem megfelelő; 2-megfelelő, elfogadható; 3-közepesen fontos, átlagos; 4-jellemző; 5-erőteljesen igaz, nélkülözhetetlen)

	0				5
5.1 Milyen volt a sportolási megítélése a középiskolájában?	☐	☐	☐	☐	☐
5.2 Milyen volt a diákolimpiai versenyrendszer megítélése az iskolájában?	☐	☐	☐	☐	☐
5.3 Mennyire volt népszerű a testnevelés a középiskolában a többi tárgyhöz képest?	☐	☐	☐	☐	☐
5.4 Hányszor kapott sportösztöndíjat az elmúlt félévekben?	☐	☐	☐	☐	☐
5.5 Mennyire fontos az Ön számára, ha az egyetem képviselőjében versenyezhet?	☐	☐	☐	☐	☐
5.6 Havonta milyen gyakran látogat sporteseményekre nézőként?	☐ 0, nem látogatok	☐ 1 alkalom	☐ 2 alkalom		
	☐ 3 alkalom	☐ 4 alkalom	☐ 5 alkalom		
	☐ több				

5.7 Milyen sportágak eseményeit látogatja nézőként?

5.8 Középiskolás korában milyen gyakran látogatott sporteseményeket nézőként?

☐ 0, nem látogattam	☐ 1 alkalom	☐ 2 alkalom
☐ 3 alkalom	☐ 4 alkalom	☐ 5 alkalom
☐ több		

5.9 Középiskolás korában milyen sportágak eseményeit látogatta nézőként?

5.10 Van-e bérlete valamelyik sporteseményre?

☐ van	☐ nincs
------------------------------	--------------------------------

5.11 Milyen mértékben értékelte a felvételi rendszer a középiskolás korában végzett sporttevékenységet?

0				5
☐	☐	☐	☐	☐

6. A sport megítélésével kapcsolatos kérdések:
(0-nem, nincs, semennyire, 1-létezik, de nem megfelelő; 2-megfelelő, elfogadható; 3-közepesen fontos, átlagos; 4-jellemző; 5-erőteljesen igaz, nélkülözhetetlen)

	0				5
6.1 Mennyire ismeri az egyetemi sport információs rendszerét és programját?	☐	☐	☐	☐	☐
6.2 Mennyire ismeri az egyetem kiemelt sportrendezvényeit (Hat tusa, DEK, Universitas Kupa, MEFOB, DEB, táborok stb.)?	☐	☐	☐	☐	☐

NYILATKOZAT

Ezen értekezést a Debreceni Egyetem Agrár- és Gazdálkodástudományok Centruma Agrár- és Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Karán az Ihrig Károly Doktori Iskola keretében készítettem el a Debreceni Egyetem AGTC GVK doktori (PhD) fokozatának elnyerése céljából.

Debrecen, 2009. március 30.

.....
a jelölt aláírása

NYILATKOZAT

Tanúsítom, hogy Nagy Ágoston doktorjelölt 2007 – 2008 között a fent megnevezett Doktori Iskola keretében irányításommal – irányításunkkal végezte munkáját. Az értekezésben foglalt eredményekhez a jelölt önálló alkotó tevékenységével meghatározóan hozzájárult, az értekezés a jelölt önálló munkája. Az értekezés elfogadását javaslom.

Debrecen, 2009. március 30.

.....
a témavezető aláírása